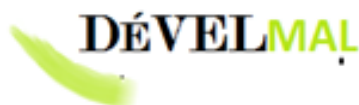

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027

I. Megalapozó munkarész

Dokumentum történet			
Verzió címe	Verzió száma	Nem végleges, továbbfejlesztése tervezett (TF) vagy végleges verzió (V)	Megjegyzés
Székesfehérvár Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027 című, társadalmi véleményeket tartalmazó verzió	9.0	TF	<i>RFP IH felé benyújtásra tervezett</i>

Székesfehérvár Megyei Jogú
Város Önkormányzata

Készítette: Dévelmal Kft.
Székesfehérvár, 2022. október 24.

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék.....	4
Táblázatok jegyzéke	6
Térképek jegyzéke.....	7
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	8
A PARTNERSÉGI FOLYAMAT ISMERTETÉSE AZ FVS TERVEZÉS IDŐSZAKÁRA VONATKOZÓAN.....	9
Partnerek definiálása.....	10
Partnerségi akciók és azok tartalma.....	12
Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban.....	12
1. MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ: HELYZETFELTÁRÁS ÉS HELYZETÉRTÉKELÉS.....	15
1.1 Helyzetfeltárás	15
1.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok	15
1.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata.....	20
1.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata.....	28
1.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai	32
1.1.5 A település társadalma.....	36
1.1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség.....	36
1.1.5.2 A lakosság nemzetiségi összetétele.....	39
1.1.5.3 A lakosság képzettsége	41
1.1.5.4 Foglalkoztatottság	42
1.1.5.5 Jövedelmi viszonyok	44
1.1.5.6 Térbeli társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok.....	45
1.1.5.7 A települési identitást erősítő tényezők	46
1.1.6 A település humán infrastruktúrája.....	52
1.1.6.1 Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.).....	52
1.1.6.2 Köznevelés.....	52
1.1.6.3 Óvodai ellátás.....	53
1.1.6.4 Általános iskolai ellátás	55
1.1.6.5 Középfokú iskolai ellátás	57
1.1.6.6 Felsőoktatás.....	59
1.1.6.7 Egészségügyi szolgáltatások	60
1.1.6.8 Humán Szolgáltató Intézet	60
1.1.6.9 Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház	61
1.1.6.10 Szociális közszolgáltatások.....	61
1.1.6.11 Esélyegyenlőség biztosítása	64
1.1.7 A település gazdasága.....	65
1.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere	81
1.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	81
1.1.8.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	85
1.1.8.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitiká	85
1.1.8.4 Lakás- és helyiséggazdálkodás.....	86
1.1.8.5 Intézményfenntartás és energiagazdálkodás	87
1.1.8.6 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások	89
1.1.9 A táji és természeti adottságok vizsgálata	91
1.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata	93
1.1.10.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei	93
1.1.10.2 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek	93
1.1.10.3 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	95
1.1.11 Közlekedés	95

1.1.11.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	95
1.1.11.2	Közúti közlekedés	97
1.1.11.3	Közösségi közlekedés	100
1.1.11.4	Kötőtpályás közlekedés	103
1.1.11.5	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	103
1.1.11.6	Parkolás	106
1.1.12	Közművesítés	107
1.1.12.1	Víziközművek	107
	Vízgyűjtőgazdálkodás és vízellátás	107
	Szennyvízelvezetés	109
	Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés	111
1.1.12.2	Energia	113
	Energiagazdálkodás és energiaellátás	114
	<i>Villamos energia</i>	114
	<i>Gázellátás</i>	116
	<i>Távhőellátás</i>	117
	<i>Közvilágítás</i>	118
	Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei	119
	Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése	119
1.1.12.3	Elektronikus hírközlés	122
	Önkormányzati e-szolgáltatások	124
1.1.13	Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	124
1.1.13.1	Talaj	124
1.1.13.2	Felszíni és a felszín alatti vizek	125
	Felszíni vizek	125
	Felszín alatti vizek	127
1.1.13.3	Levegőtisztaság és védelme	128
1.1.13.4	Zaj- és rezgésterhelés	134
1.1.13.5	Fényszennyezés	136
1.1.13.6	Sugárzás védelem	137
1.1.13.7	Hulladékkezelés	137
1.1.13.8	Vizuális környezetterhelés	141
1.1.13.9	Árvízvédelem	142
1.1.13.10	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	142
1.1.14	Városi klíma	144
1.2	Területi lehatárolás	149
1.2.1	A várostérség lehatárolása, bemutatása	149
1.3	Helyzetértékelés, szintézis	152
1.3.1	Prosperáló város	152
1.3.2	Zöldülő város	156
1.3.3	Digitális város	161
1.3.4	Megtartó város	167
1.3.5	Kiszolgáló város	171
1.4	A város irányítási és működési modellje	181
1.4.1	Irányítási modell	181
1.4.2	Működési modell	183
1.4.3	Várostérségi koordináció	183
1.5	Kockázatok és lehetőségek értékelése	185
1.5.1	Prosperáló város	185
1.5.2	Zöldülő város	186
1.5.3	Digitális város	188
1.5.4	Megtartó város	190
1.5.5	Kiszolgáló város	191

Ábrajegyzék

1. ábra: Az OFTK célrendszere	23
2. ábra: Állandó népesség és lakónépesség Székesfehérváron, (fő, 2010-2019).....	36
3. ábra: Természetes szaporodás, fogyás ezer főre (2010-2019)	37
4. ábra: Vándorlási egyenleg Székesfehérvár (állandó ideiglenes együtt, 2010-2019) és a Székesfehérvári járás településeinek vándorlási egyenlege 2019-ben	37
5. ábra: A 0-14 éves korúak aránya az állandó népességen belül (% , 2010-2019)	38
6. ábra: A 15-59 éves korúak aránya az állandó népességen belül (% , 2010-2019)	39
7. ábra: A 60-x éves korúak aránya az állandó népességen belül (% , 2010-2019).....	39
8. ábra: Öregségi mutató (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves, 2010-2019)	39
9. ábra: A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozók aránya (% , 2001, 2011)	40
10. ábra: Hazai nemzeti kisebbséghez tartozó aránya (romák nélkül) (% , 2001, 2011).....	40
11. ábra: Legfeljebb általános iskola 8. osztályát végeztek a 7 éves és idősebbek arányában (% , 2001, 2011)	41
12. ábra: Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (% , 2001, 2011)	41
13. ábra: Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (% , 2001, 2011)	42
14. ábra: Egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (% , 2001, 2011).....	42
15. ábra: Nyilvántartott álláskereső (regisztrált munkanélküliek) száma (fő, 2010-2019).....	42
16. ábra: Nyilvántartott álláskereső aránya a munkaképes korú népesség százalékában (2010-2019).....	43
17. ábra: Legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában, 2011-2020).....	43
18. ábra: 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában, 2011-2020)	44
19. ábra: 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában, 2011-2020)	44
20. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő), 2019	44
21. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft), 2011-2019	45
22. ábra: Óvodai férőhelyek és óvodába beírt száma (2011-2020).....	53
23. ábra: Egy óvodai férőhelyekre jutó óvodások óvodás gyerekek száma (2011-2020).....	53
24. ábra: Általános iskolai tanulók és más településekről bejáró tanulók száma (2011-2020).....	56
25. ábra: Nappali tagozatos középiskolai tanulók száma (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt)	57
26. ábra: Ezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma (db, 2010-2019).....	61
27. ábra: Működő társas vállalkozások számának alakulása Székesfehérváron nemzetgazdasági ágazonként 2017-2019	67
28. ábra: Kreatív gazdaságban foglalkoztatottak aránya Magyarországon	69
29. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken kiadható férőhelyek száma Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2020	69
30. ábra: Vendégek számának alakulása Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2021	70
31. ábra: Vendégéjszakák számának alakulása Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2021	70
32. ábra: Külföldi vendégéjszakák aránya az összes vendégéjszakákon belül (2015-2021)	71
33. ábra: Egy lakosra jutó jegyzett tőke alakulása Székesfehérváron ezer Ft, 2010-2019	72
34. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték alakulása Székesfehérváron ezer Ft, 2006-2015.....	72
35. ábra: Helyi iparüzési adó bevétel alakulása Székesfehérváron (2018-2022, ezer Ft).....	73
36. ábra: K+F projektek költségadatai Magyarországon 2017-2020	78
37. ábra: K+F projektek költségadatai Fejér megyében 2017-2020	78
38. ábra: Kutatás-fejlesztési tevékenységet végző összes foglalkoztatott számított, állományi létszáma Fejér megyében 2017-2020.....	78
39. ábra: A felhőalapú szolgáltatást igénybe vevő vállalkozások aránya, 2019	79
40. ábra: Lakásállomány alakulása Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2020.....	80
41. ábra: Árváltozás megyénként, Budapesten és a megyeszékhelyeken (%)	81
42. ábra: Az átlagár alakulása megyénként és a megyeszékhelyeken (Ft/m ²).....	81
43. ábra: Székesfehérvár MJV önkormányzatának költségvetési adatai, változása 2012-2021 között (M Ft).....	82
44. ábra: Székesfehérvár MJV Önkormányzatának bevételei, összetétele és változása 2012-2021 között (M Ft)	83
45. ábra: Székesfehérvár MJV önkormányzatának helyi adóbevételei, összetétele és alakulása 2012-2021 között (M Ft).....	83
46. ábra: Meghatározó zöldfelületi elemek aránya a belterülethez viszonyítva	93

47. ábra: Önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága és zöldterületi ellátottság alakulása 2012-2021 között (m ² ; m ² /fő).....	94
48. ábra: Székesfehérvár közúthálózata a vasútvonalak feltüntetésével.....	97
49. ábra: Helyi közutak kiépítettsége, alakulása Székesfehérváron 2007-2020 (km hossz).....	98
50. ábra: Személygépjárművek száma és átlagéletkora az év végén Székesfehérváron 2006-2021.....	99
51. ábra: A tervezett 2022. évi hálózati átalakítás sematikus térképe	101
52. ábra: Autóbusz kapacitás és forgalom alakulása Székesfehérváron 2010-2021	102
53. ábra: Székesfehérvár úthálózat és kapcsolódó infrastruktúra hosszának változása 2010-2021	104
54. ábra: 1000 főre/lakásra jutó vízfogyasztás Székesfehérváron 2011-2020 (ezer m ³).....	108
55. ábra: Szolgáltatott víz mennyisége 2000-2020 között Székesfehérváron (ezer m ³).....	109
56. ábra: A szennyvízgyűjtő- és az ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a lakásállományhoz viszonyítva Székesfehérváron és országosan 2007-2020 között	109
57. ábra: Vízfogyasztás és szennyvízkibocsátás Székesfehérváron 2011; 2016-2021	111
58. ábra: Az összenergia-felhasználás alakulása Székesfehérváron PJ-ra átszámolva, 2012-2020	114
59. ábra: Villamos energia fogyasztás (ezer kWh) és megoszlásának alakulása Székesfehérváron, 2012-2020	115
60. ábra Lakossági villamosenergia fogyasztás alakulása, 2007-2020	115
61. ábra: Gázfogyasztók számának alakulása Székesfehérváron, 2000-2020	116
62. ábra: Gázfogyasztási adatok alakulása Székesfehérváron (ezer m ³), 2000-2020.....	116
63. ábra: Lakossági távhő- és melegvíz fogyasztási adatok Székesfehérváron, 2010-2020	118
64. ábra: Távhő- és melegvíz fogyasztási adatok Székesfehérváron, 2007-2020	118
65. ábra: Ágazatonkénti végső energiafogyasztás ágazati megoszlása százalékos értékben kifejezve	121
66. ábra: Hírközlési infrastruktúra elemeinek változása 20 éves időtávban Székesfehérváron	123
67. ábra és 68. ábra: Mobilinternet nélküli internet-előfizetések ill. fővonalak típusainak megoszlása	124
69. ábra: Székesfehérvár felszíni vizeinek, vízgyűjtő területeinek és vízvezető műtárgyainak átnézeti helyszínrajza	126
70. ábra: NO ₂ és PM ₁₀ szennyezőanyagok koncentrációja 2006-2020 közötti éves átlagokra vonatkozóan Székesfehérváron	128
71. ábra: Nitrogén-dioxid és üledő por koncentrációk napi átlagadatai 2021.01.01-2021.12.31 között Székesfehérváron, a manuális mérőpontokon.....	129
72. ábra: Nitrogén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2019-2021 között Székesfehérváron, a manuális mérőpontokon	130
73. ábra: Székesfehérvár automata mérőállomása által mért egyes szennyezők szerinti éves átlagok 2007-2020 között	130
74. ábra: Székesfehérvár automata mérőállomása által mért egyes szennyezők szerinti határérték átlépések száma (nap) 2016-2020 között	131
75. ábra és 76. ábra: Székesfehérvár személygépjármű állományának jármű-korcsoport és hajtóanyag szerinti összetétele 2006-2021.	132
77. ábra: Székesfehérvár levegőtisztaság- védelmi szempontból kiemelt területe.....	133
78. ábra: Egésznapi zajterhelések 2012. évi adatok alapján	134
79. ábra: Székesfehérvár és környéke fényterhelése 2012-2021	137
80. ábra: és 81. ábra: A köztisztasági tevékenységet végző vállalkozások által Székesfehérváron szelektíven begyűjtött hulladék összetétele mennyiségi és aránybéli változásai 2011-2020 között	139
82. ábra: OKIR 100 legnagyobb hulladékkezelő 2010-2020 székesfehérvári szereplői.....	140
83. ábra: Székesfehérvár üvegházgáz-emissziója a kibocsátó szektorok szerint 2019-ben	146
84. ábra Székesfehérvári nagyvárosi településegyüttes	149
85. ábra: SzMJV Polgármesteri Hivatal Szervezeti ábra.....	183

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat Fenntartható városfejlesztési és tervezési munkacsoport tagjai	11
2. táblázat Tervezett partnerségi rendezvények	13
3. táblázat Partnerségi akciók, fórumok és kapcsolódó véleményezés, jóváhagyás ütemezés	14
4. táblázat: Székesfehérvári székhelyű fontosabb hivatalok, intézmények, 2022	19
5. táblázat: Fejér megye célpiramisa	26
6. táblázat: A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások	32
7. táblázat: A Gárdonyi, Móri és Székesfehérvári járás egyes településeinek összesített belföldi vándorlási eredménye	38
8. táblázat: Székesfehérvár lakosságának nemzetiségi összetétele	39
9. táblázat: Nyilvántartott álláskereső nemek szerint Székesfehérvár településen	42
10. táblázat: Legaktívabb civil szervezetek Székesfehérváron	49
11. táblázat Önkormányzati alapok	51
12. táblázat: Önkormányzati fenntartású óvodák Székesfehérváron a 2021/2022-es nevelési évben	54
13. táblázat: Nem önkormányzati fenntartású óvodák	55
14. táblázat: Alapfokú nevelésben részesülő tanulók a Székesfehérvár Tankerületi Központ intézményeiben	56
15. táblázat: Középfokú tanulók számának alakulása 2015 után	57
16. táblázat: A Székesfehérvári Tankerületi Központ tanulói létszámának változása	58
17. táblázat: A Székesfehérvári Szakképző Centrum tanulói létszámának összetétele 2021/2022-es tanévben	58
18. táblázat: A székesfehérvári felsőoktatási intézmények hallgatói létszámának alakulása	60
19. táblázat: Bölcsődei szolgáltatások Székesfehérváron	62
20. táblázat: Szociális szolgáltatások Székesfehérváron	62
21. táblázat: Működő társas vállalkozások száma Székesfehérváron és Fejér megyében létszám kategóriánként 2017-2019	65
22. táblázat: Összes földterület nagysága a Közép-Dunántúli régió megyéiben 2019	68
23. táblázat: GINOP által támogatott fejlesztések Fejér megyében, a Székesfehérvári járásban és Székesfehérváron	73
24. táblázat: Jelentősebb méretű barnamezős területek Székesfehérváron	77
25. táblázat: Lakásépítések számadatai Fejér megyében 2021. I-III. negyedévben	80
26. táblázat: Székesfehérvár MJV önkormányzatának kiadásai, összetétele és alakulása 2012-2021 között (mFt)	84
27. táblázat: Székesfehérvár MJV önkormányzat vagyona, forgalom-képesség szerinti összetétele (eFt)	85
28. táblázat: SZMJV önkormányzati bérlakások számának alakulása 2012-2021 között	87
29. táblázat: Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása 2012., 2017. és 2021. évben, inflációval kiigazított kiadás alapján	87
30. táblázat: Székesfehérvár MJV energiafogyasztási adatai és kibocsátás készlete, 2019	88
31. táblázat: Településüzemeltetési feladatok és közszolgáltató szervezetek	89
32. táblázat: Székesfehérvár fő úthálózati elemei	96
33. táblázat: Magyarországon nyilvántartott közútigépjármű-állomány 2021 Székesfehérvár járás	100
34. táblázat: Szfvr szektoronkénti vízfogyasztása és szennyvíz kibocsátása mennyiségi változása 2016-2021, 2011-hez viszonyítva... ..	110
35. táblázat: Székesfehérvár szektoronkénti vízfogyasztása és szennyvíz kibocsátása arányai 2011 és 2016-2021 között	110
36. táblázat: Távhőszolgáltatás és -ellátás lakossági szektort érintő megoszlása, 2020	117
37. táblázat: Székesfehérvár önkormányzati épületein végzett releváns energiahatékonysági felújítások 2017 és 2021 között	120
38. táblázat: Épület-infrastruktúra felújítás ÜHG vállalással (megvalósult, zárás alatt) TOP 2016-2020	122
39. táblázat: Előfizetések 1000 főre a 2020. évben különböző területi szinteken	122
40. táblázat: Székesfehérvár nyílt vízfolyásai	125
41. táblázat: Székesfehérvár iparvállalatai és szolgáltatói által kibocsátott levegőterhelés SO ₂ ra, NO ₂ , CO és szilárd anyagra nézve - bejelentett helyhez kötött pontforrásokra vonatkozó kibocsátások	132
42. táblázat: Székesfehérvár fényszennyezéséhez tartozó sugárzás adatok	137
43. táblázat: A hulladékszállítás adatai tömegegységben 2011-2020-köztisztasági tevékenységet végző vállalkozások, Székesfehérvár	138
44. táblázat: Hulladékok hasznosítása és ártalmatlanítása 2011-2019 között Székesfehérváron	139
45. táblázat: Legnagyobb veszélyes hulladék termelők Székesfehérváron, 2019-2020	141
46. táblázat: Indikátorok 1961-1990 közt mért értékei és két regionális klímamodell előrejelzései Székesfehérvár térségére	147
47. táblázat: A várostéségi lehatárolás szempontjai Székesfehérváron	151

Térképek jegyzéke

1. térkép: A városok hierarchiája Magyarországon	16
2. térkép: Várostípusok Magyarországon 2020-ban	17
3. térkép: Magyarország városainak dinamikája	17
4. térkép: Magyarország várostérségei (agglomerációi)	18
5. térkép: A „Fenntartható városfejlesztés” forrásfelhasználási mód áttekintő térképe	28
6. térkép: Az Ország Szerkezeti Tervének Székesfehérvár központú kivágata	29
7. térkép: Fejér megye szerkezeti tervének Székesfehérvár központú kivágata	31
8. térkép: A 2021-22. évi buszhálózat által ellátott terület és a fejlesztések viszonya	103
9. térkép: Meglévő kerékpáros főhálózat 2022. év	105
10. térkép: Székesfehérvár parkolási zónái	106
11. térkép: Belvízvédelmi területek Székesfehérvár környékén	142
12. térkép: Funkcionális térségi kihatás foglalkoztatási célú ingázási és vándorlási különbözet adatokra alapozva	150
13. térkép: Saját megyeszékhely elérési ideje közúton a leggyorsabb úton (perc), 2019	150

Vezetői összefoglaló

A 2021–2027-es Európai Unió ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk) felhasználási feltétele az integrált városi stratégiák készítése. Ennek hazai alapdokumentuma a megyei jogú városok számára a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (továbbiakban: FVS), amelyben átfogóan szükséges bemutatni Székesfehérvár jövőbeni fejlesztési elképzeléseit, megléte egyben egyes uniós (és esetlegesen a későbbiekben akár hazai) támogatási források forrásfelhasználásának feltétele. Magyarországon a 2007-13-as Unió programozási időszak előkészítéséhez kapcsolódóan kerültek bevezetésre az integrált városfejlesztési, későbbiekben településfejlesztési stratégiák, melyek egy fontos eszközt jelentettek a városoknak, így Székesfehérvárnak az integrált szemléletű fejlesztések tervezéséhez mind városi, mind városrészi szinten, bevezetve az akcióterületi megközelítés jelentőségét is. Az eltelt tizennégy év során a gazdasági-társadalmi környezetben jelentős változások történtek, az Európai Unió szakpolitikai megközelítései sok tekintetben részletesebbé váltak. Megújult a Lipcsei Charta, az ún. Városi Partnerségek keretében akciótervek kerülnek kidolgozásra, 2019-ben létrejött az Európai Zöld megállapodás, fókuszban van a digitális átállás. Európa célul tűzte ki, hogy 2050-re karbonsemlegessé válik, az Európai Klímatörvény elfogadás előtt áll.

Ennek megfelelően a 2021-27-es Unió ciklus előkészítéséhez az eddigi városi stratégiák, az integrált településfejlesztési stratégiák módszertani elkészítésének felülvizsgálata vált szükségessé, hogy azok struktúrája és tartalma összhangba kerülhessen a jelenleg érvényben levő európai és hazai szakpolitikai keretekkel.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) és az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS), valamint utód dokumentuma, a településfejlesztési terv elválnak egymástól. Míg az ITS készítésének feltételrendszerét a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet, valamint az azt felváltó, az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény és annak végrehajtási rendeletével bevezetett településfejlesztési terv rögzíti, és településfejlesztési eszközként a Miniszterelnökség hatáskörébe tartozik annak módszertani követelményeinek definiálása, addig az FVS az Európai Unió elvárásait figyelembe vevő dokumentum, és a 2021-27-es forrásfelhasználás feltétele.

Az FVS teljes tervezéssel készül, minden középtávú fejlesztési irányt, elképzelést célszerűen tartalmazva a várható finanszírozási forrásoktól függetlenül. Az FVS tervezése során pedig a Pénzügyminisztérium RFP Irányító Hatósága által kiadott Módszertani Kézikönyv útmutatásai szerint kerül sor úgy, hogy az a város a jelenleg hatályos ITS-e adaptációjából indul ki és egyúttal biztosítja majd a stratégiai résszel az összhangot a két átfogó, és a város valamennyi fejlesztési dokumentumával.

A városoknak egy folyamatosan változó gazdasági – technológiai környezethez, az éghajlatváltozás kihívásaihoz és a klímasemlegességi célok eléréséhez, a digitalizáció folyamataihoz, váratlan külső veszélyhelyzetekhez kell alkalmazkodniuk. Ehhez a folyamatosan változó környezethez rugalmasan alkalmazkodni képes ún. reziliens város kialakítását támogató öt tervezési dimenzió mentén készül az FVS megalapozó munkarésze, ami majd megjelenik a stratégiai fejezet célrendszerében és a cselekvési terv kidolgozása során is:

1. Prosperáló város: a helyi erőforrásokat és adottságokat innovatív módon hasznosító, a külső feltételek kihívásait kezelni képes versenyképes helyi gazdaság kialakítása.
2. Zöldülő város: a zöld és klíma célokra való megfelelés, a zöld átállás és a körforgásos gazdaság érvényesülési lehetőségei.
3. Digitális város: adatgazdálkodás lehetőségei, digitális átállás a város működtetésének, fenntartásának hatékonyságnövelése, helyi életminőség növelése érdekében.
4. Megtartó város: a humán közszolgáltatások és infrastruktúrája, a helyi közösségek fejlesztése, helyi társadalmi folyamatok kezelése a város népességmegtartó képessége fenntartásához.
5. Kiszolgáló város: közmű és egyéb városi infrastruktúra tervezése, fenntartása, fenntartható városi területhasználat gyakorlata.

A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan

Alapvetően a Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programok Irányító Hatósága FVS Módszertani Kézikönyve szabályozza a stratégia elkészítésének partnerségi folyamatát. Ez szintén összhangban van az I. tájékoztató részben említett EU-s szabályzatokkal és útmutatásokkal.

Az FVS kidolgozása elvállik a korábbi Integrált Településfejlesztési Stratégiától, valamint utód dokumentuma, a településfejlesztési tervtől. Az FVS kidolgozásának szakmai és társadalmi egyeztetésére, partnerségi folyamatára és kereteire nem vonatkozik a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet, valamint a kapcsolódó 9/2017.(III.27.) számú önkormányzati rendelet (Partnerségi rendelet), viszont készítése során szintén elvárás a terv társadalmalmsítása már a vonatkozó városfejlesztési módszertani Kézikönyvben foglaltak szerint.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármestere 30/33-15/2022. (III.22.) számú döntésével rendelkezett az FVS és kapcsolódó dokumentumok; TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (továbbiakban: TVP) elkészítéséről, amelyeknek tervezési feladatai ellátását a Dévelmal Kft. végzi el.

A partnerségen alapuló tervezés biztosítása és folyamatának szabályozása érdekében a szükséges az FVS-hez kapcsolódó partnerségi és egyeztetési terv kidolgozása, amely tartalmazza:

- a társadalmalmsítás menetét,
- a partnerségi egyeztetés célját,
- folyamatát,
- célcsoportjait,
- az egyeztetés szintjeit,
- a létrehozandó munkacsoport javasolt tagjait.

A partnerségi egyeztetés lebonyolítása Székesfehérvár FVS-e kidolgozásához, valamint az ezzel együtt járó megalapozó dokumentumok és stratégiai rész kidolgozásához kapcsolódóan kerül sor.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármestere 30/33-15/2022. (III.22.) sz. döntésével rendelkezett az FVS és kapcsolódó dokumentumok; TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (továbbiakban: TVP) elkészítéséről.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Közgyűlése 229/2022.(IV.29), 230/2022.(IV.29) és 231/2022.(IV.29) számú döntései értelmében elfogadta a város 2021-27-es programozási időszakra vonatkozó Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának (FVS) és TOP Plusz Városfejlesztési Programterve (TVP) kidolgozásának Partnerségi Tervét, az egyeztetés lebonyolításának keretrendszerét, kapcsolódó feladatok cselekvési és ütemtervét, a partnerségi egyeztetés szabályait, a többszintű tervezés szervezeti modelljét, a javaslatok, vélemények dokumentálásának módját és a nyilvánosságot biztosító intézkedéseket.

A Partnerségi Terv tartalmazza a(z):

- társadalmalmsítás menetét,
- partnerségi egyeztetés célját,
- folyamatát,
- célcsoportjait
- és az egyeztetés szintjeit,
- végül a létrehozandó munkacsoport javasolt tagjait.

Partnerek definiálása

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Közgyűlése tehát elfogadta azt a stratégiai tervezést támogató és az elkészülő tervdokumentumok szakmai legitimitását biztosító projektszervezeti irányítási struktúrát, mely a széles lokális szakértői bázisra építő tényleges tervezési munka és döntés-előkészítési folyamat megvalósítási modellje.

A tervezési munka alapvető célja, hogy a stratégiai programozás rendszere és módszere tegye lehetővé a helyi igényekhez leginkább igazodó és reálisan megvalósítható program kialakítását úgy, hogy

- a 2021-27 közötti EU-s programidőszakban várhatóan rendelkezésre álló fejlesztési források a lehető legnagyobb mértékben szolgálják majd Székesfehérvár növekedési, versenyképességi céljait, fejlesztési igényeit;
- a specifikusan Székesfehérvárt érintő problémák érvényesítésre kerüljenek.

A 2014-20-as programozási időszakhoz és városfejlesztési források megalapozásához készült ITS kidolgozása keretében felállított többszintű partnerségi modell és annak egyeztetési tapasztalatai képezik és képezték alapját az FVS partnerségi tervének figyelemmel arra:

- abban a zöld átállás, illetve digitális fejlesztési fókuszok megerősítése szükséges;
- térségi szemléletének érvényesülését az FVS úgy támogatja, hogy bár kizárólag a városra készül, de térségi kitekintéssel.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város vezetői felismerték, hogy valódi partnerségen nyugvó tervekre, a lehető legszélesebb közösségi részvételre, széles és sokrétű ismereti bázison és konszenzuson alapuló stratégiai tervezésre van szükség ahhoz, hogy az érintettek (szakmai és társadalmi szervezetek, a város és környékének köz-, gazdasági és civil szereplői aktív bevonására) elfogadják a fejlesztési célokat és programokat, illetve elkötelezetteké váljanak azok végrehajtásában.

Ennél fogva a tervezési folyamat általános elve, hogy a **stratégia legitimitása több szintű:**

- beavatkozásainak megalapozottságát a szakági elemzés mellett a becsatornázható projektek, fejlesztési igények adják;
- valódi partnerségen (szakmai és társadalmi) alapulóan kerül kidolgozásra.

Ehhez kapcsolódóan döntött a Fenntartható városfejlesztési és tervezési munkacsoport (FVTMCS) felállításáról, a testületbe meghívni szánt – önkormányzati, állami, civil, érdekképviseleti, valamint a gazdasági szférát és a közép- és felsőoktatást reprezentáló - szervezetekről, arról, mely szakterületeket és érintett szervezeteket szeretné bevonni a tervezésbe és megvalósítás nyomon követésbe a későbbiek folyamán.

Képviselt szervezetek	
Érdekképviseleti szervek	
1.	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Fejér Megyei Igazgatósága
2.	Fejér Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
Gazdasági szféra képviseletében	
3.	Székesfehérvár Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
4.	Fejér Megyei Gyáriparosok Szövetsége
5.	Kereskedők és Vendéglátók (KISOSZ) Fejér Megyei Érdekképviseleti Szervezete
6.	Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége (VOSZ) Fejér Megyei Szervezete
7.	Fiatál Vállalkozók Országos Szövetségének (FIVOSZ) Fejér Megyei Szervezete
8.	Székesfehérvári Turisztikai Közhasznú Nonprofit Kft.

Képviselt szervezetek	
9.	Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács Munkaszervezete
Civil szervezetek	
10.	Magyar Kerékpárosklub Székesfehérvár és Térsége Területi Szervezete
11.	Echo Innovációs Műhely
Egyházak	
12.	Székesfehérvári Egyházmegye
13.	Székesfehérvári Református Egyházközség
14.	Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség
15.	Székesfehérvári Zsidó Hitközség
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának tulajdonában álló vagy részvételével működő gazdálkodó szervezetek	
16.	Fejérvíz Zrt.
17.	Széphő Zrt.
18.	Városgondnokság Kft.
19.	ÖIK Nonprofit Kft.
Közszféra szervezetek/közszolgáltatók	
20.	Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata
21.	Fejér Megyei Önkormányzat
22.	Fejér Megyei Kormányhivatal
23.	Fejér Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztály
24.	Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály
25.	Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság
26.	Magyar Közút Nonprofit Zrt. Fejér Megyei Igazgatósága
27.	Volánbusz Zrt.
Oktatási intézmények	
28.	Székesfehérvári Tankerületi Központ
29.	Székesfehérvári Szakképzési Centrum
30.	Kisalföldi Agrár Szakképzési Centrum - Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola
31.	Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kar
32.	Kodolányi János Egyetem

1. táblázat Fenntartható városfejlesztési és tervezési munkacsoport tagjai, 2022

A Munkacsoport tagjainak megbízatása a tervezés és a programmegvalósítás nyomon követésének időszakára, azaz 2027 év végéig +2 évre szól.

Az FVTMCS főbb feladata, hogy a cselekvési- és ütemterv mérföldkövei mentén eljárva koordinálja az FVS és a TVP tervezését, meghozza az operatív döntéseket a tervezési munka első fázisától a kész dokumentumok közgyűlési elfogadásáig.

Mind a tervezés folyamata, az alkalmazott stratégiai programozási módszer mind annak fentiekben vázolt szervezeti aspektusa a valódi partnerség elvét tükrözi és támogatja. Azt szolgálja, hogy Székesfehérvár és a székesfehérváriak számára szakmailag, társadalmilag és politikailag legitim tervdokumentum álljon rendelkezésére az elkövetkező időszakban.

Partnerségi akciók és azok tartalma

Székesfehérvár FVS-ének készítése és véleményezése az alábbi partnerségi szintereken keresztül történik:

- helyi és városrészi szereplőkkel folytatott egyeztetések (közösségi tervezés),
- szakmai munkacsoport keretében folyó szakmai műhelymunka,
- Stratégiai Biztosság szakmai véleményezési és értékelő tevékenységével,
- társadalmi vitákba és egyeztetésekbe bevont partnerek észrevételeivel,
- Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlése (továbbiakban: FMÖ Közgyűlés) megyei tervekhez való illeszkedési szempontú véleményével, kapcsolódó igazoló nyilatkozatával,
- módszertani felelős Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programok Irányító Hatósága (továbbiakban: RFP IH) által gondozott városfejlesztési módszertani kézikönyvnek való megfelelési véleményezésével,
- és végezetül Székesfehérvár Megyei Jogú Város Közgyűlésének (továbbiakban SzMJV Közgyűlés) jóváhagyásával.

Az FVS tervezése során a részvételi tervezés módszertanát alkalmazza a város, mely részvételi tervezés a stratégia megvalósítása, a projektfejlesztés és végrehajtás során is támogatott és képviselt metódus.

A részvételen és együttműködésen alapuló tervezés erősítése érdekében a lehető legszélesebb partnerség kialakítását és differenciált eszközök alkalmazását tűzte ki a város. Ezt szolgálják a helyi közösség bevonását célzó módszerek, akciók is, mint a kérdőíves felmérések, szakmai fórumok, ágazati munkacsoportok létrehozása, többszintű egyeztetési és döntéshozzájárulási modell kialakítása az FVS tervezési folyamat megkezdésével párhuzamosan.

Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

Mind a tervezés folyamata, az alkalmazott stratégiai programozási módszer mind annak fentiekben vázolt szervezeti aspektusa a valódi partnerség elvét tükrözi és támogatja. Azt szolgálja, hogy Székesfehérvár és a székesfehérváriak számára szakmailag, társadalmilag és politikailag legitim tervdokumentum álljon rendelkezésére az elkövetkező időszakban.

A tervezési munka alapvető célja, hogy a stratégiai programozás rendszere és módszere tegye lehetővé a helyi igényekhez leginkább igazodó és reálisan megvalósítható program kialakítását úgy, hogy

- a 2021-27 közötti EU-s programidőszakban várhatóan rendelkezésre álló fejlesztési források a lehető legnagyobb mértékben szolgálják majd Székesfehérvár növekedési, versenyképességi céljait, fejlesztési igényeit;
- a specifikusan Székesfehérvárt érintő problémák érvényesítésre kerüljenek

A partnerségi rendezvény neve	A bevonás formája	Az esemény tervezett száma (db)	Tervezett időpont
1. Szakirodai workshopok, kétoldalú egyeztetések	Kötetlen szakmai városfejlesztési beszélgetés a polgármesteri hivatal városfejlesztésben érintett szakirodái és a városfejlesztésben érintett szakemberei között, 2 körös adatigény (megalapozó munkarész, projektgyűjtés)	szakirodánként 1 (összesen 8-12 db)	2022.03.31- 2022.07.15.
2. Lakossági felmérés	Kérdőíves felmérés	1	2022.04.06-30.
3. Intézményi felmérés	Kérdőíves felmérés	1	2022.04.06-20.

A partnerségi rendezvény neve	A bevonás formája	Az esemény tervezett száma (db)	Tervezett időpont
4. Helyi munkacsoport munkamegbeszélések	Munkacsoport létrehozása, a munkacsoport javaslatokat, ajánlásokat fogalmaz meg a tervezés adott fázisaiban	2 legalább évente 1	2022.05.01-08.05-ig 2023-tól
5. SZMJV Közgyűlés Stratégiai Bizottsági ülés	A közgyűlés szakbizottsága javaslatokat, ajánlásokat és véleményt fogalmaz a tervezés adott fázisaiban	2	Bizottság munkatervétől függően
6. Társadalmi egyeztetésre bocsátás	Online formában, elektronikus úton való véleményezési esemény a széles nyilvánosság számára	1	2022.07.15-31.
7. Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlésének véleménye	TOP PLUSZ 1.3.1-21 felhívás követelményeivel összhangban	1	Közgyűlés munkatervétől függően
8. PM RFP IH vélemény	TOP PLUSZ 1.3.1-21 felhívás követelményeivel összhangban	1	2022.08.31-től
9. SZMJV Önkormányzat Közgyűlési döntés	Partnerségi Terv	1	2022.04.29.
	FVS és társadalmi vélemények kezelésének elfogadása FVS végrehajtás monitoring szükség esetén (PCM) FVS módosítás elfogadása felülvizsgált és digitális és zöld átállás menetrendek szerint módosított FVS elfogadása	1 majd legalább évente 1	2022.12.31-ig 2023- 2024

2. táblázat Tervezett partnerségi rendezvények

Tekintettel a koronavírus járvány következtében eddig előállt veszélyhelyzeti intézkedésekre, arra való megelőző jellegű felkészülés érdekében a tervezett személyes találkozásokat is feltételező társadalmi párbeszédet és a partnerség kialakításával összefüggő feladatokat szükség esetén az online térbe kell majd áttérlni, arra előzetesen – pl. online eszközök, ügyrend – a város felkészült

	2022																																											
	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December																																			
Stratégiai tervezési ciklus – tervezési szakasza																																												
Kérdőíves felmérés - lakosság	■	■	■	■																																								
Kérdőíves felmérés - intézmények	■	■	■	■																																								
+ TK, SZC, F/E, IP		■	■	■																																								
Partnerségi Terv SzMJV Közgyűlés általi elfogadása			■																																									
Sajtóesemények, média-megjelenések, tájékoztatók			■		■							■																																
FV munkacsoport (ülések)				■		■					■																																	
SzMJV Stratégiai Fejlesztési Bizottság*				■		■					■																																	
SzMJV Közgyűlés*			■									■																																
Társadalmi egyeztetésre bocsátás (FVS)				■	■																																							
FMÖ Közgyűlése (FVS, TVP) véleményezés						■																																						
PM RFP IH (FVS, TVP) véleményezés						■																																						
Projektgyűjtés																																												
	2023				2024				2025				2026				2027				2028				2029				2030				2031											
	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv	i	ii	iii	iv				
Stratégiai tervezési ciklus – megvalósítási szakasza																																												
Fenntartható városfejlesztés munkacsoport (ülések)	■				■				■				■				■				■				■				■															
Kampányok, éves akciók																																												
Fejlesztési egyeztetések																																												

*SZMJV Önkormányzat 2022. évi munkatervével összehangolandó

3. táblázat Partnerségi akciók, fórumok és kapcsolódó véleményezés, jóváhagyás ütemezés Forrás: SzMJV FVS Partnerségi Terve

1. Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

1.1 Helyzetfeltárás

1.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

Székesfehérvár a közép-európai és a magyar településhálózatban kedvező pozícióban van, kiváló megközelíthetősége és gazdasági súlya okán. Közel fekszik hazánk központi térségéhez, a gazdasági, innovációs, kulturális és nemzetközi kapcsolati húzóerőt képviselő fővárosi agglomerációhoz, illetve a legfontosabb nyugati irányú kapcsolatot biztosító Bécs(-Pozsony)-Győr-Budapest tengelyhez is. Földrajzi pozíciójából adódó helyzeti energiája jól kompenzálja a rendszerváltás után felértékelődő határmenti térségi helyzet hiányát. Előbbieknek köszönhetően Győr mellett az Észak-dunántúli nagytérség központi súlyú települése, melyet elsősorban gazdasági ereje, gazdaságának viszonylagos diverzifikáltsága és tőkevonzó képessége erősít. A pozíció megtartásához azonban világosan látszik, hogy az oktatási és innovációs területek és a magasabb hozzáadott értékteremtő beruházások erősítésére lesz szükség.

A főváros árnyéka a városra számos szempontból rávetül, a demográfiai, munkaerőpiaci, kereskedelmi-szolgáltatási tényezők mellett megtapasztalható ez a kultúra, az idegenforgalom és a felsőoktatás terén is. Ahhoz, hogy Székesfehérvárt ne érje további hátrány, határozott elképzelések és irányok kidolgozása, valamint folyamatos érdekérvényesítő tevékenység szükséges, eredmények eléréséhez pedig elengedhetetlen a helyi érdekeken alapuló, hosszú távú és következetes tervezés, fejlesztés¹.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Magyarország kilencedik legnépesebb városa –1989-től megyei, illetve 1990-től megyei jogú város, az ország egyik legdinamikusabban fejlődő megyéjének, Fejér megyének a székhelye. A város Veszprémtől és Siófoktól 45 km-re, Dunaújvárostól 50 km-re, Tatabányától 55 km-re, Budapesttől 65 km-re, Győrtől 85 km-re fekszik, gyorsforgalmi és főúti közúti, vasúti összeköttetései kiválóak.

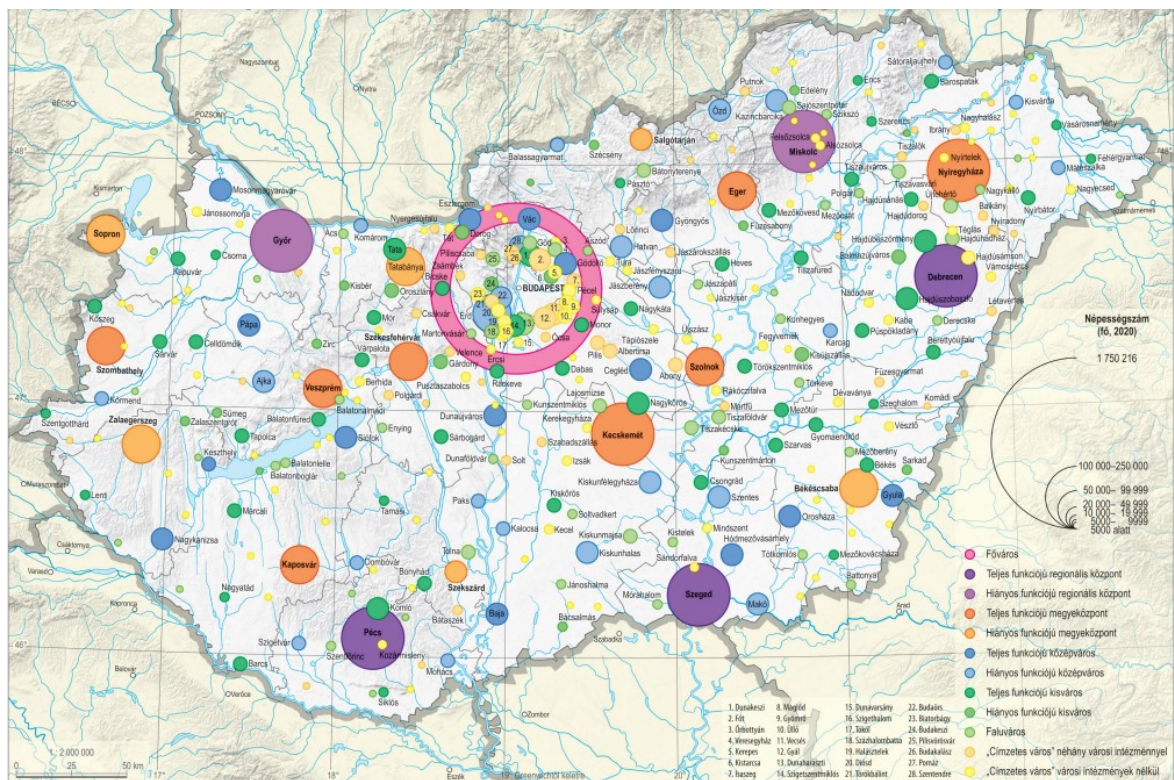
A megyeszékhely településhálózatban belül betöltött szerepének bemutatása Magyarország Nemzeti Atlaszában információi és térképei alapján történik. A városoknak a településhálózatban betöltött szerepét alapvetően a városhierarchiában betöltött pozíciójuk határozza meg, ez a hierarchikus szint pedig a városi funkciók mennyiségétől és választékától függ. Eszerint 5 regionális központ település található hazánkban, mint a leggazdagabb funkciókkal bíró települések. Ezek közül csak három, Debrecen, Szeged és Pécs minősül teljes funkciójú regionális központnak, míg Győr és Miskolc hiányos funkciókkal rendelkező regionális központok. A regionális központok sorába nem került be a közép-dunántúli régió székhelye, Székesfehérvár.

A következő nagyobb kategóriát a teljes vagy hiányos funkciójú megyeközpontok alkotják. Székesfehérvár a teljes funkciójú megyeközpontok kategóriába került besorolásra. A megyeközpontok „változatos múltjuk, eltérő népességszámuk ellenére zárt város csoportot alkotnak a magyar településhálózatban, mivel nagyszámú megyei hatáskörű intézmény koncentrálódik bennük, nemcsak a köz- és államigazgatás, hanem a gazdaságirányítás, a szolgáltatások és a kultúra terén is”².

Fejér megye másik megyei jogú városa, Dunaújváros a harmadik kategóriába került besorolásra, mint teljes funkciójú középváros.

¹ Rechnitzer J., Berkes J. (szerk.) (2021) Nagyvárosok Magyarországon. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.

² Dóvényi Z., Kovács Z., Kincses Á., Bálint L., Egedy T. 2021. Városok. In: Kocsis K. (főszerk.): Magyarország Nemzeti Atlasza – Társadalom. Budapest, CSFK Földrajztudományi Intézet. pp. 116-127.

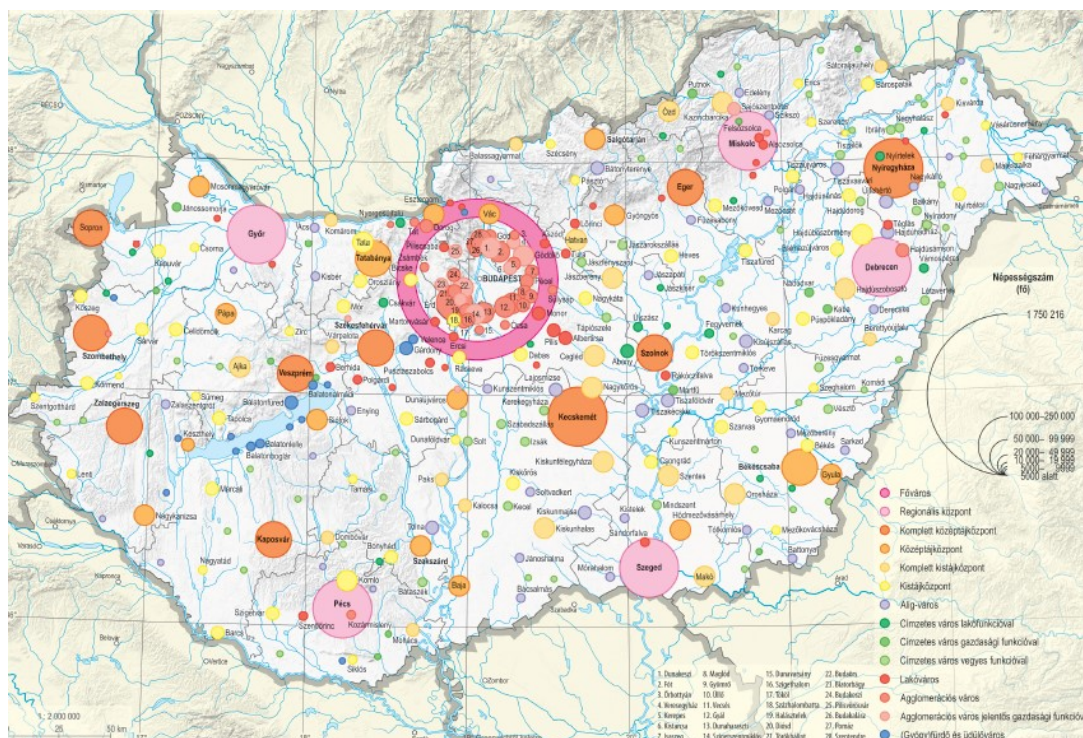

1. térkép: A városok hierarchiája Magyarországon Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza

A fenti térkép szerint a megyeszékhely térségében középváros nem, ugyanakkor egy hiányos funkciójú kisváros, Gárdony található. A „címzetes városok” jelentik a magyar városok hierarchiájában a legutolsó, 7. kategóriát. Székesfehérvár térségében ide sorolható Polgárdi, Velence, Aba, Csákvár és Bodajk, melyek közül az első négy rendelkezik néhány városi intézménnyel.

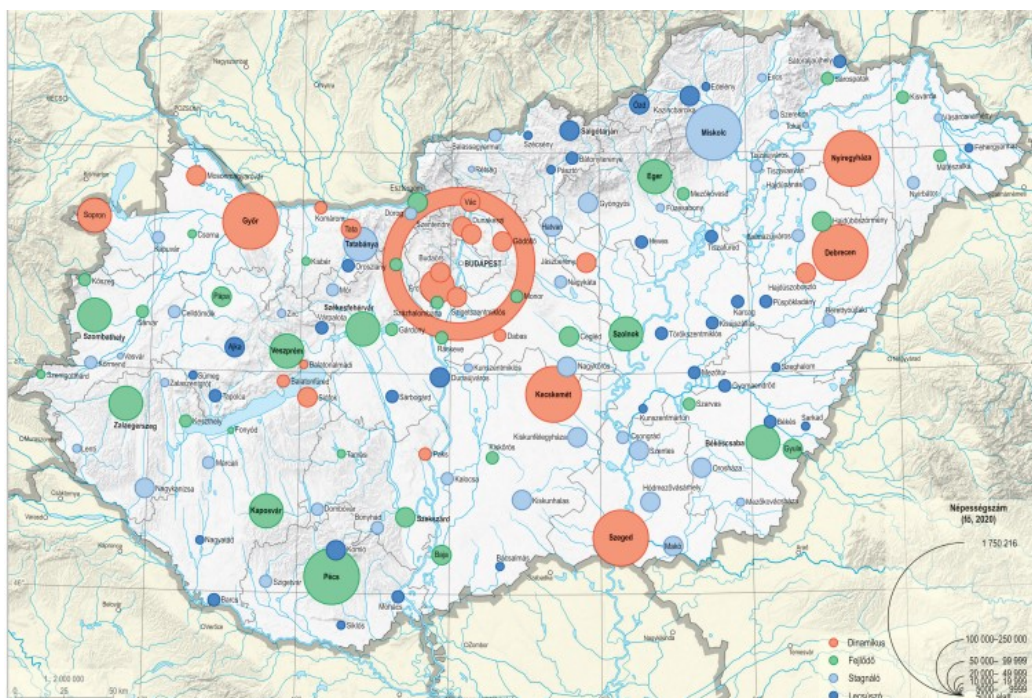
A hazai városok egy másfajta tipizálását szemlélteti az alábbi ábra. Napjainkra a hazai városok gazdasági, társadalmi, településhálózati szerepköre, valamint típus szerinti besorolása jelentősen átalakult. „Mivel a városok domináns szerepköre a saját és környékük (vonzóterületük) lakosságának városi javakkal (szolgáltatásokkal) való ellátása, ezért a várostipizálás alapvető szempontjának a településhierarchiában elfoglalt helyzetnek, a város feladatkörének, jellegének, a településhálózatban betöltött súlyának kell lennie”³. Ebben a várostípus besorolásban Székesfehérvár komplett középtájközpontként lett meghatározva, mely típusú városok megyényi-félmegyényi területeket ellátó központokat jelentenek, míg az eggyel alacsonyabb kategóriába tartozó kistájközpontok járási szintű funkciókat látnak el.

3 Dövényi Z., Kovács Z., Kincses Á., Bálint L., Egedy T. 2021. Városok. In: Kocsis K. (főszerk.): Magyarország Nemzeti Atlasza – Társadalom. Budapest, CSFK Földrajztudományi Intézet. pp. 116-127.

2. térkép: Várostípusok Magyarországon 2020-ban Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza

A hierarchikus rang és a városi szerepkörök szerinti tipizáláson túl az Atlasz készítői a városokat dinamikájuk szerint is besorolták, mely véleményük szerint többet elárul a települések közelmúltbeli társadalmi-gazdasági fejlődéséről, társadalmi megújuló képességükről. Ehhez többféle mutató is figyelembe vételre került, melyek tükrözik a városok népesedési viszonyait, a lakosság társadalmi helyzetét, a gazdasági aktivitás helyi szintjét, illetve az ingatlanpiaci helyzetet a rendszerváltozás utáni időszakban. Az átlagtól való eltérés alapján négy markáns dinamikai csoportba sorolták a vizsgálatba bevont 136 várost.

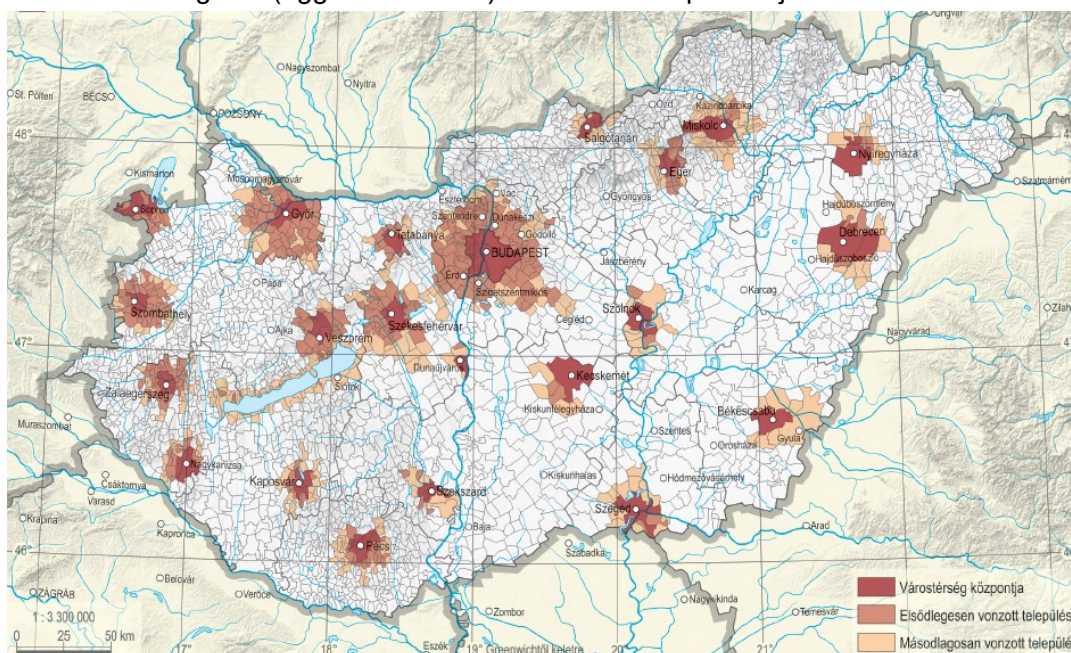
3. térkép: Magyarország városainak dinamikája Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza

A dinamikus csoportba besorolt kapott városok között több regionális, illetve megyeszékhely funkciót is tömörítő település (pl. Szeged, Debrecen, Győr, Nyíregyháza, Kecskemét) mellett a főváros közvetlen szomszédságában fekvő kisvárosok (pl. Dunakeszi, Budaörs, Gödöllő,

Szentendre, Szigetszentmiklós), illetve kisebb ipari központ települések (pl. Jászberény) is helyet kaptak. Ugyancsak ide sorolódnak a főváros kisugárzásának hasznát élvező kisvárosok (pl. Budaörs, Szentendre). Székesfehérvár a 2. legkedvezőbb, Fejlődő kategóriába került (Gárdony található még a megyéből ebben a kategóriában). A megye másik megyei jogú városa, Dunaújváros a legkedvezőtlenebb, Lecsúszó csoportba tartozik.

A fentiekén túl a magas hierarchiaszinten lévő intézményekkel való ellátottságot tekintve kiemelendő, hogy Székesfehérvár az egyházigazgatási központ (római katolikus püspöki székhely), a kórházi szakellátás, a bevásárlóközpontok, a felsőfokú nappali képzés, illetve a színházak szempontjából is szerepel a tematikus térképeken, az egyedüli kivétel a tudományos kutatás.

A településhálózatában meghatározó szerepet játszó nagyvárosi térségek, településegysétek, más néven agglomerációk tekintetében Székesfehérvár rendelkezik az ország egyik legnagyobb kiterjedésű és lakosság számú várostérségével. A vizsgálatok szerint a székesfehérvári agglomerációhoz húsz elsődlegesen vonzott település és tizenhárom másodlagosan vonzott település tartozik. Az agglomerációk kialakításánál tíz mutatót vettek figyelembe vételre, így pl. a lakónépesség számának változását, a népsűrűséget, az épített lakások számát, az egy adózóra jutó szja-alapot képező jövedelmet, az ezer lakosra jutó személygépkocsik számát, az ingázók arányát a lakónépességhez viszonyítva, az aktív kereső népesség arányát, az iparban, építőiparban és a szolgáltatásban dolgozók arányát és a vándorlási különbözetet. Az eszerint kialakított várostérségeket (agglomerációkat) az alábbi térkép mutatja be.

4. térkép: Magyarország várostérségei (agglomerációi) Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza

Egy másik besorolás a városok kreatív gazdaságának dinamikáját vizsgálta. Itt azt vették figyelembe a készítőik, hogy milyen szinten vannak jelen az adott városban az új ötleteket, formákat, technológiákat és szolgáltatásokat létrehozó, magasan képzett értelmiségiek (pl. tudósok, mérnökök, művészek, influenszerek, dizájnerek), a tudásalapú iparágakban (pl. robotika, mikroelektronika, informatika), valamint a média- és szórakoztatóiparban dolgozó szakemberek. Az éllovas települések körébe a főváros mellett egyes regionális központok (pl. Szeged, Debrecen, Pécs, **Székesfehérvár**), illetve egyéb, különböző méretű városok tartoznak (Veszprém, Érd, Vác, Szentendre stb.).

Székesfehérvári sokrétű igazgatási szerepkörrel bír járás és megyeszékhelyi helyzetéből adódóan, de az intézményrendszeri átszervezések eredményeként (központi dekoncentrált szervezetek) több szakterületen továbbra is rendelkezik regionális (általában három megyére kiterjedő) hatókörrel is. Városi önkormányzati vagy egyéb felügyeletű intézményei várostérségét is ellátják bizonyos szolgáltatásokkal.

Intézmények

VÁROSI	SZMJV Polgármesteri hivatal és intézményei; Székesfehérvári Rendőrkapitányság; Székesfehérvári Törvényszék; Székesfehérvári Városi Ügyészség; Székesfehérvári Nyomozó Ügyészség; Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság; Székesfehérvári Katasztrófavédelmi Kirendeltség; Alba Bástya Család és Gyermekjóléti Központ (gyermekjóléti szolgálat); OMSZ Székesfehérvári mentőállomás
JÁRÁSI	Székesfehérvári Járási Hivatal; Székesfehérvári Járásbíróság; Székesfehérvári Járási Ügyészség; Székesfehérvári Jh. Gyámügyi Osztály; Székesfehérvári Jh. Foglalkoztatási Osztály; Székesfehérvári Jh. Élelmiszerláncbiztonsági és Állategészségügyi Osztály; Székesfehérvári Jh. Foglalkoztatási Osztály; Székesfehérvári Jh. Népegészségügyi Osztály; Székesfehérvári Jh. Hatósági Osztály; Klebelsberg Központ Székesfehérvári Tankerületi Központ (Székesfehérvári, Gárdonyi, Bicskei, Móri, Enyingi járárok); Székesfehérvári Család és Gyermekjóléti Központ – gyermekjóléti központ funkció
MEGYEI	FM Katasztrófavédelmi Igazgatóság; FMKH Családtámogatási és Társadalombiztosítási Főosztály; FMKH Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály; FMKH Közlekedési, Műszaki Engedélyezési, Mérésügyi és Fogyasztóvédelmi Főosztály; FMKH Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály; FMKH Földhivatali Főosztály; FMKH Agrárügyi Főosztály; FMKH Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztály (Foglalkoztatásfelügyeleti és munkavédelmi hatóság is); FMKH Hatósági Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztály; FMKH Közlekedési, Műszaki Engedélyezési, Mérésügyi és Fogyasztóvédelmi Főosztály; FM Népegészségügyi Főosztály; NAV FM Adó és Vámigazgatósága; FM Szent György Egyetemi Oktató Kórház; Székesfehérvári Területi Vérellátó; FM Rendőrfőkapitányság; Nemzeti Vám- és Pénzügyőri Főig.; NAV Közép-dunántúli Bűnügyi Igazgatóság; Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság; Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Közép-dunántúli Regionális Igazgatóság; FMKH Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Osztály – Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém megye illetékességi terület; FMKH Állami Főépítész; FMKH Népegészségügyi Főosztály Laboratóriumi Osztály Kémiai és Biológiai Laboratórium (Fejér, Tolna, Veszprém)
REGIONÁLIS	FM Katasztrófavédelmi Igazgatóság; Vízügyi és vízvédelmi hatósági tevékenység illetékességi területe: Fejér megye teljes közig. területe és további 8 megye közig. területének egy része; NAV Közép-Dunántúli Regionális Vám- és Pénzügyőri Főig.; NAV Közép-dunántúli Bűnügyi Igazgatóság; Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság; Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Közép-dunántúli Regionális Igazgatóság; FMKH Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Osztály – Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém megye illetékességi terület; FMKH Állami Főépítész; FMKH Népegészségügyi Főosztály Laboratóriumi Osztály Kémiai és Biológiai Laboratórium (Fejér, Tolna, Veszprém)
ORSZÁGOS	Magyar Honvédség Parancsnoksága
Rövidítések: FM - Fejér megyei; Jh. - Járási hivatal; Kh. - Kormányhivatal; MH – Magyar Honvédség; NAV - Nemzeti Adó- és Vámhivatal; OMSZ – Országos Mentőszolgálat; SZMJV - Székesfehérvár Megyei Jogú Város	

4. táblázat: Székesfehérvári székhelyű fontosabb hivatalok, intézmények, 2022 Forrás: saját gyűjtés

A fontosabb területi igazgatási hivatalok között csak kettőt említhetünk, amely illetékességi körébe Székesfehérvár és térsége beletartozik ugyan, de nem a megyeszékhelyen van valamilyen szintű központja. Ilyen a Pest Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi és Erdészeti Főosztály Erdőfelügyeleti Osztály (Gödöllő) és a Fejér Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Osztálya (Velençe).

Országos hatókörű intézménye Székesfehérvárnak nincs, ugyanakkor 2007. január 1-ével alakult meg Székesfehérváron a Magyar Honvédség (MH) Összhaderőnemi Parancsnoksága az MH Szárazföldi Parancsnokság, az MH Légierő Parancsnokság jogutód szervezeteként, átvéve a szintén megszűnt MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, az MH Híradó és Informatikai Parancsnokság, az MH Műveletirányító Központ és az MH Egészségügyi Parancsnokság egyes feladatait is. Ezt követően a Magyar Honvédség Parancsnoksága (MHP) mint új katonai szervezet a Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Vezérkar különválásával, valamint ezzel egy időben a Honvéd Vezérkar és az Összhaderőnemi Parancsnokság összeolvadásával, azok jogutód szervezeteként 2019. január 1-jei hatállyal alakult meg. Az MHP székhelye Székesfehérvár, jelenleg azonban két helyőrségben, Székesfehérváron és Budapesten települ.

A város térségi szerepkörei, funkcionális vonzása természetesen több más területen is érvényesül, amely tovább növeli térségszervező erejét.

Gazdasági szerepkör: a munkaerőpiaci vonzóhatás mellett kiemelkedő térségi vonzóhatással bír Székesfehérvár logisztikai funkciója, gazdaságfejlesztő szervezetei – elsősorban megyei szintű kihatással (kereskedelmi-, ipar- és agrárkamarák), városkörnyéki fontossággal bír gazdasági inkubációs tevékenysége.

Oktatási szerepkör: Általános iskolái a város és közvetlen városkörnyéke települései által használtak elsősorban, középszintű és szakképzési intézményei megyei jelentőségűek. A városban működő felsőoktatási intézmények beiskolázási területe méretükhöz képest széles, de főként a dunántúli megyékre koncentrálódik, orientációja a gazdasági, műszaki felsőfokú képzések

felé fordult. A Klebelsberg Központ Székesfehérvári Tankerületi Központja öt járás számára (Bicskei, Enyingi, Gárdonyi, Móri, Székesfehérvári) szolgáltat, míg a Székesfehérvári Szakképzési Centrum móri és bicskei intézményeket is kezel.

Kereskedelmi szerepkör: a kereskedelmi bankok és biztosítók regionális szervezetei tekinthetők a nagyobb térségi hatású egységeknek. A várost övező bevásárlóközpontok a közvetlen várostérség lakóit, illetve a 7-es, 8-as főutak átutazó közönségét szolgálják ki. Egyéb kis- és nagykereskedelmi szolgáltatásban, valamint pénzügyi szolgáltatásokban szintén fontos szerepet gyakorol közvetlen várostérsége, illetve korábbi kistérségi, jelenlegi járási szintjére.

1.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

Releváns Uniós stratégiai dokumentumok

A 2021-2027 közötti időszak kohéziós politikájának **szakpolitikai célkitűzései** (a várostérségekre vonatkozó prioritásokkal)⁴:

PO1: Versenyképesebb és okosabb Európa

PO2: Zöldebb, alacsony szén-dioxid kibocsátású Európa – A természet-, a biodiverzitás- és a zöldinfrastruktúra fokozott védelme és megőrzése, **beleértve a várostérségeket**, és a légszennyezés minden formájának csökkentése; A fenntartható **városi multimodális mobilitás** támogatása, törekedve a nettó nulla szén-dioxid kibocsátású gazdasági átmenetre;

PO3: Összekapcsoltabb Európa a mobilitás fokozásával

PO4: Szociálisabb és befogadóbb Európa

PO5: Polgárokhoz közelebb álló Európa (a fenntartható és integrált fejlődés és terület típusok, valamint a helyi kezdeményezések minden formájának előmozdításával) – támogatva az integrált és befogadó társadalmi, gazdasági és környezeti fejlődést, kulturális-természeti örökséget, fenntartható turizmust és biztonságot a **várostérségekben**.

A pénzügyi alapok prioritásai

- Az ERFA mind az 5 szakpolitikai célkitűzést támogatja, de elsősorban az elsőt és másodikat
- Az ESZA fő prioritása a negyedik
- A KA támogatja a másodikat és a harmadikat
- Az Igazságos Átmenet Alap a meghatározott célkitűzésekhez igazodva nyújt támogatást (a JTF rendelet 8. cikke)

Az INTERREG programok két további politikai célkitűzéssel rendelkeznek (14. cikk, Interreg (14. cikk, Interreg szabályozás): „Jobb együttműködésű kormányzás” és „Biztonságosabb Európa”.

A 2020 utáni időszakra vonatkozó kohéziós politika városi dimenziója

A kohéziós politika városi dimenziója megerősödik. Az ERFA 8%-át fenntartható városfejlesztésre fordítják. Továbbá elindul az **Európai Városfejlesztési Kezdeményezés** (European Urban Initiative)⁵.

A 2020 utáni Európai Regionális Fejlesztési Alapról és Kohéziós Alapról szóló rendelet alapján az ERFA támogatja a Bizottság által közvetlen vagy közvetett irányítás keretében végrehajtott Európai Városfejlesztési Kezdeményezést. A kezdeményezés az összes városi területre kiterjed, és támogatja az EU városfejlesztési menetrendjének megvalósulását.

A kezdeményezés célja a fenntartható városfejlesztés integrált és részvételen alapuló megközelítéseiének erősítése, valamint erősebb kapcsolat biztosítása a vonatkozó uniós

⁴ https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/EC%20DG%20REGIO_Pia%20Laurila.pdf

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1058 rendelete (2021. június 24.) az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról

politikákkal, különösen a kohéziós politika beruházásaival. Az Európai Városfejlesztési Kezdeményezés a fenntartható városfejlesztés tekintetében az alábbi két ágból áll:

- innovatív intézkedések támogatása,
- a tudás -és kapacitásépítés, a területi hatásvizsgálatok, a szakpolitika-fejlesztés és a kommunikáció támogatása.

Európai zöld megállapodás (Green Deal)⁶

Az éghajlatváltozás és a környezet károsodása egzisztenciális veszélyt jelent Európa és az egész világ számára. E problémák kezelése érdekében az európai zöld megállapodás az EU gazdaságát modern, erőforrás-hatékony és versenyképes gazdasággá fogja átalakítani. Biztosítani fogja, hogy

- az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértéke 2050-re nettó nullára csökkenjen;
- a gazdaság növekedése függetlenedjen az erőforrás-felhasználástól;
- az átalakulásnak se az egyének, se a térségek ne legyenek vesztesei.

Az európai zöld megállapodás a koronavírus-válságból is kiutat mutat. A hétéves uniós költségvetés és a Next Generation EU eszköz révén rendelkezésre álló, összesen 1,8 billió (ezermilliárd) eurót kitevő pénzüsszeg egyharmada az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek finanszírozására szolgál.

Az európai digitális menetrend⁷

A **2020–2030-as időszakra vonatkozó európai digitális menetrend** biztonságos digitális terek és szolgáltatások létrehozására, a digitális piacokon a nagy platformokkal egyenlő versenyfeltételek megteremtésére és Európa digitális szuverenitásának megerősítésére összpontosít, miközben hozzájárul a klímasemlegesség 2050-ig történő elérésére irányuló európai célkitűzéshez.

2020-ban az „Európa digitális jövőjének megtervezése” című második ötéves digitális stratégia három fő digitális célkitűzésre összpontosított: az emberek érdekeit szolgáló technológiára, a méltányos és versenyképes gazdaságra, valamint a nyitott, demokratikus és fenntartható társadalomra. 2021-ben ezt követte a tízéves „**Digitális iránytű: a digitális évtized európai módja**” című dokumentum, amely konkrét formába önti az EU 2030-ra vonatkozó digitális törekvéseit.

A 2030-ra vonatkozó európai jövőkép olyan digitális társadalom, amelyben senki sem marad le. A digitalizáció a jólét új forrásait teremti meg az embereknek, lehetővé teszi a vállalkozók számára, hogy lakóhelyüktől függetlenül innováljanak, vállalkozásokat hozzanak létre és növekedjenek, piacokat nyissanak meg és beruházzanak Európa-szerte és világszerte, és új munkahelyeket teremtsenek egy olyan időszakban, amikor egyre több európai érzi veszélyben gazdasági biztonságát vagy környezetét. **A digitális technológiák jelentősen hozzájárulhatnak az európai zöld megállapodás célkitűzéseinek eléréséhez.**

A Bizottság egy digitális iránytű létrehozását javasolja az EU 2030-ra vonatkozó digitális törekvéseinek konkrét célokká történő lefordítása és ezen célkitűzések teljesülése érdekében. Az iránytű fejlett monitoringrendszeren fog alapulni, amely nyomon követi a digitális transzformáció ütemével, az európai stratégiai digitális kapacitások hiányosságaival, valamint a digitális elvek végrehajtásával kapcsolatos uniós pályát. Magában foglalja a jövőkép megvalósításához szükséges eszközöket, és **négy sarkalatos pont mentén határozza meg a legfontosabb mérföldköveket. Az első kettő az infrastruktúrák, valamint az oktatás és készségek digitális kapacitásaira, a másik kettő pedig a vállalkozások és a közszolgáltatások digitális transzformációjára összpontosít.**

Területi Agenda 2030⁸

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hu

⁷ Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/64/az-europai-digitalis-menetrend>; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:52021DC0118>

⁸ A területrendezésért és területfejlesztésért és/vagy területi kohézióért felelős miniszterek informális ülése. Németország, 2020. december 1.

Annak érdekében, hogy valamennyi európai térség és polgár számára biztosított legyen a fenntartható jövő, a tervdokumentum két átfogó célkitűzést – az igazságos Európát és a zöld Európát – és hat prioritás mentén kíván megvalósítani Európa és az azt alkotó valamennyi terület fejlesztése során.

IGAZSÁGOS EURÓPA, amely valamennyi térség és polgár számára jövőbeli kilátásokat biztosít.

Prioritások:

- Kiegyensúlyozott Európa – Kiegyensúlyozottabb területfejlesztés Európa sokszínűségére épülve
- Funkcionális térségek - Egymáshoz közelítő helyi és regionális fejlődés, a térségek közötti egyenlőtlenség visszaszorítása
- Határokon átnyúló integráció – Könnyebb élet- és munkafeltételek a nemzeti határokon túl

ZÖLD EURÓPA, amely megvédi a közös megélhetési lehetőségeket és formálja a társadalmi átalakulást

Prioritások:

- Egészséges környezet - Jobb ökológiai megélhetési módok, klímasemleges és ellenállóképes városok és régiók
- Körforgásos gazdaság – Erős és fenntartható helyi gazdaságok egy globalizált világban
- Fenntartható kapcsolatok – Fenntartható digitális és fizikai kapcsolatok a térségek között

Releváns hazai stratégiai dokumentumok

Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg.

A Konceptió jövőképe és célrendszere 2030-ig szól.

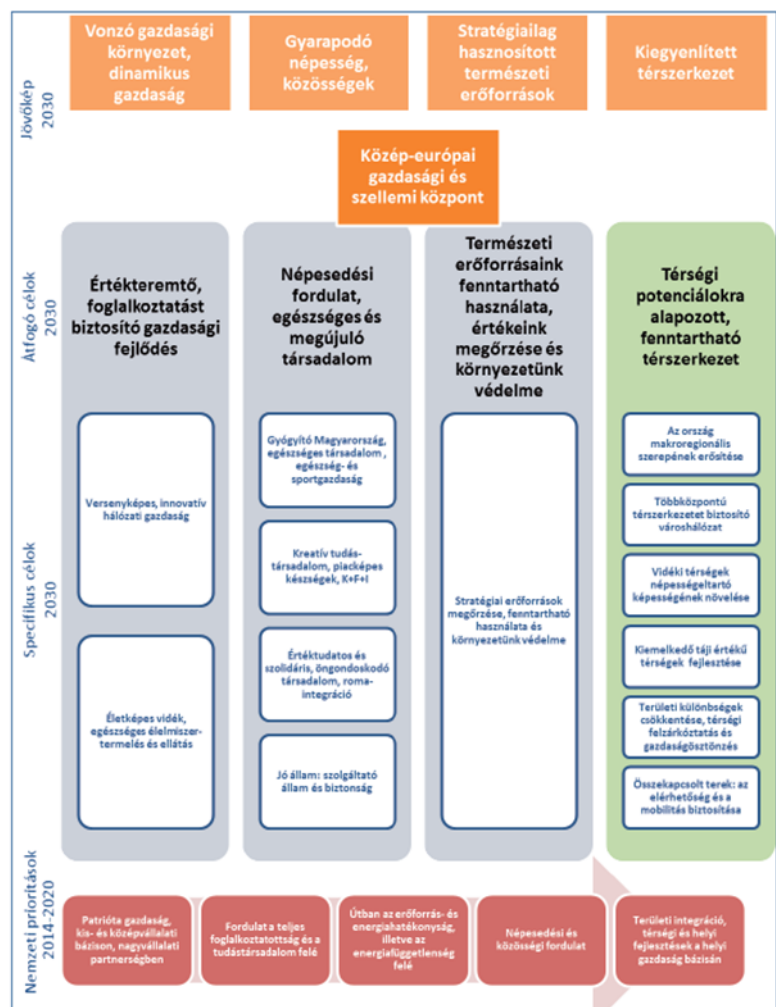
Magyarország 2030-ra Kelet–Közép Európa gazdasági és szellemi központjává válik, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

A Konceptió **illeszkedik a kiemelt nemzeti stratégiai tervdokumentumokhoz**, közös irányt határoz meg a szakpolitikák számára, és kapcsolódik a **szakpolitikai stratégiai tervdokumentumokhoz** és megalapozza a kiemelt nemzeti célkitűzések megvalósítását szolgáló **szakpolitikai programok tervezését és végrehajtását**. A Konceptió a fejlesztéspolitikai eszközökön keresztül **kapcsolódik a nemzeti költségvetésből finanszírozott fejlesztési célú programok megvalósításához**.

Az OFTK székesfehérvári vonatkozásai

A főváros körüli belső városgyűrű városainak lehetséges kitorési pontjai:

Székesfehérvár „hagyomány és innováció a királyok városában” jelszóval a meglévő sikeres húzóágazatai (elektronika, turizmus, gépgyártás, élelmiszeripar) fejlesztése mellett a következő kitorési pontokkal kívánja fejleszteni jelenleg is erős hazai pozícióját: mechatronika-autóipar, informatika, elektronika, logisztika, innovációs és kreatív gazdasági ágak, specializált turizmus. Mindez nem csorbítja, hanem kiegészíti a város kiemelt térségi fejlesztési központi funkcióit, annak gazdasági megalapozásához járul hozzá. A térség kiterjed a közvetlen városi vonzáskörzeten túl is, pl. Mór és Várpalota-Pétfürdő ipari, a Velencei-tó rekreációs térségére.

1. ábra: Az OFTK célrendszere; forrás: 1/2014. (I. 3.) OGY határozata Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról; Magyar Közlöny, 2014. január 3.

Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek:

Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs és Győr, illetve a belső gyűrűből gazdasági ereje és történelmi szerepe miatt **Székesfehérvár**, valamint e városok vonzáskörzete tartozik ebbe a kategóriába. A Budapest-központúság oldására ezek a városok egy részben önálló területi szintet jeleníthetnek meg a fővárosi szint mellett/alatt.

A belső gyűrű városai között kiemelt szereppel bír **Székesfehérvár**, amely földrajzilag a belső városhálózat szerves része, funkcióiban azonban kiemelkedik közülük. Térszervező jelentősége miatt a korábbi pólusvárosi funkciókat továbbra is szükséges fejleszteni, illetve fenntartani. Székesfehérvár így az ország középső térségéhez, a

fővároshoz szoros kapcsolatrendszerrel kapcsolódó városként a külső és a belső gyűrű közötti közvetítő, összekapcsoló szerepet is magára vállalhatja. Eközben a belső gyűrű gazdaságfejlesztési lehetőségeit, a meglévő kiváló logisztikai és ipari háttérrel is képes kihasználni, miközben a kultúra, oktatás, K+F terén a nagyvárosi gyűrű magas szintű szolgáltatásaival fokozottabban képes önerejére épülő gazdasági fejlődést indukálni.

Fejér megyei fejlesztési irányok:

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítása.
- A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisainak megtartása, illetve Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítése.
- Integrált megyei turisztikai fejlesztések, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítása.
- Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaságsszervező központtá alakítása.

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 Turizmus 2.0 Stratégia

Az NTS⁹ alapja továbbra is az egységes desztinációs szemlélet. A Stratégia 11 turisztikai térséget nevesített, melyeket egy vagy több desztináció alkot. Az elkövetkező időszakban a turisztikai térségek fejlesztésének kiemelt célja a versenyképesség növelése az alapinfrastruktúra, a minőség és a szolgáltatások fejlesztésén keresztül.

⁹ Forrás: mtu.gov.hu

Székesfehérvár 29 további Fejér megyei településsel együtt a Budapest környéki turisztikai térség része lett. Ez magába foglalja a már korábban is nevesítésre került, aktív és ökoturisztikai kínálati elemekben és történelmi városokban gazdag Dunakanyar térséget. Emellett az új turisztikai térség részét képezik olyan területek is, mint a Velencei-tó, Gödöllő, Székesfehérvár és Ráckeve környéke. Az integrált turisztikai térség kialakítása elősegíti a budapesti látogatások idejének meghosszabbítását, lehetővé teszi komplex turisztikai csomagok létrehozását és a desztináció értékesítését.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia

A 2013-ban készült Keretstratégia¹⁰ szerint a nemzet fenntarthatósági politikájának átfogó célja a folytonosan változó társadalmi, humán, gazdasági, természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása. A célok rendszere a négy alapvető nemzeti erőforrás mentén a következő:

Emberi erőforrások: Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom.

Társadalmi erőforrások: Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése.

Természeti erőforrások: A környezeti eltartó-képességet, mint a gazdálkodás korlátját kell érvényesíteni. fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. A biodiverzitás kapcsán cél a talaj termőképességének fenntartása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése, a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás a megújuló erőforrásokkal. Emellett az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátásokat korlátok között kell tartani, azokat megfelelően szabályozni szükséges. Ugyancsak fontos az ésszerű, beosztó gazdálkodás az ásványkincsekkel és az energiahordozókkal.

Gazdasági (fizikai) erőforrások: Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitétségünk csökkentése. Fontos a lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése, a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése.

Székesfehérvár tekintetében valamennyi célkitűzés relevánsnak tekinthető. A stratégia egyes elemei a város esetében nagyobb hangsúlyt kell kapjanak. Ilyenek például az emberi erőforrások területén a kedvezőtlen demográfiai folyamatok (folyamatosan csökken a város lakossága). A természeti erőforrások, biodiverzitás vonatkozásában a természetes területek beépítési sebességének csökkentése vagy a természeti erőforrások, az embert érő környezeti terhelések csökkentése kapcsán az emberi egészséget és életminőséget veszélyeztető kibocsátások (jellemzően közlekedési) korlátok között tartása. A gazdasági erőforrások tekintetében a vállalkozói tőke és az innováció erősítése, illetve a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése emelhető ki.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)

A 2018-2030 közötti időszakra készült, de 2050-ig kitekintő második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2)¹¹ egy dekarbonizációs és egy adaptációs jövőképet (víziót) fogalmaz meg. A jövőképek elérése érdekében megfogalmazott átfogó célok:

- Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban,
- Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése.

A város szempontjából mind a négy meghatározott specifikus cél relevánsnak tekinthető: Dekarbonizáció; Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása; Alkalmazkodás és felkészülés; Éghajlati partnerség biztosítása.

¹⁰ <https://www.nfft.hu/nfts>

¹¹ Melléklet a 23/2018. (X. 31.) OGY határozathoz

Partnerségi Megállapodás 2021-2027¹²

A 2021. január 1. és 2027. december 31. közötti időszakra vonatkozó Partnerségi Megállapodás (PM) rögzíti, hogy az Unió többéves pénzügyi keretéből (MFF) Magyarországra érkező kohéziós forrásokat milyen fejlesztésekre fordítja az ország. A PM a következő pénzügyi Alapok magyarországi felhasználásának keretdokumentuma: Európai Regionális Fejlesztési Alap, Európai Szociális Alap+, Kohéziós Alap, Igazságos Átmenet Alap, Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap. A Partnerségi Megállapodás a 2021-27-es költségvetési-programozási időszakra meghatározott öt uniós szakpolitikai célkitűzés mentén haladva azonosítja Magyarország legfontosabb kihívásait, majd ezekre építve meghatározza az ország fő fejlesztési prioritásait.

A Partnerségi Megállapodás a keretét szabja meg a forrásfelhasználásnak, a fejlesztési irányok részleteit a szaktárcák által készített ágazati, illetve területi operatív programok rögzítik.

Fejér Megye Területfejlesztési Konceptió (2030)

Jövőkép 2030

FEJÉR MEGYE

Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése,

egyenrangú nagytérségi együttműködések aktív tagjaként, kiváló termőhelyi adottságainak fenntartásával, a természeti és kulturális örökségének jövőtudatos kezelésével.

Fejér megye 2030-ra nagytérségi együttműködéssel erősíti pozícióit:

- A Székesfehérvár, Dunaújváros és Mór, valamint vonzáskörzeteik térségében működő vállalatok kiemelkedő szerepet játszanak a Győr – Komárom – Tatabánya – Mór – Székesfehérvár – Dunaújváros - Kecskemét ipari/logisztikai nagytérségben.
- A Közép-Duna menti kiemelt térséghez kapcsolódva, a Paks II. fejlesztés térségi kisugárzó hatása Fejér megye déli térségben is érvényesül (kiemelten a közúti és vasúti elérhetőség, szakképzés, humán erőforrás, a rövid ellátási láncok, turizmus/rekreáció fejlesztése terén).
- Az ország két legfontosabb turisztikai célterületét (Budapest, Balaton) összekötő Váli-völgy, Velencei-tó, **Székesfehérvár térségének turisztikai potenciálja egyre jobban emelkedik**, 2030-ra az ország legjelentősebb turisztikai tengelyévé válik.
- **Székesfehérvár** építve gazdag szellemi-kulturális örökségére, vitális XXI. századi urbánus központ a magyarországi modernizációban, gazdasági, innováció-alkalmazó, a fenntarthatóság szempontjait érvényesítő, magas életminőségű vonzó városi célpont.

Bővíti interregionális kapcsolatait:

- Stabil gazdasági kapcsolatok alakultak ki **Székesfehérvár** – Veszprém – Ausztria között a 8-as főútnak köszönhetően, amelyek az országot kelet-nyugati irányban átszelő új, M8-as gyorsforgalmi út megépülésével kibővülnek Dunaújváros-Kecskemét irányában, bekapcsolva a megye déli, periférikus térségeit is, melyre ráerősítenek a 2x2 sávós, emelt sebességű, gyorsforgalmi úttá fejleszhető 13. sz., a 81. sz. és a 63. sz. főutak is.

¹² Az Európai Bizottságnak hivatalosan benyújtott verzió (2021. december 31.)

Jövőkép 2030: Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése							
Átfogó célok	I. Gyarapodó, egészséges és összetartó népesség			II. Élhető megye és települések		III. Innovatív és fejlődő gazdaság	
Stratégiai célok 2021-2027	I.1 Helyi identitás és közösségek megerősítése	I.2 Népesség megtartása és munkaerő minőségi fejlesztése	I.3 Területi különbségek mérséklése, jobban összetartó, szociálisan érzékenyebb megye	II.1 Épített környezet, kulturális értékek megőrzése és fejlesztése	II.2 Természetes környezet megőrzése és a klímaváltozás hatásaival szembeni ellenállóság fejlesztése, zöldebb Fejér megye	III.1 Innováció és kutatás lehetőségeinek megteremtése, elősegítése, intelligens megye	III.2 Gazdasági környezet fejlesztése
Területi célok 2021-2027	T.1 Fenntartható városok		T.2 Mezőföld program (Dél-Fejér)		T.3 Székesfehérvár; Velencei-tó, Váli-völgy (Pannónia szíve); Vértes és az előbbihez nem tartozó, a Budapest környéke turisztikai térséghez tartozó megyei települések		
Horizontális elvek és célok	<ul style="list-style-type: none"> Város-vidék együttműködésének erősítése A fejlesztési programok hatékonyságának növelése Fenntarthatóság Esélyegyenlőség Foglalkoztatás növelése A klímaváltozás és a váratlan események, egészségügyi járványok kedvezőtlen hatásainak mérséklése, ellenállóság fejlesztése 						

5. táblázat: Fejér megye célpiramisa Forrás: Fejér Megye Területfejlesztési Konceptió 2030

A megyei területi célok Székesfehérvárt érintő fókuszai:

- A **Fenntartható városokra** vonatkozó javaslatok a megyei jogú városokat és a járásközpontokat, köztük **Székesfehérvárt** érintik:
„A városfejlesztés kiemelt szempontja a társadalmi – gazdasági – környezeti értelemben vett fenntarthatóság elve. Ennek letéteményesei a **megyei jogú városok** és járásközpontok, melyek a közigazgatási és települési hierarchiában betöltött szerepük és az ebből fakadó erősségeik és lehetőségeik, továbbá térszervező képességük által biztosítani képesek a megye városhálózatának többközpontúságát.”
- A **T.3 területi cél** területi fókuszai: **Székesfehérvár**; Velencei-tó, Váli-völgy (Pannónia Szíve); Vértes és az előbbi térségekhez nem besorolható, a Budapest környéke turisztikai térséghez tartozó Fejér megyei települések (429/2020. (IX. 14.) Korm. rendelet által meghatározott Budapest környéke turisztikai térség 30 Fejér megyei települése, illetve a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács és a Pannónia Szíve térség Korm. rendelet által nem kijelölt települései)

„A területi kiemelés célja a turisztikai potenciálok területi koncentrációjából fakadó előnyök hasznosítása, az ilyen ágazati fejlesztések területi fókuszálása. A területi cél a turizmusfejlesztés hangsúlyossága a természeti, kulturális és történelmi örökség ápolásában, azokhoz való hozzáférés javításában, a helyi környezet jobb megismerhetőségében, bemutathatóságában ölt testet.” A megyei koncepció Székesfehérvár várostérségére vonatkozó elemzése

40 település tartozik Urban Audit¹³ által is nyilvántartott székesfehérvári funkcionális várostérségbe, amely 271 674 lakost foglal magába. A Székesfehérvári nagyvárosi település együttes lakossága mintegy 165 000 fő (35 település), a Dunaújvárosi nagyvárosi település együttesé körülbelül 56 000 fő (5 település). A nem funkcionális városrégióban élő népesség nagyjából fele-fele arányban oszlik meg városi és nem városi jogállású települések között¹⁴.

13 Eurostat, Cities (Urban Audit) 2020.

14 Agglomerációkban, agglomerálódó térségekben, településegyüttesekben élők száma, KSH 2021.01.01.

A két megyei jogú város, Székesfehérvár és Dunaújváros központi szerepe erős. Mindkettő vonzáskörzete túlmutat a KSH által lehatárolt nagyvárosi településeggyüttese területén. **Székesfehérvár** – a megye északkeleti részének Budapest felé húzó részein kívül – Fejér megye egészére egyértelmű vonzást gyakorol.

A nagyvárosi településeggyüttesek központi településein intenzíven növekedtek a beépített területek (ipari és logisztikai létesítmények útján), de egyes közeli települések, valamint a főváros terjeszkedő vonzáskörzetébe tartozó, a megye északkeleti szélén levő települések beépített része is látványosan gyarapodott a szuburbanizáció következtében.

A hazánk járásainak fejlettségét és helyzetét területi tökével vizsgálva Fejér megye 3 járása is (**Székesfehérvári**, Dunaújvárosi, Gárdonyi) a legjobb helyzetű járások közé tartozik (az első kettő ráadásul a 20 legjobb járás közé országosan)¹⁵.

A megyei jövőkép (2030) kapcsolódó megállapítása: „**A megyeszékhely Székesfehérvár** meglévő kiváló logisztikai és ipari hátterét hasznosítva, hosszú távú gazdaságfejlesztési stratégiája aktív megvalósítójaként európai szinten is számon tartott gazdasági erőcentrummá fejlődik. Fejlesztés-transzfer központi szerepe erősödik, versenyképes tudás- és munkaerőkínálat, innovatív vállalati környezet, elismert színvonalú műszaki felsőoktatás jellemzi, magas hozzáadott értékű gazdasági és oktatási-kutatási/kulturális szolgáltatásaival emeli várostérsége pozícióját a hazai urbánus térszerkezetben.”

Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)¹⁶

A program célja az országon belüli és az EU szintű területi kohézió javítása, ennek érdekében a régiók és megyék fejlettségi pozíciójának javítása. A területi kihívásokra a TOP Plusz térségi és helyi fejlesztésekkel reagál az alábbi területeken:

- gazdaságélénkítés, munkahelymegőrzés és munkahelyteremtés,
- térségek és települések népességmegtartó képességének erősítése, az életminőség javítása.

A program alapvetően a 2014-2020 Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) tematikáját folytatja és elsődlegesen a helyi, önkormányzati fejlesztéseket finanszírozza.

A társadalmi, gazdasági és környezeti adottságokban, a társadalom és a gazdaság fejlettségében megmutatkozó területi különbségek csökkentése érdekében a térségi adottságokra és fejlesztési szükségletekre reagáló beavatkozásokra van szükség. Ennek eszköze az elsődlegesen a PO5 szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódva megvalósuló megyei integrált területi program. A TOP Plusz a megyei ITP-n keresztül a megyei és kiemelt térségi területfejlesztési koncepciókra és programokra alapozott, integrált területfejlesztési megközelítésre építő decentralizált területi fejlesztéseket tesz lehetővé, a megyei önkormányzat és Budapest, mint területi szereplők bevonását biztosító területi kiválasztási rendszer (TKR) eljárásrend keretében.

Az ERFA rendelet 11. cikk szerinti fenntartható városfejlesztés a TOP Plusz fenntartható városfejlesztés intézkedései (1-3. prioritások) keretében és a budapesti prioritásokon (4-5. prioritások) keresztül valósul meg. Ennek keretében a nemzeti ERFA források 8%-ának allokációja mellett ESZA+ források felhasználására is lehetőség nyílik. Az intézkedések fenntartható városfejlesztési stratégián (FVS) alapuló programterv (TVP azaz TOP Plusz Városfejlesztési Programterv) alapján biztosítanak forrást az ITP-k keretében kiválasztott városoknak.

Fejér megye Előzetes Integrált Területi Program 2021-2027 (FMITP)¹⁷

A megye belső és külső térszerkezetére vonatkozó legfontosabb, Székesfehérvárt érintő megállapításai:

Erős központi szerepe van és jelentős vonzáskörzettel bír a megye két megyei jogú városa. Székesfehérvár a megye egésze kapcsán kiemelkedő szereppel bír. **Fejér megye városhálózatának kiemelkedő települése a megyeszékhely, Székesfehérvár**, amely a megyei jogú város Dunaújvárossal együtt, az I/2014. (I.3.) OGY határozattal elfogadott OFTK-ban foglalt

15 Oláh-Szabó-Tóth (szerk.) 2017: A területi töke és magyarországi dimenziói, www.osszkep.hu

16 5.0 verzió, Pénzügyminisztérium, 2021. október 22.

17 Fejér Megyei Közgyűlés által elfogadott 2021. október 28-i verzió (www.fejer.hu)

többközpontú városálózat-fejlesztésnek is kulcsszereplője. Székesfehérvárt a központi szerepből adódó többletfunkciók (pl. csak a megyeszékhelyen elérhető közszolgáltatások) okán kiemelten kezeli a jelen ITP.

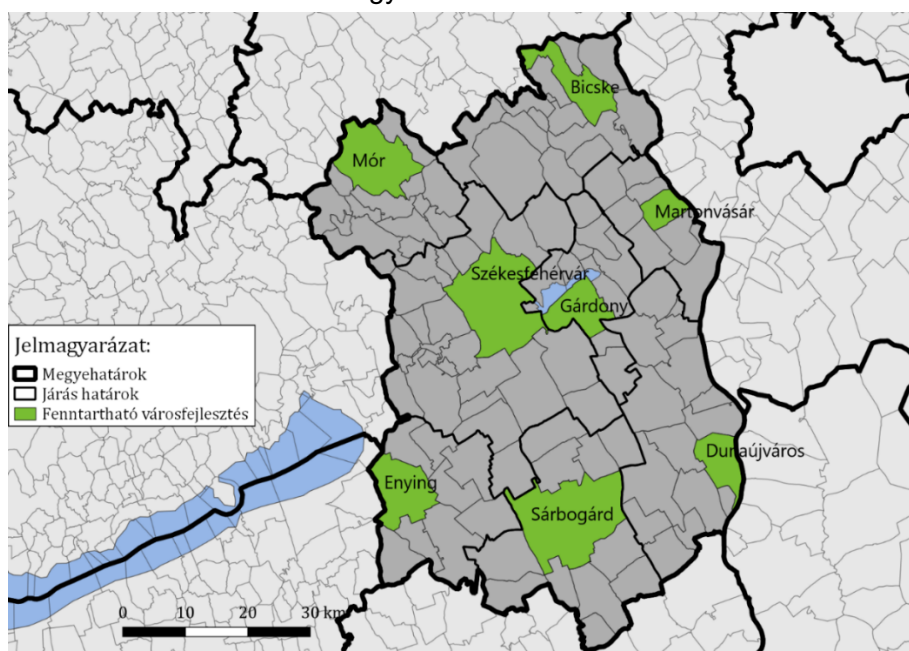
Székesfehérvár és Dunaújváros egyaránt **megyei jogú városok**, nagyvárosi településeggyüttes központjai, előbbi elektronikai, ipari, logisztikai, kulturális, sportéleti vonatkozásban, míg utóbbi kohászati és könnyűipari centrum egyaránt. Mindkét megyei jogú város a Közép-Magyarország régiót körülölelő, dinamikusan fejlődő gazdasági központokat tömörítő belső városgyűrű tagjai. Ezen városok vonzáskörzete túlmutat a KSH által lehatárolt nagyvárosi településeggyüttese területén, a jövőben erősödő agglomerációra és nagy kiterjedésű iparterületek megjelenésére lehet számítani.

Fenntartható városfejlesztés forrásfelhasználási mód

A Fejér megye területfejlesztési koncepciójában meghatározottak szerint a két megyei jogú városa és további 6 járásközpontja tartozik a Fenntartható városfejlesztés területi cél alá.

Teljes keret: 23,716 milliárd forint, ebből **Székesfehérvár** 11,744 milliárd Ft.

A forrásfelosztás alapja egy olyan módszertan, amely számba veszi a települések lakónépességének számát 40%-os súllyal, a 2014-2020 közötti lakónépességszám-változást 50%-os súllyal, valamint az egy főre jutó helyi adó mértékét 10%-os súllyal. **Székesfehérvár** a megye legnagyobb, országos szinten is kiemelt jelentőségű városa, így az ebből és megyeszékhely szerepből adódó többletfunkciók miatt egy hárommilliárd forintos bónusz kerettel rendelkezik.

5. térkép: A „Fenntartható városfejlesztés” forrásfelhasználási mód áttekintő térképe Forrás: Fejér megye Előzetes Integrált Területi Program 2021-2027

1.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

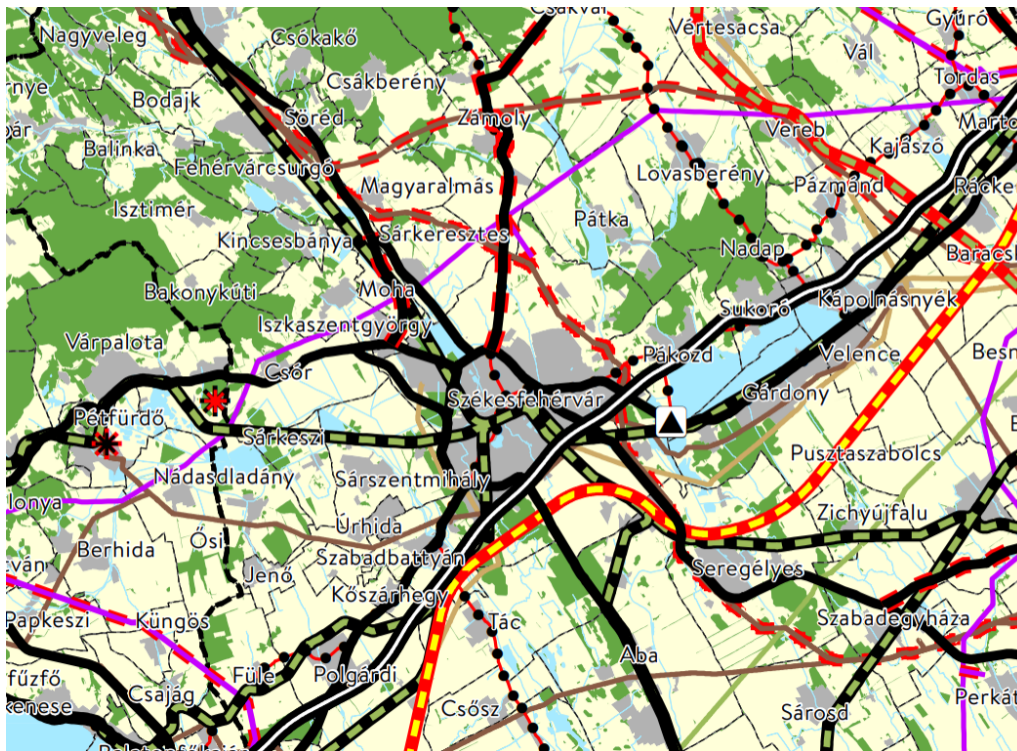
Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési terve

Az Országgyűlés 2018. december 12-én elfogadta Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényt, amelynek területrendezési terveket érintő fejezetei 2019. március 15-től hatályosak. Térképi mellékletei a www.e-epites.hu felületen érhetők el.

„1. § E törvény célja, hogy az ország egészére, valamint egyes kiemelt térségekre meghatározza a térségi területfelhasználás feltételeit, a műszaki infrastruktúra-hálózatok összehangolt térbeli rendjét, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony területi, területhasználati orientálása érdekében, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek, honvédelmi érdekek és a hagyományos tájhasználat megőrzésére, illetve erőforrások védelmére. A hatékony és korszerű területrendezés ennek érdekében folyamatos,

rendszeresen megújuló, összehangolt rendszert alkot az ország területi képét megalkotó fejlesztési stratégiákkal.”

A törvény megállapításait alkalmazni kell a megyei területrendezési terv, a településfejlesztési, -rendezési tervek, valamint a településképi rendeletek készítése és elfogadása során. Tartalmazza az Ország Szerkezeti Tervét és az Országos Övezeti Tervet, továbbá az ezekre vonatkozó szabályokat.

6. térkép: Az Ország Szerkezeti Tervének Székesfehérvár központú kivágata Forrás: Országos Területrendezési Terv 2. számú melléklet (<https://www.e-epites.hu/>)

Ennek alapján a Székesfehérvárt és környékét érintő OTrT elemek az alábbiak:

4/1. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

1. Gyorsforgalmi utak

25. M7: Budapest - Székesfehérvár - Siófok - Balatonszentgyörgy - Nagykanizsa – Letenye - (Horvátország)

2. Főutak

7. 7. sz. főút: Budapest - Székesfehérvár - Siófok - Nagykanizsa - Letenye - (Horvátország)

8. 8. sz. főút: Székesfehérvár (63. sz. főút) - Veszprém (R8); Alsóújlak (M9) - Vasvár - Körmend - Szentgotthárd - (Ausztria)

85. 62. sz. főút: Dunaújváros (6. sz. főút) - Székesfehérvár (7. sz. főút)

86. 63. sz. főút: Tolna (6. sz. főút) - Sárbogárd - Székesfehérvár (8. sz. főút)

104. 801. sz. főút: Székesfehérvár (7. sz. főút) - Csőr (8. sz. főút)

105. 81. sz. főút: Székesfehérvár (7. sz. főút) - Kisbér - Győr (1. sz. főút)

Tervezett főúti szakasz:

24. 811. sz. főút: új nyomvonalon: Székesfehérvár (7. sz. főút) - Zámoly - Csákvár - Felcsút - Óbarok (1. sz. főút)

4/3. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez

Országos törzshálózati vasúti pályák

2. Megező országos törzshálózati vasúti pályák

7. Székesfehérvár – Komárom (Rendező)

16. Székesfehérvár – Szombathely
21. Budapest [I. kerület, Déli pu.] - Székesfehérvár - Nagykanizsa - Murakeresztúr - (Horvátország)
27. Székesfehérvár – Pusztaszabolcs
28. Sárbogárd – Börgönd
- 4/5. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez
Országos kerékpárút-törzshálózat elemei (A település e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)
7. Délnyugat-magyarországi kerékpárút
10. Közép-Európa Vizei kerékpárútvonal (14-es jelű Euro Velo®): Szentgotthárd - Zalaegerszeg - Keszthely - Tihany - Balatonakarattya - **Székesfehérvár** - Budapest - Hatvan - Gyöngyös - Eger - Hortobágy - Debrecen – Nyírábrány
71. Vértesi kerékpárútvonal: 71.A: **Székesfehérvár** - Gánt - Várgesztes - Oroszlány [Majkpuszta] - Kecskéd - Környe - Tatabánya - Vértesszőlős - Tata - Dunaalmás (Komárom)
- 4/8. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez
A villamosenergia-átviteli hálózat távvezeték elemei (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)
2. Tervezett 400 kV-os átviteli hálózat távvezetékek
32. Székesfehérvár térsége
- 4/9. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez
Nemzetközi és hazai szénhidrogén-szállító vezeték (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)
1. Földgázz szállító vezeték
204. 504: Kápolnásnyék - **Székesfehérvár** - Nádasdladány - Ősi – Pétfürdő
205. 504-01: Szabadbattyán
2. Tervezett földgázz szállító vezeték
2. Nabucco: (Románia) - Nagylak - Hódmezővásárhely - Kecskemét - Adony - **Székesfehérvár** - Mór - Tét - Rajka - (Ausztria)
4. Meglévő termékvezetékek
5. Kápolnásnyék – Székesfehérvár (6. Kápolnásnyék – Százhalombatta; 3-4. Kápolnásnyék – Komárom (Szőny); 15-16. Százhalombatta - Kápolnásnyék)
19. Székesfehérvár – Pécs
- 4/10. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez
Országos vízi létesítmények (A térség e mellékletben a település közigazgatási területét és annak 25 kilométeres környezetét jelenti)
3. Meglévő kiemelt jelentőségű vízi építmények
8. Dinnyési zsilip Dinnyés-Kajtori-csatorna Pákozd
- A 2018-as OTTrT tartalmazza emellett a 3. mellékletben az Országos Övezeti Terv tervlapjait:
3/1. melléklet: Ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete és az ökológiai hálózat puffertérületének övezete,
3/2. melléklet: Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete,
3/3. melléklet: Erdők övezete,
3/4. melléklet: Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete által érintett települések,
3/5. melléklet: Honvédelmi és katonai célú terület övezete által érintett települések.
- Székesfehérvár megyei jogú város érintettsége az ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete, a kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete, az erdők övezete, továbbá a honvédelmi és katonai célú terület övezete kapcsán állapítható meg.

Fejér Megye Területrendezési Terve

2020. március 29-től hatályos a Fejér megyei Önkormányzat Közgyűlésének 7/2020. (II.28.) rendelete

Fejér megye területrendezési tervéről.

7. térkép: Fejér megye szerkezeti tervének Székesfehérvár központú kivágata, Forrás: Fejér megye területrendezési terve, 2020

Fejér megye 2020-ban felülvizsgált Területrendezési Tervének II. fejezete rögzíti a megye településeinek megyei és egyedileg meghatározott megyei övezetekkel való érintettségét. Ez alapján Székesfehérvár érintettsége az alábbiak esetében mutatható ki:

Megyei övezetek:

- Ásványi nyersanyagvagyon övezete által érintett települések
- Rendszeresen belvízjárta terület övezete
- A földtani veszélyforrás terület övezete által érintett települések

Egyedileg meghatározott megyei övezetek:

- Turizmus szempontjából kiemelt, fejlesztendő övezet
- Megyei jogú városok vonzáskörzete gazdaságfejlesztési övezet (a rendelet alapján Székesfehérvár Megyei Jogú város gazdaságfejlesztési övezetébe tartozik Pakozd, Seregélyes, Aba, Tác, Szabadbattyán, Sárszentmihály, Csór és Iszkaszentgyörgy)
- Kulturális örökségi-történelmi fejlesztési övezet
- Majorsági térség övezete által érintett települések
- Naperőmű létesítése céljából korlátozottan igénybe vehető terület övezete.

A megyei jogú városok vonzáskörzete gazdaságfejlesztési övezetbe tartozó települések településfejlesztési koncepcióinak, integrált településfejlesztési stratégiáinak, valamint települészerkezeti terveinek készítése, módosítása során azokat a megyei önkormányzattal és az érintett megyei jogú város vonzáskörzetébe tartozó valamennyi településsel is egyeztetni kell. A tervdokumentumokban különösen az alábbi térségi jelentőségű tartalmi elemeket kell összehangolni, a térségi szinten rendelkezésre álló humán, gazdasági és természeti erőforrások együttes vizsgálata alapján:

- a) a közlekedési hálózat elemeit,
b) a több település ellátását szolgáló közműhálózati elemek helyét, nyomvonalát,
c) a kereskedelmi-gazdasági területek, ipari gazdasági területek, ipari parkok, innovációs, logisztikai területek helyét és méretét,
d) az érintett térségben rendelkezésre álló munkaerőhelyzet igényeit,
e) a rendelkezésre álló szabad „barnamezős” területeket, figyelemmel a kialakult hagyományos, értékes településszerkezetekre, és a táj terhelhetőségére.

A rendelet függelékében településenként nevesíti a területfelhasználási térségek területi mérlegét. Ez alapján Székesfehérvár területe az alábbiak szerint jelenik meg:

- A város közigazgatási területe 17088,79 ha, ebből
 - o Erdőgazdálkodási térség: 2112,85 ha,
 - o Mezőgazdasági térség: 8049,25 ha,
 - o Sajátos terület-felhasználású térség: 300,44 ha,
 - o Települési térség: 6186,37 ha és
 - o Vízgazdálkodási térség: 442,42 ha.

1.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

Székesfehérvárt ugyan körüleli agglomerációs településeinek gyűrűje, azonban összefüggő-összeépülő települési térség nem jött még létre, jobbára mezőgazdasági területek választják le a környező települések belterületét. Szabadbattyán felől ugyanakkor az emmarózái zártkertes terület, illetve az Iszkaszentgyörgy külterületén fekvő Városkapu ipari terület közvetlen határos a megyeszékhellyel.

6. táblázat: A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveire vonatkozó megállapítások

Település	Állandó lakosság-2022.01.01.	Hatályos szt. készítésének éve	Megállapítás
Aba	4648	2021	<ul style="list-style-type: none"> • Magas agroökológiai potenciállal rendelkező területek • A 9 települést magába foglaló - a megye egyik legerősebb térségi formációja - központjaként Aba elindult a Fejér Megyei Területrendezési Tervben is jelzett városiasodás útján, városi címet 2013-ban elnyerte. • A Terv jelentős iparterületi fejlesztések számára jelöl ki övezeteket, pl. repülőtér melletti ipari-technológiai park (Belsőbáránd). • A településen a hulladékok gyűjtése és szállítása perspektivikusan is biztosított a Székesfehérvári regionális hulladékkezelési rendszer fejlesztésével. • Fejlesztésre szorulnak a kistérségi belső közlekedési kapcsolatok, mindenképp a kistérség keleti települései irányába.
Csór	1956	2019	<ul style="list-style-type: none"> • Csór község Fejér megyében, a Sárrét Tájvédelmi Körzet északi részén a 8. számú Székesfehérvár – Jánosháza - Rábafüzes elsőrendű főút mellett fekszik. A főút jó kapcsolatot biztosít a 8 km-re lévő megyeszékhelyre Székesfehérvárra, illetve a szomszédos Veszprém megyei Várpalotára, amely szintén 8 km-re található a településtől. • Iszkaszentgyörgy közigazgatási határa mellett épült meg a 8-as főút Székesfehérvárt elkerülő szakasza és a 801-es Székesfehérvárra vezető főút külön szintű csomópontja, amely Fehérvárt elkerülve az M7-es autópálya gyorsabb, könnyebb elérését, illetve a városon áthaladó forgalom csökkentését tette lehetővé. • A csóri és székesfehérvári önkormányzatok közös tulajdonában levő karsztvízbázison működő kút a FEJÉRVÍZ Zrt üzemeltetésében van. A vízbázisról 2016 -ban kitermelt vízmennyiség 3.536.978 m³ /év volt, amely Székesfehérvár vízigényének 47,0%-át, valamint Csór község teljes vízellátás biztosította. • Csór Község közigazgatási területén egy országos jelentőségű természetvédelmi terület található, mely uralja a belterületől D-re, illetve DK-re lévő külterületi részeket: Sárrét Tájvédelmi Körzet. Csór Község külterületi részeinek Natura 2000 védettségű területei egyben a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületének a részei is. • A bányabezárások következtében jelenleg is zajlik a kasztvíztárolók regenerálódása.

Település	Állandó lakosság- 2022.01.01.	Hatályos szt. készítésé- nek éve	Megállapítás
			<ul style="list-style-type: none"> A Csóri vízbázis belső, külső védőterülete, valamint hidrogeológiai „A” és „B” védőterülete érinti Csór bel- és külterületének jelentős részét. Új funkciók telepítése esetében figyelembe kell venni a jogszabályi és a hatósági határozati előírásokat, és az új tevékenységeket úgy kell tervezni, hogy a felszín alatti vizek minőségét ne veszélyeztesse.
Gárdony	12415	2022	<ul style="list-style-type: none"> Fontos szempont Gárdony üdülőváros karakterének megerősítése, a szükséges területhasznosítások biztosítása, a kínálatbővítés, a parti területek színvonalas hasznosítása, a szükséges infrastruktúra és gondozott zöldfelületek biztosítása. A Velencei-tó, mint élővíz, csodálatos partszakasza, Budapesthez és Székesfehérvárhoz való közelsége, a kiépült (de felújításra szoruló) infrastruktúra mindenképpen nagy előny, melyet a turizmus várható trendjei, illetve a helybeli lakosok igényei szerint szükséges továbbfejleszteni. A jelenlegi területfelhasználás markáns szerkezeti eleme a parttal párhuzamosan végighaladó Budapest-Nagykanizsa vasútvonal és a településen áthaladó 7. sz. főközlekedési út. A két közlekedési nyomvonal – közlekedési folyosó – radikálisan elválasztja a települést saját Velencei-tó parti területeitől. Gárdony – Agárd – Dinnyés térségében a legfontosabb közúthálózat fejlesztési feladat a 7. sz. főút elkerülő szakaszának megépítése. Az elkerülő út és a település déli határa közötti sáv alkalmas új funkciók elhelyezésére. Gárdony (Gárdony és Gárdony-fürdő) és Agárd településrészek összenőtt települési egységek; falusias karakterű dinnyési településrész: hagyományörző és természeti környezetet igénylő területfelhasználás (Dinnyési-Fertő ökofolyosó)
Iszkaszentgyörgy	2297	2019	<ul style="list-style-type: none"> A kerékpáros forgalom céljára Székesfehérvár felé a közúti forgalomtól elválasztott önálló kerékpárút épült. Új közlekedési terület céljára szolgáló terület kijelölés történik a 81. számú főút Székesfehérvárt elkerülő szakasz vonatkozásában, összhangban Csór településszerkezeti tervével. A településszerkezeti terv védősávot jelöl ki a település külterületi szakaszain az alábbi országos közutak esetében: 8. számú országos főút tengelyétől számított 100-100 m széles területen. A tervezett 81. számú főút Székesfehérvárt elkerülő szakaszának 100-100 m széles területsávján. Kapcsolat Székesfehérvárral: (+) munkahelyet könnyebb találni; közel érhető el szolgáltatások; a kastély-hasznosítás nagyvárosi igényt is kielégíthet; a székesfehérvári árszínvonalat magasnak találó vállalkozások, magánemberek könnyen nyitnak irodát, építenek lakást a faluban (Márványkert); fehérváriak hétfégi kirándulásainak célpontja lehet a falu. (-) A nagyváros magas szintű ellátása elviszi Iszkaszentgyörgyről a diákokat, a bevásárlókat, a település alvófalujellegét erősíti.
Moha	558	2019	<ul style="list-style-type: none"> Moha Község Önkormányzata a „TOP-3.1.1-15 jelű, Fenntartható települési közlekedésfejlesztés” tárgyú pályázat keretén belül kerékpárutat kíván építeni a Község belterületi úthálózata és a Székesfehérvár – Iszkaszentgyörgy meglévő kerékpárút között (azóta megvalósult). A Mohai Ágnes forráshoz tartozó, tervezett „B” hidrogeológiai védőterületen lévő ingatlanokon folytatott tevékenységek csak a hidrogeológiai követelmények figyelembe vételével, illetve azok betartásával végezhetők a KDTVIZIG határozat előírásainak megfelelően. A település közigazgatási területén vízbázisvédelmi területek találhatóak, a Mohai Ágnes Ásványvíz kutak hidrogeológiai B felszíni védőterülete, illetve rétegbeli hidrogeológiai B védőidoma, illetve Kincsesbánya, Rákhegyi vízakna rétegbeli hidrogeológiai B védőidoma.
Pákozd	3688	2018	<ul style="list-style-type: none"> Pákozd településszerkezeti terve a jelenlegi területhasznosításból és a hatályos településszerkezeti tervből kiindulva több területen javasol funkcionális változásokat. A belterületen a meglévő területfelhasználások a jelenlegi népesség növelése szempontjából megfelelőek. A korábbi terv fejlesztési területei és a külterület használata nem indokolt jelentősebb változtatásokat. A beépítésre szánt területek döntően gazdasági és különleges funkciókat jelöl ki és tart meg a terv: általános gazdasági területeket és különleges területeket javasol.

Település	Állandó lakosság- 2022.01.01.	Hatályos sz. készítésé- nek éve	Megállapítás
			<ul style="list-style-type: none"> A változatos arculatú kis Velencei-hegység része a Velencei-tó üdülővidékének, így megfelelő területfejlesztést követően jelentős idegenforgalmi bevételre is számít a környék. Különösen jelentős az elmúlt néhány év során rohamos fejlődésnek indult kerékpáros turizmus. A községben összegyűjtött szennyvíz a Székesfehérvári szennyvíztisztító telepen kerül tisztításra, amelynél az elmúlt évek fejlesztései eredményeként a tisztítási kapacitás biztosított, rendelkezésre áll.
Pátka	1814	2021	<ul style="list-style-type: none"> A településtől délkeletre elhaladó 811 sz. közút hangsúlyos térségi elem, hiszen ez köti össze a megyeszékhellyel illetve azon keresztül a főbb közlekedési utakkal és az M7-es autópályával, mellyel biztosított a gyorsforgalmi hálózathoz való kapcsolódás (A település közlekedési kapcsolat szempontjából „zsáktelepülés”). A település gazdasági versenyképességét kedvezően befolyásolja a közigazgatási terület déli részén áthaladó 811. főút, Székesfehérvár közelsége illetve – az egykori laktanyát kiszolgáló és továbbra is – rendelkezésre álló infrastruktúra. Pátka területén halad keresztül a Bicske – Székesfehérvár vasútvonal, amelynek Lovasberény és Bicske közötti szakasza megszűnt. A Pátkát érintő Lovasberény – Székesfehérvár szakaszon szórványos teherforgalom folyik. Mivel a vasútvonalon személyszállítás nincs, így Pátkáról a legközelebbi elérhető vasútállomás Székesfehérvár, emiatt a vasúti közlekedésnek a település számára csak kis jelentősége van. A települést érintő vasúti fejlesztés nem tervezett. Pátka térségében Fejér Megye területrendezési terve szerint 3 tervezett országos kerékpáros útvonal halad, Székesfehérvár – Nadap, Nadap – Csákvár és Székesfehérvár – Gánt között. A nyomvonalak Pátka területét nem érintik. A település területét érinti a Székesfehérvár – Lovasberény térségi jelentőségű kerékpárút, amely Pátkán a vasút mellett halad. A településen keletkező szennyvizek befogadója a Székesfehérvári Szennyvíztisztító telep. Kapcsolat Székesfehérvárral: (+) megyeszékhelyhez való közelség; megyeszékhelyi agglomeráció, mint vonzó hangsúlyozása (-) a lakosságszám csökkenésének elsődleges oka a többi településhez hasonlóan a képzett fiatalok népesség elvándorlása a környező megyeszékhelyre és a fővárosba; a fiatal népesség számának és ezzel együtt a munkaképes korú népesség számának csökkenése
Sárkeresztes	1565	2018/2021	<ul style="list-style-type: none"> A község lakónépességének számát a terv távlatában is 2000 fő alatt kell megtartani, nem feladva Sárkeresztes nagytelkes, zöld területekkel jól ellátott, nyugodt életre es rekreációra egyaránt alkalmas jellegét A településszerkezeti elfogadhatatlan helyen levő tsz központot a terv távlatában fokozatosan fel kell számolni, új helyet kell kijelölni A község a 81. főúthoz történő, Székesfehérvárhoz legközelebbi kapcsolódása geometriailag es domborzatiilag egyaránt kedvezőtlen az elfogadhatóbb mohai úti csomóponthoz viszonyítva. A 81. főúthoz kapcsolódóan - a jelenlegi külterületen- célszerű területet biztosítani a kereskedelem, gazdálkodás, a szolgáltatás és esetleg a szórakoztatás céljára. Fontosabb fejlesztési elképzelések: térségi jelentőségű kerékpárút (Székesfehérvár-Kisbér /tervezett/) megyei tervvel összhangban
Sárszentmihály	3173	2019	<ul style="list-style-type: none"> A település hagyományosan erősen kötődik Székesfehérvárhoz, Úrhidához és Sárkeszihez. A térszerkezetét alapvetően befolyásoló elemként épült meg az elmúlt évtizedben a Székesfehérvárt elkerülő főút, amely „levágta” a település keleti oldalának egy közelítőleg 350 m széles sávját. A főúton csomópont nincs, 1 országos közúti felüljáró és 2, az út alatt áthaladó földút biztosítja a kapcsolatot az elszakadt településrészrel és Székesfehérvárral. A településrendezés ennek a meghatározó örökségnek a figyelembe vételével lehetséges. A 8-as számú I. rendű főút Székesfehérvár elkerülő szakasza érinti Sárszentmihály területét. A keresztező 7201-es országos mellékúttal nincs csomópontja. A csomópont kialakítását az országos ágazati tervek nem tartalmazzák, kialakítására a településnek ráhatása nincs. A külterületi önkormányzati tulajdonú kiszolgáló utak közül a délebbi földút önkormányzati tulajdon, Sármentelét köti össze a székesfehérvári

Település	Állandó lakosság-2022.01.01.	Hatályos sz. készítésének éve	Megállapítás
			<p>lakóterületekkel. A földút kerékpárúttá fejlesztése a településközi kapcsolatot erősítését szolgálhatja.</p> <ul style="list-style-type: none"> A település jelentős részét magába foglaló kiváló termőhelyi adottságú szántóterület védendő, illetve az erdőterületek növelése tervezett. Értékes települési belterületi (Kastélypark) és külterületi (Sárpentelei parkerdő, a székesfehérváriak kedvelt kirándulóhelye) zöldfelületek.
Seregélyes	4506	2018	<ul style="list-style-type: none"> A 62. számú főút elkerülő szakaszának átadásával a belterület közlekedésből származó zajterhelése jelentős mértékben csökkent. Azonban a 62. számú főút jelentős forgalma miatt a település fejlesztés, különösen új lakóterületek kijelölése esetében a zajvédelemre nagy hangsúlyt kell fektetni. A hivatásforgalom számára a megyei terv térségi jelentőségű kerékpárútként Székesfehérvár és Seregélyes között is tartalmaz egy kerékpárutat a 62-es főúttal párhuzamosan. Ez a kerékpárút részben kialakítható a főút mellett létesített szervízúton, valamint a Börgöndi vasútállomás és repülőtér irányába tervezett úton, amely Székesfehérvárra a Börgöndi úton vezetheti be a forgalmat. A tervezett nagysebességű vasút nyomvonal-sávja érinti Seregélyest, a sáv kijelölése és az arra vonatkozó építési tilalom érvényesítendő.
Szabadbattyán	4837	2015	<ul style="list-style-type: none"> Szabadbattyán térbeli elhelyezkedése (Székesfehérvár közelsége, iparterületek közelsége), valamint jó közlekedési adottságai (M7-es csomóponti kapcsolat, 7. sz. út átvezetése, vasúti kapcsolat) következtében (Székesfehérvárról betelepülés) fokozott igény mutatkozott új lakóterületek, gazdasági területek kialakítására (lakóparkok [Euréka], kereskedelmi-szolgáltató gazdasági területek [Seuso]). Székesfehérvár nyugati elkerülője, csomópontjai részben érintik a szabadbattyáni meglévő vagy tervezett (út)hálózatot. A településtől keletre, közvetlen a székesfehérvári közigazgatási területe mellett, beépítetlen területen, ipari park terület kialakítása javasolt. A szomszédos Székesfehérvár település vízellátásának meghatározó vízbázisa a Rákhegyi vízbázis, amely rendelkezik igénybe vehető többlet kapacitással, így a várható többlet igényt a Székesfehérvárt ellátó rendszerről kielégíthető, csak a hálózati rendszerét kell Szabadbattyán irányába fejleszteni, a csatlakozást kiépíteni.
Tác	1791	2018	<ul style="list-style-type: none"> Tác földrajzi helyzete kedvező, azonban Székesfehérvár közelsége miatt funkcionális szerepe elhanyagolható, így a gazdasági struktúrát jelentősen befolyásolja a nagyvárosi hatás. Rendkívüli idegenforgalmi lehetőséget jelent a Gorsium. Építési telkek további kialakítása, belső feltárásokkal az építési telkek számának növelése fontos cél. A község északi részén tervezett iparterület nagyságának csökkentése, kereskedelmi, szolgáltató, gazdasági terület jellegének erősítésével úgy, hogy azon lakóházat is lehessen építeni.
Zámoly	2423	2016	<ul style="list-style-type: none"> Zámoly település a megyeszékhely folyamatosan növekvő agglomerációs gyűrűjébe tartozik, a két település közötti koncepcionális kapcsolatok egyre szorosabbak és többirányúak, a szuburbanizáció iránya elérte a települést, a munkahelyi és középfokú szolgáltatási ingázás növekszik. Élénkülő térségi szerepe mellett a táji és természeti adottságai miatt a Velence - Vértes Kiemelt Üdülőkörzet egyik települése. Jövőképeben közös nevezőre kell hozni a kényszerítő fejlődést a természetmegőrzéssel. Jelentős jövőbeni közlekedési fejlesztési irány a tervezett 812sz. Székesfehérvár – Bicske főút települési elkerülő úttal: a 8126. és 8123. jelű utakon bonyolódik le a Székesfehérvár-Csákvár-Bicske és Székesfehérvár-Gánt-Tatabánya forgalom, melyek növekvő teherforgalma szükségessé teszi a belterületet megkerülő út kiépítését.

Forrás: saját adatgyűjtés

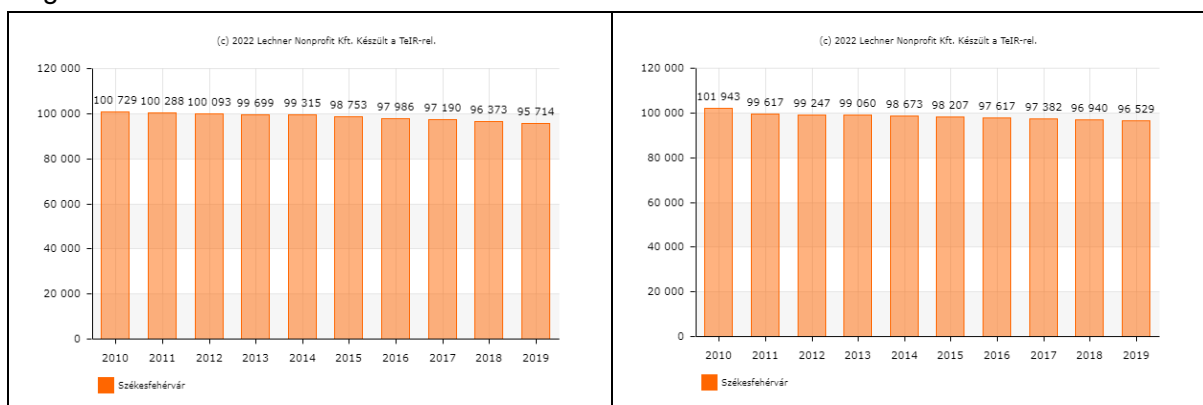
1.1.5 A település társadalma

1.1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

A fejezet a település társadalmi folyamatainak áttekintése során vizsgálja a demográfia folyamatok alakulását, a lakosság képzettségi, foglalkoztatottsági és jövedelmi helyzetének változásait, valamint ismerteti a helyi társadalom összetételét. A fejezet részeként a városi identitást befolyásoló tényezők (pl. kulturális adottságok, helyi hagyományok, civil szervezetek, stb.) is bemutatásra kerülnek.

Demográfia

A fejezeten belül bemutatásra kerül a városi népesség változása az elmúlt időszakban, kitérve a kiváltó okokra is (természetes szaporodás/fogyás és vándorlás). A folyamatok a TEiR adatbázisának segítségével kerülnek áttekintésre, amelyeket a legfrissebb KSH adatokkal kiegészítettünk.

2. ábra: Állandó népesség és lakónépesség Székesfehérváron, (fő, 2010-2019) Forrás: TeiR

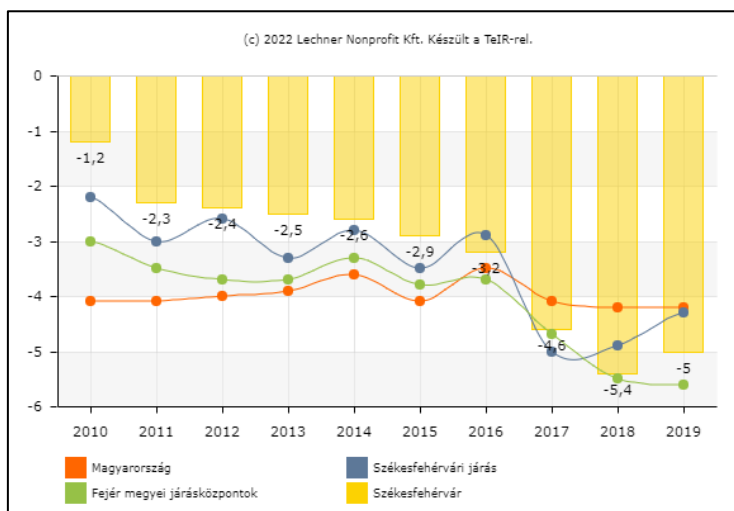
A fenti ábrák adatai alapján rögzíthető, hogy mind az állandó-, mind a lakónépesség csökkenő tendenciát mutat a megyeszékhelyen. A népességcsökkenés összhangban van az országos és megyei folyamatokkal, ugyanakkor mértéke magasabb azokénál. Magyarország lakónépessége 2010-ben 9.985.722 fő, míg 2019-ben 9.769.526 fő volt, így a csökkenés a vizsgált időszakban országos szinten 2,17%-os, Fejér megyében 1,76%-os. A megye székhelyének és egyben legnépesebb településének, Székesfehérvárnak ennél jelentősebb mértékben csökkent a lakossága: 2019-ben lakónépessége 96.529 fő volt, ami 5,3%-os csökkenés 2010-hez képest (101.943 fő). Ehhez képest még kedvezőtlenebb a helyzet Dunaújvárosban, a megye második legnépesebb megyei jogú városban, ahol a vizsgált időszakban 9,97%-os, közel 10 %-os csökkenés volt tapasztalható a lakosságszámban.

A város lakónépességének csökkenése – ahogyan ez a város 2018-ban készült, felülvizsgált ITS megalapozó tanulmányában is rögzítésre került – hosszabb távú tendencia. A népességcsökkenés oka nemcsak a teljes magyar társadalomra jellemző elöregedés demográfiai trendjével magyarázható – Székesfehérvár esetében is fontos elem a környékbeli településekre való kiköltözés folyamata.

A 2000 és 2010 közötti időszakban 2,75% volt a népességfogyás mértéke, ami közel azonos volt az akkori megyei (1,45%) és országos (2,63%) értékekkel. A legújabb KSH adatok alapján látható, hogy 2000 és 2020 között Székesfehérváron összesen 9.285 fővel csökkent a lakónépesség (8,86%).

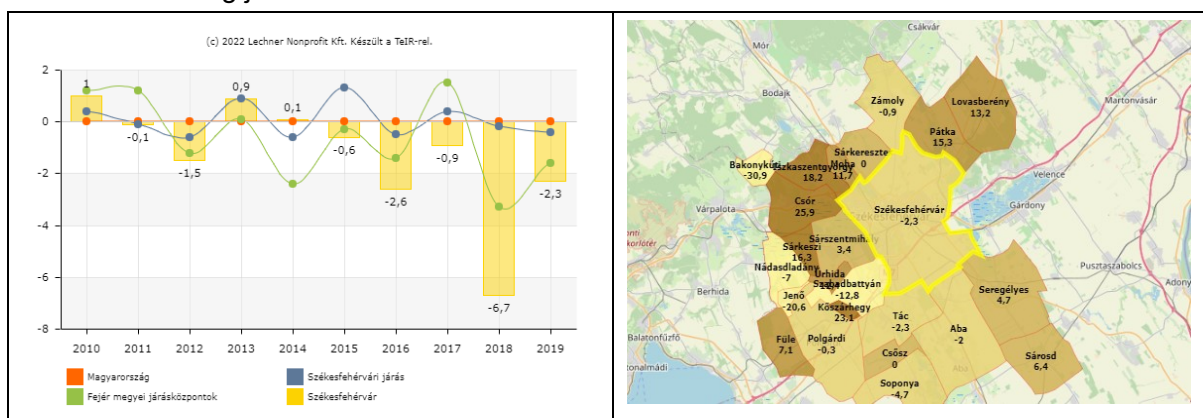
A népesség csökkenésének okai és körülményei között a természetes népmozgalom és a vándorlás folyamatai kerülnek áttekintésre.

A népesség csökkenésének egyik oka a természetes fogyás, azaz a születések és halálozások különbözetének negatív eredménye. Székesfehérvár esetében – lásd a fenti ábrát, amely az 1000 lakosra jutó születési és halálozási adatokat rögzíti – 2010 és 2019 között minden évben negatív volt az egyenleg, ugyanakkor a fogyás mértéke csak az utóbbi években (2017 után) haladta meg az országos szinten rögzített értékeket (pl.: 2019: Magyarország: 4,2, Székesfehérvár: 5 fő.).

3. ábra: Természetes szaporodás, fogyás ezer főre (2010-2019), Forrás: TeIR

A természetes fogyás esetében egyértelműen egy tartós tendenciáról van szó, amely nem városi, hanem országos jelenség, de Európa számos országában ugyancsak erőteljesen érzékelhető demográfiai folyamat. Ezt erősíti az a tény is, hogy 2000-2019 között valamennyi magyarországi megye esetében negatív volt a természetes szaporodás/fogyás eredménye, ugyanakkor annak mértéke területileg jelentős eltéréseket mutat.

4. ábra: Vándorlási egyenleg Székesfehérvár (állandó ideiglenes együtt, 2010-2019) és a Székesfehérvári járás településeinek vándorlási egyenlege 2019-ben, Forrás: TeIR

A belföldi vándorlási folyamatok tovább erősítik a városi népesség fogyásának tendenciáit. A lakosság elvándorlása a településről a megelőző időszakban is meghatározó tényezőként volt jelen, azonban a folyamat iránya változó volt: 2000 és 2005 között a viszonylag erőteljes elvándorlás, 2006 és 2010 között viszont a városba történő beköltözés folyamata volt erőteljesebb. A 2010 és 2019 közötti időszakban, a 2010-es és a 2013-as és 2014-es évek kivételével, negatív Székesfehérvár belföldi vándorlás egyenlege, ami azt mutatja, hogy a lakosság elvándorlása Székesfehérvárról nem szűnt meg a 2010-es években sem. Ennek mértéke azonban messze elmarad a Dunaújvárosban tapasztalható szinttől: a legkedvezőtlenebb székesfehérvári érték (1000 főre jutó vándorlási egyenleg) -6,7, a többi évben ezt meg sem közelítette. A megye második legnépesebb városában ezzel szemben 2016: -9,4, 2019: -10,9 fő volt.

A járás településeit megjelenítő térképen látható, hogy a környező járási településeken jelentős vándorlási többlet jelenik meg a vizsgált 2019-es évben, többek között Sárkeszén, Úrhidán, Iszkaszentgyörgyön, Kőszárhegyen, Csórán, Lovasberényen, Pátkán. A járási székhely településről elköltöző lakosok tehát nagy valószínűséggel részben e településekre helyezték át lakóhelyüket. Az elvándorlás tehát – és a népességsökkenés egy része is – a szuburbanizációs folyamat részeként értelmezhető.

A 2014-2020-as ITS 2018-as felülvizsgálata kiemeli, hogy a székesfehérvári lakosság elvándorlása nem csak a város közvetlen környezete, illetve a járási települések irányába történik. A Székesfehérvárt övező települési gyűrű lakosságszám-változását megvizsgálva az ITS rögzítette,

hogy 2011-2016 között a betelepülések miatt a másodlagos gyűrű egyes településein is nőtt a lakosság száma. Az ITS megjegyzi ugyanakkor, hogy a Velencei-tó körüli településeknél erős a budapesti agglomeráció és a főváros hatása is, míg északon a Mórról kiköltözőkkel is számolni kell.

A folyamatosan növekvő lakosságszámú települések között érdemes kiemelni Gárdonyt, amelynek népessége 2016 után is jelentősen nőtt, 2020-ban a KSH adatai szerint 12.832 fő volt, amely a 2016-os 10.855 fős lakónépességhez képest 18,2%-os emelkedést jelent. Ugyancsak hangsúlyozni kell Velence népességének növekedését (2016: 5.739 fő, 2020: 7.144 fő, 24,5%-os emelkedés). Mindkét város esetében egyértelmű a 2011-2020 közötti, minden évet érintő belföldi vándorlásból eredő többlet, amely meghatározza a lakosságszám emelkedését.

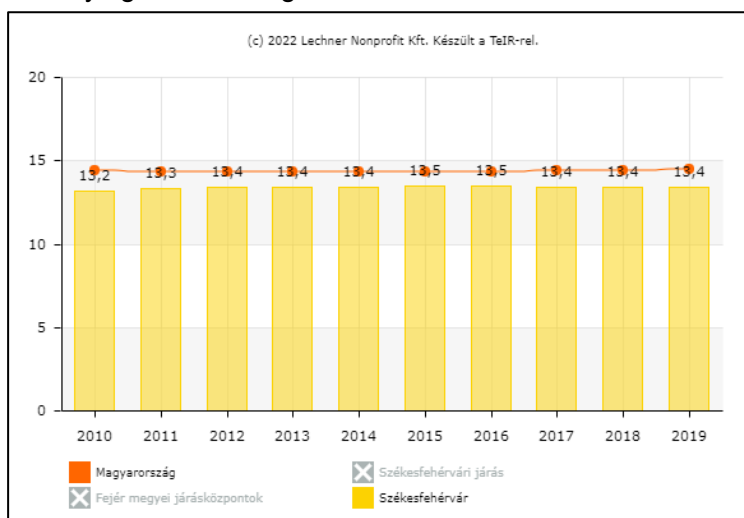
2011-2020 közötti időszak összesített belföldi vándorlási eredménye	
Nadap	211
Pázmánd	249
Sukoró	696
Csókakő	362
Söréd	21
Bakonykúti	37
Csór	137
Iszkaszentgyörgy	255
Pátka	158
Úrhida	175
Gárdony	3604
Velence	1935

7. táblázat: A Gárdonyi, Móri és Székesfehérvári járás egyes településeinek összesített belföldi vándorlási eredménye (eset, 2011-2020)

Forrás: KSH T-STAR alapján saját szerkesztés

A kisebb települések között erőteljes növekedést mutat a Gárdonyi járásban Nadap, Pázmánd és Sukoró, a Móri járásban Söréd, Csókakő, a Székesfehérvári járásban Bakonykúti, Iszkaszentgyörgy, Csór, Pátka, Úrhida. Valamennyi említett település esetében pozitív a 2011-2020 közötti vándorlásból eredő többlet, tehát ezek a települések is egyértelmű nyertesei a szűkebb és tágabb térség belföldi vándorlási eseményeinek. Az elmúlt 2 évtized belföldi vándorlási folyamatai kapcsán kiemelendő, hogy annak legfőbb nyertese Pest megye, melynek vándorlási egyenlege minden vizsgált évben pozitív volt. Pest megye mellett – melynek népessége (Budapest nélkül) 2000 és 2018 között 20%-kal emelkedett – egyes nyugat- magyarországi megyék (pl. Győr-Moson-Sopron megye, Fejér megye) szintén a belföldi vándorlás célpontjaiként azonosíthatók, míg az utóbbi években a keleti

megyékből a mobilisabb lakosság egy része egyértelműen az említett területek irányába mozdul el.¹⁸ A lakosság korösszetétele az állandó népességen belül a 2010 és 2019 közötti időszakban viszonylag jelentős változást mutat. Ezen belül a 0-14 éves korosztályba tartozók aránya viszonylag állandó, míg a 15-59 évesek és a 60 évfelettek aránya nagyobb mértékben változott.

5. ábra: A 0-14 éves korúak aránya az állandó népességen belül (%), 2010-2019), Forrás: TeIR

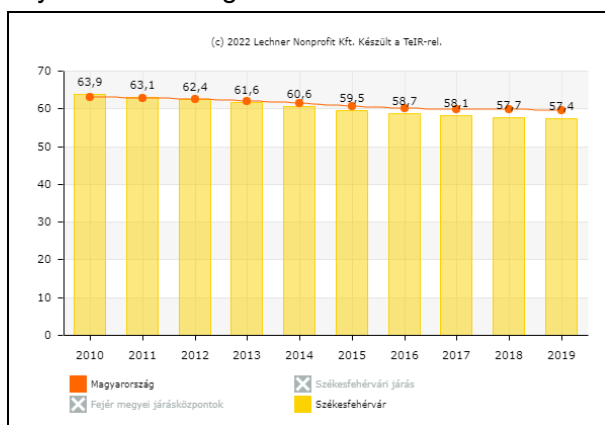
A 0-14 évesek székesfehérvári aránya a teljes időszakban nagyjából együtt mozog az országos viszonylatban mért értékkel, ugyanakkor attól némileg elmarad. 2010-ben Magyarországon a lakosok 14,4%-a, Székesfehérvár esetében 13,2%-a tartozott ebbe a korosztály kategóriába. A város esetében 2019-re ez az arány minimális emelkedés mellett 13,4%-ra nőtt, ami több mint egy százalékponttal

¹⁸ Részletesen lásd: Bálint Lajos – Obádovics Csilla (2018): Belföldi vándorlás (In: Demográfiai Portré 2018, KSH Népességtudományi Kutatóintézet)

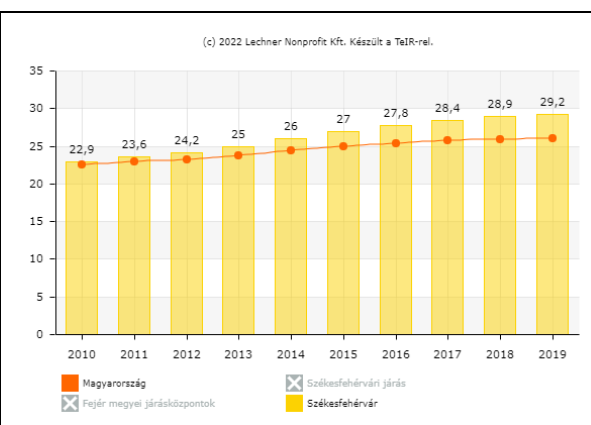
alacsonyabb az országosan mért értéknél (14,5%).

A 15-59 éves korosztály esetében országosan 3,6 százalékpontos csökkenés tapasztalható az időszakban. Székesfehérváron hasonló a változás iránya, annak mértéke azonban jelentősebb (6,5 százalékpont). Míg 2010-ben a korosztályba tartozók aránya még 1%-kal magasabb volt az országos szintnél, 2019-ben már 1,9%-kal elmaradt attól (országos 59,5%, székesfehérvári: 57,45%). A 15-59 éves korcsoport a foglalkoztatási szempontból legaktívabb korosztály, melynek szűkülése hosszabb távon járulékos problémákat is okozhat.

A városban a 60 éves és idősebb népesség aránya a teljes elemzett időszak alatt meghaladta az országosan rögzített szintet. Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy az országos és városi értékek közötti különbség jelentősen megnőtt 2010 és 2019 között. Míg Magyarország teljes népességén belül a korcsoport aránya 3,5 százalékponttal 22,5%-ról 26%-ra emelkedett, Székesfehérvár esetében a növekedés 6,3 százalékpont értékű. Ez az emelkedés, valamint az előző két korcsoportba tartozó lakosság arányának csökkenése egyértelműen jelzi, hogy a város népessége folyamatosan öregszik.

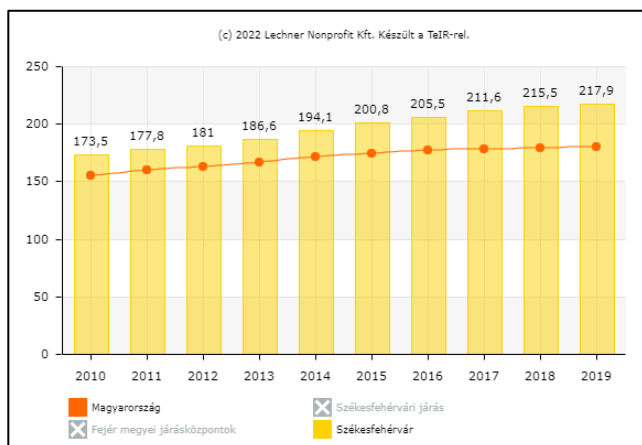

6. ábra: A 15-59 éves korúak aránya az állandó népességben belül (% , 2010-2019) Forrás: TeIR

7. ábra: A 60-x éves korúak aránya az állandó népességben belül (% , 2010-2019) Forrás: TeIR

A fentebb már említett változást támasztja alá az öregségi mutató értékének változása is. Ez a mutató a száz 0-14 évesre jutó 60-x éves lakosok számát hivatott bemutatni.

8. ábra: Öregségi mutató (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves, 2010-2019) Forrás: TeIR

Az öregségi index alapján elmondható, hogy 2019-ben 100 0-14 éves lakosra 217,9 60 éves vagy idősebb lakos jutott. Ez az adat az országos adatokkal való összevetés során kap kiemelt jelentőséget: Magyarországon 2010-ben 155,6 idős lakos jutott 100 0-14 évesre, 2019-ben pedig 180,1. Ez alapján egyértelműsíthető az ország lakosságának öregedése és az is, hogy Székesfehérvár lakossága dinamikusabban öregszik az országos szintnél, ami a diagram rajzolatából is megállapítható.

1.1.5.2 A lakosság nemzetiségi összetétele

A lakosság nemzetiségi összetételét egyelőre a 2001-es és 2011-es népszámlálási adatok alapján lehetséges bemutatni. A 2011-es népszámlálás során 85.622 fő, a városi lakosság 85,13%-a nyújtott adatot nemzetiségi hovatartozása vonatkozásában. Az alábbiakban az egyes nemzetiségek arányát a teljes népességhez viszonyítva mutatjuk be.

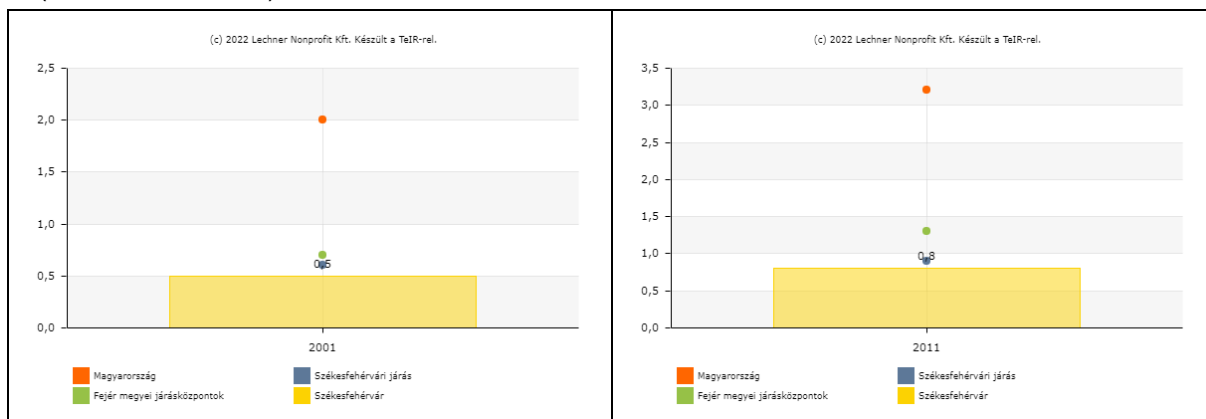
8. táblázat: Székesfehérvár lakosságának nemzetiségi összetétele

Terület	magyar	cigány (romani, beás)	német	hazai nemzetiségek együtt	egyéb	Összesen választott	Népesség
Székesfehérvár	85.469	829	1274	2,800	1007	85.622	100.570
	84,98%	0,82%	1,26%	2,78%	1,00%	85,13%	100%

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

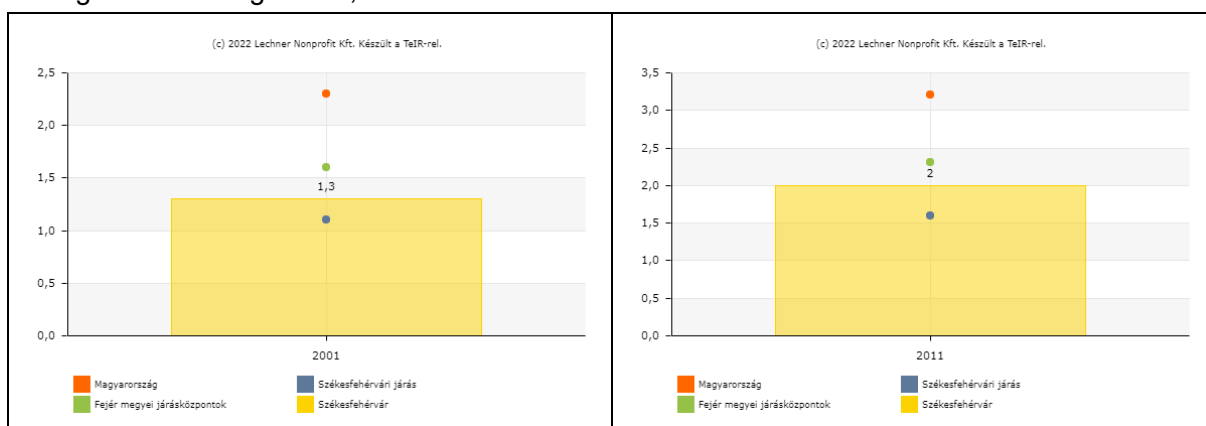
A magát magyarnak valló népesség aránya a teljes városi népességhez képest közel 85%-os. A magyaron kívül a hazai nemzetiségek közül az 1%-ot meghaladó nemzetiségűek közé mindössze a német (1.274 fő) kisebbség sorolható. Emellett a bolgár, cigány, görög, horvát, lengyel, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán nemzetiségűek közé együttesen 1.526 fő, a népesség 1,51%-a sorolta magát. Az összes hazai nemzetiség lakosságon belüli aránya 2,78%.

Ugyancsak szerénynek mondható a nem hazai (egyéb - arab, kínai, orosz, vietnami) nemzetiségek jelenléte a városban. Legtöbben az orosz nemzetiségbe tartozók vannak (209 fő), arányuk 0,2% körüli, míg az összes, nem hazai nemzetiségbe sorolható lakónépesség aránya éppen eléri az 1%-ot (összesen 1007 fő).

9. ábra: A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozók aránya (%), 2001, 2011 Forrás: TeIR

A cigány etnikai kisebbséghez tartozók aránya Székesfehérváron 2001-ben 0,5% volt, míg 2011-ben 0,8%, tehát az arány kis mértékben nőtt a városban, ez azonban továbbra is elmarad az országos szinten rögzített 3,2%-tól.

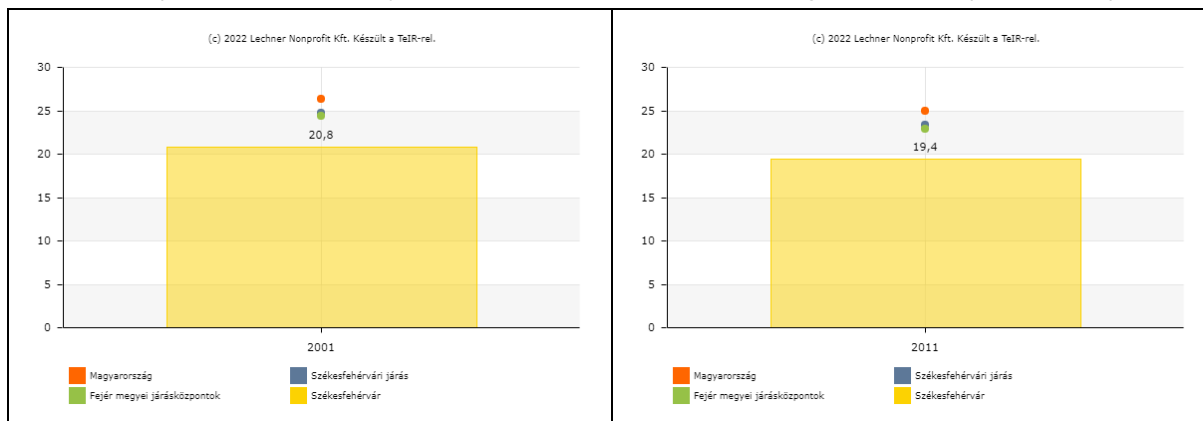
10. ábra: Hazai nemzeti kisebbséghez tartozó aránya (romák nélkül) (%), 2001, 2011 Forrás: TeIR

Az egyéb hazai nemzeti kisebbségbe tartozók aránya 1,3%-ról 2%-ra emelkedett a két népszámlálás közötti időszakban. Ez az arány szintén elmarad az országos adatok szintjétől, így összességében elmondható, hogy a 2011-es népszámláláskor Székesfehérváron relatíve alacsony volt a hazai, etnikai kisebbségekhez tartozók aránya a lakosságon belül.

1.1.5.3 A lakosság képzettsége

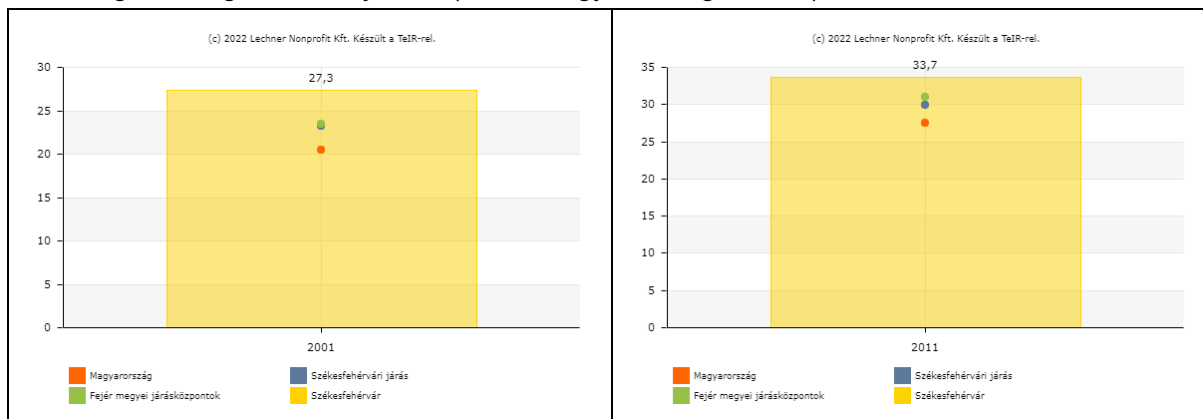
A lakosság képzettségi szintjével kapcsolatban jelenleg a korábbi ITS készítésekor is felhasznált 2001-es és 2011-es népszámlálás adatai állnak rendelkezésre.

Az alábbi ábrák a 7 éves és idősebb korosztály esetében mutatják meg a legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányát a népességben belül. A legalacsonyabb iskolai végzettségi kategóriába tartozók aránya javult, azaz csökkent a két népszámlálás között (20,8%-ról 19,4%-ra), a városi értékek jelentősen kedvezőbbek az országos értéknél (2011: 25%).

11. ábra: Legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzettek a 7 éves és idősebbek arányában (% 2001, 2011) Forrás: TeIR

Nőtt az érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya országosan és városi szinten (27,3%-ról 33,7%-ra) is. Itt szintén elmondható, hogy a városi értékek kedvezőbbek az országosan rögzített arányoknál (2011: Magyarország: 27,5%).

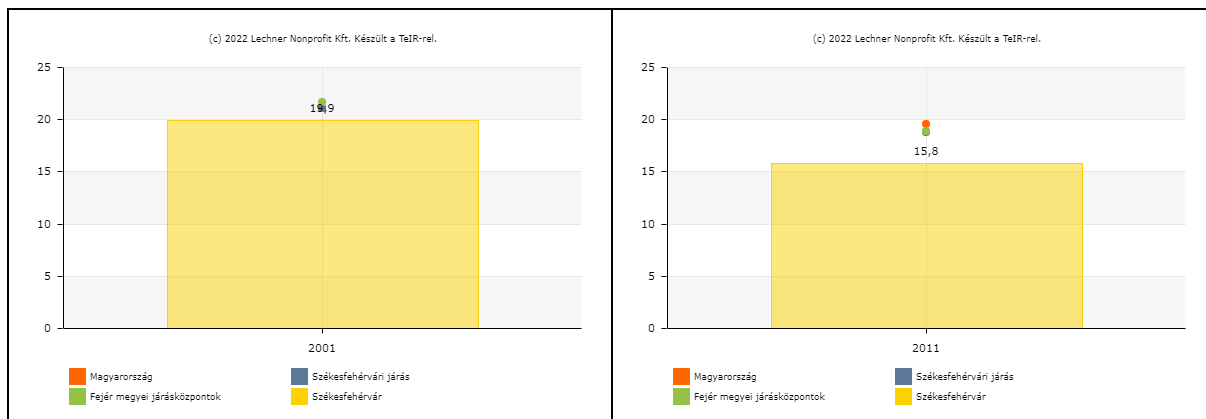
12. ábra: Érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (% 2001, 2011) Forrás: TeIR

Székesfehérváron 19,9%-ról 15,8%-ra csökkent az érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A visszaesés országosan is tapasztalható (1,6 százalékpont), a városi adatok csökkenése (4,1 százalékpont) azonban erőteljesebb, mint az országos.

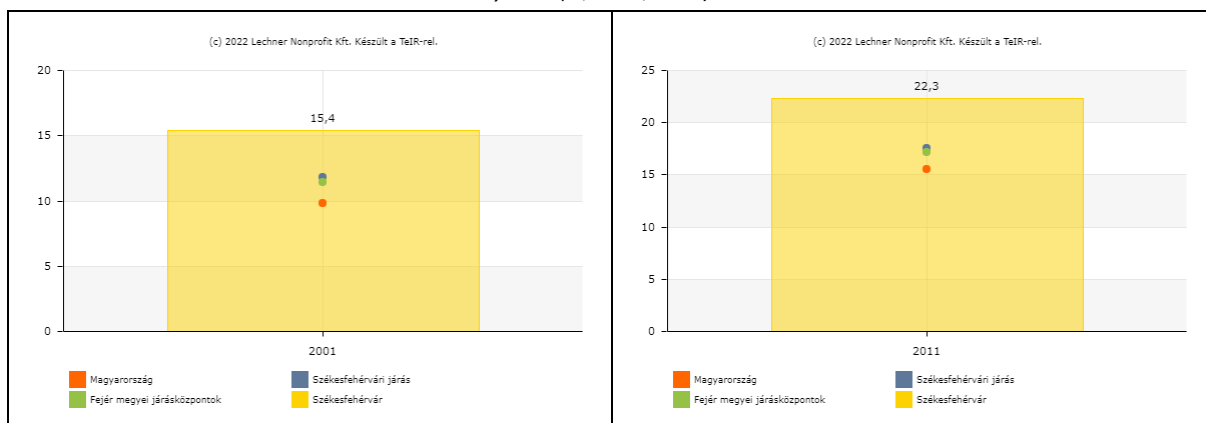
Az egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkezők aránya Székesfehérváron erőteljesen megemelkedett a két népszámlálás között (15,4%-ról 22,3%-ra), ami jelentősen meghaladja az országos szintet (2011: 15,5%), ami részben annak is köszönhető, hogy a városban több felsőoktatási intézmény is működik, illetve a városi lét és helyi foglalkoztatási szerkezet vonzza a magasabban kvalifikált munkaerőt.

Székesfehérváron a felsőfokú végzettségű lakosok aránya 2011-ben (22,3 %) csak kevéssel volt alacsonyabb, mint az ország nagyobb egyetemi központjaként számon tartott Szegeden (23,2%), de magasabb volt, mint Debrecenben (22,2%), Pécsen (21,2%), vagy Miskolcon (19,3%).

A városban az oktatási portfólió összhangban van a helyi munkaerő-piaci szükségletekkel.

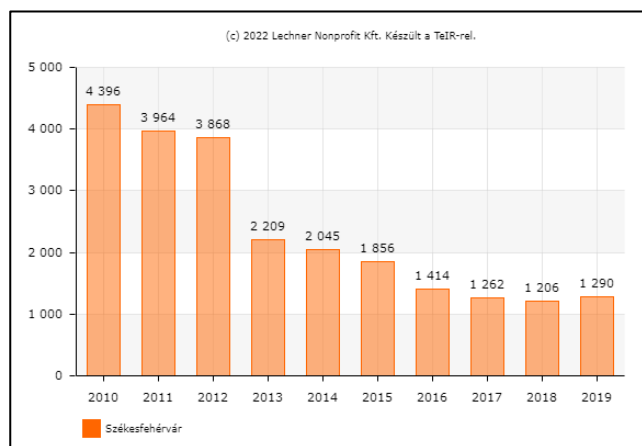

13. ábra: Érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (% 2001, 2011) Forrás: TeIR

14. ábra: Egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők a 7 éves és idősebbek arányában (% 2001, 2011) Forrás: TeIR

1.1.5.4 Foglalkoztatottság

15. ábra: Nyilvántartott álláskeresők (regisztrált munkanélküliek) száma (fő, 2010-2019) Forrás: TeIR

A 2014-ben készült ITS kiemelte, hogy a 2008-2009-ben kezdődött gazdasági válság és visszaesés következtében Magyarországon is jelentős nőtt a munkanélküliség. Az elhúzódó válság következtében megnövekedett a nyilvántartott álláskeresők száma és – amint ezt az alábbi ábra is rögzíti – csak 2012 után történt tartós, pozitív fordulat. Az adatok alapján elmondható, hogy a foglalkoztatási adatok ezt követően jelentősen javultak. Az

alábbi ábrán még nem látható, de a KSH adatbázisában már szereplő 2020-as álláskeresői adatokban a COVID 19 járvány negatív hatásai már érzékelhetőek (1.633 fő).

9. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők nemek szerint Székesfehérvár településen (% 2009-2019)

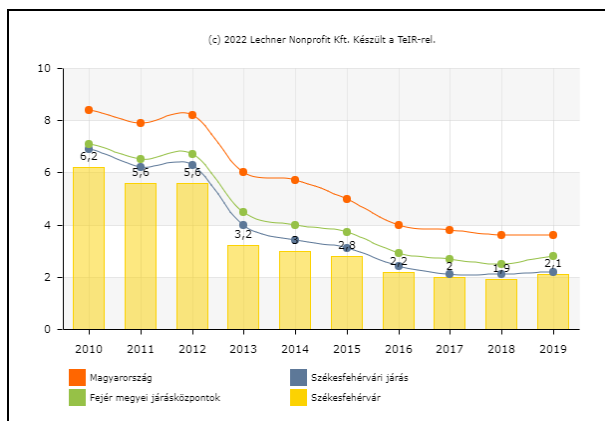
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nyilvántartott álláskeresők aránya, férfi (%)	51,57 %	49,73 %	47,28 %	48,04 %	47,17 %	45,82 %	46,01 %	42,86 %	41,68 %	43,62 %	42,48 %	43,66 %
Nyilvántartott álláskeresők	48,43 %	50,27 %	52,72 %	51,96 %	52,83 %	54,18 %	53,99 %	57,14 %	58,32 %	56,38 %	57,52 %	56,34 %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
aránya, nő (%)												
Összesen	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

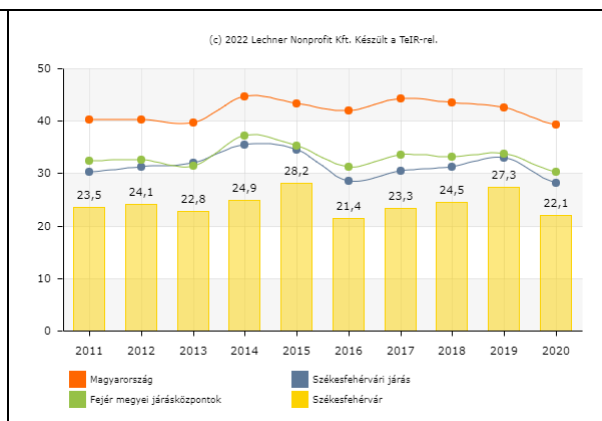
Forrás: KSH-TSTAR

A nyilvántartott álláskeresők nemek közötti megoszlása azt mutatja, hogy a nők aránya 2009-et követően a teljes vizsgált időszakban magasabb a munkanélküliek között, emellett egy emelkedő tendencia is megfigyelhető. Az adatok a nők sérülékenyebb munkaerő-piaci helyzetére hívják fel a figyelmet.

A munkanélküliek (álláskeresők) számának alakulását jól mutatja a fenti ábra és a releváns mutató alakulása. A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában (relatív mutató19) 2010 és 2018 között – összhangban az álláskeresők számával – folyamatosan csökkent, majd 2019-ben kis mértékben emelkedett. A fenti ábrán nem látszanak a legfrissebb adatok, azonban az NFSZ adattárában ezek elérhetőek. A relatív mutató értéke 2020. december végén Székesfehérvár esetében 2,59% volt (országosan 4,5%), 2021 decemberében 1,96% (országosan 3,73%), míg a legutóbbi ismert adat szerint 2022. márciusban szintén 1,96% (országosan 3,97%). Az adatok alapján megállapítható, hogy a 2019-ben érzékelt, a pandémia miatt jelentkező kedvezőtlen fordulat 2020-ban folytatódott, a következő évben mérséklődött, majd a mutató értéke stabilizálódott.

16. ábra: Nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú népesség százalékában (2010-2019)
Forrás: TeIR

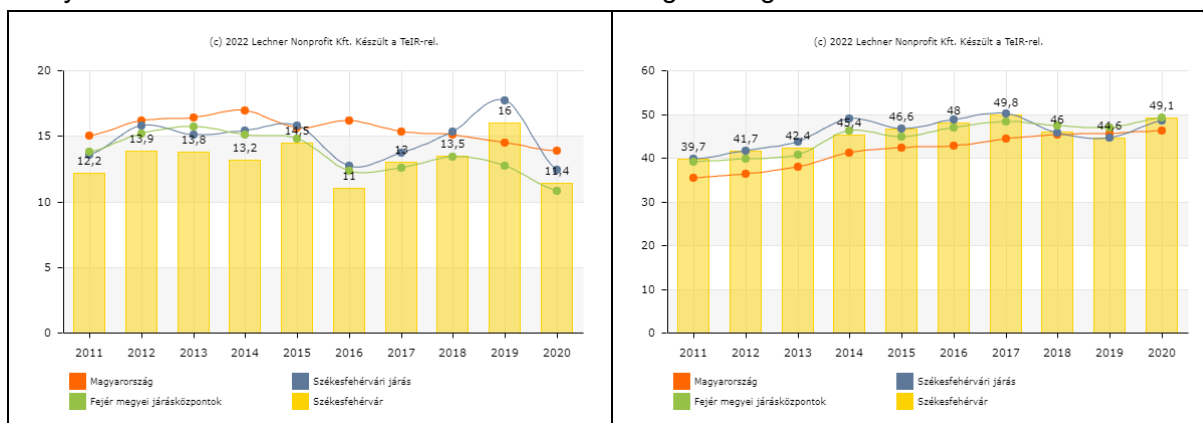

17. ábra: Legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában, 2011-2020) Forrás: TeIR

Foglalkoztatási szempontból ugyancsak érzékeny társadalmi csoportként azonosíthatóak az alacsonyabb végzettségű (legfeljebb 8 általános iskolát végzett) munkavállalók. A fenti ábra alapján látható, hogy a munkanélkülieken belüli arányuk Székesfehérvár esetében, az elmúlt évek során 21-28% között mozgott, 2015-ben kiemelkedően magas volt, meghaladta a 28%-ot. Ehhez képest a 2016 és 2020 közötti időszakban a mutató értéke alacsonyabb értékeket vett fel és 2019-ig lassan emelkedett, majd 2020-ban jelentősen visszaesett úgy, hogy mindeközben az összes álláskereső száma a pandémia hatására emelkedett. A székesfehérvári adatok ugyanakkor továbbra is jóval alacsonyabbak az országosan mért értékeknél (pl. 2020: Magyarország: 39,2%, Székesfehérvár: 22,1%).

A munkanélküliségi adatok alakulása kapcsán kiemelten figyelni kell a pályakezdő és fiatal (25 év alatti) munkanélküliek arányának alakulását, valamint a 45 év feletti munkavállalók megjelenését a munkanélküliek között. Előző csoportba tartozók a munkatapasztalat hiánya, míg utóbbiak – bizonyos esetekben – az elavult, kevésbé modern és „eladható” tudás miatt kerülhetnek kiszolgáltatott helyzetbe. A 25 év alatti munkanélküliek aránya 2011-2014 között 12,2 és 13,2% között mozgott, 2015-ben az előzőekhez képest emelkedés volt tapasztalható. Arányuk a 2016-os évben újra alacsonyabb szintre került, majd lassú emelkedés következett, a legmagasabb 2019-

ben volt. Az utolsó vizsgált évben, 2020-ban 11,4%-os volt. A korcsoportba tartozó álláskeresők aránya a 2019-es év kivételével nem érte el az országos átlagot.

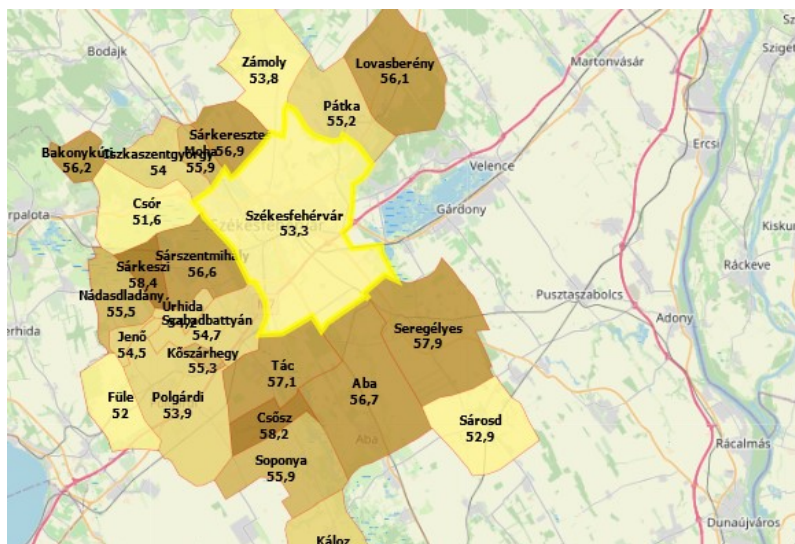
18. ábra: 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában, 2011-2020) Forrás: TeIR

19. ábra: 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya (az összes munkanélküli százalékában, 2011-2020) Forrás: TeIR

A munkanélkülieken belül a 45 év felettek aránya az időszak nagyobb részében emelkedő tendenciát mutat. 2011 és 2020 között összesen 9,4 százalékponttal nőtt a korcsoport jelenléte az álláskeresőkön belül, így egyértelműen kijelenthető, hogy ez a csoport egyre fokozottabb mértékben van kitéve annak a veszélynek, hogy elveszítheti munkáját.

A 2011-es népszámlálási adatok szerint Székesfehérváron a foglalkoztatottak száma 45.242 fő, a más településre ingázók aránya ekkor 15,4% (6.967 fő) volt, ami a 2001-es adathoz képest (10,6%) jelentős emelkedést mutat.

1.1.5.5 Jövedelmi viszonyok

20. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő), 2019 Forrás: TeIR

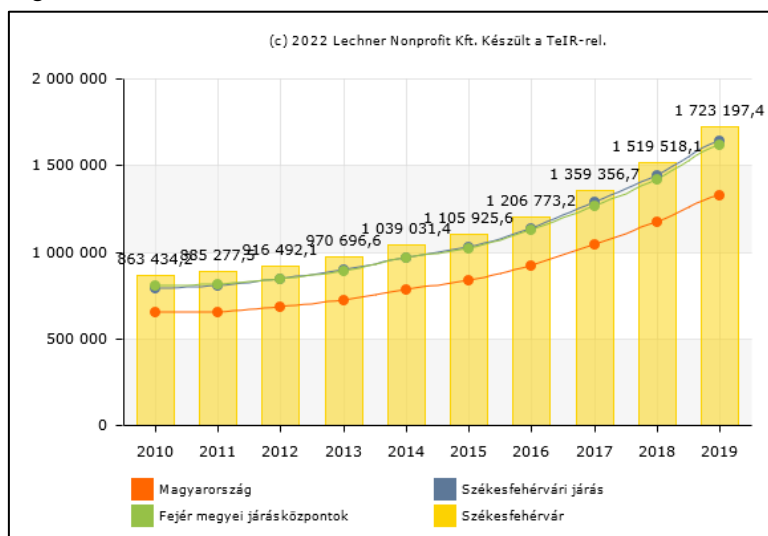
Az alfejezetben áttekintésre kerül Székesfehérvár lakosainak jövedelmi viszonyai, összevetésbe a környező települések azonos mutatóival, illetve az országos adatokkal.

Székesfehérváron – a TeIR adatai szerint – 2019-ben 100 lakosra 53,3 adófizető személy jut. Ez a mutató 2010 és 2015 között 49,1 és 50,4 személy között mozgott, majd 2016-tól mintegy 3 fővel emelkedett és a 2016-2019 közötti időszakban 53,2 és 53,5 fő között mozgott.

A 2019-es 53,3 fős adat a járáson belül alacsonynak mondható, mindössze Sárosd, Csőr és Füle településeken alacsonyabb ennél a 100 főre jutó adófizetők száma. Mindamelllett a megyeszékhely 2019-es adata kedvezőbb az országos (49,6 fő), és a Fejér megyei járásközpontok (53 fő) adatainál.

Székesfehérváron az 1 főre jutó nettó belföldi jövedelem 2019-ben 1.723.197 forint volt. A TeIR adatai szerint 2010 óta folyamatosan emelkedik a város lakosainak nettó belföldi jövedelme, amit jól mutat, hogy a 2010-es 863.434 forintos jövedelmi szinthez képest kétszeres (199,6%-os) az emelkedés, de a 2015-ös 1.105.925 forintos szinthez képest is 156%-os. A 2019-es országos nettó belföldi jövedelem 1.326.307 forint volt, ennek átlagosan 1,3-szeresét keresték a megyeszékhely lakosai ebben az évben. Járási kitekintésben azt láthatjuk, hogy két település lakosainak jövedelme

haladja meg a székesfehérvári lakosokét. Iszkaszentgyörgy lakosainak nettó belföldi jövedelme 1.737.202 forint, míg a sárkeresztesi lakosoké 1.913.866 forint volt 2019-ben.

21. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft), 2011-2019 Forrás: TeIR

1.1.5.6 Térbeli társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Az alábbi részfejezet a 2011-es – jelenleg rendelkezésre álló – népszámlálási adatok alapján készült, ennek megfelelően, ha újabb népszámlálási adatok rendelkezésre állnak a közeljövőben, a fejezet frissítése szükségessé válik.

Demográfia

Székesfehérvár különböző adottságokkal rendelkező városrészeit összehasonlítva, demográfiai szempontból megállapítható, hogy a városi átlagtól (lakónépességen belül 0-14 évesek aránya 13,3%, 15-59 évesek aránya 63,2%, 60-X évesek aránya 23,5%) leginkább a városközpont tér el az előregedés irányába (lakónépességen belül 0-14 évesek aránya 11,5%, 15-59 évesek aránya 59,1%, 60-X évesek aránya 29,3%).

A legfiatalabb korcsoportba tartozók aránya a városmagtól, a peremterületek irányába haladva fokozatosan növekszik, Börgönd és Feketehegy-Szárazrét városrészekben a legmagasabb 17,9% és 17,1%. A középkorúak és időskorúak lakónépességen belüli arányát tekintve szintén elsősorban a külső városrészekben tapasztalható a városi átlaghoz képest fiatalosabb korszerkezet, elsősorban Csala, Börgönd és Feketehegy-Szárazrét városrészekben 67,6%-65,5% a középkorúak, 16,4%-17,3% az időskorúak aránya.

A városmagtól egyre távolabb eső területek felé mutató fiatalodó vagy kevésbé előregedő tendenciától Kisfalud városrész tér el, kissé negatív irányba, valamint meglepő módon, a többnyire lakótelepeket magába foglaló, Városközponttal határos, Nyugati városrész pozitív irányba, utóbbi városrészben a középkorúak aránya a városrészek között a legmagasabb (70,2%), az időskorúak aránya pedig a legalacsonyabb (16,4%).

A lakótelepek demográfiai viszonyait vizsgálva, a legfiatalabb korcsoport aránya az Almássy, a Palotavárosi és a Köfém lakótelepen a legmagasabb (14,4%, 13,7% és 13,6%), valamint a Fáy és a Béke téri lakótelepen a legalacsonyabb (7,8% és 9,9%). A középkorúak aránya a Palotavárosi lakótelepen a legmagasabb (73,5%), a legalacsonyabb pedig a Fáy, a Béke téri és a Királykúti lakótelepen (51,2%, 52,3% és 54,9%) Az időskorúak a lakónépesség több, mint harmadát jelentik a Fáy, a Béke téri és a Királykúti lakótelepen (41%, 37,8% és 33,7%), a Palotavárosi lakótelepen azonban mindössze 12,7%-át adják a lakónépességnek.

Foglalkoztatottság

Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatottakon belül Székesfehérvár tekintetében 28,3%, mely értéktől leginkább az Öreghegyi városrész a Városközpont és a Keleti városrész értékei térnek el pozitív irányban (22,7%, 25,6% és 25,7%), negatív irányban leginkább Csala, Börgönd és az Alsóvárosi városrész tér el (45,5%, 35,9% és

35%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 32,3%. A városi átlagtól a Keleti városrész 28,4%-os értéke tér el pozitívan, míg Csala, Alsóváros, Feketehegy-Szárázrét és Börgönd városrészen jelentősen nagyobb a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (36,4%, 36%, 35,9% és 34,5%). Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 5,4%, ettől az értéktől a Keleti és az Öreghegyi városrész 4,4%-os értéke valamint Börgönd, Kisfalud, Alsóváros, Feketehegy-Szárázrét és Csala városrész 7,8%-7,3%-os értéke tér el leginkább. A munkanélküliségi ráta Székesfehérváron 9,5%. Kisfalud városrész 6,1%-os, valamint Öreghegy és a Keleti városrész 8,3%-os és 8,4%-os értéke kedvezőbb, Csala, Börgönd és Alsóváros (11,3%, 11% és 10,8%) értéke kedvezőtlenebb a városi átlagnál. A tartós munkanélküliségi ráta Székesfehérváron 5,5%, ettől Kisfalud, Öreghegy és a Keleti városrész értékei kedvezőbbek (3,7% 4,9% és 4,8%), azonban jelentősen magasabb a tartós munkanélküliek aránya Börgönd városrész tekintetében (7,8%).

Lakótelepek tekintetében az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya a foglalkoztatottakon belül az Almássy, a Fáy és a Lövölde utcai lakótelepen a legkedvezőbb (20,6%, 24,4% és 24,7%), a Köfém, a Sóstói és a Tóvárosi-Horváth István utcai lakótelepen a legkedvezőtlenebb (46,2%, 38,8% és 36,3%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül az Almássy, a Fecskeparti és a Királykúti lakótelepen a legkedvezőbb (25,6%, 25,7% és 25,9%), a Köfém, a Tóvárosi-Horváth István utcai és a Sóstói lakótelepen a legkedvezőtlenebb (35,8%, 31,4% és 31%). Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül a Fáy, a Béke téri és az Almássy lakótelepen a legkedvezőbb (2,6%, 3,3% és 3,4%), a Köfém lakótelepen pedig a legkedvezőtlenebb (11%). A munkanélküliségi ráta a Királykúti, a Fecskeparti, a Víziváros-József A.-Mancz J. utcai, és az Almássy lakótelepen kedvezőbb (7,4%, 8,4%, 8,7% és 8,9%), a Köfém, a Béke téri, a Tóvárosi-Horváth István utcai és a Sóstói lakótelepen kedvezőtlenebb (15,4%, 13%, 11,7% és 11%). A tartós munkanélküliségi ráta a Fáy és a Királykúti lakótelepen a legkedvezőbb (2,6% és 3,3%), míg a Köfém és a Sóstói lakótelepen a legkedvezőtlenebb (8% és 7,5%).

Végzettség

Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Székesfehérváron 9,3%. A városrészek közül a legkedvezőbb az Öreghegyi és a Keleti városrész értéke (6,9% és 7,9%), a legkedvezőtlenebb Csala, Kisfalud és az Alsóvárosi városrész értéke (14,5%, 13% és 12,7%). *Felsőfokú végzettségűek* aránya a 25 éves és idősebb népességen belül Székesfehérváron 26,9%. Az Öreghegyi városrész 25 éves és idősebb népességének több, mint harmada rendelkezik felsőfokú végzettséggel, a 35,3%-os érték kiemelkedik a városrészek közül, a városi átlagnál még a Városmegye és a Keleti városrész rendelkezik jobb értékkel (28,8% és 27,8%). Csala és Börgönd városrész azonban messze eltér a városi átlagtól (11,7% és 16,5%). Lakótelepek tekintetében a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül, a Fáy és az Almássy lakótelepen a legkedvezőbb (5,1% és 5,4%), azonban a Köfém lakótelepen az aktív korosztály közel ötöde rendelkezik legfeljebb általános iskolai végzettséggel és a Sóstói lakótelepen is kedvezőtlen az érték (19,1% és 12,1%). Felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebb népességen belül az Almássy és a Lövölde utcai lakótelepen a legkedvezőbb (33,3% és 28,5%), a Sóstói, a Köfém és a Tóvárosi-Horváth István utcai lakótelepen pedig a legkedvezőtlenebb (13,5%, 15,1% és 17,4%).

1.1.5.7 A települési identitást erősítő tényezők

A fejezetben összefoglalásra kerülnek azok a történeti, kulturális és a helyi közösségeket jellemző adottságok, melyek hozzájárulnak a települési identitás, a lakosság városhoz való kötődésének erősödéséhez. Az alábbi megállapítások és szövegrészek alapját az ITS-ben leírtak képezik.

E tényezők között kiemelkedőek a város történeti és kulturális adottságai. Székesfehérvár a Szent István korabeli királyi bazilika felépülésével több, mint fél évezredig koronázóvárosként, magyar királyok temetkezési helyeként, törvénylátó napok helyszínéül egyedülálló szakrális és közjogi ranggal bírt a magyar városok között. Székesfehérvárhoz köthető az 1222-es országgyűlés és az Aranybulla kiadása, amelyet a rendi állam magyar jogrendszerének alapjaként tartanak számon. A

török magyarországi jelenléte helyrehozhatatlan károkat okozva a középkori királyi központnak. Székesfehérvár Mária Terézia királynő rendelkezésére 1777-ben püspöki székhely lett és a római katolikus egyház egyik központjává vált. Kialakult a történelmi belváros ma is átélhető arculata, meghagyva a középkori utcarendszer vonalvezetését. A középkori alapokon barokk város épült újjá.

1860-ban átadták a Székesfehérvár-komáromi vasútvonalat, majd a Déli vasút (1861), illetve a Veszprém-Celldömölk vasútvonal (1872) is elérte a várost. A vasútépítések megítélése nem egységes: egyrészt erősödött Székesfehérvár közlekedési helyzete, de hagyományos centrum szerepe leértékelődött, vásárváros jellege háttérbe szorult, fejlődését a modernizálódó közlekedés révén gyorsan elérhető főváros közelsége sem segítette. A kiegyezés után az 1873-ban egyesített és rendkívül gyorsan fejlődő Budapest árnyékában Székesfehérvár alig iparosodott, mezőgazdasági jellegét megtartó város maradt. Jelentős beruházásokat a második világháborús készülődés során a 30-as évektől idetelepített ipari üzemek jelentettek, melyek alapjain a szocialista időszak erőteltett és későn induló iparosítása is elindulhatott. A város lélekszáma 40 év alatt közel megháromszorozódott. Ez az időszak olyan márkanéveket is kitermelt, amelyek hatása a mai napig nyomon követhető, a város ismertségét továbbra is befolyásoló elem (Videoton – tv és focicsapat; Ikarus buszok; alumínium – Kőfém). A rendszerváltást követő sikeres gazdasági szerkezetváltozás újabb gazdasági fellendülést hozott a városnak, mely sportélete mellett továbbra is a legfőbb külső ismertetőjegye maradt.

Fontos székesfehérvári identitáselemnek tekinthetők a város paraszti-kézműves külvárosias területeihez kapcsolható egyes nosztalgikus elemek fennmaradása, mint pl. a 80-as években „szanált” és eldózerolásra került Palotaváros egykori jellegét bemutathatóvá tévő Rác utcai skanzen vagy a város 20. századi átalakulásait nagyrészt átvészelő felsővárosi magterület (budai külváros), illetve az ide köthető helytörténeti alapokon álló rendezvények, vagy „Kati néni” a felsővárosi piacozó asszonyok archetípusának rögzülése a városi köztudatban.

Kulturális területen az Önkormányzat által fenntartott három előadó-művészeti szervezet – a Vörösmarty Színház, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar és a Székesfehérvári Balett Színház –, valamint az Alba Regia Táncegyesület tevékenysége fontos szerepet tölt be, mint imázsalakító tényező. Több, régi hagyománnyal bíró rendezvény egybeforrta már a város nevével, ismertségével, mint pl. a Fehérvári Zenei Napok, a lecsófőző vigasságok, a néptáncfesztivál. Az elmúlt évtizedben új kezdeményezésként, a város történelmi örökségére és a koronázóvárosi szerepkörére alapozottan jelent meg koronázási ünnepi játékok programsorozat, első alkalommal a 2013-as Szent István emlékévként egy kiemelt eseménysorozatként, mely minden évben nagyszámú látogatót vonz.

Az Önkormányzat a kötelező és önként vállalt kulturális feladatait részben intézmények fenntartásával, részben közművelődési, közszolgáltatási szerződések keretében látja el.

Az Önkormányzat fenntartásában működő nyolc intézmény közül három végez előadó-művészeti, kettő megyei hatókörrel közgyűjteményi, egy kulturális alapszolgáltatási, közművelődési, egy levéltári és egy kutatóközponti tevékenységet:

A Vörösmarty Színház kiemelt minősítésű színházművészeti szervezetként, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar kiemelt minősítésű zeneművészeti szervezetként működik. A Székesfehérvári Balett Színház a legfiatalabb önkormányzati fenntartású előadó-művészeti szervezet, 2018. augusztus 1. napjától létrehozott intézmény.

A közgyűjteményi szervezetek közül a Szent István Király Múzeum a székhelyén kívül további 20 telephelyen működik. Gondoskodik a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtéséről, nyilvántartásáról, megőrzéséről és restaurálásáról, tudományos feldolgozásáról és publikálásáról, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatásáról, a közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásáról. Végzi a megelőző és a mentő feltárásokat, az ehhez kapcsolódó egyéb régészeti szaktevékenységeket. Muzeológiai, múzeumpedagógiai, képzési és restaurálási szakmai-módszertani központként működik. Az intézmény feladatai keretében őrzi, gondozza Deák Dénes hagyatékát, gyarapítja törzsgyűjteményét, állandó kiállításon mutatja be múzeumi gyűjteményét, ismeretterjesztő előadásokat, időszaki kiállításokat szervez. A Hiemerházban működő Hetedhét Játékmúzeum a Moskovszky-gyűjteményt és Réber László hagyatékát mutatja be.

Az intézmény székhelyeül szolgáló, több mint 250 éves Rendház felújítása 2022-ben befejeződött, melynek eredményeként egy XXI. századi múzeumi tér jött létre. Magas szintű gépészeti és elektromos korszerűsítés teszi lehetővé a szabályozott légállapotú kiállítóteret az exkluzív időszakos és állandó kiállítások számára, illetve a műtárgyak védelmére korszerű biztonságtechnikai rendszer került kiépítésre. A megújuló múzeumi funkciók követik az eredeti kialakítást, tiszteletben tartják a történelmi adottságokat. A rekonstrukció másik fő elemeként beépült az egykori gazdasági udvar, létrehozva ezzel egy új előcsarnokot, ahol méltó körülmények között fogadhatják a látogatókat.

A Vörösmarty Mihály Könyvtár a székhelyén kívül további nyolc telephelyen működik. Gondoskodik a nyilvános könyvtári ellátás biztosításáról, a közművelődési és közgyűjteményi feladatok ellátásáról. A megye egész területére vonatkozóan megyei könyvtári feladatokat és pedagógiai szakkönyvtári feladatokat is végez. Az intézmény a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer keretében 82 Fejér megyei, 5500 főnél kisebb lakosságszámú település önkormányzatával kötött megállapodás alapján végzi a kistelepülések számára a jogszabályban előírt könyvtári feladatok ellátását.

A Székesfehérvári Közösségi és Kulturális Központ a székhelyén kívül további hét telephelyen működik, ezen felül, két további ingatlant üzemeltet, melyek az adott városrészek közösségi életét szolgálják. Kulturális központként feladata a jogszabályban előírt közművelődési alapszolgáltatások teljes körének biztosítása, az önkormányzati nagyrendezvények megszervezése, valamint a Barátság mozi üzemeltetése.

A Városi Levéltár és Kutatóintézet ellátja a közgyűjteményi, társadalomtudományi, humán kutatási, fejlesztési feladatokat. Gyűjti, őrzi, feltárja és dokumentálja az illetékességi körébe tartozó nem selejtezhető iratokat, tudományos konferenciák szervezésével megismerteti nemzeti történelmünk értékeit, továbbá közreműködik az Árpád-ház Program székesfehérvári fejlesztési alprogramjának megvalósításában. Az intézmény végzi Székesfehérvár települési értékeinek azonosítását, a települési értéktár gondozását.

A Siklósi Gyula Várostörténeti Kutatóközpont a közösségi emlékezet, a nemzeti történelmi tudat kialakulásának támogatása és erősítése érdekében kutatja Székesfehérvár történetét, népszerűsíti és minél szélesebb körben megismerteti kutatási eredményeit. Az intézmény feladatellátása során kiemelt figyelmet fordít névadója, Székesfehérvár emblematisz kutatója emlékének ápolására és munkásságának minél teljesebb körű feltárására, bemutatására és lehetőség szerinti folytatására is.

Az Önkormányzattól átvállalt kulturális feladatok ellátását közművelődési megállapodás, közszolgáltatási szerződés keretében végzik az alábbi szervezetek:

- Alba Regia Táncegyesület
- Alba Regia Vegyeskar Egyesület
- „Aranybulla” Könyvtár Alapítvány
- BALATON EXPRESSZ Nemzetközi Szállítmányozási Korlátolt Felelősségű Társaság
- Székesfehérvári Egyházmegye
- Vasutas Országos Közművelődési és Szabadidő Egyesület Vörösmarty Mihály Művelődési Ház
- Vörösmarty Társaság
- Székesfehérvári Művészek Társasága
- Fehérvári Kézművesek Egyesülete
- Székesfehérvári Ifjúsági Fúvószenekar Egyesület
- Székesfehérvári „Bakony” Népzenei Együttes Egyesület
- KÖFÉM Oktatási és Közművelődési Központ Nonprofit Közhasznú Kft.
- Primavera Vegyeskórus Egyesület
- Vox Mirabilis Közhasznú Kulturális Egyesület
- Gárdonyi Géza Művelődési Ház és Könyvtár Egyesület
- „Szín-Tér”/Színjátékos és Versmondó/ Egyesület

Az Önkormányzat az alábbi, közművelődési tevékenységeket végző szervezetek működését támogatja rendszeresen egyéb megállapodások keretében:

- Kákics Kulturális Egyesület

- „Ars Musica” Zenebarátok Egyesülete

Székesfehérvár identitásának meghatározó eleme a sportélet, amelynek szervezett formája 1876 óta működik a városban. A háborút követő évtizedekben elsősorban a székesfehérvári nagyobb vállalatok bázisán erősödtek meg csapatsportok, egyéb szakosztályok (Videoton, ARÉV, Kőfém, Alba Volán, stb.), melyek a 90-es és 2000-es évek átszerveződések következtében nagyobb részben sikeresen formálódtak újjá (Alba Fehérvár Kosárlabda Csapat, Videoton FC - labdarúgás, Alba Fehérvár KC [korábban Cornexi, Alcoa Fehérvár] - női kézilabda, Fehérvár AV 19 - jégkorong]. Mellettük lassan elsorvadt a nagy múltú, korábban szerteágazó tevékenységet végző vasutas sportegyesület örököse, a MÁV Előre SC, de az ARAK atlétikai klub a nyolcvanas évek közepétől új erőre kapva folyamatosan eredményes, hasonlóan Az Alba Volán SC öttusa szakosztálya is.

A város önkormányzata a helyi versenysportot, illetve a tömegsportot is fontos várospolitikai tényezőnek tekinti. A legnagyobb városi sportlétesítmények fenntartása mellett a közösségi sportolásra alkalmas terek fejlesztését is programszerűen végzi önerőből (fitneszparkok), illetve hozzáférhető pályázati forrásokból.

Székesfehérvár számos európai és Európán kívüli településsel is testvérvárosi kapcsolatot épített ki és tar fenn. A kapcsolatok jellege elsősorban kulturális (művészeti csoportok, kiállítások, fesztivál részvételek, testvérvárosok találkozója), sport, illetve tanulmányutak, adományozások, de van példa közös EU pályázatokon való részvételre is.

A 2011-es népszámlálás alapján jelentős mértékben – Székesfehérvár esetében közel háromszorosára – nőtt a felekezeti hovatartozás kapcsán a válaszolni nem kívánók száma.

A legnépesebb vallási csoport a megyeszékhelyen a római katolikusoké, majd a reformátusok, az ateisták, a más felekezethez tartozók és az evangélikusok következnek. 1%-os arány alá esnek a görög katolikusok, ortodox keresztények és nagyságrenddel elmaradva az izraelita vallásúak. A válaszadó lakosság közel egyharmada ateista, vagy felekezethez nem tartozó.

Székesfehérvár katolikus egyházmegyei központ, számos központi egyházmegyei intézménnyel (püspökség, hivatal, szentszéki bíróság, iskolai főhatóság, hitoktatási felügyelet, (család) pasztorizáció, könyvelés, ifjúsági iroda). Fontos tevékenységi kör az oktatási, kulturális és a szociális szolgáltatások.

A református egyház területi szerveződésében Székesfehérvár egyházközségi szinten van jelen, egyházmegyei, illetve kerületi központként nem funkcionál. Két oktatási intézményt tart fenn, illetve gyülekezeti szeretetszolgálatot működtet.

A megyeszékhelyen a reformátusok melletti legnagyobb létszámú protestáns felekezet a Székesfehérvári Evangélikus Egyházközség, amely családi napközit tart fenn, illetve gyülekezeti házában szociális tevékenységet is folytat.

Székesfehérvár közösségi életében kiemelkedő szerepe van a civil szervezeteknek. Az Önkormányzat nyilvántartása szerint a székesfehérvári civil szervezetek az alábbi működési területeken fejtik ki tevékenységüket.

- szociális tevékenység:	29 db
- oktatási tevékenység:	4 db
- egészségügyi tevékenység:	13 db
- kulturális tevékenység:	44 db
- nyugdíjas tevékenység:	10 db
- környezetvédelmi és szabadidős tevékenység:	14 db
- sporttevékenység:	51 db
- ifjúsági tevékenység:	5 db
- civil szolgáltatók:	2 db
- polgári védelmi tevékenység:	3 db
- egyéb:	11 db

A KSH 2011-ben 647, 2016-ban 603, 2020-ban 619 civil szervezetet tartott nyilván a városban. A következő táblázat az Önkormányzat által legaktívabbnak értékelt székesfehérvári civil szervezeteket emeli ki.

10. táblázat: Legaktívabb civil szervezetek Székesfehérváron

Szervezet Neve	Közhasznú jogállás	Cél szerinti besorolása
"A Fény Tülső Oldalán..." - Látássérültek Regionális Közhasznú Egyesülete	Közhasznú	Szociális tevékenység
"Fejér Megye Gyermekeiért"	Közhasznú	Egészségügyi tevékenység
Alba Caritas Hungarica Alapítvány	Közhasznú	Szociális tevékenység
Alba Regia Tanulóíért Kulturális Egyesület	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Ifjúság a Jövő Családjaiért Kulturális Egyesület	Nem közhasznú	Szociális tevékenység
Más Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány	Közhasznú	Szociális tevékenység
Palotavárosiak a Palotavárosért Szociális Egyesület	Nem közhasznú	Szociális tevékenység
Szegényeket Támogató Alapítvány	Közhasznú	Szociális tevékenység
Széna Egyesület a Családokért	Közhasznú	Szociális tevékenység
Vigyázó Kéz Gyermekvédelmi Egyesület	Közhasznú	Szociális tevékenység
Alternatíva Mozgássérült Egyesület	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Doni Bajtársi és Kegyeleti Szövetség	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Fehérvári Huszárok Egyesülete	Közhasznú	Kulturális tevékenység
Fehérvári Kézművesek Egyesülete	Közhasznú	Kulturális tevékenység
Fehérvári Polgárok Egyesülete	Nem közhasznú	Kulturális és információs, kommunikációs tevékenység
Honvéd Hagyományörző Egyesület Fejér Megyei Tagozata	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete	Közhasznú	Kulturális tevékenység
Kákics Kulturális Egyesület	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
"KRAJJCZÁROS" Alapítvány a Honvédség Pénzügyi, Számviteli Dolgozóíért	Közhasznú	Kulturális tevékenység
Markó S. Mária Emlékalapítvány Az Esélyegyenlőségért Alapítvány	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
"Szent Candid" Alapítvány	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Szent Donát Alapítvány	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Vox Mirabilis Közhasznú Kulturális Egyesület	Közhasznú	Kulturális tevékenység
Vörösmarty Társaság	Nem közhasznú	Kulturális tevékenység
Alba Regia Nyugdíjas Egyesület		
Nyugdíjasklubok "Életet Az Éveknek" Fejér Megyei és Székesfehérvári Szervezete		
Fejér Megyei Honvéd Nyugállományúak Székesfehérvári Klubja		
Fehérvári Nyugdíjas Polgári Egyesület (Fenype)		
Székesfehérvári Nosztalgia Klub Egyesület		
Gaja Környezetvédő Egyesület	Közhasznú	Környezetvédelmi tevékenység
Székesfehérvári Városi Bélyeggyűjtő Kör	Nem közhasznú	Szabadidős és hobbitevékenység
V-61 Alba Regia Galamb- és Kisállattenyésztők Egyesülete	Nem közhasznú	Szakmai, gazdasági érdekképviseleti tevékenység

Szervezet Neve	Közhasznú jogállás	Cél szerinti besorolása
Alapítvány a Székesfehérvári Fogyasztóvédelemért	Nem közhasznú	Jogvédő tevékenység
Bory-Vár Alapítvány	Közhasznú	Egyéb
Jancsárkert Piac és Közösség Egyesület	Közhasznú	Szakmai, gazdasági érdek-képviselési tevékenység (pl. vállalkozói érdekképviselés, munkavállalói érdekképviselés, szakmai érdekképviselés)
Kisfaludi Polgárok Érdekvédő Egyesülete	Nem közhasznú	Szakmai, gazdasági érdekképviselési tevékenység
Lakásbérlet és Lakástulajdonosok Érdekvédelmi Egyesülete	Nem közhasznú	Szakmai, gazdasági érdekképviselési tevékenység
Magyar Hadisírgondozó Szövetség	Nem közhasznú	Egyéb
Noé-Hegyi Szent István Borlovagrend	Nem közhasznú	Szakmai, gazdasági érdekképviselési tevékenység
Székesfehérvár Fejlődéséért Alapítvány	Közhasznú	Településfejlesztési tevékenység
Egészség és Kultúra Egyesület	Nem közhasznú	Szabadidős és hobbitevékenység
Fiatalkor Fehérvárért Egyesület	Nem közhasznú	Szabadidős és hobbitevékenység
Civil Centrum Közhasznú Alapítvány	Közhasznú	Egyéb

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzata

A 2014-2020 közötti időszakban számos, a helyi identitás erősödését szolgáló fejlesztés ment végbe a városban. Ezek között kell kiemelni a „TOP-6.9.2-16-SF1-A helyi identitás és kohézió erősítése” felhívás keretei között megvalósult „Helyi közösségfejlesztés Székesfehérváron” című projektet, valamint a TOP CLLD felhívásai között lebonyolított projekteket, melyek révén kulturális, sport, közösségi és civil tevékenységet folytató szervezetek is támogatáshoz juthattak.

Az Önkormányzat különböző célokra létrehozott alapok segítségével járul hozzá a városszemléletéből fontos feladatokat ellátó szervezetek működéséhez. Az alábbi táblázat az elmúlt 3 év ilyen irányú egyes ráfordításait tartalmazza.

11. táblázat Önkormányzati alapok

	2019	2020	2021
Kulturális Alap	5.250.000.- Ft	350.000.- Ft	0.- Ft
Közösségi Alap	nr.	nr.	950.000.- Ft
Egészségügyi Alap	8.930.000.- Ft	4.850.000.- Ft	nr.
Sport Alap	54.940.000.- Ft	22.647.000.- Ft	40.819.000.- Ft
Ifjúsági Alap	1.098.000.- Ft	5.000.000.- Ft	0.- Ft
Nemzetiségi Alap	3.750.000.- Ft	0.- Ft	0.- Ft
Környezetvédelmi Alap	9.875.000.- Ft	12.000.- Ft	426.000.- Ft
Klímavédelmi Alap	nr.	nr.	0.- Ft
Társadalmi Felelősségvállalási Alap	25.000.000.- Ft	9.891.000.- Ft	8.565.000.- Ft

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzat éves zárszámadatai

A Támogatási keretek, alapok összesített kiadása 2019-ben 173.399.000.- Ft, 2020-ban 86.255.000.- Ft, míg 2021-ben 86.012.000.- Ft volt. Az összesítés tartalmazza a polgármesteri keret, képviselői alap összegeit is összhangban a zárszámadások 10.sz. mellékletével.

1.1.6 A település humán infrastruktúrája

1.1.6.1 Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)

Székesfehérvár népességkoncentrációjából, központi szerepéből, jogszabályi kötelezettségeiből, valamint településfejlesztési és gazdasági érdekében adódóan sokrétű humán közszolgáltatási rendszer és infrastruktúra fenntartásában érdekelt, melynek hatóköre egyes esetekben még járása határain is túlnyúlik. A székesfehérvári lakosok mellett a vonzáskörzetbe tartozó települések lakói is igénybe veszik az itt elérhető oktatási, szakképzési, egészségügyi, szociális és kulturális szolgáltatások széles körét.

Az FVS készítése során lakossági kérdőív kitöltésére is sor került, melynek egyik kérdése így hangzott: „a felsorolt tényezők közül melyek fejlesztését érzi szükségesnek az életminőségével kapcsolatos elégedettségének növeléséhez?”. A humán közszolgáltatások minőségének fontosságát erősíti az a tény, hogy a válaszadók közül legtöbben (75,1%) a közszolgáltatásokat (iskola, egészségügy, szociális) nevesítették. Azt is fontos kiemelni a fejezet elején, hogy az „értékelje a városi közszolgáltatásokat...” kérdés esetében a humán szolgáltatások közül az egészségügyi ellátás és a szociális ellátás esetében kimagasló volt a közepesen elégedett vagy annál kedvezőtlenebb vélemények aránya.

Székesfehérvár MJV Önkormányzata kérdőíves formában mérte fel az önkormányzati tulajdonban lévő cégek, valamint az önkormányzati intézmények informatikai hátterét, digitális és „okos” működését. Az intézmények között óvodák, bölcsődék, egészségügyi és szociális intézmények voltak. Összesen 56 szervezet adott választ a kérdésekre, 69 helyszín, telephely vonatkozásában. A személyi állományt vizsgálva megállapítást nyert, hogy az összesen 2.663 foglalkoztatott 1,9%-a, 50 fő rendelkezik IKT kapcsolódású végzettséggel, emellett 60 fő vett részt IKT hozzáértést/tudást erősítő tanfolyamon/képzésen az elmúlt 3 évben. Az intézményeknél összesen 1.161 db IKT eszközt tartanak nyilván és működtetnek, átlagosan 7,5 millió forint könyv szerinti értéken. Ezek megoszlása az egyes szervezeteknél – a profil és tevékenység (p. Könyvtár, ÖIK, Médiacentrum, illetve óvodák, bölcsődék) jellegénél is fogva – nagy eltérést mutat. Az informatikai eszközök a vizsgált szervezeteknél, illetve telephelyeiknél 73,9%-ban hálózatba vannak kapcsolva.

A vizsgált szervezeteknél jellemzően digitális adattárolás és a napi szintű működést szolgáló adatfeldolgozás történik. Az alaptevékenységhez kapcsolódóan keletkezett adatokat a szervezetek 81,2%-ban saját szerverükön (is) tárolják. 30 db válasz központi szerveren, 39 db harmadik fél-szolgáltató rendszerében, 19 db központi adatfelhőben (is) tárolja adatait.

A válaszadók 4/5-e rendelkezik saját honlappal, a megadott válaszokból az derül ki, hogy a szociális intézmények azok, amelyek többnyire nem.

A vizsgált kulturális intézmények mind a honlap, mind a közösségi média lehetőségeit kiaknázzák kommunikációs felületként. A 8-ból 3 db válaszadó applikációt is alkalmaz. Összességében a válaszadók csupán 7%-a (összesen 5 db) az, amely használ applikációt.

A kérdőív tanúsága szerint a válaszadók 42%-a nem alkalmaz semmilyen digitális platformot az ügyfelekkel, érdekeltjeikkel való kapcsolattartásra (ezek az egészségügyi és a szociális területen működő intézmények (nem ide értve a bölcsődéket)).

A válaszok szerint 69 db energetikai célú projekt valósult meg a vizsgált intézménynél az elmúlt 10 évben, ez a válaszadó szervezetek, illetve telephelyeik több mint a felét, 52,2%-át érintette. A projektek közül 26 db komplex projekt volt, emellett 25 db gépészeti célú fejlesztést, 14 db nyílászárócserével érintett épületkorszerűsítést jelentett.

Az egészségügyi intézmények 45%-ában, az óvodák 87%-ában történt valamilyen típusú energetikai korszerűsítés, melyeket TOP források, illetve önkormányzati saját fejlesztési források révén finanszíroztak. A szociális intézmények, illetve telephelyeik egyikében sem történt ilyen jellegű beavatkozás.

1.1.6.2 Köznevelés

A 2011-es köznevelési törvény jelentős átalakítást eredményezett a köznevelés-irányítás, az iskolafenntartás és a tartalmi szabályozás területén. A jogszabályok 2013-ban, az óvodáztatás utáni alap- és középfokú oktatás megszervezését és fenntartását, majd 2016-tól működtetését is áthelyezték a települési önkormányzatoktól egy központi intézményfenntartó intézményhez (Klebelsberg Intézményfenntartó Központ), illetve és az irányítása alatt működő tankerületekhez.

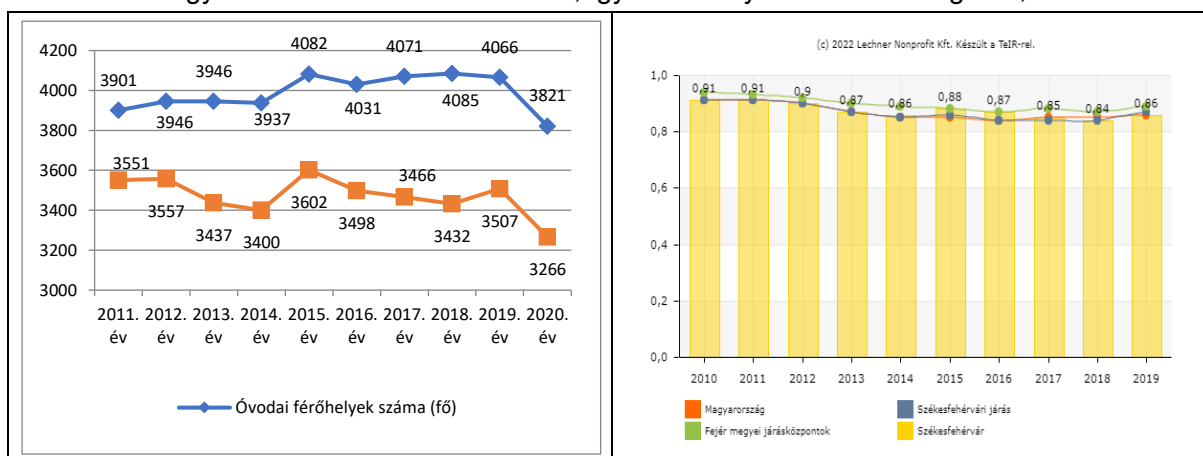
Az intézményfenntartás a 60 járási szintű központ feladata lett. A központi szerv, a Klebelsberg Központ (KK), a tankerületek középírányító feladatait, támogató koordinációját végzi. Mindamellet köznevelési intézményeket – az állami szervek mellett – egyházak, gazdálkodó szervezetek, alapítványok, egyesületek, nemzetiségi önkormányzatok, magánszemélyek is alapíthatnak. A köznevelésben a részvétel 3 és 16 év között kötelező.

Az Oktatási Hivatal adatai szerint Székesfehérváron 54 aktív státuszú köznevelési intézmény található. Közülük az óvodák többségének – 11 intézmény – fenntartója a megyei jogú város önkormányzata, melyek mellett állami, egyházi és civil fenntartók is megtalálhatóak. Az általános iskolák és gimnáziumok, szakgimnáziumok többsége – 21 intézmény – a helyi székhelyű Székesfehérvári Tankerületi Központ irányítása és fenntartása alatt működik, de a Kecskeméti Tankerületi Központ egyik esti oktatást végző intézménye is jelen van városban. További 7 köznevelési intézmény alapítványi, 1 közalapítványi, 3 egyesületi, további 2 pedig egyházi fenntartásban működik. A fenntartói sokszínűséget mutatja, hogy Székesfehérváron 2 olyan intézmény is működik, amely nonprofit gazdasági társaság fenntartásában van.

1.1.6.3 Óvodai ellátás

Amint azt a korábbi időszakban készült ITS is kiemelte, az önkormányzati és nem önkormányzati fenntartású óvodák biztosítják a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nktv.) 74. § (1) bekezdése szerinti óvodai nevelést, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelését, és a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű kisgyermek óvodai nevelését. Székesfehérváron a rendelkezésre álló kapacitás a települési és városkörnyéki igényeket is kielégíti, ugyanakkor elmondható, hogy a városban nincs óvodai férőhelyhiány.

A KSH 2020-as adatai szerint a városban összesen 30 óvodai feladatellátási hely működött, melyek együttesen 3.821 óvodai férőhelyet biztosítottak 150 gyermekcsoport révén. Ebben az évben az óvodába beírt gyermekek száma 3.266 fő volt, így a férőhelyek kihasználtsága 85,5%-os.

22. ábra: Óvodai férőhelyek és óvodába beírt száma (2011-2020) Forrás: KSH T-Star alapján sajátszerkesztés

23. ábra: Egy óvodai férőhelyre jutó óvodások óvodás gyerekek száma (2011-2020) Forrás: TeIR

A fenti ábra tanúsága szerint 2010-es évek elejétől a férőhelyek száma folyamatosan emelkedett a városban. Míg 2011-ben 3.901, 2019-ben 4.066 óvodai férőhely állt rendelkezésre Székesfehérváron. A beíratott gyermekek száma 2015-ben volt a legmagasabb (3.602 fő), ezt követően lassan csökkent, majd 2019-ben ismét magasabbra ugrott (3.507 fő). A 2020-as év mind a férőhelyek (3.821 fő), mind a beíratott gyermekek (3.266 fő) számában erőteljes visszaesést hozott, amely mellett kiemelendő, hogy az óvodai feladatellátási helyek száma is 30-ra csökkent az előző évi 33-ról és ezzel párhuzamosan a csoportok száma is csökkent (159-ről 150-re). A csoportok közül 2019-ben 5 gyógypedagógiai csoportként működött. A 23. sz. ábra az 1 óvodai férőhelyre eső óvodások arányát, annak 10 éves alakulását vizsgálva azt is megmutatja, hogy a demográfiai folyamatokat és korcsoportot érintő létszámalakulást leköveti a város intézményi kapacitása, 1 férőhelyre jutó gyermekek száma 2019-ben 2010-hez képest minimálisan, 0,91-ről 0,86-ra változott. A 2019. évi adat az országos átlaggal megegyezik. Az óvodások számának csökkenése a demográfiai folyamatok mellett nagy valószínűség szerint a városból a környező településekre való kiköltözéssel is összefüggésben van.

Az Önkormányzati adatok szerint Székesfehérváron, az FVS készítésekor az Önkormányzat fenntartásában 11 óvodai székhely intézmény működik, melyekhez további 9 tagóvoda kapcsolódik, így az önkormányzati óvodai feladatellátási helyek száma összesen 20. Az önkormányzati óvodák mellett 1 egyházi óvoda, 1 egyházi óvodát is működtető általános iskola és gimnázium, 3 alapítványi, illetve egyesületi, valamint 2 nonprofit gazdasági társaság által fenntartott óvoda is működik, valamint 1 egyházi intézmény, amely óvodát, általános iskolát és gimnáziumot is működtet. Mindezek mellett két telephelyen működik Székesfehérváron az Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, mely állami feladatként gyógypedagógiai óvodai ellátást biztosít.

12. táblázat: Önkormányzati fenntartású óvodák Székesfehérváron a 2021/2022-es nevelési évben

	Csoportok száma/ tag	Csoportok száma összesen	Alapító okirat szerinti óvodai gyermek létszám /tag	Alapító okirat szerinti óvodai gyermek létszám /összesen
Árpád Úti Óvoda	7	13	164	314
Árpád Úti Óvoda Vízivárosi Tagóvodája	6		150	
Belvárosi Brunszvik Teréz Óvoda	4	10	91	235
Belvárosi Brunszvik Teréz Óvoda Tulipános Tagóvodája	6		144	
Felsővárosi Óvoda	4	8	93	193
Felsővárosi Óvoda Szárazréti Tagóvodája	4		100	
Gyöngyvirág Óvoda - Székesfehérvár	15	15	381	381
Hosszúsétatéri Óvoda	6	12	150	319
Hosszúsétatéri Óvoda Tóvárosi Tagóvodája	6		169	
Ligetsori Óvoda	8	12	213	329
Ligetsori Óvoda Palotavárosi Tagóvodája	4		116	
Maroshegyi Óvoda	10	10	281	281
Székesfehérvári Napsugár Óvoda	7	12	185	334
Székesfehérvári Napsugár Óvoda Nefelejcs Tagóvodája	5		149	
Rákóczi Utcai Óvoda	9	14	210	336
Rákóczi Utcai Óvoda Ybl Miklós Lakótelepi Tagóvodája	5		126	
Székesfehérvári Szivárvány Óvoda	7	10	179	254
Székesfehérvári Szivárvány Óvoda Püspökkertvárosi Tagóvodája	3		75	
Tolnai Utcai Óvoda	6	12	150	308
Tolnai Utcai Óvoda Sziget Utcai Tagóvodája	6		158	
Összesen	128	128	3.284	3.284

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzata

A táblázat adatai szerint tehát a jelenlegi nevelési évben összesen 3.284 óvodai hely áll rendelkezésre a városban az Önkormányzati intézményekben. Kiegészülve az egyéb

fenntartásban lévő óvodák adataival – 628 fős férőhely – a teljes óvodai kapacitás Székesfehérváron 3.912 fő, ami 91 fővel magasabb a 2020-as értéknél.

Az Önkormányzatnak a férőhelyek tervezésekor, fenntartásakor figyelembe kell vennie, hogy évek óta csökken az óvodába beiratott gyermekek száma, továbbá, hogy a magán- és egyházi fenntartású intézményekkel kiegészítve közel négyezer fős óvodai helykapacitás áll rendelkezésre a városban. Emellett a környező településeken megépült vagy épülő új óvodák is befolyásolják a városi óvodai gyermeklétszámot és a problémák között kell megemlíteni az óvodai munkaerő-kérdést is.

13. táblázat: Nem önkormányzati fenntartású óvodák

	Csoportok szám	Alapító okirat szerinti óvodai gyermeklétszám /fő
Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Ligetsori telephelye	3	24
Arany János EGYMI Ezredéves Óvodája, Általános Iskolája és Készségfejlesztő Iskolája	1	18
Comenius Angol-Magyar Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Technikum	2	30
Csiga-Biga Óvoda Csiperke telephely	1	24
Fehér Vár Waldorf Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	1	30
Hétpettyes Óvoda	4	89
Hétpettyes Óvoda Mesevár Tagóvodája	4	100
Kicsi Kincsem Óvoda	1	25
Kicsi Kincsem Óvoda Harmatgyöngye Tagóvodája	2	50
Olajfa Református Óvoda	4	108
Szent Imre Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda	5	130
Összesen	28	628

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzata

A 2014-2020-as EU-s támogatási időszakban a TOP fejlesztési forrásaiból több óvodai fejlesztés is megvalósult. A „TOP-6.2.1-15-SF1-Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások” kiíráshoz kapcsolódóan valósulhatott meg a Belvárosi Brunsvik Teréz Óvoda Tulipános Tagóvodája és a Rákóczi Utcai óvoda felújítása, a Maroshegyi Óvoda bővítése, valamint óvodai udvarok megújítása, összesen 871,5 millió forint forrásból.

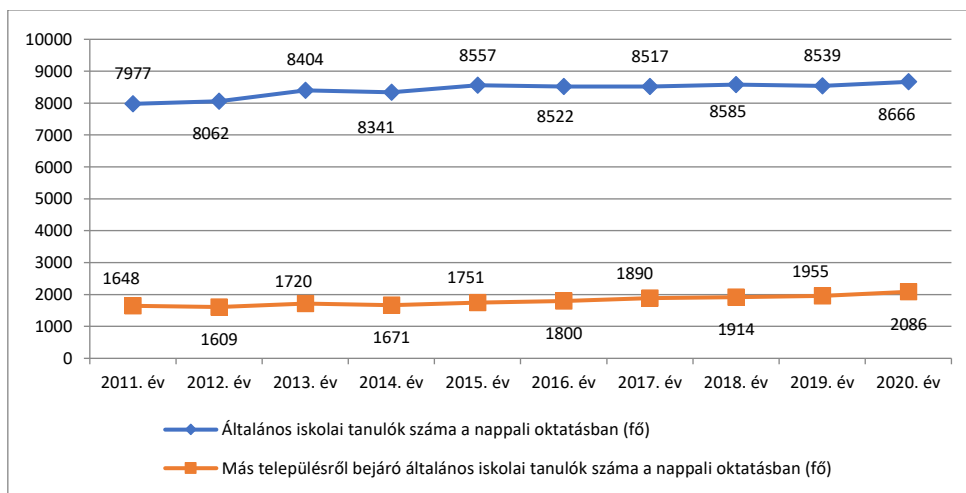
1.1.6.4 Általános iskolai ellátás

A 2018-ban felülvizsgált ITS több, fontos tendenciát is rögzített az általános iskolai gyermekszám kapcsán. Megállapította, hogy a 2011-ig tartó folyamatos, enyhe létszámcsökkenést 2016-ig lassú emelkedés követte, ezzel párhuzamosan pedig emelkedett a más településekről bejáró tanulók száma és aránya a székesfehérvári általános iskolákban (2016-ban 8.522 tanuló közül 1.800 járt be más településről).

Az alábbi ábra a 2011 és 2020 közötti tanulói létszámokat és a bejáró tanulók számát rögzíti.

A diagram jól szemlélteti, hogy a tanulói létszám emelkedése 2016-ban nem állt meg, az elmúlt 4 évben csak a 2019-esben volt alacsonyabb az általános iskolai tanulók létszáma a megelőző

évinél, de ezt követően, 2020-ban ismét emelkedett. A létszámemelkedés mögött – ahogyan ezt az ITS is kiemelte – fontos tényezőként van jelen a bejárók számának emelkedése. 2011-ben arányuk a városi általános iskolák tanulói között 20,7% volt, 2016-ban 21,1%, míg 2020-ban 24,1%. Más felől megközelítve: 2016-ban az általános iskolákban tanulók közül 6.722 fő volt székesfehérvári, míg 2020-pedig 6.580 fő. Az adatok mögött feltételezhetően az a folyamat érvényesül, mely szerint a környező településekre kiköltözők óvodába még többnyire a kistépeléseken íratják be gyermekeiket, azonban az iskolai tanulmányok kapcsán már gyakrabban választják a közeli megyeszékhely várost.

24. ábra: Általános iskolai tanulók és más településekről bejáró tanulók száma (2011-2020)

Forrás: KSH T-Star alapján sajtószervezés

A városban működő köznevelési intézmények közül 21 intézményben folyik általános iskolai nevelés-oktatás. A 21 intézményből 1-1 a Kecskeméti és a Pápai Tankerületi Központ, 1 a Rockenbauer Felsőoktatási Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, 1 a Székesfehérvári Egyházmegye, 1 a Székesfehérvár Belvárosi Református Egyházközség, 1 a Humán-Pszicho 2002 Oktató és Szolgáltató Nonprofit Kft., 1 a Székesfehérvári Waldorf Egyesület, 1 pedig a Digitális Tudásért Egyesület fenntartásában működik. A többi 16 általános iskola fenntartója a Székesfehérvári Tankerületi Központ.

Az alábbi táblázat a tankerületi központ iskoláinak tanulói létszámát és egyéb adatait mutatja. Megállapítható, hogy a csoportok és a tanulók száma is alacsonyabb a jelenlegi tanévben, mint a 2017/2018-as tanévben volt, ezzel együtt a vidékről bejáró tanulók száma is csökkent.

14. táblázat: Alapfokú nevelésben részesülő tanulók a Székesfehérvár Tankerületi Központ intézményeiben

	2008/2009. tanév	2012/2013. tanév	2017/2018. tanév	2021/2022. tanév
Csoportok száma	336	345	449	342
Tanulók száma	7.891	7.641	7.728	7.468
Ebből vidéki	1.424	1.434	1700	1.533
Napközis ellátást igénybe vesz (fő)	2.618	2.895	3.018	3.731
iskolaotthonos ellátást igénybe vesz (fő)	1.143	1.148	0	0
Tanulósobai ellátást igénybe vesz (fő)	753	1.066	1.982	1.283
Étkezést igénybe vesz (fő)	5.675	5.963	6.271	6.086
Integrált oktatásban részesülő SNI tanuló	242	240	331	342

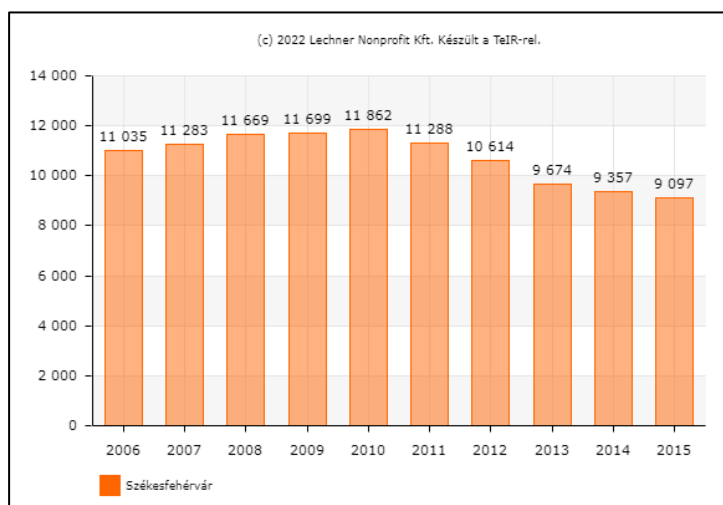
Forrás: Székesfehérvári Tankerületi Központ

Folyamatos emelkedés látható a napközis ellátást igénybe vevők, illetve az étkeztést igénybe vevők kapcsán (utóbbi a tanulók számával együtt némileg visszaesett 2021/2022-ben). A sajátos nevelési igényű tanulók száma ugyancsak magasabb lett 2021-2022-re, mint a korábbi években volt.

1.1.6.5 Középfokú iskolai ellátás

A KSH adatai alapján a 2018-ban felülvizsgált ITS a középfokú oktatás kapcsán is rögzített bizonyos folyamatokat, amelyek az azóta eltelt időszak vonatkozásában ismét áttekintünk.

A nappali tagozatos középiskolai tanulók száma (szakközépiskola és gimnázium együttesen) 2006 és 2015 között 11.035 főről 9.097 főre csökkent, annak ellenére, hogy 2006 és 2010 között még emelkedő tendenciát láthattunk. A legmagasabb létszám 2010-hez kapcsolódik ebben az időszakban, amely a folyamat megszakadásának éve is egyben. 2010 és 2015 között a tanulók száma 23,3%-kal csökkent.

25. ábra: Nappali tagozatos középiskolai tanulók száma (a hat-, nyolc évfolyamos gimnáziumok megfelelő évfolyamaival együtt) (fő, 2006-2015) Forrás: TeIR

A tanulói létszám csökkenése mögött a demográfiai folyamatok hatásai mellett a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény alapján a tankötelezettség 16. éves korra történt leszállítását is fontos tényezőként kell megemlíteni.

2015 után a szakképző rendszer átalakításának első lépéseként megjelentek a szakgimnáziumok. 2020-tól, az új, szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény alapjaiban

változtatta meg a szakképzés szervezeti felépítését. Az első és a legfontosabb változtatás az iskolarendszerű képzés intézményeinek teljes körű átalakítása. A szakképzési törvény egyértelműen kimondja, hogy a szakképzést végző intézmények a 2020/2021-es tanévtől kétfélek lehetnek: szakképző iskolák és technikumok.

15. táblázat: Középfokú iskolai tanulók számának alakulása 2015 után

Időszak	Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat- és nyolc évfolyamos gimnáziumok adataival együtt) (fő)	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	Szakközépiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (szakmai képzéssel együtt) 2015-ig (fő)	Technikum tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	Szakképző iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)
2016. év	3.805	4.982	1.576		
2017. év	3.846	4.709	1.738		
2018. év	3.895	4.495	1.454		
2019. év	3.938	4.459	1.382		
2020. év	4.062			4.086	1.019

Forrás: KSH T-Star

A fenti táblázat már tükrözi az átalakuló középfokú képzési rendszer intézményi felépítését. Érzékelhető, hogy a gimnáziumi tanulók száma lassan, de folyamatosan emelkedik, míg a szakképzést nyújtó intézmények tanulóinak száma továbbra is csökken.

A más településről bejáró tanulók száma a TEiR és a KSH nyilvántartása alapján 2015-ig követhető egyértelműen nyomon, az intézményi átalakítást követően kevésbé. Egyértelműen megállapítható,

hogy 2015-ig a bejáró középiskolások aránya lassan emelkedett, 2013-ban volt a legmagasabb (53,1%), de ezt követően is 50% felett maradt (2014: 52,6%, 2015: 52,1%).

Székesfehérvári Tankerületi Központ

A Székesfehérvári Tankerületi Központ az alábbi intézményekben folytat középfokú nevelési-
oktatási tevékenységet Székesfehérváron:

- Székesfehérvári Teleki Blanka Gimnázium és Általános Iskola
- Tóparti Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium
- Székesfehérvári Vasvári Pál Gimnázium
- Székesfehérvári Hermann László Zeneművészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
- Székesfehérvári Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
- Arany János Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

16. táblázat: A Székesfehérvári Tankerületi Központ tanulói létszámának változása

	2008/2009. tanév	2017/2018. tanév	2021/2022. tanév
Összes tanuló	10.656	8.911	2.370
Gimnázium	1.970	2.230	2.178
Szakgimnázium	6.008	3.938	86
Szakiskola	2.678	1.584	106
Tanulócsoport	398	381	86
Kollégium (fő)/kihasználtság (%)	983 / 80%	806 / 84,5%	621/75%

Forrás: Székesfehérvári Tankerületi Központ

A táblázat adatai tükrözik az intézményi átalakulást. A Székesfehérvári Tankerületi Központ fenntartásában működik továbbá a Székesfehérvári József Attila Középiskolai Kollégium és annak Nemes Nagy Ágnes Kollégiuma.

Székesfehérvári Szakképzési Centrum

A Székesfehérvári Szakképzési Centrum az alábbi intézményekben folytat szakképző tevékenységet Székesfehérváron:

- Székesfehérvári SZC Árpád Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
- Székesfehérvári SZC Bugát Pál Technikum
- Székesfehérvári SZC Deák Ferenc Technikum és Szakképző Iskola
- Székesfehérvári SZC Hunyadi Mátyás Technikum
- Székesfehérvári SZC I. István Technikum
- Székesfehérvári SZC Jákó József Technikum
- Székesfehérvári SZC Széchenyi István Műszaki Technikum
- Székesfehérvári SZC Váci Mihály Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
- Székesfehérvári SZC Vörösmarty Mihály Technikum és Szakképző Iskola

17. táblázat: A Székesfehérvári Szakképző Centrum tanulói létszámának összetétele 2021/2022-es tanévben

	2021/2022. tanév SZC
Összes tanuló	5.607
Technikum	4.274
Szakgimnázium	127
Szakképző iskola	1.206
Tanulócsoport	260
Kollégium (fő)/kihasználtság (%)	263 fő, 71,85%

Forrás: Székesfehérvári Szakképzési Centrum

A Székesfehérvári Szakképzési Centrum fenntartásában működik továbbá a Székesfehérvári Területi Független Vizsgaközpont, illetve a megyeszékhelyen kívüli intézményként a móri Perczel Mór Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium és a bicskei Vajda János Technikum.

A Székesfehérvári Szakképzési Centrum tanulói létszáma a 2019/2020-as tanévben 6.002 fő, a 2020/2021-es tanévben 5.603 fő volt, míg a jelenlegi, 2021/2022-es tanévben 5.607 fő.

Kisalföldi Agrárszakképzési Centrum Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző Iskola

A Kisalföldi ASZC Szent István Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Technikum és Szakképző iskola tanulói létszáma a 2017-2018-as tanévben 336 fő volt, ebből 165 fő szakgimnáziumi és 171 fő szakiskolai tanuló. A 2021-2022-es évben beiratkozott diákok száma 272 fő, 148-an szakgimnáziumi, 123-an szakiskolai tanulók. Az iskolai tanulói közül 254-en vidéki lakosok, mindössze 17-en székesfehérvári lakosok.

A város középiskolái közül egyházi fenntartás alatt működik a Szent Imre Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda, a Ciszterci Szent István Gimnázium, alapítványi, illetve egyesületi fenntartásban van a Lánczos Kornél Gimnázium, az Aranykéz Gimnázium, Technikum és Szakképző Iskola, a Gorsium Gimnázium, Szakgimnázium és Technikum, valamint a Fehér Vár Waldorf Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola.

1.1.6.6 Felsőoktatás

Amint az ITS hangsúlyozza, Székesfehérváron az 1960-as évek végén, 70-es évek elején jelentek meg a hagyományos középfokú oktatási struktúrát meghaladó felsőoktatási intézmények, nem elválaszthatóan a város szocialista időszak alatti iparfejlesztésétől illetve a neki szánt gazdasági szerepkörtől. 1969-ben létesült a Földmérési Technikum, amely később az Erdészeti és Faipari Egyetem Földmérési és Földrendező Karaként, később a Nyugat-Magyarországi Egyetem részeként működött Székesfehérváron. Az 1969-ben Budapesten létrehozott a Kandó Kálmán Villamosipari Műszaki Főiskola 1970 szeptemberétől kihelyezett székesfehérvári tagozatán híradástechnikai, majd 1971-től villamosmérnöki, számítástechnikai és számítógép-gyártási profillal folyt képzés, amely később egy Számítógéptechnikai Intézet létrejöttét is lehetővé tette. Jellemző, hogy 1975-ben az akkori Oktatási Minisztérium, a Fejér megyei Tanács és a Videoton között megkötött megállapodás okán a műszaki jellegű számítástechnikai szakképzés Budapestről Székesfehérvárra került; ennek értelmében a Videoton igényeinek kielégítésére a székesfehérvári Számítógépek Intézetében Számítógép gyártó, valamint számítógép üzemeltető ágazat, míg Budapesten a Számítástechnikai Tanszék gondozásában Műszaki szervező ágazat keretében alkalmazói képzés létesítéséről történt döntés.

E két tagozat adta a székesfehérvári műszaki értelmiség képzésének alapját, ez az irányultság az 1990-es évek elejéig egyeduralgoként volt jelen a helyi felsőoktatásban. A két „ősintézmény” évtizedeken átnyúlóan, többszörös jogutódláson és intézményi összeolvadásokat követően végül az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara (ÓE-AMK) 2014. július 1-i megalakulásával „egyesült”, két székesfehérvári székhelyű intézmény (az Óbudai Egyetem Alba Regia Egyetemi Központja és a Nyugat-magyarországi Egyetem Geoinformatikai Kara) egyesülésével. A két korábbi intézmény az ÓE-AMK Mérnöki Intézeteként, illetve Geoinformatikai Intézeteként működik tovább.

1992-ben a városi önkormányzat közreműködésével önálló alapítványi felsőfokú intézményként jött létre Székesfehérváron a Kodolányi János Főiskola (KJF), mely intézmény 2018. szeptember 1-jétől egyetemi rangot nyer. Ezzel a város a többkarú felsőoktatásba is bekapcsolódott (tanár, bölcsészettudományi, társadalomtudományi, gazdaságtudományi, később média majd művészeti képzések megjelenésével), egy nem állami fenntartású alapítványi, magán főiskola megjelenésével, amely forma az országban először itt jelent meg.

A Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusa 2018 szeptembere óta indít képzéseket, duális képzés formában is, a budapestivel egyező oktatói gárdával. Az egyetem alapvetően a közgazdaságtan és a társadalomtudományok területeire koncentrál.

18. táblázat: A székesfehérvári felsőoktatási intézmények hallgatói létszámának alakulása

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ÓE-ARK									
Nappali	451	442	668	595	585	574	561	610	577
Levelező	89	124	252	239	202	208	225	234	234
Összesen	540	566	920	834	787	782	786	844	811
KJF									
Nappali	478	278	192	133	98	136	72	89	79
Levelező	125	69	67	104	134	79	245	272	297
Távoktatás	125	150	144	159	138	139	159	196	211
Összesen	728	497	403	396	370	354	476	557	587
BCE									
Nappali	nr	nr	nr	nr	26	79	168	219	286
Mindösszesen	1.268	1.063	1.323	1.230	1.183	1.215	1.430	1.620	1.684

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzata

Az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara (ÓE-AMK) hallgatóinak száma a vizsgált időszakon belül 2014-ben volt a legmagasabb (920 fő), melyet követően némileg visszaesett, 2020-ban 811 fő volt. Mind a nappali, mind a levelezős képzésen viszonylag stabil a hallgatók száma, ingadozásokkal, de egyértelmű tendencia nélkül.

A Kodolányi János Főiskola (2018 óta Egyetem) esetében a nappali tagozatos képzés folyamatos visszaszorulását tapasztaljuk, ezzel szemben a levelező és távoktatás rendszerein belül emelkedik a hallgatók száma, így az összlétszám 2017 óta ismét emelkedik.

A Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusa az induló évek óta folyamatosan emelte a hallgatók számát, mely 2020-ban 286 fő volt.

Összességében elmondható, hogy a megyeszékhely felsőoktatási intézményeinek összesített hallgatói létszáma a 2016-os mélypontot követően folyamatosan emelkedik, 2020-ban megközelítette az 1 700 főt.

1.1.6.7 Egészségügyi szolgáltatások

Alapellátás

Székesfehérváros területi ellátási kötelezettséggel 2022-ben, 38 háziorvosi és 19 gyermekorvosi, valamint 20 fogorvosi, 5 iskolaorvosi és 8 iskolafogászati alapellátási körzet üzemel és fogad betegeket.

Az egészségügyi létesítmények digitális infrastruktúra háttérének részleges feltárására az intézményi kérdőíves felmérés keretei között nyílt lehetőség. Összesen 20 egészségügyi intézmény, szolgáltató részéről érkezett visszajelzés, melyek együttesen 486 darab, többnyire (egy intézmény kivételével) hálózatba kapcsolt IKT eszközzel rendelkeznek. Az általában saját alaptevékenységhez, illetve pénzügyi, adminisztratív jellegű adatok tárolására a saját szerver mellett központi adatbázist, vagy adatfelhőt és harmadikfél-szolgáltató rendszerét is felhasználják.

A „TOP-6.6.1-16-SF1-Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése” felhívás keretei között az előző EU-s támogatási ciklusban megvalósulhatott az Ybl Miklós Lakótelepi rendelőépület, a Batthyány utcai rendelő, valamint a Szekfű Gyula utcai rendelő felújítása, összesen 719,6 millió forint támogatásból.

1.1.6.8 Humán Szolgáltató Intézet

Az intézet feladata az egészségügy területén a háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi, iskola- és ifjúság egészségügyi ellátás, körzeti és iskolai védőnői, az önkormányzati intézmények

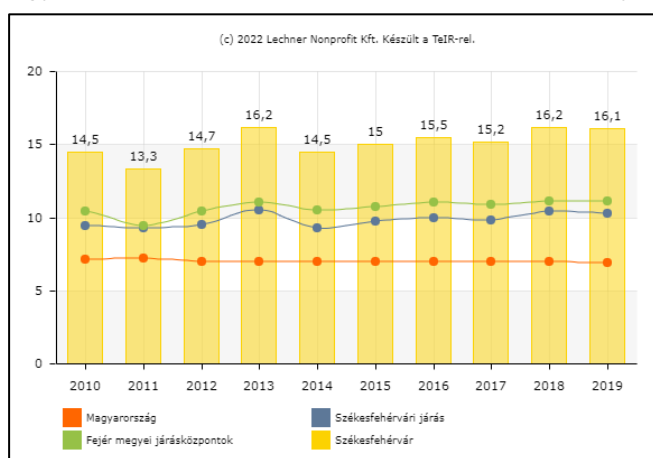
foglalkozás-egészségügyi alapellátása, iskolafogászati ellátás, általános szülészet-nőgyógyászat, ultrahang-diagnosztika, és nőgyógyászati ultrahang-diagnosztika, általános csecsemő és gyermekgyógyászat ellátása, hajléktalanok háziorvosi ellátása, fogászati röntgen, valamint a fogorvosi hétvégi ügyelet működtetése.

Az EFOP- 1.8.19-17 kódszámú pályázati felhívása keretében lehetőség nyílt székesfehérvári székhellyel Egészségfejlesztési Iroda (EFI) indítására. Az Önkormányzat egészségfejlesztési terve céljainak megvalósítása érdekében alkalmazásra került egy egészségfejlesztő szakember.

A Humán Szolgáltató Intézet fentiek mellett ellátja az Önkormányzat által fenntartott önállóan működő - bölcsődék, óvodák, Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon és a Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Kríziskezelő Központ és az Alba Bátya Család- és Gyermekjóléti Központ – intézményekkel kötött munkamegosztási megállapodás alapján a pénzügyi-gazdasági feladatokat.

1.1.6.9 Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház

A megyeszékhelyen elérhető működő kórházi ágyak csak töredékét jelentik az országos értéknek, ugyanakkor 2019-ben az 1.000 lakosra vetítve majdnem két és fél szerese annak (16,1, illetve 6,9).

26. ábra: Ezer lakosra jutó működő kórházi ágyak száma (db, 2010-2019) Forrás: TeIR

A Kórház a régió és a térség egyetlen olyan kórháza, amely az egészségügyi szakellátás csaknem teljes spektrumát nyújtja mind a diagnosztika, mind a terápia tekintetében, a nap 24 órájában.

A Kórház alapvető feladata a székesfehérvári, abai, gárdonyi, sárbogárdi, enyingi és móri kistérség lakosainak egészségügyi szakellátásának biztosítása. A jelenlegi területi ellátási kötelezettség 285 ezer és 716 ezer lakos (!) közötti, szakterülettől és progresszivitási

szinttől függően. Az intézmény fekvőbeteg osztályainak működési engedélyei általánosságban a progresszivitás III. szintjére szólnak. A Kórházban megtalálhatóak mindazon szakmák, amelyet - a 60/2003 ESzCsM rendelet – a sürgősségi ellátás SO1 szintjének szakmai háttérének deklarálnak. A sürgősségi betegellátás és az intenzív ellátás területén nincs meghatározott területi ellátási kötelezettség, az intézménynek valamennyi hozzá forduló beteget el kell látnia. Ez a gyakorlatban Fejér megye nagy részét és azon túlnyúlóan a közeli települések betegeit jelenti. A területi ellátási kötelezettség több szakterületen is megye határain túl nyúlik.

A kórház honlapja szerint az intézmény a Dunántúl legnagyobb egészségügyi intézménye, 2.575 dolgozó, köztük 330 közalkalmazott orvos és egyéb jogviszonyban 75 orvos, 1.400 szakdolgozó részvételével folyik 1.714 ágyon, évente több mint hatvanezer fekvő beteg ápolása, gyógyítása.

1.1.6.10 Szociális közszolgáltatások

Bölcsődei ellátás és családi napközik

Székesfehérváron 7 bölcsőde (6 önkormányzati fenntartású és 1 alapítványi) működik, 2022-ben 452+84 az engedélyezett férőhelyszám. A bölcsődei férőhelyek száma 2012-ig folyamatosan emelkedett az intézményi bővítéseknek, fejlesztéseknek, valamint jogszabályi változásnak köszönhetően.

A „TOP-6.2.1-19-SF1-Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése”, valamint a „TOP-6.2.1-15 és 16-SF1-Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése” felhívások keretei között 4 bölcsődei intézmény (új bölcsőde Maroshegy városrészben, Mancz János Mini Bölcsőde, a Százszorszép Bölcsőde és Mesevilág Bölcsőde felújítása) fejlesztésére, valamint a bölcsődék eszközellátottságának javítására is sor került 2014-2022 között, összesen 1.600 millió forint támogatási összegből.

19. táblázat: Bölcsődei szolgáltatások Székesfehérváron

Önkormányzati fenntartású bölcsőde	Címe	Engedélyezett férőhelyek száma (fh)	Csoportok száma
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Mesevilág Bölcsőde (volt 3. számú Bölcsőde)	8000 Székesfehérvár, Kígyó u. 1/A.	80	6
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Napraforgó Bölcsőde	8000 Székesfehérvár, Kisteleki u. 86/B.	72	6
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Szeder Bölcsőde (volt 7. számú Bölcsőde)	8000 Székesfehérvár, Szeder u. 10.	108	8
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Tündérkert Bölcsőde (volt 8. számú Bölcsőde)	8000 Székesfehérvár, Tóvárosi ln. 69.	80	6
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Százszorszép Bölcsőde	8000 Székesfehérvár, Ybl M. ltp.	80	6
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Nyitnikék Bölcsőde (változás: 2022. július 1. napjától az intézmény neve: Mancz János Mini Bölcsőde, címe: 8000 Székesfehérvár, Rákóczi utca 28.)	8000 Székesfehérvár, József A. u. 34.	32	4
Összesen:		452	36
Nem önkormányzati fenntartású bölcsőde			
Csemete Gyermekecentrum	8000 Székesfehérvár, Budai út 56/A.	84	6
Mindösszesen:		536	42

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzata

A megyeszékhely bölcsődéinek férőhelyszáma 2012 óta 536 fő. A férőhelyek kihasználtsága 2017 és 2020 között végig 90% feletti volt, a legmagasabb 2019-ben, 94,8%, míg az utolsó adat szerint 2020-ban 90,9%-os volt.

2017. január 1-től a klasszikus bölcsőde mellett három új ellátási forma: mini, munkahelyi és családi bölcsőde került bevezetésre, mellyel egyidejűleg a 3 év alattiak ellátására a családi napközik átalakultak családi bölcsődévé. A KSH utolsó elérhető adata 2017-re vonatkozik, eszerint 172 férőhelyre 152 gyermek jutott a város családi napközijeiben.

Szociális intézmények

Az alábbi táblázat a Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának fenntartásában, költségvetési szervként működő szociális szolgáltatások intézményi struktúráját mutatja be

20. táblázat: Szociális szolgáltatások Székesfehérváron

Intézmény neve	Székhely/telephely címe (Székesfehérvár)		Nyújtott szolgáltatás				
			férőhely			létszám	
			étkeztetés	nap-pali ellátás	átmeneti ellátás	tartós bentlakásos ellátás	házi segítségnyújtás
Kossuth Zsuzsanna Szociális Intézmény	székhely	Rákóczi u. 34.				136	
Hosszúsétatéri Idősek Otthona	telephely	Hosszúsétatéri 12.				44	
Feketehegy-Szárazréti Idősek Otthona	telephely	Farkasvermi u. 40.		24		63	

Intézmény neve	Székhely/telephely címe (Székesfehérvár)		Nyújtott szolgáltatás				
			étkeztetés	férőhely			létszám
				nap-pali ellátás	átmene-ti ellátás	tartós bentlaká-sos ellátás	
Felsővárosi Gondozási Központ	telephely	Cserkész u.10.	x	30			49
Zsolt Utcai Gondozási Központ	telephely	Zsolt u. 34.	x	35			49
Palotavárosi Gondozási Központ	telephely	Kelemen Béla köz 3.	x	35			42
Maroshegyi Gondozási Központ	telephely	Hargitai utca 1.	x	25	14		18
				125	38	243	158
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Kríziskezelő Központ	székhely	Sörház tér 3.			41		
		szoc.konyha	x				
		éjjeli menedékh.			36		
		nappali melegedő			50		
		időszakos fh.			20		
		utcai szoc.munka					
	telephely	Sörház tér 7.			10		
		utcai szoc.munka		x			
	telephely	Széchenyi u. 60.				18	
	telephely	Kikindai u. 8.				16	
	telephely	Palotai u. 51/A.				20	
	telephely / kiléptető lakás	Széchenyi u. 35. 2/9.					
	telephely / kiléptető lakás	Mészöly G. u. 1. 2/206.					
telephely / kiléptető lakás	Kőfém ltp. 2. 4/12.						
Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata Frim Jakab Képesség-fejlesztő Szakosított Otthon	székhely	Széna tér 2.		35	10	10	
Alba Bátya Család-és Gyermekjóléti Központ	székhely	Irányi Dániel utca 4.		családsegítés; gyermekjóléti szolgáltatás; kapcsolattartási ügyelet, közvetítői eljárás, utcai és lakótelepi szociális munka, óvodai és iskolai szociális segítés, kórházi szociális munka, gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat, jogi tájékoztatásnyújtás, pszichológiai tanácsadás, családkonzultáció, családi kapcsolati konfliktusok esetén mediációt biztosítása; helyettes szülői ellátás			

Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzata

A Kossuth Zsuzsanna Szociális Intézmény biztosít étkeztetést és házi segítségnyújtást, valamint az idősek számára nyújt átmeneti és tartós bentlakásos ellátást.

A Kríziskezelő Központ alaptevékenységei között szerepel a népkonyha és szociális konyha működtetése, hajléktalanok számára éjjeli menedékhely, nappali melegedő, utcai szociális munka és átmeneti szállás biztosítása.

A Frim Jakab Képességfejlesztő Szakosított Otthon a fogyatékos személyek számára nyújt ellátást a nappali, az átmeneti és a tartós bentlakásos szervezeti egységben.

Az Alba Bástya Család- és Gyermekvédelmi Központ alapadatai között a családsegítés, gyermekjóléti szolgáltatás, kapcsolattartási ügyelet, közvetítói eljárás, utcai és lakótelepi szociális munka, óvodai és iskolai szociális segítség, kórházi szociális munka, gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat, jogi tájékoztatásnyújtás, pszichológiai tanácsadás, családkonzultáció, családi kapcsolati konfliktusok esetén mediációt biztosítása; helyettes szülői ellátás egyaránt megjelenik.

A KSH és a TelR adatai szerint az idősek nappali intézményeinek kapacitás kihasználtsága 2010 és 2019 között 71,2% és 88,8% között változott, a legutóbbi, 2019-es adat szerint 78,4%-os volt. Az idősek bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézményeinek kapacitás kihasználtsága a vizsgált időszakban végig 90% felett volt, kivéve 2019-ben, amikor 85,4% volt.

A 2014-2020-as EU-s támogatási időszakban a „TOP-6.6.2-16-SF1-Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése” felhívás keretei között kerülhetett sor „Innovatív Szociális Szolgáltató Központ kialakítására” a városban. Az érintett épületben a Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ kerül elhelyezésre. Ugyanezen épület a „TOP-6.5.1-19-SF1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése” felhívásból energetika korszerűsítésben is részesült, a két projekt együttes támogatási összege 659 millió forint volt.

1.1.6.11 Esélyegyenlőség biztosítása

Helyi esélyegyenlőség

Az egyenlő bánásmód elvének betartása, a társadalmi egyenlőtlenség csökkentése a társadalom és az Európai Unió elvárásai alapján elsősorban a települések feladata. A települési önkormányzat az Ebktv. 31. § (1) bekezdése alapján ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el, melynek időarányos megvalósulását, illetve a helyzetelemzés esetleges megváltozását két évente áttekinti, és szükség esetén felülvizsgálja.

Az Önkormányzat a helyi esélyegyenlőségi program kidolgozásával (Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Esélyegyenlőségi Programja 2018-2022) és elfogadásával (908/2017.(XII.15.) számú közgyűlési határozat) érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét
- a diszkriminációmentességet
- szegregációmentességet
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy és az oktatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az önkormányzati feladat ellátásban végzett óvodai nevelés kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szervével (tankerülettel).

Az Önkormányzat vonatkozó programja a következő esélyegyenlőségi célcsoportjait azonosítja, intézkedési terve elsősorban e célcsoportok feltárt problémái megoldását segíti elő: mélyszegénységben élők, a romák, a gyermekek, a nők, az idősek és a fogyatékkal élők. Kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a közszolgáltatásokhoz, az egészségügyi, valamint a szociális szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítására,
- a hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére, foglalkoztatási esélyeik javítására, valamint
- az egyenlő bánásmód követelményének érvényesítésére az Önkormányzat döntéshozatalában, illetve az általa fenntartott vagy támogatott intézményekben, és az Önkormányzat által ellenőrzött szolgáltatások körében.

Az önkormányzat látóterében lévő, Székesfehérváron működő, az esélyegyenlőség biztosítása érdekében tevékenykedő legfontosabb szervezetek:

- Fejér Megyei Esélyteremtési Iroda - a Család, Esélyteremtési és Önkéntes Házak Hálózatának (EMMI) tagja,
- Egyenlő Bánásmód Hatóság Fejér megyei ügyfélszolgálat,
- Integrált Jogvédelmi Szolgálat (EMMI) Közép-Dunántúli Regionális Irodája,
- EsélyKör - Székesfehérváron működő fogyatékosügyi szervezetek hálózata.

1.1.7 A település gazdasága

Székesfehérvár és közvetlen vonzáskörzete Magyarország meghatározó gazdasági centrum térsége, az ország egyik leginkább iparosított régiója. Fejér megye súlyát a hazai gazdaságon belül jól mutatja, hogy az itt működő cégek összes árbevétele a HVG 500 2020-as listája alapján elérte a 3 177 milliárd forintot, ami – Győr-Moson-Sopron megye és Pest megye után – a harmadik helyre volt elegendő. Ugyancsak árbevétel alapján a TOP 1200 vállalkozás közül hat működött 2020-ban a megyében, ezek közül a Spar Magyarország kereskedelmi Kft. (Bicske) és a Hankook Tire Magyarország Kft. (Rácalmás) kivételével mind székesfehérvári székhelyű. Amint látni fogjuk a 2010-es évek második felében összességében kedvező folyamatok zajlottak a megyében és Székesfehérváron, ugyanakkor a pandémia és az ehhez kapcsolódó gazdasági visszaesés – szektoronként eltérő mértékben ugyan, de – itt is érezte hatását.

Székesfehérvár a megye egyértelmű gazdasági centruma, 2019-ben a KSH adatai szerint a megyében működő társas vállalkozások mintegy 38%-a itt volt megtalálható. Bár e vállalkozáskategória számának alakulása a megyeszékhelyen csökkenő tendenciát mutat – hiszen 2015-ben még 4 946 darab ilyen cég volt megtalálható Székesfehérváron –, e folyamat eltérő mértékben ugyan, de minden jelentősebb hazai gazdasági központra igaz, Győrtől Szegeden át Debrecenig.

Mielőtt az egyes ágazatok súlyát, illetve az ezeken belül érvényesülő tendenciákat elemeznénk, az alábbiakban áttekintjük a működő társas vállalkozások számának alakulását 2017 és 2019 között oly módon, hogy visszautalunk a 2014-2020-as időszakra vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiát (ITS) megalapozó elemzés főbb megállapításaira is.

Az ITS megalapozó dokumentumában bemutatásra kerül a működő vállalkozások számának alakulása létszám kategóriánkénti bontásban. A vizsgálat kiemeli, hogy a 2008-as globális pénzügyi és gazdasági válságot követő visszaesés kiemelten érintette mindegyik kategóriát, míg a 2014-től meginduló bővülési periódus kedvezően hatott mind a mikro vállalkozásokra, mind a nagyfoglalkoztatókra. Az alábbi táblázatból látható, hogy ez a kedvező folyamat 2017-től is folytatódott mind az 1-9 főt, mind pedig a 10-49 főt foglalkoztató létszám kategóriában.

21. táblázat: Működő társas vállalkozások száma Székesfehérváron és Fejér megyében létszám kategóriánként 2017-2019

Foglalkoztatottak létszáma	Székesfehérvár		Fejér megye	
	2017	2019	2017	2019
1-9 fő	8 384	9 431	25 656	30 240
10-49 fő	409	428	1 069	1 136
50-249 fő	84	84	184	192
250-499 fő	13	10	25	21
500 fő felett	15	16	27	29

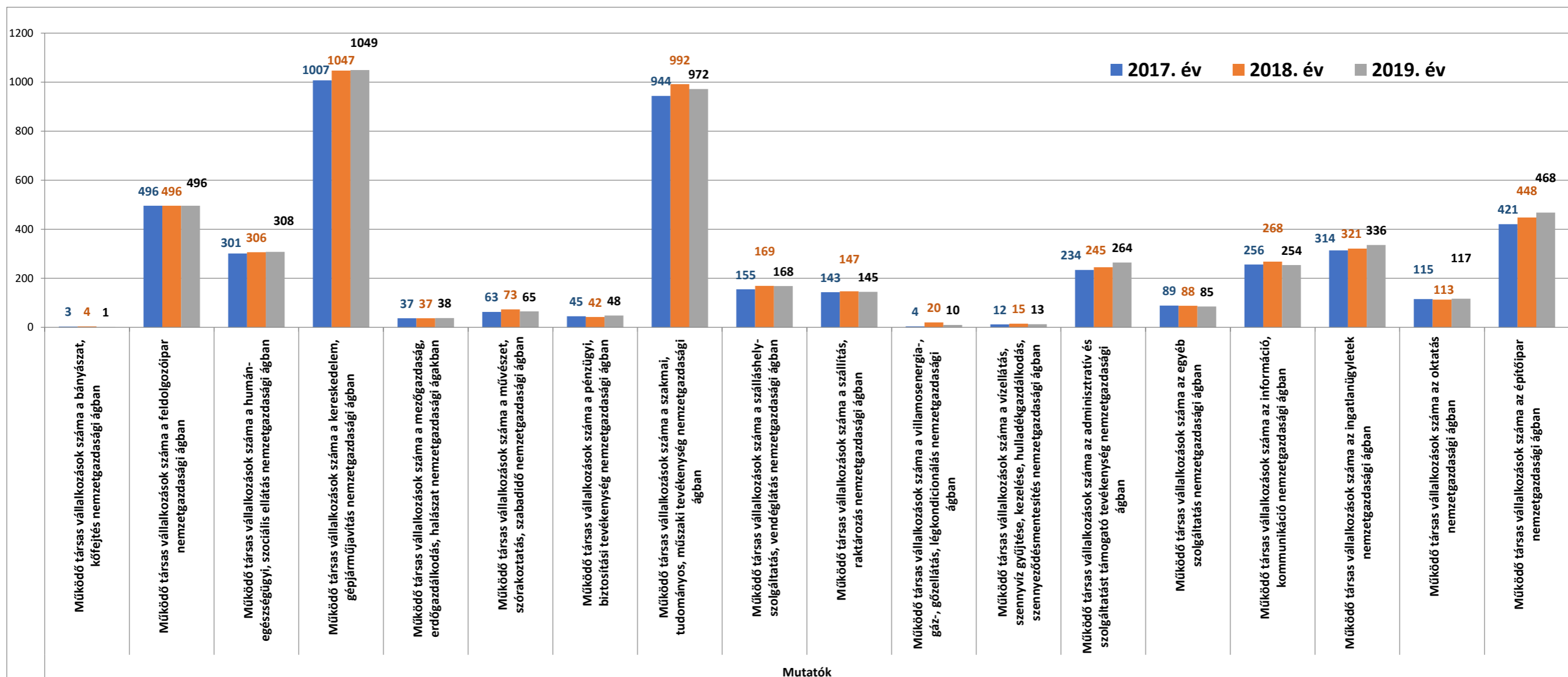
Forrás: KSH T-STAR

A táblázatból látható tehát, hogy mind megyei, mind városi szinten egyértelmű bővülés tapasztalható a működő vállalkozások számát illetően²⁰. 2017 és 2019 között a mikro-vállalkozások száma Székesfehérváron 12,48%-kal bővült, ugyanez az érték megyei szinten 17,86% volt. A 10-49 főt foglalkoztató cégek esetében a növekedés mértéke Székesfehérváron 4,64%, Fejér megyében pedig 6,26%, vagyis a megyei növekedés üteme mindkét esetben meghaladta a Székesfehérváron rögzített értéket. A nagyfoglalkoztatók esetében részben csak megyei szinten volt tapasztalható változás – az 50-249 főt foglalkoztató cégek száma nőtt –, részben Székesfehérvárt is érintette az értékek módosulása hiszen a 250-499 főt foglalkoztató cégek száma csökkent, míg az 500 főnél többet foglalkoztató vállalkozások száma bővült. Ez utóbbi két folyamat megyei szinten is lekövethető volt.

Nemzetgazdasági áganként vizsgálva a működő társas vállalkozások helyzetét, a következő tendenciák figyelhetők meg Székesfehérváron. Az ITS-t megalapozó elemzésben leírtakhoz hasonlóan a városban továbbra is a szolgáltató szektorban működő társas vállalkozások találhatók meg a legnagyobb számban, az ágazatban működő cégek száma dinamikusan bővült a 2017 és 2019 közötti időszakban. A legtöbb céget felvonultató kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ágazatba tartozó vállalkozások száma 2017 és 2019 között 1 007 darabról 1 049 darabra nőtt. Jelentős továbbá a működő társas vállalkozások száma Székesfehérváron a szakmai, műszaki, tudományos tevékenység nemzetgazdasági ágazatban is, ahol kisebb mértékben ugyan, de szintén bővülő tendenciát tapasztalunk a cégek számának alakulásában (2017: 944 db; 2018: 972 db). Székesfehérváron meghatározó ágazatnak tekinthető továbbá az építőipar, ahol 2017-ben 421 darab, 2019-ben pedig 468 darab működő társas vállalkozást tartottak számon, itt a növekedés mértéke 11,16% volt. Jelentős növekedést rögzített a KSH adatbázisa az adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység alágazatban, ahol a működő társas vállalkozások száma 234 darabról 264 darabra emelkedett, illetve az ingatlanügyletek ágazati kategóriában, ahol a vállalkozások száma 314 darabról 336 darabra nőtt a vizsgált időszakban. Stagnáló tendencia érvényesül ugyanakkor a város más meghatározó szektoraiban, így a feldolgozóiparban (2017: 496 db; 2019: 496 db), valamint a mezőgazdasági ágazatban (2017: 37 db; 2019: 38 db).

A működő társas vállalkozások számát tekintve Székesfehérváron a legkevésbé meghatározónak a bányászat, kőfejtés (2017: 3 db 2019: 1 db), a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás (2017: 4 db; 2019: 10 db), valamint a vízellátás, szennyvíz gyűjtése nemzetgazdasági ágazat (2017: 12 db 2019: 13 db).

²⁰ Módszertani okokból jelen elemzés a működő társas vállalkozások körét vizsgálja, míg az ITS megalapozó dokumentuma a működő vállalkozások körére fókuszált.

27. ábra: Működő társas vállalkozások számának alakulása Székesfehérváron nemzetgazdasági ágazonként 2017-2019 Forrás: KSH T-STAR

Amint arra már utalás történt, az egyes ágazatokat eltérő módon érintette a koronavírus járvány, az újraindulás időszakában végrehajtott beruházások szektoronként viszonylag koncentráltak voltak.

Ipar

Székesfehérváron hagyományosan a feldolgozóipar, ezen belül a gépgyártás, fémmegmunkálás az ipar meghatározó ágazata. Megyei szinten 2021. első három negyedévében a fejlesztési források majdnem felét a feldolgozóiparban, 13%-át a kereskedelem, 8,5%-át az adminisztratív szolgáltatásban használták fel. Utóbbi beruházásainak volumene a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2,1-szeresére bővült az adminisztratív, kiegészítő és egyéb üzleti szolgáltatás ágazatokban megvalósított fejlesztések hatására. A feldolgozóipar teljesítményértéke összehasonlító áron 5,9, a kereskedelmé 1,9%-kal csökkent. A feldolgozóiparon belül a megyében a kohászat, fémfeldolgozás, a járműipar és az elektronikai ipar területén történtek a legnagyobb értékű beruházások.

A koronavírus járvány és az ennek terjedésének lassítására hozott korlátozó intézkedések természetesen Fejér megye és Székesfehérvár gazdaságára is kedvezőtlenül hatottak. A KSH adatai szerint a megyében a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások telephelyein az I–III. negyedéves kibocsátás (termelési érték) 3 éve tartó növekedését szakította meg a járvány 2020. év eleji kitörése. A következő év első kilenc hónapjában az alacsony bázishoz képest 8,5%-kal, az országostól (+13%) elmaradó mértékben nőtt a termelés volumene. A 2019. I–III. negyedévihez mérten így is 7,1%-kal alacsonyabb volt a teljesítmény. A megyei ipar értékesítésének volumene az I–III. negyedévben a termeléstől elmaradó mértékben, 5,8%-kal növekedett. Az értékesítés 79%-át kitevő export 6,5%-kal bővült, a belföldi értékesítés feleakkora mértékben, 3,2%-kal nőtt. A külföldi eladások növekedését leginkább az elektronikai ipar és a járműipar támogatta, azonban hatásukat a kohászat, fémfeldolgozás piacvesztése tompította.

A KSH adatai szerint a járvány ágazatonként eltérő mértékben ugyan, de erőteljesen visszavetette a Fejér megyei székhelyű gazdasági szervezetek fejlesztési tevékenységét is. A beruházások volumene 2020. I. negyedévtől 5 negyedéven keresztül csökkent, és csak a korlátozások feloldása időszakában kezdett élénkülni. A növekedési ütem a III. negyedévben mérséklődött. A szervezetek 2021. I–III. negyedévi 185 milliárd forint értékű új beruházása összehasonlító áron 4,3%-kal több volt az egy évvel korábbinál. (Országosan ennél nagyobb, 6,5%-os növekedés történt.) A beruházások 65%-át a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások teljesítették.

Mezőgazdaság

Székesfehérvár gazdasági teljesítménye szempontjából továbbra is kevésbé meghatározó az ágazat gazdasági súlya, 2019-ben csupán 38 darab társas vállalkozás működött ebben az ágazatban, és számuk nem bővült az évek során. Amint azt a 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS megalapozó vizsgálata is kiemeli, a termőhelyi adottságokat vizsgálva a térségben a szántóterület jelentős része kiváló minőségű, és amint az alábbiakban látni fogjuk, ez adja a művelés alatt álló földterület jelentős részét.

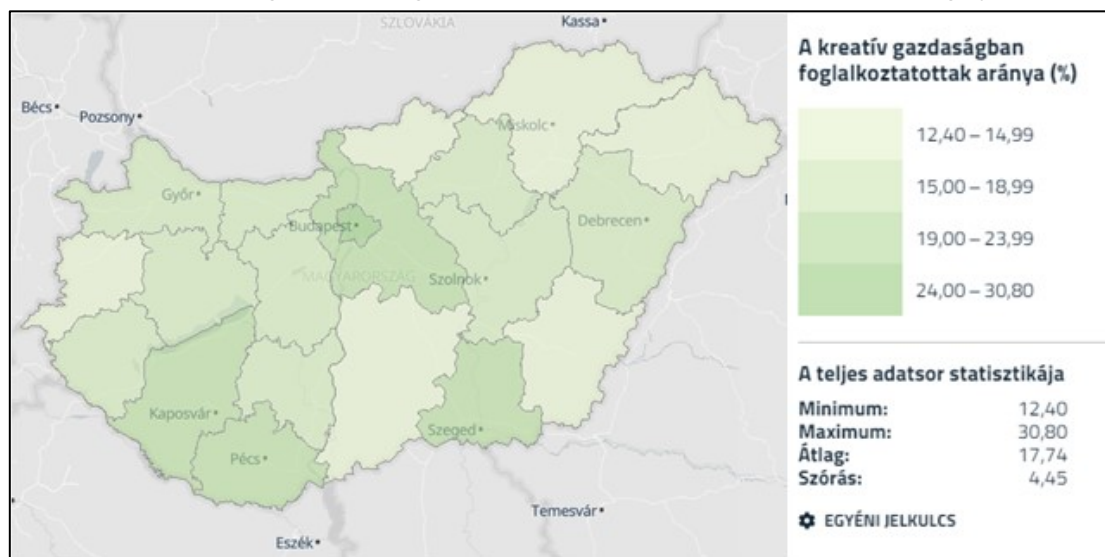
	Földterület (ha)
Fejér megye	455,2
Komárom-Esztergom megye	229,8
Veszprém megye	429,1
Összesen	1 114,1

22. táblázat: Összes földterület nagysága a Közép-Dunántúli régió megyéiben 2019 Forrás: KSH

A KSH 2019. január 1-i összesítése szerint Fejér megyében 455,2 ezer hektár volt az összes földterület nagysága, ami az országos érték 4,89%-a. Ebből 250,2 ezer ha volt szántó (54,96%), 26,7 ezer ha gyep (5,86%) és 53,1 ezer ha pedig erdő (11,66%). A művelés alól kivett terület nagysága elérte a 112,4 ezer hektárt.

Tercier szektor

Egyes ágazatokat kiemelten vizsgálva megállapítható volt, hogy Székesfehérváron, a helyi gazdaságon belül meghatározó a szolgáltató szektor szerepe. 2021. szeptemberében vált elérhetővé Magyarország Nemzeti Atlasza online verziója (<https://www.nemzetiatlasz.hu/>), mely többek között a kreatív ágazatban foglalkoztatottak számának alakulását is vizsgálja.

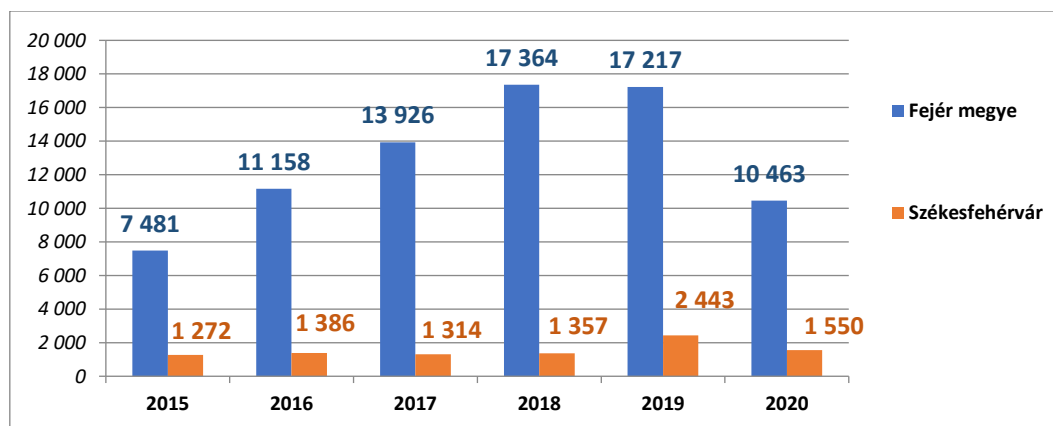

28. ábra: Kreatív gazdaságban foglalkoztatottak aránya Magyarországon, Forrás: Magyarország Nemzeti Atlasza

Fejér megyében a kreatív gazdaságban foglalkoztatottak aránya 15-18,99 % között alakul, mely érték megegyezik Veszprém megye, Zala- és Hajdú-Bihar megye adataival.

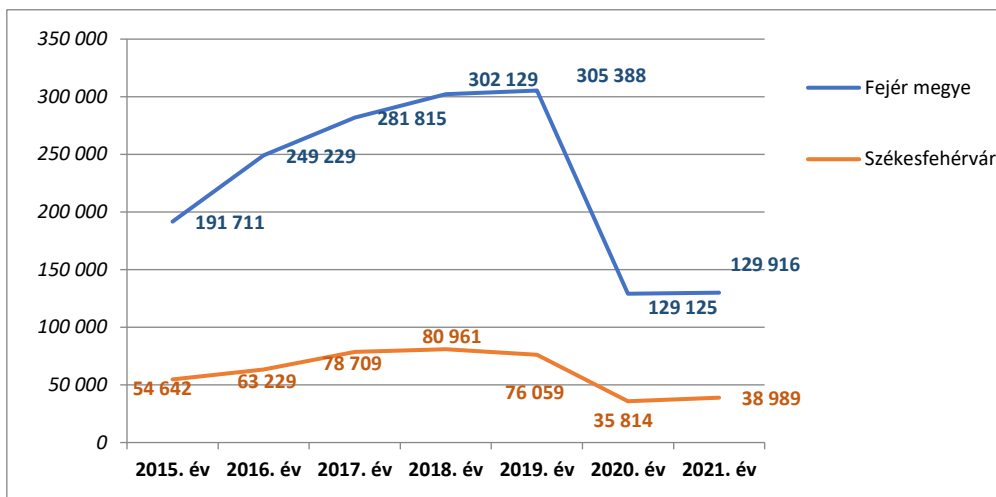
A járvány talán legközvetlenebb módon a turisztikai és vendéglátó szektort érintette. A KSH 2021. I-III. negyedévi adatai alapján a bevezetett korlátozások hatására a megyében a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma jelentősen elmaradt a járvány előtti szinttől. A megye szálláshelyei ugyanakkor 2021 júliusától már lényegében korlátozások nélkül fogadhattak vendéget. A kereskedelmi szálláshelyeken (szállodákban, panziókban, kempingekben, üdülőház telepeken, közösségi szálláshelyeken) az év első kilenc hónapjában 261 ezer éjszakát töltöttek a vendégek, 56%-kal, illetve 1,4%-kal kevesebbet, mint 2019 és 2020 azonos időszakában.

A külföldről érkező vendégek 2021. július–szeptemberben 27 ezer éjszakára maradtak a megyében, mely érték 41%-kal kevesebb, mint a két évvel korábbi, ugyanakkor a 2020-as év azonos időszakához képest több mint kétszer többre. A belföldi vendégek 156 ezer éjszakát töltöttek a megyei szálláshelyeken 2021 III. negyedévében, ami a 2019. évi értéktől 46%-kal, a 2020. évitől 0,9%-kal maradt el. A járvány hatására a kereskedelmi szálláshelyek kapacitása is jelentős mértékben visszaesett.

29. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken kiadható férőhelyek száma Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2020
Forrás: KSH T-STAR

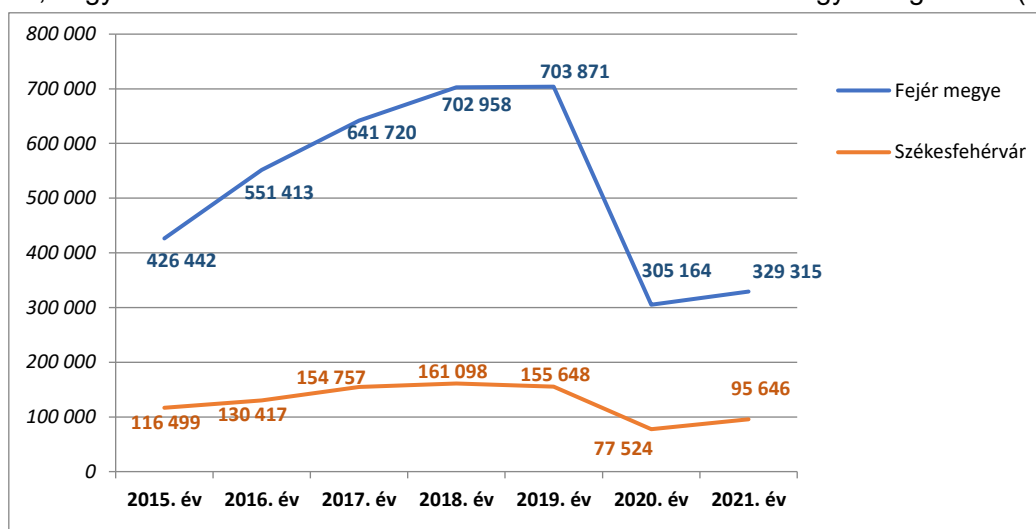
Az ábrán látható, hogy míg Fejér megyében a 2018-as csúcserőtelhez viszonyítva 2020-ra közel 40 %-os (39,74%) csökkenést rögzített a KSH adatbázisa, addig a 2019-es csúchoz képest Székesfehérváron ugyanez a mutató 36,55%-os csökkenést mutat. A fenti ábrából mindezek mellett az is kiolvasható, hogy a visszaesés nem érintette a székesfehérvári kapacitások arányát a megyei szálláshely mennyiségén belül, hiszen míg 2019-ben a megyeszékhelyen az összes megyei kereskedelmi szálláshely 14,18 %-a volt megtalálható, addig 2020-ban ez az arány 14,81 % volt.

30. ábra: Vendégek számának alakulása Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2021 Forrás: KSH T-STAR

Az ITS-t megalapozó elemzés kiemeli, hogy a 2010-es évek közepétől mind a szálláshelyek kapacitás kihasználtsága, mind pedig a vendégforgalom dinamikusan bővült a megyében és Székesfehérváron egyaránt. A dokumentumban 2017-ig vizsgált tendencia – mint a fenti ábrán is látható – a vendégek száma tekintetében folytatódott és Székesfehérváron 2015 és 2019 között 39,19%-os bővülésről lehet beszámolni (a megyei érték 59,29%). A járvány hatására bekövetkező visszaesés megyei szinten ugyanakkor jelentősebb mértékű (57,71%), mint a megyeszékhelyen rögzített érték (51,59%).

A külföldi vendégek arányának alakulása is bővülést mutat a vizsgált időszakban Székesfehérváron, hiszen míg 2015-ben 37,63% (20 564 fő) volt ennek a mutatónak az értéke, addig 2019-re arányuk megközelítette a 45 %-ot (44,56%; 33 890 fő). Természetesen a koronavírus járvány hatására a külföldi turisták is elmaradtak, arányuk 2020-ban 21,64%-ra csökkent, hogy azután a következő évben kisebb mértékű növekedés legyen rögzíthető (28,24%).

31. ábra: Vendégéjszakák számának alakulása Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2021 Forrás: KSH T-STAR

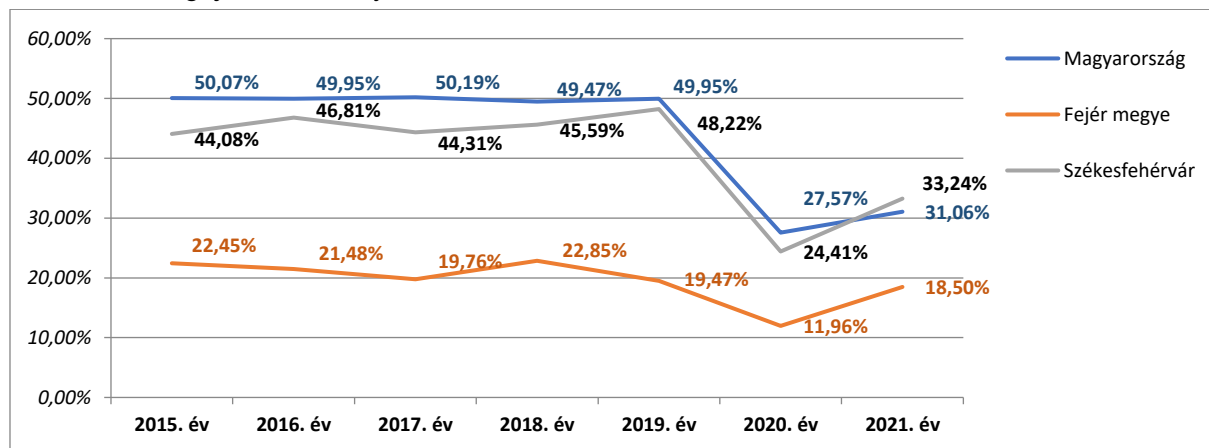
Fejér megyében és Székesfehérváron a korábban bemutatotthoz hasonló folyamatokat írhatunk le a vendégéjszakák számának alakulása kapcsán is. Az ITS megalapozó vizsgálata kiemeli, hogy az összes szálláshelyen eltöltött vendégéjszakák tekintetében Székesfehérváron 2008 és 2017

között 82,6%-os növekedés tapasztalható úgy, hogy a vizsgált több mint 10 éven belül 2009-2010 évek között, valamint 2013 években volt tapasztalható mérsékelt csökkenés; illetve 2014-től kezdődően ugrásszerű növekedés.

Az ábrán látható, hogy a korábban vázolt kedvező tendencia még 2018-ban is kitartott, hogy azután 2019-ben kisebb visszaesés, majd 2020-ban a járvány hatására jelentős csökkenés következzen be. Összességében Székesfehérváron az látható, hogy a korlátozások hatására a vendégéjszakák száma 2019 és 2020 között a felére esett vissza. Mindeközben ugyanebben az időszakban megyei szinten 56,64%-os visszaesés volt tapasztalható.

Ha a külföldi vendégéjszakák számának alakulását vizsgáljuk azt látjuk, hogy arányuk 2015 és 2019 között 44,08%-ról 48,22%-ra emelkedett, így a csúcsideszakban mintegy 75 000 vendégéjszakát töltöttek el a külföldi turisták Székesfehérváron. Ez az érték azután 2020-ban 24,41%-ra csökkent, majd 2021-ben növekedésnek indult (33,24%).

Az alábbi ábra a külföldi vendégéjszakák összes vendégéjszakán belül betöltött súlyát foglalja össze. Látható, hogy Székesfehérváron – követve az országos tendenciákat – jelentős a külföldi turisztikai forgalom, ami jelentős mértékben köszönhető a városba érkező üzleti célú látogatóknak. Bár az országos értéket nem éri el de látható, hogy mind 2015-ben (Fejér megye: 22,45%; Székesfehérvár: 44,08%), mind pedig 2021-ben (Fejér megye: 18,50%; Székesfehérvár: 31,06%) a megyei mutatók dupláját, vagy ezek közelítő értéket teszi ki a külföldiek által Székesfehérváron eltöltött vendégéjszakák aránya.

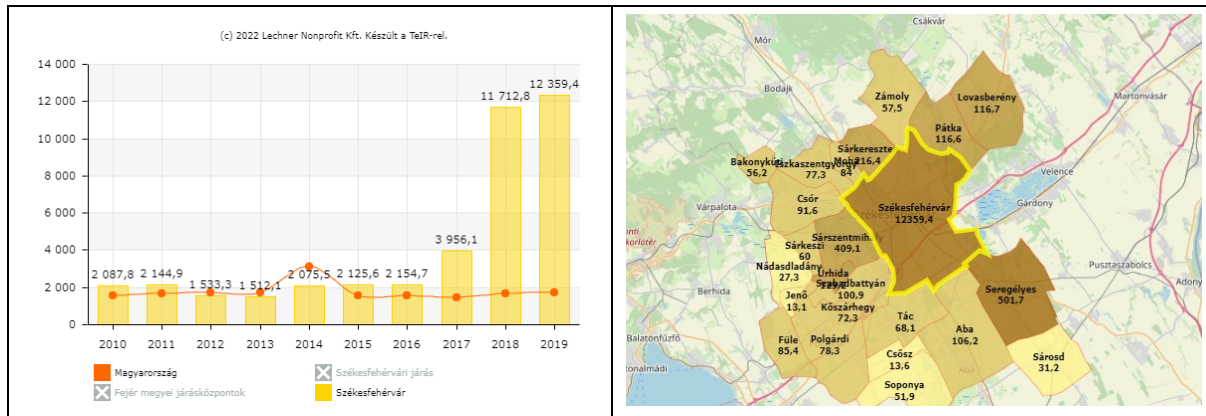
32. ábra: Külföldi vendégéjszakák aránya az összes vendégéjszakákon belül (2015-2021), Forrás: KSH T-STAR

Az ITS megalapozó vizsgálata átfogó képet ad Székesfehérvár turisztikai attrakcióiról, kiemelve a város történelmi jelentőségét. A dokumentum elkészültét követően is zajlottak, zajlanak természetesen fejlesztések a városban, melyek közül kiemelendő „A Magyar Szent Család nyomában. Tematikus zarándokút fejlesztése a Székesfehérvári Egyházmegyében” című projekt, mely a GINOP-7.1.4-16 - Egyházi kulturális örökség turisztikai fejlesztése felhíváshoz kapcsolódva közel 1,5 milliárd forint vissza nem térítendő támogatásban részesült. Ugyancsak Székesfehérváron valósult meg a „Székesfehérvár kulturális - történelmi és természeti értékeinek tematikus rendszerbe foglalt bemutatása” című projekt, mely mintegy 20 millió forint támogatással a történelmi belváros látnivalóiból kieső Skanzen és az újonnan rehabilitált Sóstó természetvédelmi terület értékeinek program alapú bemutatását tűzte ki célul. Fontos megjegyezni, hogy 2020-tól Székesfehérvár része lett a Budapest környéke turisztikai térségnek. Ugyanebben az évben egyébként a város Visegrád után a második legtöbb vendégéjszakát generáló település volt. Székesfehérvár kiemelt turisztikai látványossága az Aranybulla emlékmű, melynek megújítására emlékévként (2022) keretében került sor.

Napjainkban a turisztikai ágazatba jelentős Európai és hazai fejlesztési forrás jut. Utóbbira példa a Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program, melynek keretében a Magyar Turisztikai Ügynökség adatai szerint 2021 nyaráig összesen 336 projekt valósult meg Fejér megyében, csaknem 20 milliárd forint értékben. A fejlesztések keretében 13 panziót és 231 magán szállást fejlesztettek, 381 szoba újult meg, és 83 új szoba létesült. 9 strand kapott csaknem 400 millió forint támogatást. Ezen kívül 10 uniós projekt is zajlott a megyében, nagy részük 2021-ben lezárult.

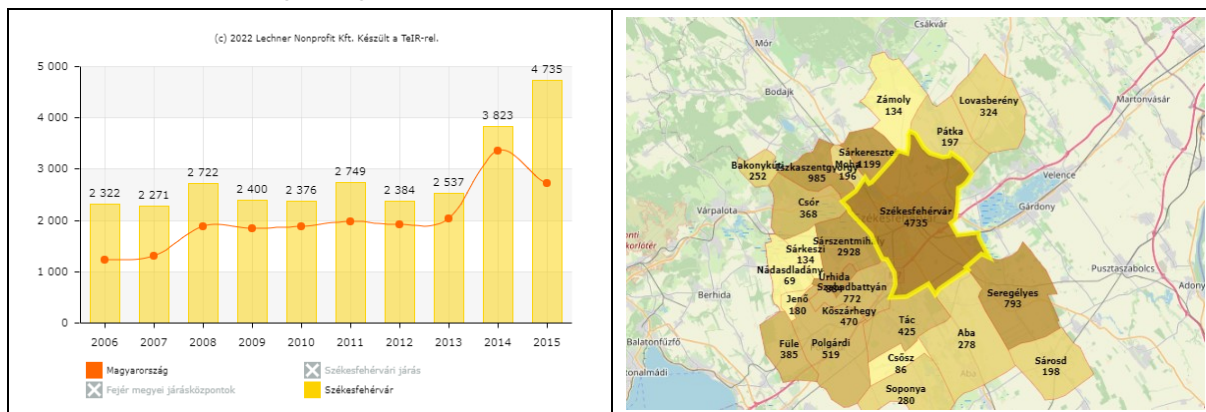
E fejlesztési programok jelentős mértékben javíthatják a térség turisztikai vonzerejét, ugyanakkor a koronavírus járvány kedvezőtlen hatásai rávilágítottak a szektor általános kitétségére is. E kockázatok csökkentése a további beruházások kiemelt célkitűzése kell, hogy legyen.

Székesfehérvár gazdasága a koronavírus járványt megelőzően folyamatosan bővült, a városban működő cégek – mint azt később látni fogjuk – jelentős mértékben fejlesztették kapacitásaikat. A vállalatok stabil gazdálkodása a jegyzett tőke alakulásában is kimutatható.

33. ábra: Egy lakosra jutó jegyzett tőke alakulása Székesfehérváron ezer Ft, 2010-2019 Forrás: TEIR

Amint az a fenti ábrán is látható, a vizsgált időintervallumban bővülés tapasztalható az egy lakosra jutó jegyzett tőke mértékét illetően, hiszen míg 2010-ben ez az érték közel 2 millió forint volt, addig 2017-re az közel kétszeresére, 3,96 millió forintra nőtt, hogy azután 2019-re lényegében megháromszorozódjon²¹. A jegyzett tőke járási szinten természetesen koncentráltan jelenik meg, hiszen amint az a térképen is látható, lényegében Seregélyes és Sárszentmihály hasonló adatai emelkednek ki a térségi átlagból.

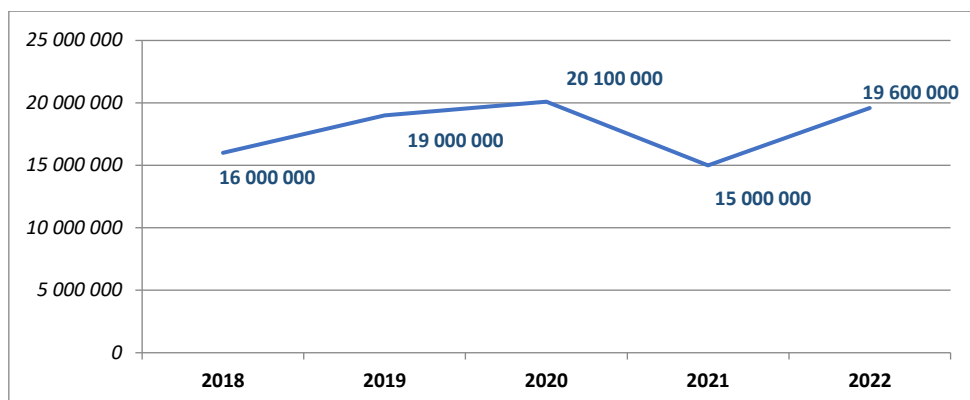
34. ábra: Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték alakulása Székesfehérváron ezer Ft, 2006-2015 Forrás: TEIR

Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték alakulása Székesfehérváron lényegében követi az országos tendenciát. 2006 és 2014 között a városi érték – követve az országos tendenciát – 2,3 milliárd forintra 3,8 milliárd forintra nőtt, a változás mértéke mintegy 65% (64,64%). 2015-ben ezután egy újabb jelentős bővülés következik be a mutató értékében, és egy év alatt további 23,85%-kal emelkedik az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték nagysága²². A BHÉ területi fókuszú vizsgálata az egy főre jutó jegyzett tőkéhez hasonló koncentrációs folyamatokat tükröz, ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy Sárszentmihály és Seregélyes mellett immár Szabadsbattyán és Polgárdi adatai is jelentősen kiemelkednek a járási átlagból. Ez utóbbi két település esetében valószínűleg relatíve alacsony tőkésítettségű cégek képesek magas hozzáadott értéket előállítani.

²¹ Noha a növekmény jelentős, a helyi vállalkozások adófizetési adatai nem támasztják alá ezt a bővülést, így elképzelhető, hogy statisztikai módszertani anomália áll a trend mögött.

²² Noha ez utóbbi növekmény jelentős, a helyi vállalkozások adófizetési adatai nem támasztják alá ezt a bővülést, így elképzelhető, hogy statisztikai módszertani anomália áll a trend mögött.

A pandémia és a járvány hatásainak csökkentésére hozott kormányzati korlátozások természetesen kihatottak a cégek működésére is, ami az árbevétel és a befizetett helyi iparüzési adó csökkenésével járt.

35. ábra: Helyi iparüzési adó bevétel alakulása Székesfehérváron (2018-2022, ezer Ft) Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Az ábrán látható, hogy – összhangban a 2014-2020-as megalapozó elemzésben bemutatott tendenciákkal – 2020-ig emelkedik a befizetett helyi iparüzési adó mértéke, majd 2021-ben az összeg jelentős mértékben, mintegy negyedével csökken. A 2022-re előirányzott bevétel ugyanakkor ismét közelíti a 2020-as csúcserőértékét.

Korábban már utaltunk arra, hogy a Székesfehérvárom működő vállalkozások jelentős kapacitásbővítő fejlesztéseket hajtottak végre az elmúlt években. A beruházások részben a termelési volumen növelését, részben a termelési-gyártási körülmények minőségi javítását célozták.

	Támogatott GINOP projektek száma (db)	Támogatott projektek aránya a megyei értékhez viszonyítva (%)
Fejér megye	1 728	
Székesfehérvári járás	886	51,27%
Székesfehérvár	710	41,09%

23. táblázat: GINOP által támogatott fejlesztések Fejér megyében, a Székesfehérvári járásban és Székesfehérváron²³ Forrás: <https://www.palyazat.gov.hu/>

Az adatfelvétel időpontjáig Fejér megye vállalkozásai a GINOP keretében 1 728 darab projektre nyertek el támogatást. Ezek közül 886 darabot (51,27%) a Székesfehérvári járásban, míg 710 darabot (41,09%) a megyeszékhelyen működő cég nyújtott be.

A nemzetközi értékláncokba tagozódó vállalkozások részben tehát beszállítói kapacitás fejlesztését végezték el – ilyen például az AMPLIO AUTOMATIKA Kft. két projektje összesen mintegy 900 millió forint elnyert támogatással –, de ezzel egy időben több cég is végrehajtott jelentős technológiai korszerűsítést. A jelentősebbek közül példaként megemlíthető az Alcoa-Kőfém Székesfehérvári Könnyűfémű Kft. közel 980 millió forint támogatással megvalósuló projektje, melynek keretében hengerelt alumínium termékek technológiájának fejlesztése zajlott le, de ilyen az ALBACOMP RI Rendszerintegrációs Kft. projektje is, melynek célja gépjárművekbe utólag beszerelhető eCall fedélzeti eszköz és kommunikációs rendszer fejlesztése volt. Ez utóbbi projekt részére mintegy 680 millió forint támogatás került megítélésre.

Székesfehérvár egyértelműen rendelkezik a versenyképességhez szükséges legfontosabb adottságokkal. Kedvező megközelítés (vasút, M7-es autópálya), fejlett ipar, és kedvező elhelyezkedés biztosítják a város nemzetközi szinten is érvényesíthető versenyelőnyét. A K+F

²³ Adatfelvétel időpontja 2022. április 4.

együttműködések tekintetében élen jár az Óbudai Egyetem, melynek műszaki kara található a városban. A kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező intézmény a városban működő cégek partnereként is jelentős szerepet játszik a helyi innovációs ökoszisztéma fejlesztésében. Az Egyetem több K+F projektben lépett partnerségre vállalati szereplőkkel, így a „Vezető nélküli targoncaflotta kifejlesztése szinergikusan együttműködő navigációs technológiák alkalmazásával” című GINOP által támogatott projektben a GAMMA DIGITAL Kft-vel, míg az LPWAN kommunikációs technológiára épülő szarvasmarha bendőszonda kifejlesztését célzó, mintegy 90 millió forinttal támogatott projektben az ALBACOMP RI Rendszerintegrációs Kft-vel.

Az Egyetem működésében fontos mérföldkövet jelentett a 2019-ben a robottechnikai Központ kialakítása. A Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Hanon Systems Hungary Kft, az Óbudai Egyetem, valamint az Arconic-Köfém Kft összefogásának eredményeként létrehozott központ infrastruktúrája két laboratóriummal jött létre, és a fejlesztéshez kapcsolódva – a növekvő helyi ipari igényekre reagálva –, kidolgozásra került az ipari robotizálási szakmérnöki képzés feltételrendszere is. 2020-ban és 2021-ben az Egyetem további forrásokat nyert VR és AR laboratórium kialakítására, valamint a robotlabor továbbfejlesztésére.

A fenti együttműködési keretek bővítése ugyanakkor további potenciált rejt magában, hosszabb távon hozzájárulhat a város nemzetközi versenyképességének javulásához.

Gazdaságfejlesztés szempontjából Székesfehérváron is kiemelt szerepet játszanak az Ipari Park címmel rendelkező objektumok. Az FVS készítésekor öt ipari parknak térségi szinten is jelentős szerepe van a foglalkoztatásban, komoly gazdaságszervező erőt tudnak felmutatni. A Déli Ipari Park az egyik kiemelkedő ipari infrastruktúra, melynek 23,1 hektáros összterületéből a 2020-as beszámoló alapján 14,4 hektár volt betelepítve. Az ipari parkban működő 22 vállalat összesen 2 159 főt foglalkoztatott, a cégek árbevétele meghaladta a 456 milliárd forintot.

A Videoton Ipari Parkban 2021-ben az ipari park éves beszámolója szerint mintegy 10 000 főt foglalkoztattak a betelepült cégek, melyek árbevétele meghaladta a 280 milliárd forintot. Az ipari park összterülete elérte a 92 hektárt, a betelepített terület több mint 77 ha volt. Az Alba Ipari Zóna ugyancsak kiemelt szerepet tölt be, mint az infrastrukturális környezet biztosítója. A beszámolója alapján mintegy 172 hektár összterületű fejlesztési területből 138 hektár volt betelepített a 2020-as beszámoló szerint. Ekkor az ipari parkban 127 vállalat működött, melyek összes árbevétele 223 milliárd forint, foglalkoztatotti létszáma pedig 2 545 fő.

Az IKARUS Székesfehérvári Ipari Park a város meghatározó vállalati övezete. Itt 2021-ben az 53 ha összterületből 24 hektár volt betelepítve. A 83 darab itt működő vállalkozás összesen mintegy 640 főt foglalkoztatott. A cégek árbevétel adatai nem ismertek.

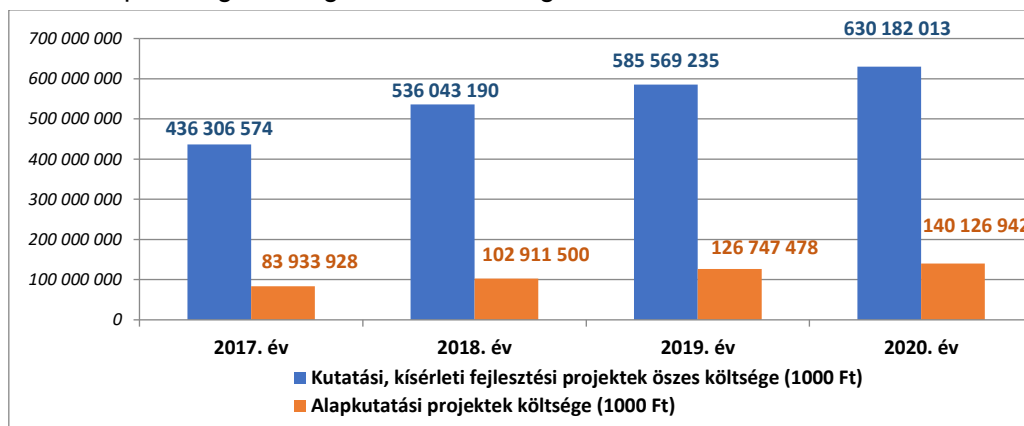
Terület fekvése:	Helyrajzi szám:	Terület mérete:	Terület jelenlegi övezeti besorolása:	Tulajdoni viszonyok:*	Eredeti használat megszűnésének dátuma:	Jelenleg használatban van e terület: (IGEN/NEM)	Jelenlegi használat célja:
BELTERÜLET Király sor - Gózmalom utca, Vizivárosi lakónegyed, Gáz utca által határolt terület	8652, 8653, 8654, 8655/1, 8655/2 8656/2, 8656/3 8656/4, 8657 8658, 8661 8662/2, 8662/5 8662/6, 8663 8664, 8665/1 8665/2, 8666 8667, 8668 8669, 8672 8678/1, 8678/2 8679/10, 8679/11, 8679/12, 8679/13 8679/2, 8679/3 8679/4, 8679/6 8679/8, 8679/9	112472,65 m ²	Településközpont terület Vt-4.17 Vt-4.18.ÜT Vt-4.19 Vt-4.20 Közlekedési terület Köu-3	Vegyes: ÁLLAMI ÖNKORMÁNYZATI MAGÁN (Gazdasági társaságok, Természetes személyek)	n.a.	IGEN (részben)	1. Gáz utcai fűtőerőmű területe Az eredeti létesítmények jelentős része még ma is jó műszaki állapottal használatban van. Fűtőmű (kisebb kapacitással tervezett a jövőben és új épületben) Továbbá irodaépületek, gazdasági épületek, üzemi épületek, lakóépületek, üresen álló üzemi és gazdasági épületek találhatóak a területen. A város a 2018. évi Európa Kulturális Fővárosa (EKF) pályázat egyik fő helyszínéül jelölte meg. A pályázat eredményétől függetlenül a város szándéka a terület rehabilitációja, közösségi funkciókkal való megtöltése, a jelenlegi értékes épületállomány megőrzése, felújítása mellett.
BELTERÜLET Farkasvermi út 67- 81.	5031/5, 5031/7 5031/8, 5031/10 5031/11, 5031/13 5031/14, 5031/15 5031/16, 5031/17	103057,41 m ²	Általános gazdasági terület Gá-10.1	MAGÁN (Gazdasági társaságok)	n.a.	IGEN (részben)	2. Fekete-hegyi Ipari Zóna A Fekete-hegyi ipari zóna jelenleg alulhasznosított, a meglévő ipari épületek állaga jelentősen leromlott. Az üzemi, gazdasági épületek egy részében vállalkozások működnek.
BELTERÜLET Vásárhelyi utca 5.	7609/3, 7609/23 9904	375235,48 m ²	Általános gazdasági terület Gá-9.2 Gá-9.3	MAGÁN (Gazdasági társaságok)	n.a.	IGEN (részben)	3. Ikarusz Ipari Park területe A buszgyártás megszűnése után alulhasznosítottá vált, az épületállomány leromlása megkezdődött. A közelmúltban újraindult buszgyártás kapcsán valószínűleg e folyamat megfordul. Az üzemi, gazdasági épületek egy részében vállalkozások működnek.

Terület fekvése:	Helyrajzi szám:	Terület mérete:	Terület jelenlegi övezeti besorolása:	Tulajdoni viszonyok:*	Eredeti használat megszűnésének dátuma:	Jelenleg használatban van e terület: (IGEN/NEM)	Jelenlegi használat célja:
BELTERÜLET Balatoni út - Hosszúsétátér - Horvát István utca- Jancsár köz által határolt terület	6112/3, 6112/1 6109/1, 6096/2 6098, 6113/5 6113/6, 6113/8 6113/7, 6112/2 6104/5, 6104/4 6104/3, 6108 6105, 6103/6 6103/3, 6109/2 6107, 6104/1 6103/7, 6100 6099, 6097 6103/5, 6104/2 6103/4, 6096/1	60193,25 m ²	Településközpont terület Vt-3.4 Vt-3.5	Vegyes: ÁLLAMI ÖNKORMÁNYZATI MAGÁN (Gazdasági társaságok Természetes személyek)	n.a.	IGEN (részben)	4. Balatoni út - Hosszúsétátér - Horvát István utca- Jancsár köz által határolt üzemi terület zárványként maradtak fenn. Pár gazdasági funkció ugyan megújult, de javarészt leromlott állapotú épületállomány, a közeli belváros és a körülötte elterülő lakóterületektől idegen (gazdasági, üzemi) tevékenységek jellemzik, fokozatos átalakulás szükséges. A folyamatban van egy új termelői piac építése, valamint az ingatlantulajdonosok részéről igény mutatkozik a más célú hasznosításra, például többlakásos lakóépületek építésére.
BELTERÜLET Budai út -Hadiárva utca	8451/1, 8451/3, 8451/5, 8451/6, 8451/10, 8451/11, 8451/13, 8451/14	21866,08 m ²	Településközpont terület Vt-4.16 Közlekedési terület Köu-3	Vegyes: ÖNKORMÁNYZATI MAGÁN (Gazdasági társaságok)	1990-1991	IGEN (részben)	5. Budai úti úton lévő korábbi orosz-szovjet kezelésben állt laktanya területének egy része A város korábbi orosz-szovjet kezelésben állt laktanyaterületei, katonai területei az elmúlt közel negyedszázad alatt túlnyomó többségükben megújultak elsősorban a budai úti terület lakó és intézményfejlesztései kapcsán. Néhány üres magán- illetve önkormányzati tulajdonú telek, illetve felújítatlan épületrész található még.
BELTERÜLET Vásárhelyi út, Angol utca, Finn utca	9937/11, 9937/14, 9937/18, 9937/19, 9937/21, 9937/22, 9937/23, 9937/25 9937/27	52180,33 m ²	Településközpont terület Vt-9.7 Általános gazdasági terület Gá-9.6	MAGÁN (Gazdasági társaságok)	1990-1991	IGEN (részben)	6. Vásárhelyi út mentén lévő korábbi orosz-szovjet kezelésben állt laktanya területének egy része épületállománya részben felújításra került, pl. munkásszálló céljára. Az épületek többsége használaton kívül van.

Terület fekvése:	Helyrajzi szám:	Terület mérete:	Terület jelenlegi övezeti besorolása:	Tulajdoni viszonyok:*	Eredeti használat megszűnésének dátuma:	Jelenleg használatban van e terület: (IGEN/NEM)	Jelenlegi használat célja:
KÜLTERÜLET Börgöndi út	020417/1, 020417/2 020418/1, 020418/3 020418/4, 020418/5 020419/1, 020422 020430/10, 020430/11 020430/12, 020430/13 020430/14, 020430/15 020430/16, 020430/5 020430/6, 020430/7 020430/8, 020430/9	1945785,77 m ² cca.: 195 ha	Általános gazdasági terület Gá-K.3 Gá-K.4 Légi közlekedési terület Kötőtpályás közlekedési terület	ÖNKORMÁNYZATI ÁLLAMI	n.a.	IGEN (részben)	7. Börgöndi repülőtér és a börgöndi vasútállomás környezete, melynek felélesztése a repülőtér gazdasági funkcióinak megteremtéséhez kötött. A börgöndi repülőtér hasznosításának és vonatkozó fejlesztési terveinek az előkészítése évek óta folyamatban van. Az üzemi és lakóépületek nagy része üresen áll.

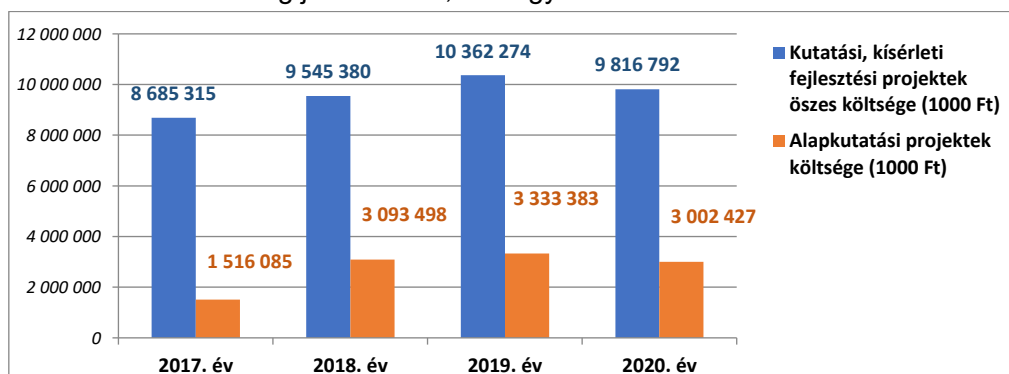
24. táblázat: Jelentősebb méretű barnamezős területek Székesfehérváron Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Székesfehérváron mintegy 2,7 millió négyzetméter barnamezős terület található. Ezek közül a legnagyobb kiterjedésű a Börgöndi repülőtér és a börgöndi vasútállomás környezete, melynek felélesztése a repülőtér gazdasági funkcióinak megteremtéséhez kötött.

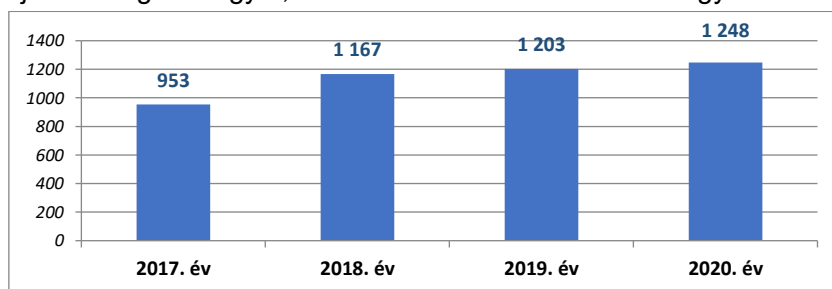
36. ábra: K+F projektek költségadatai Magyarországon 2017-2020 Forrás: KSH

A kutatás-fejlesztési projektek költségadatait vizsgálva látható, hogy országosan mind a teljes projektmennyiséghez kapcsolódó költség összege, mind pedig az alapkutatási projektek költsége emelkedett 2017 és 2020 között. Előbbi kategóriában a 436,3 milliárd forintos érték 2020-ra 630,2 milliárd forintra emelkedett, a bővülés így meghaladta a 40%-ot (44,44%). Az alapkutatások tekintetében a növekedés még jelentősebb, mintegy 67%-os.

37. ábra: K+F projektek költségadatai Fejér megyében 2017-2020 Forrás: KSH T-STAR

A vizsgált időszakban Fejér megyében is nőtt a K+F projektekre fordított költség mértéke. A 2017-es évben rögzített 8,7 milliárd forintos érték 2020-ra elérte a 9,8 milliárd forintot, a növekedés itt 13%, vagyis jelentősen elmarad az országos értéktől, igaz a legmagasabb összeget ilyen típusú fejlesztésekre 2019-ben fordították (10,36 milliárd forint). Az alapkutatási projektek kapcsán hasonló folyamatokról lehet beszámolni. A 2017-es 1,5 milliárd forintos költség volumen 2020-ra 3 milliárd forintra emelkedett, vagyis a bővülés mértéke közel 100% (98,02%) úgy, hogy 2019-ben alapkutatási projektekre még mintegy 3,3 milliárd forintot fordítottak a megyében.

38. ábra: Kutatás-fejlesztési tevékenységet végző összes foglalkoztatott számított, állományi létszáma Fejér megyében 2017-2020 Forrás: KSH T-STAR

Ha az összes kutatás-fejlesztési tevékenységet végző foglalkoztatott számának alakulását vizsgáljuk Fejér megyében, akkor látható, hogy 2017 és 2020 között jelentős mértékű növekedés

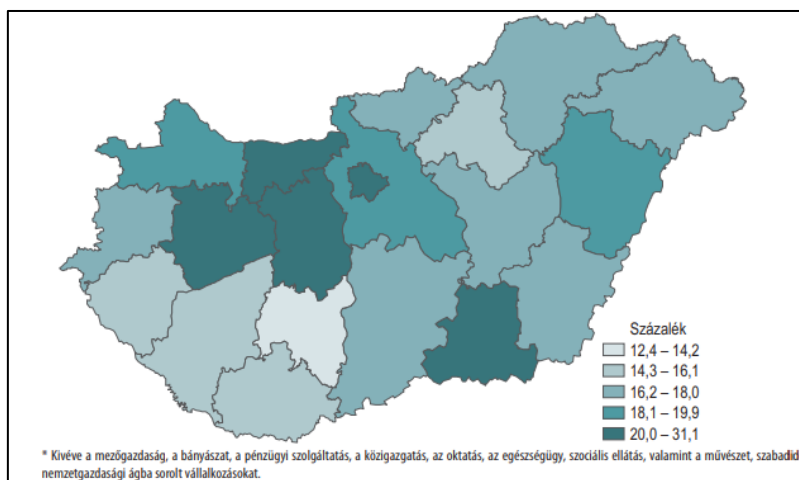
történt. Noha a kutatóhelyeken lezajló fejlesztések csak részben támaszkodnak helyi vállalati együttműködésekre, illetve az ilyen kutatások közvetlen eredményei nem feltétlenül helyben piacosulnak, az mindenképpen okkal feltételezhető, hogy a székesfehérvári kutatóhelyek – amennyiben erre a feltételek adottak – a városban működő cégekkel lépnek partnerségre.

A 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS-t megalapozó elemzésben áttekintésre kerültek a kis- és középvállalkozásokat támogató, Székesfehérváron elérhető szolgáltatások. A bemutatott inkubátorház infrastruktúra továbbra is elérhető a városban, így várja a betelepülni szándékozó cégeket a Székesfehérvári Vállalkozói Központ inkubátora, a Grand Inkubátorház, valamint a Maros Kft. Alba Ipari Zónában található inkubátorháza. A WA Invest Kft. által üzemeltetett infrastruktúra folyamatosan bővül, hiszen 2014-ben és 2015-ben is jelentős, többszáz millió forintot európai uniós támogatást nyert az üzemeltető. Az így létrejött, akár 30 vállalkozásnak helyet adó ipari park konglomerátum, összességében 1,5 hektáros telephelyen, három épüleategységben, több mint 3.000 nm nettó bérbe adható területtel várja a betelepülőket,

Az 1991-ben alapított Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA®) széleskörű szolgáltatási portfolióval segíti a helyi cégeket. A képzések és az általános vállalatműködtetési kérdéseket (adózás, járulékok, helyi adó stb.) érintő ingyenes tanácsadás mellett pályázatírás és kis- és mikro vállalkozásoknak szóló hitelkonstrukciók közvetítése is az Alapítvány profiljába tartozik napjainkban.

A digitalizáció folyamata, ennek részeként pedig az internet használat és a kapcsolódó új technológiák terjedése (mesterséges intelligencia stb.) folyamatosan alakítja át a környező világot, és egyértelműen gazdasági versenyelőnyt jelentő tényezővé vált a 21. századra. A jövőben az Európai Unió egyértelmű szándéka a tagállami piacok felől az egységes digitális piac felé való elmozdulás támogatása, s ennek részeként az európai cégek digitális kompetenciáinak erősítése, fejlesztése.

Az EUROSTAT felmérése alapján 2019-ben az EU cégeinek 19%-a vett igénybe valamilyen felhőalapú szolgáltatást, és ez a szám 2020-ban is 36% volt csupán. Magyarországon az átlagérték a 25%-ot közelítette.

39. ábra: A felhőalapú szolgáltatást igénybe vevő vállalkozások aránya, 2019 Forrás: KSH TÉR-KÉP

A fenti ábrából látható, hogy hazánkban Budapest mellett Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém és Csongrád-Csanád megye vállalkozásai jártak elől a felhő alapú szolgáltatások igénybevétele terén, esetükben 20-31,1 % közé esett az ilyen szolgáltatást igénybevevők aránya. A digitalizáció fontos eleme a lakossági internet használat és ezen belül a vásárlás mint tevékenység penetrációja. A fent idézett EUROSTAT felmérés kitért erre a kérdésre is, az eredményeket az alábbi ábra rögzíti az EU27 átlag és a magyarországi idősoros adatok bemutatásával.

Fejér megye és ezzel párhuzamosan Székesfehérvár lakásállományában is folyamatos bővülés tapasztalható, összhangban a 2014-2020-as időszakra vonatkozó megalapozó főbb megállapításaival. 2021 I–III. negyedévében az országos tendenciával ellentétben élenkült a lakásépítési kedv Fejér megyében. 41%-kal nőtt (országosan 1,7%-kal mérséklődött) az épített lakások száma az előző év azonos időszaki alacsony bázishoz képest, így összesen 495 lakást vettek használatba, melyek 31%-a a megyeszékhelyen, 30%-a a többi városban, 39%-a

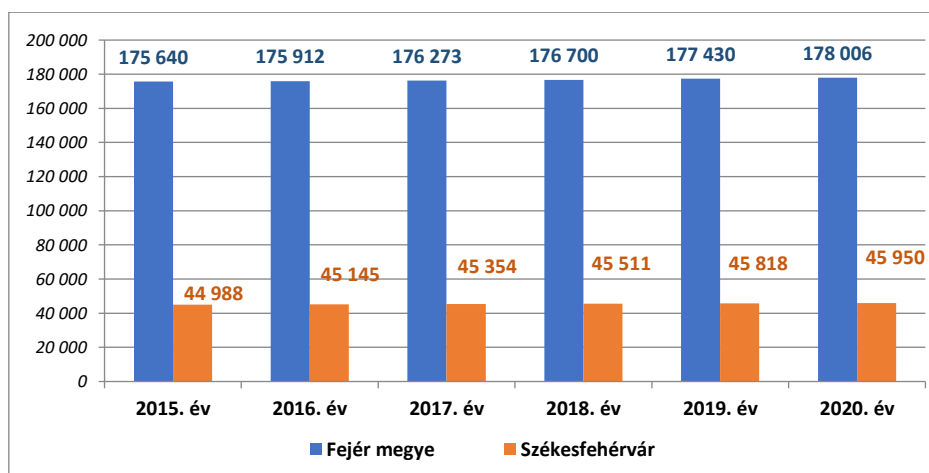
községekben épült. Mindhárom településtípus esetében jelentős növekedést regisztrált a KSH, a megyei szintű növekedés legnagyobb részét a megyeszékhelyen kivitelezett lakásépítések számának emelkedéséből adódott. Az épített 495 darab lakásból 479 darab új lakóépületben, ezen belül 357 darab családi házban épült. Többszintes, többlakásos épületben 84 darab lakást építettek.

Előző év azonos időszaka = 100,0%							
Időszak	Épített lakás	4 és több szobás	vállalkozás által	természetes személy által	értékesítés céljából	saját használatra	
			épített		épített		
2021.	I. negyedév	250,0	217,1	230,0	254,3	190,0	263,0
	I. félév	158,6	122,9	382,1	117,6	416,7	119,9
	I-III. negyedév	141,4	113,2	249,3	114,4	262,1	113,8

25. táblázat: Lakásépítések számadatai Fejér megyében 2021. I-III. negyedévben Forrás KSH

A KSH 2021. I-III. negyedévi adatai alapján látható, hogy éves szinten összességében mintegy 141%-kal emelkedett az épített lakások száma, és ezen belül kiemelten a befektetési, értékesítési célú lakásépítés (262%-os bővülés) emelkedett. Látható a táblázatban, hogy saját használatra a lakások mintegy 114%-át építették.

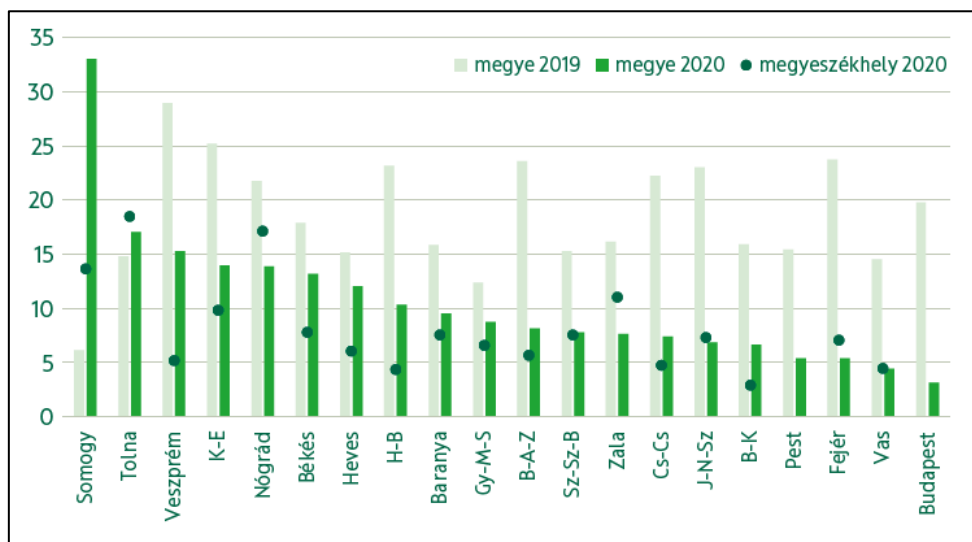
Összességében a vizsgált időszakban mintegy 250%-kal bővült a vállalkozások által épített lakások száma úgy, hogy ez a mutató a III. negyedévben jelentős mértékben, 382%-ra emelkedett. A természetes személyek által épített új lakások aránya ugyanebben az időszakban csupán 114%-kal nőtt.

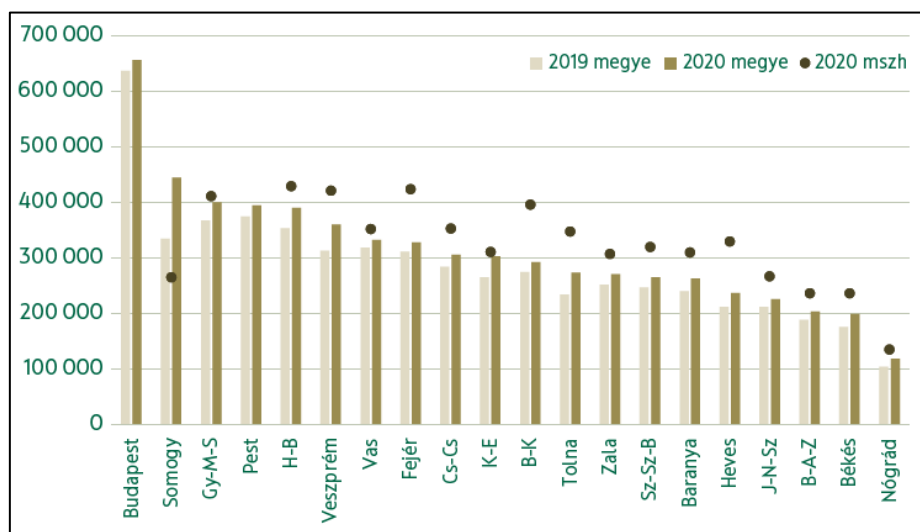
40. ábra: Lakásállomány alakulása Fejér megyében és Székesfehérváron 2015-2020 Forrás: KSH T-STAR

A 2015 és 2020 közötti időszak mind Fejér megyében, mind pedig Székesfehérváron a lakásállomány bővülésével jellemezhető. A megyében a vizsgált időszakban 1,34%-kal, míg a megyeszékhelyen ennél valamivel nagyobb arányban 2,13%-kal, 44 988 darabról 45 950 darabra nőtt a lakásállomány.

Az ingatlanpiaci folyamatok kapcsán kiemelendő, hogy az elemzők a 2020-as évet már csökkenő ingatlan forgalommal jellemezték, mely tendencia országosan és megyei szinten is érvényesült. Ezzel párhuzamosan a lakóingatlanok árának emelkedése – csökkenő ütemben ugyan, de – folytatódott. A NAV adataiból alapvetően látható, hogy 2020-ban többé-kevésbé egyenletesen csökkent a forgalom a különböző jogállásokat vizsgálva: legnagyobb mértékű, 23%-os a kisebb városokban volt a visszaesés, eközben 20%-ot ért el a megyei jogú városokban, 16%-os volt Budapesten, míg a községekben – valószínűleg a falusi CSOK-nak köszönhetően – a legkisebb mértékben, 15%-kal csökkent a tranzakciószám.

41. ábra: Árváltozás megyénként, Budapesten és a megyeszékhelyeken (%), Forrás: OTP Lakóingatlan Értéktérkép, 2021

42. ábra: Az átlagár alakulása megyénként és a megyeszékhelyeken (Ft/m²) Forrás: OTP Lakóingatlan Értéktérkép, 2021

Csakúgy, mint az árváltozásnál, természetesen az árszintnél is erős a kapcsolat a megyék és megyeszékhelyeik között. A látványos kivétel e tekintetben Somogy megye, ahol a forgalom továbbra is nagy hányadát kitevő adó Balaton-parti települések víz közeli ingatlanjai jellemzően drágábban találunk gazdára, mint a megyeszékhely ingatlanjai. A megyeszékhelyek ársorrendjének élbolya évről-évre kismértékben változik. Az OTP Lakóingatlan Értéktérkép felmérése szerint a 2020-as adatok alapján a legdrágább megyeszékhely immár második éve Debrecen (429 ezer Ft/m²), s ettől alig néhány ezer forinttal lemaradva Székesfehérvár és Veszprém még a dobogósok.

1.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere

1.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

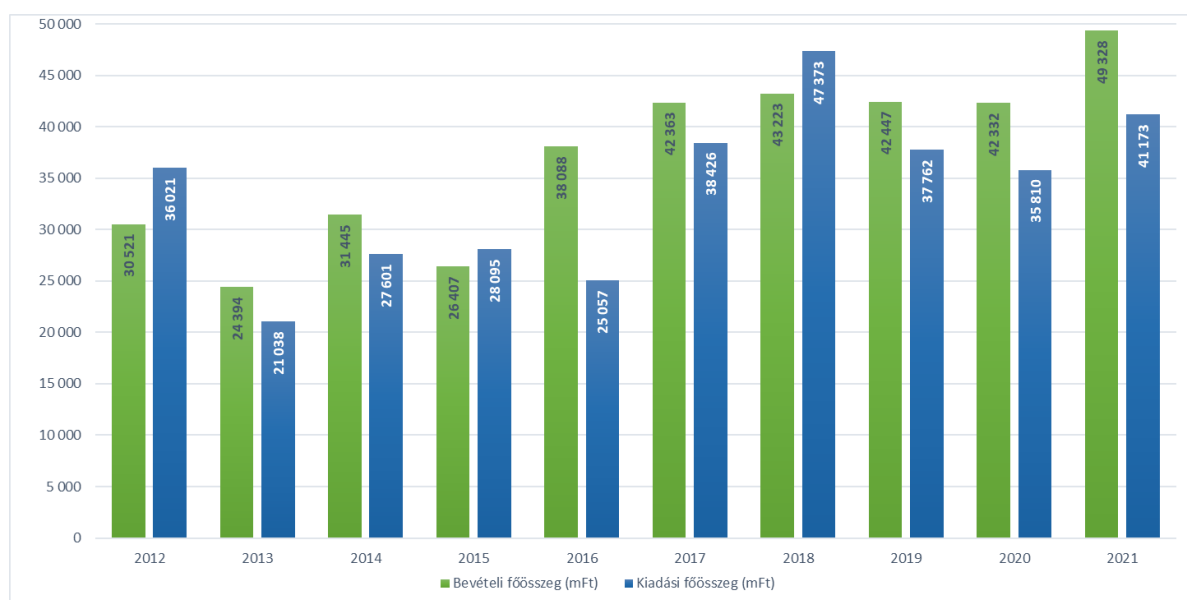
Székesfehérvár Megyei Jogú Város költségvetése adja meg a település kötelező és önként vállalt feladatai ellátásában, az önkormányzati intézmények fenntartásában és a fejlesztésekben az alapvető pénzügyi kereteket és peremfeltételeket.

A működési környezetet, annak főbb változásait a 2018. évi felülvizsgált ITS Megalapozó munkarésze 2013-tól bemutatva részleteiben is értékeli (mint 2013. év önkormányzat - állam közötti feladatmegosztás változásai; a feladatfinanszírozási rendszer; majd ahhoz kapcsolódóan 2015-ben a beszámítás rendszerének bevezetése; illetve a szolidaritási hozzájárulás). Jelen dokumentumban a 2018 utáni változásokra és azok hatására fókuszálunk.

A költségvetés tervezésénél alapvető elv, hogy biztosítsa a gazdálkodás és az önkormányzat irányítása alatt álló intézmények működésének stabilitását; szolgálja a fejlődést és növekedést; harmadsorban tegye lehetővé a várostól elvárt életminőséget, annak fenntartását.

Az Önkormányzat költségvetése és e vonatkozásban gazdasági- pénzügyi helyzete kiegyensúlyozott képet mutat. A bevételi főösszeg – a fent említett 2013. és 2015. évi változásokra figyelemmel – ütemesen növekedett; 2021 évben 2013 évhez képest megduplázódott és egyben elérte a maximumot: 49.328 M Ft-ot. Az éves bevételi és kiadási főösszegek – tekintettel Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény előírásaira – szintén a stabil gazdálkodást tükrözik és évről évre egyfajta egyensúlyi helyzet megőrzését.

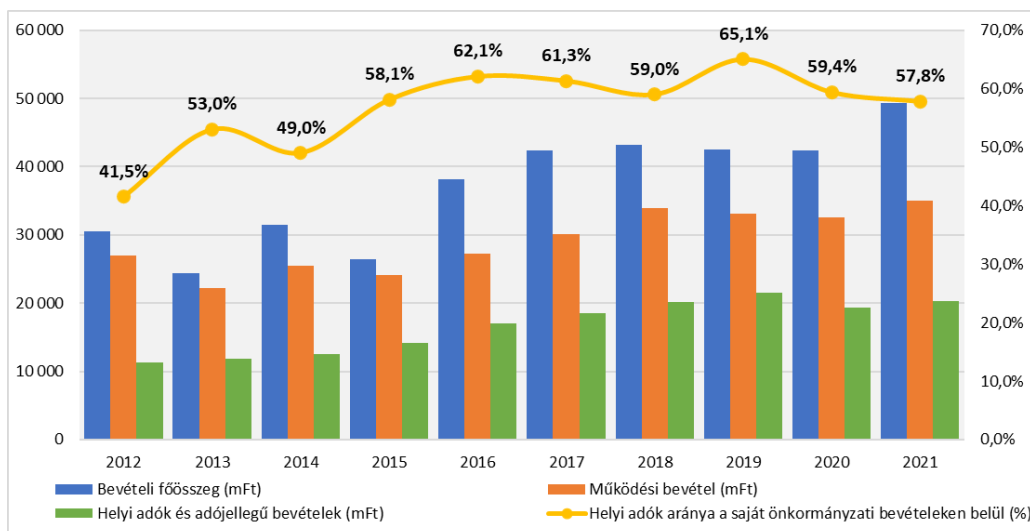
A költségvetési kiadások és bevételek jogszabály szerint kimutatott egyenlege 2012-ben 5,50 mrdFt-tal; 2015-ben 1,69 mrdFt-tal és 2018-ban 4,15 mrdFt-tal került elfogadásra, melyek fedezetül az előző évi működési és felhalmozási célú maradványok szolgáltak.

43. ábra: Székesfehérvár MJV önkormányzatának költségvetési adatai, változása 2012-2021 között (M Ft), Forrás: Székesfehérvár MJV Polgármesteri Hivatal zárszámadatai

Az is látható, egy település gazdasági lehetőségeit, mozgásterét nagyban és egyre inkább behatárolja, hogy a jogszabályokban megállapított mindenkor állami támogatások, normatív hozzájárulások, valamint átengedett központi adók mellett mekkora saját bevételre tud szert tenni.

Székesfehérvár éves költségvetéseinek bevételi oldali szerkezetét és értékelését tartalmazza az alábbi ábra az elmúlt 10 év viszonylatában. A bevételt mentesítve a központi költségvetési támogatásoktól (működési, felhalmozási) látható, hogy az önkormányzat saját bevételei legmagasabb arányban: 65,1%-ban helyi adókból tevődött össze 2019-ben, ami a COVID-19 vírusfertőzés és pandémia - közvetlenül a helyi gazdasági szférát érintő visszaesés és közvetve a kormányzati korlátozások, országos kihatású adópolitikai döntések - következményeként 2020-ban 59,4%-ra és 2021-ben 57,8%-ra csökkent.

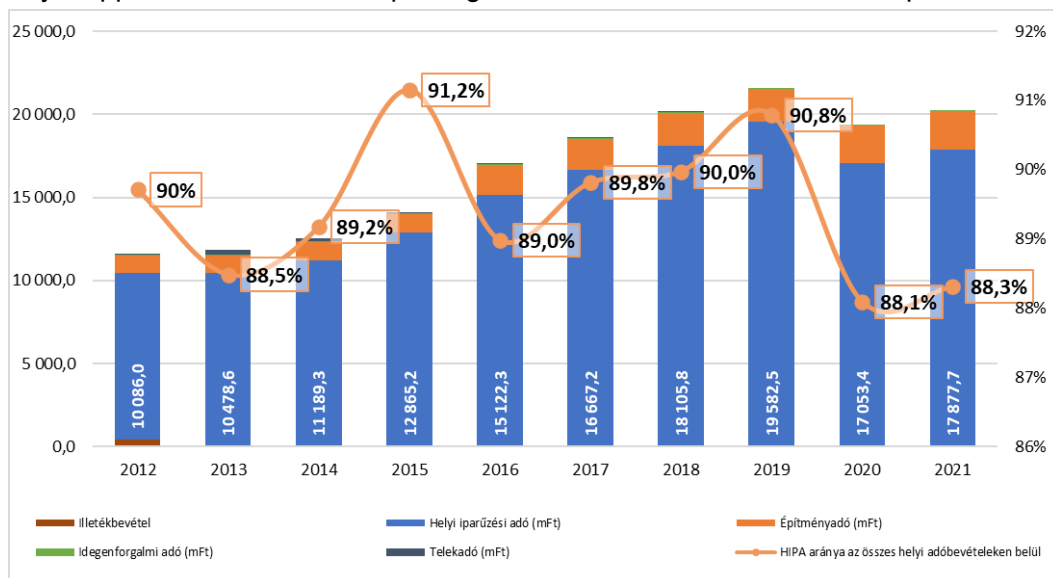

44. ábra: Székesfehérvár MJV Önkormányzatának bevételei, összetétele és változása 2012-2021 között (M Ft), Forrás: Székesfehérvár MJV Polgármesteri Hivatal zárszámadásai

A helyi gazdaság adótermelő képessége – a gazdasági-pénzügyi világválság után - 2011-től ismét növekedett, a csúcspont 2019 év volt 21,568 Mrd Ft adóbevétellel. A 2020 és 2021 években a helyi adókból befolyt bevétel - a koronavírus világválság miatt - ugyan visszaesett, viszont 2021-ben 0,2%ponttal nőtt az előző évi értékhez képest.

Székesfehérvár önkormányzatának legmeghatározóbb adóneme az iparüzési adó. A pandémia ellenére ebből származott a helyi adó bevételek²⁴ 88,1%-a 2020-ban és 88,3%-a, összességében 17,88 milliárd forint 2021-ben. A székesfehérvári vállalkozások által fizetett érték országosan és a megyei jogú városok között is jelentős összegű adó; a megyei jogú városok iparüzési adóbevételének közel a tizede.

Mindezzel együtt - az általános gazdasági környezet javulásával és a helyi gazdaságpolitika eredményeképp - az adótermelési képesség további növekedése várható középtávon.

45. ábra: Székesfehérvár MJV önkormányzatának helyi adóbevételei, összetétele és alakulása 2012-2021 között (M Ft), Forrás: Székesfehérvár MJV Polgármesteri Hivatal

24

- telekadó 2015.01.01 hatállyal eltörlésre került;
- építményadó használati mód és hasznos alapterület nagysága szerint differenciált, sávosan progresszív adómértékkel bevezetett az üzleti célú építményekre vonatkozóan;
- magánszemélyek nem fizetnek helyi adót

A helyi adóztatás rendszere az önkormányzat gazdálkodásában fontos szereppel bír. A helyi adópolitika kialakítása az önkormányzat gazdasági önállóságának egyik eszköze, a helyi adóbevételek szerepe – különösen az iparüzési adó – az elmúlt időszakban fokozatosan felértékelődött, és várhatóan az önkormányzat saját bevételeinek meghatározó eleme lesz a jövőben is.

Az önkormányzat költségvetéséből finanszírozott kiadások közül jelentős – a feladatok csökkenése ellenére is – az önkormányzati fenntartású intézmények működtetésére fordított összeg, mely a jogszabályi kötelezettségből adódó feladatellátás kiadásai mellett rendre kiegészül az önként vállalat, egyéb működési célú kiadásokkal. Ahogy a táblázatból látszik a fejlesztési, felújítási kiadások képezik még jelentős részét az éves kiadásoknak a döntően EU-s és a hazai forrásból, valamint az önkormányzat önereje terhére (Saára Gyula Programból: útfelújításokkal; Kégl György Programból orvosi rendelők, Ybl Miklós-programból: Intézményfelújítások ... stb.) megvalósuló projektekkel.

Millió Ft	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kiadási főösszeg	36 021	21 038	27 601	28 095	25 057	38 426	47 373	37 762	35 810	41 173
Fejlesztési, felújítási kiadások	5 211	2 728	6 855	7 627	3 807	11 538	14 350	6 504	7 267	8 713
Működési kiadások	25 693	18 164	20 747	20 468	21 251	26 888	33 023	31 258	28 543	32 460
~Ebből: Önkormányzati fenntartású intézmények működtetésére fordított költség (Polgármesteri Hivatal nélkül)	16 139	9 050	9 694	9 231	9 702	9 839	10 429	10 982	10 713	11 212

26. táblázat: Székesfehérvár MJV önkormányzatának kiadásai, összetétele és alakulása 2012-2021 között (mFt),
Forrás: Székesfehérvár MJV Önkormányzat zárszámadásai

A Közgyűlés 204/2020 (VII.15) az. határozatával fogadta el a város közép és hosszú távú vagyongazdálkodási tervét, melynek általános célkitűzései: a vagyon hatékony működtetése, értékének megőrzése, gyarapítása ... stb.

Specifikus célkitűzések között pedig meghatározza (i) Székesfehérvár folyamatos fejlődéséhez szükséges feltételek megteremtését; (ii) legfőbb célként az életminőség javítását, élhető város kialakítását, fenntartását; (iii) az ehhez szükséges megfelelő intézményrendszer működtetését, utak, közművek kiépítését, közterületek, zöldfelületek kialakítását, és mindezek fenntartását; (iv) valamint a törekvést az Önkormányzat tulajdonában lévő vagyon folyamatos karbantartásának biztosítására, a vagyon értékének megőrzésére, növelésére és (v) az energiatakarékosságot célzó beruházásokra.

Végezetül a közfeladatok ellátásához nem szükséges vagyontárgyak piaci alapon való hasznosításával vagy értékesítésével kíván a terv a kiadások finanszírozásához hozzájárulni.

A vagyongazdálkodási terv a gazdasági program, a fejlesztési tervek, az éves költségvetések részeként kerül gyakorlatilag megvalósításra.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város 2015-2020 gazdasági programját a Közgyűlés 528/2015.(VII.23.) számú SZMJVÖ KGy. határozattal fogadta el, mely részletesen bemutatásra került az ITS Megalapozó munkarészében. A program felülvizsgálata keretében a Közgyűlés 2020. július 15-i ülésén arról döntött új programot nem alkot, hanem jelen program időbeli hatályát 2025-ig meghosszabbítja, illetve a humánjárvány okozta helyzet és annak kockázatai miatt abban céljai kapcsán a hangsúlyt az önkormányzati működés, illetve önkormányzati többségi tulajdonban lévő gazdasági társaságok hatékonyságának növelésére helyezi.

Az Önkormányzat vagyona a 2021. december 31-i vagyonmérleg alapján 150,59 Mrd Ft. A befektetett eszközök aránya az eszközökön belül 71,5%. A tárgyi eszközök pedig 89,9%-át tették ki a befektetett eszközöknek. A tárgyi eszközökön belül továbbra is a legmagasabb tételt az ingatlanok jelentik, összes értékük 87,49 Mrd Ft, mely a 2018-as értékhez képest 5,3 Mrd Ft emelkedést jelent.

Millió Ft	A/I. Immateriális javak	A/II/1 Ingatlanok és a kapcsolódó vagyon értékű jogok	A/II/2 Gépek, berendezések, felszerelések, járművek	A/II/4 Beruházások, felújítások	Összesen
Forgalomképtelen törzsvagyon	0	37 975 845	0	0	37 975 875
Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű törzsvagyon	0	0	0	0	0
Korlátozottan forgalomképes vagyon	15 379	31 366 896	1 481 613	6 911 192	39 775 080
Üzleti vagyon	80 524	18 141 901	833 522	0	19 055 947
Törzsvagyon összesen	95 903	87 484 642	2 315 135	6 911 192	96 806 872

27. táblázat: Székesfehérvár MJV önkormányzat vagyona, forgalom-képesség szerinti összetétele (eFt), Forrás: Székesfehérvár MJV Polgármesteri Hivatal, 2021. évi zárszámadás

Részben az EU-s, illetve hazai források, részben a saját, önkormányzati forrásból finanszírozott beruházásoknak betudhatóan az önkormányzat vagyona számottevően gyarapodott 2021. év végén. A vagyon 90,4%-át kitevő ingatlanvagyon jelentős része (43,4%) forgalomképtelen; a kötelező önkormányzati feladatellátáshoz kapcsolódik (közutak, közterületek, zöldterületek, parkok... stb.); 35,9% korlátozottan forgalomképes; 20,7% üzleti vagyon.

1.1.8.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Székesfehérvár MJV Önkormányzata településfejlesztési tevékenysége legfőbb szereplői a Közgyűlés, annak bizottságai, kiemelten a Stratégiai Fejlesztési Bizottság, valamint a Polgármesteri Hivatal szervezeti egységei.

Az Önkormányzat elsősorban saját hivatali szervezetén belül oldja meg településfejlesztési operatív feladatait, dedikált településfejlesztési szervezeti egység létrehozása nélkül. Településfejlesztési kérdésekben alapvetően a Jegyzői kabinet (Fejlesztési és Projektmenedzsment Főosztály), a Gazdasági Igazgatóság (Költségvetési Iroda), a Városfejlesztési és Üzemeltetési Igazgatóság, a Humán Szolgáltatási Igazgatóság, illetve a Főépítési Iroda illetékes.

Speciális projektmenedzsment szervezetként létezik a Székesfehérvári Városfejlesztési Közhasznú Nonprofit Kft., tevékenységi köre azonban leginkább a 2007-2013-as uniós támogatási időszakhoz kötődő, 2008-ban elfogadott, illetve 2009-ben kiegészített Integrált Városfejlesztési Stratégiában szereplő városfejlesztési célok megvalósítása és a városfejlesztési akciók, projektek végrehajtását látja el, valamint a fejlesztési projektek tervezéselőkészítését. Emellett ingatlankezelési, építményüzemeltetési feladatokat is felvállal, pl. a felújított Hiemer-ház vagy az Önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek esetében.

1.1.8.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitiká

Ennek keretén belül Székesfehérvár gazdasági és fejlesztési politikájának meghatározásakor annak fenntarthatósága volt az egyik pillére. Azaz az, hogy a gazdaság versenyképességének fenntartásával, tovább erősítésével és így a helyben felhasznált jövedelmek növekedésével, annak elsőbbségével jut/jusson a városi funkciók bővülése újabb és újabb forrásokhoz.

A másik, hogy a város fejlesztése a napi szinten a „várost használó ingázók”-kal növelt negyedmillió város megfelelő színvonalú működtetésére és fejlesztésére figyelemmel kell, hogy történjen.²⁵

Székesfehérvár gazdaságfejlesztési eszközeinek számba vételekor abból indultunk ki, mely esetekben van közvetlen, mely esetekben közvetett, ösztönző szerepe Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának. A város tudatos fejlesztése vonzó befektetési és működési

²⁵ OECD és az EU DG REGIO igazgatósága (regionális és városi politika) által közösen kifejlesztett egységes városdefiníció szerint és a kiadott országtanulmány alapján (2019)

célterületként, a minőségi városi infrastruktúra és magas minőségű, elérhető jóléti közszolgáltatások biztosítása mellett Székesfehérvár nagy hangsúlyt helyez az oktatás-képzés, a megfelelő, a gazdaság igényeihez rugalmasan alkalmazkodni képes munkaerő minőségi és mennyiségi utánpótlására, ennek érdekében együttműködést kötött az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Karával, a Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusával és tette le alapjait a duális rendszerű felsőoktatás kialakításának.

Az önkormányzat térségi szemléletét igazolja az 1991 novemberében létrehozott Városkörnyéki Koordinációs Bizottság (VBK) is, mely napjainkban huszonöt környékbeli település kisléptékű fejlesztési igényeit szolgálja ki saját eszközei erejének mértékében. A huszonöt településből három városi rangú (Aba, Enying, Polgárdi) és huszonkettő község. A VBK, mint testület tagjai közé tartozik a huszonöt település polgármestere, illetve Székesfehérvár polgármestere és alpolgármesterei. A VBK a megyeszékhely és a környező településeinek összehangolt együttműködésére és a közös érdekek képviselésének hatékony ellátása érdekében jött létre. Települései hozzájárulásként lakosonként és évente 15 Ft-ot fizetnek be az ún. Városkörnyéki Alapba, elsődlegesen kölcsönös gazdasági céljaik megvalósítására. Természetesen Székesfehérvár a legnagyobb befizető. Az Alapból folyósítható kamatmentes kölcsönt pályázat útján igényelhetik a tag települési önkormányzatok vagy azok társulásai.

Az önkormányzat gazdaságfejlesztő tevékenységét korábban domináló két régóta működő szervezet a Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA) és a Székesfehérvári Vállalkozói Központ Közalapítvány. Előbbi portfóliójában a kisvállalkozások mikrohitelzési konstrukciókkal történő elérése került előtérbe, míg utóbbi az inkubátorház és irodaház működtetés felé fordult.

2017-ben Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata kisvállalkozói gazdaságélénkítési programot indított el, mely az RVA mikrohitelzési tevékenysége bázisán a helyi kisvállalkozói kört támogatja vállalkozásindítás, valamint likviditásuk tekintetében, beruházásaik területén.

Ehhez szorosan kapcsolódva az Önkormányzat részt vesz RVA vezető partnerségével, nemzetközi együttműködésben megvalósuló projekt: az „Access To Microfinance for Small- and Medium Sized Enterprises” című projekt tanácsadó csoportja munkájában.

2019-ben pedig az országban második településként az MFB Csoport és az Önkormányzat együttműködésében elindult a Székesfehérvár Városi Tőkealap, mely a Székesfehérváros és környékén működő vállalkozások dinamikus továbbfejlesztését támogatja kockázati tőke bevonásával, tőkeemeléssel.

Öt milliárd forintos keretösszeggel indult tematikus vállalkozásfejlesztési alapból eddig több (pl. a Concrate Style Kft, a Continest Kft., mint) nagy növekedési potenciállal rendelkező helyi vállalkozás kapott tőkejuttatást.

Az ösztönző helyi gazdaságpolitika fontos eszköze még a helyi adók rendszere, melyben a cégek versenyképességét erősíti és a lakosság vásárlóerejét, hogy a telekadó, 2015. január 1-vel eltörlésre került, a székesfehérvári lakosok magánszemélyként helyi adót pedig nem fizetnek, teljes adómentességet élveznek.

1.1.8.4 Lakás- és helyiséggazdálkodás

2012-ben Székesfehérvár MJV Önkormányzat Közgyűlése a 735/2012. (XII.21.) számú határozatával fogadta el a lakás- és helyiséggazdálkodási koncepciót, melynek fő célja, hogy közép-, és hosszabb távon kijelölje az Önkormányzat tulajdonában lévő lakásokkal és nem lakás céljára szolgáló helyiségekkel való eredményes, értékmegőrző és értékteremtő gazdálkodás főbb irányait. A lakás- és helyiséggazdálkodási koncepcióban foglaltak az ITS 2018 évi felülvizsgálati dokumentációjában kerültek részletesen bemutatásra.

Az önkormányzati ingatlanállomány lakásokból és nem lakás céljára szolgáló ingatlanokból áll. A lakások kor szerinti megoszlása változatos képet mutat, bő egyharmaduk a 2004-2006 közötti önkormányzati bérlakásépítési tevékenység eredményeként (Gánts Pál, Hübner és Mura utcák) 20 évnél fiatalabb, többségük: 43% 20 és 50 év közötti, 22%-uk 50 évnél idősebb.

Az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és nem lakás céljára szolgáló helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló 48/2010. (XII. 14.) önkormányzati rendelet az önkormányzati lakásokat két övezetbe sorolja: az I. övezet lakásai zömmel a történelmi belvárosban található, melyek kizárólag piaci alapon, a II. övezetbe tartozó lakások piaci és szociális alapon egyaránt bérbe adhatók.

Székesfehérvár önkormányzati bérlakásállománya számosságában folyamatosan csökken, amelynek háttérében elsősorban az avulás-bontás mellett a bérlakások értékesítése is szerepet játszik, továbbá az, önkormányzati bérlakás építésre 2006 óta (Mura utca) nem került sor.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Fenntartott önkormányzati lakásbérlmények száma	1 170	1 104	1 091	1 067	1 043	1 023	1 007	1 002	1 001	988
Csökkenés (%)	előző évi = 100 %	94,4	98,8	97,8	97,8	98,1	98,4	99,5	99,9	98,7
	2012 év = 100 %	94,4	93,2	91,2	89,1	87,4	86,1	85,6	85,6	84,4
		-5,6	-6,8	-8,8	-10,9	-12,6	-13,9	-14,4	-14,4	-15,6

28. táblázat: SZMJV önkormányzati bérlakások számának alakulása 2012-2021 között Forrás: SZMJV Polgármesteri Hivatal

1.1.8.5 Intézményfenntartás és energiagazdálkodás

Székesfehérvár MJV Önkormányzata által fenntartott intézmények működtetése közül egyes közszolgáltatások (pl. távhő, ivóvíz, közterületfenntartás) biztosítása külön önkormányzati tulajdonú cégek jogi és szervezeti keretein belül történik, ahol a tulajdonosi jogokat a Közgyűlés gyakorolja, míg az önkormányzati intézmények másik része közvetlenül az önkormányzat felügyelete és irányítása alá tartoznak, pl. egészségügy, oktatás, szociális ellátás, kultúra. Ezen intézményi kör működtetésére és fejlesztésére fordított forrásokat mutatja be az alábbi táblázat 2012-2017-2021 évek összevetésében.

Az Önkormányzat 2012. évi zárszámadása alapján ugyanabban az évben az Önkormányzat fenntartásában lévő intézmények (a Polgármesteri Hivatal nélkül) kiadása 16,4 Mrd Ft, mely összegből 16,1 Mrd Ft működtetésre, fenntartásra (98%), 289 millió Ft (2%) felújításra, illetve fejlesztésre fordított kiadás volt. Éves kiadásaik arányában kiemelkedő mértékben kaptak önkormányzati támogatást (80% fölött) a bölcsődék és az alap/középfokú oktatási intézmények, valamint a Vörösmarty Mihály Könyvtár.

Öt év elteltével a 2017. évi zárszámadás adatai alapján a fenti kategóriák értékei a következőképpen alakultak: az Önkormányzat fenntartásában lévő intézmények kiadása (a Polgármesteri Hivatal nélkül) 10,1 Mrd Ft; ebből az összegből 9,8 Mrd Ft működtetésre, fenntartásra (97%), 263 millió Ft (3%) felújításra, illetve fejlesztésre fordított kiadás volt. Az általános és középiskolai intézményfenntartásban és kapcsolódó önkormányzati hatás- és feladatkörben történt változásokat követően 2017-re az intézményi kiadások volumene és struktúrája jelentősen átrendeződött (pl. oktatási feladatellátási változások vagy korábban megyei kezelésű kulturális intézmények önkormányzati fenntartásba kerülése.)

2021-ben az intézményi kiadások – inflációval korrigáltan - minimálisan emelkedtek, ugyanakkor csökkenő városi lakosságszám mellett a kisgyermekellátás területén, az egészségügyi és szociális területen 15-35% között nőttek a ráfordítások. A kiadások növekedését részben az intézmények infrastrukturális fejlesztései, valamint nem elhanyagolható arányban a bérfelvezetésekkel járó személyi és kapcsolódó járulék költségek is befolyásolták ebben az időszakban. Az óvodák költségvetési kiadásainak változása mögött a megelőző évek kiemelkedő fejlesztési beavatkozásai állnak, illetve valamennyi ágazatot, működési területet érintően a pandémia átfogó takarékosági intézkedései, költségvetési kihatásai.

29. táblázat: Intézményfenntartás ágazat szerinti megoszlása 2012., 2017. és 2021. évben, inflációval kiigazított kiadás alapján Forrás: SZMJV Önkormányzat 2012., 2017. és 2021. évi zárszámadás

	Költségvetési kiadások összesen 2012 (eFt)	Költségvetés i kiadások összesen 2017 (eFt)	Változás inflációval*	Költségvetés i kiadások összesen 2021 (eFt)	Változás inflációval**
Eü. ellátás	657 481	887 937	123%	1 376 344	135%
Bölcsőde	371 369	527 693	129%	707 153	117%
Óvodák	2 064 535	2 601 152	114%	2 668 256	89%
Szociális ellátás	1 180 627	1 628 550	125%	2 130 577	114%
SZIK**	2 501	1 469 271	n.r.	1 337 303	79%
Kulturális ellátás	1 394 089	2 987 508	195%	3 492 857	102%
Alapfokú oktatás	4 993 893	0	nr	0	nr
Középfokú oktatás	5 743 886	0	nr	0	nr
Esélyek Háza	19 542	nr	nr	nr	nr
Összesen (Polgármesteri Hivatal nélkül):	16 427 923	10 102 111	56%	11 712 490	101%

* 2012.01.01.-2017.12.31 összesített infláció – 110,8%; ** 2018.01.01.-2021.12.31 összesített infláció -114,7% *** létrehozva 2012. november! *** 2012. évben önállóan működtek az iskolák, a SZIK 2012. december havi alapításához tartozó kiadások és a 2017. évi iskolák étkeztetési feladatait is tartalmazó kiadások összehasonlítása nem releváns.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város energiagazdálkodása az önkormányzati épületek vonatkozásában, a közvilágítás és a közösségi közlekedés energiafogyasztásán keresztül kerül bemutatásra a SECAP jelenleg elérhető munkaverziójának kibocsátási leltárára támaszkodva.

Az alábbi táblázat tartalmazza Székesfehérvár végső energiafogyasztását [MWh] valamint CO2 kibocsátás [t/CO2] készletét 5 kulcsfontosságú ágazat mentén 2019-re vonatkozóan. A SECAP szerint ezekben az ún. Covenant-ágazatokban képes a helyi önkormányzatok befolyásolni az energiafogyasztást, ezáltal csökkenteni a CO2 kibocsátást.

A SECAP módszertan szerint CO2 alap kibocsátás készletbe az ipari fogyasztók nem kerültek megjelenítésre, mivel a legnagyobb fogyasztók a városban ETS iparági szereplők, így szabályozott kibocsátók.

30. táblázat: Székesfehérvár MJV energiafogyasztási adatai és kibocsátás készlete, 2019 Forrás: SZMJV Önkormányzat SECAP társadalmi egyeztetési változat

Ágazatok	Végső fogyasztás (MWh)	CO2 kibocsátás (t/CO2e)
I. Épületek/Építmények/berendezések és Ipar		
Önkormányzati épületek, berendezések/ létesítmények	182 269	39 760
Szolgáltató (nem önkormányzati) épületek, berendezések/ létesítmények	1 610 335	421 273
Lakóépületek	555 347	132 482
Közvilágítás	5 400	1 868
IPAR	Ipar (nem ETS-ágazat)	606 833
	ETS	-
I. Részösszeg	2 960 184	805 347
II. Közlekedés		

Ágazatok	Végső fogyasztás (MWh)	CO2 kibocsátás (t/CO2e)
Önkormányzati flotta	3 426	911
Közösségi közlekedés	18 566	4 957
Magáncélú és kereskedelmi szállítás	574 431	146 841
II. Részösszeg	596 423	152 709
Összesen (I. + II.)	3 556 607	958 056

A fenti táblázat a végső energiafelhasználást és kibocsátást tartalmazza, két fő kategóriára bontva. Az első kategóriában az épületek, berendezések/létesítmények, önkormányzati közvilágítás, ipar adatai szerepelnek. Ebben a kategóriában a legnagyobb energiafogyasztók a szolgáltató épületek. A kiugróan magas érték a Széphő Zrt. hőtermelő telephelye, ahol a távhő előállítás érdekében jelentős teljesítményű gázkazánok és gázmotorok üzemelnek, így a gázfelhasználás is kiugróan magas. A bejövő energia döntő mennyisége itt átalakításra kerül (hő és áram) és a felhasználók fogyasztják el. A második kategóriába az önkormányzati flotta, közösségi közlekedés, valamint a magáncélú és a kereskedelmi szállítás energiafogyasztási adatai kerültek részletezésre. A legnagyobb energiafogyasztás ebben az esetben a magán és kereskedelmi szállítás területén tapasztalható.

A 2022. április hónapban lefolytatott intézményi kérdőíves felmérés egyik kutatási szegmense volt az energetika. A válaszok szerint 69 db energetikai célú projekt valósult meg a vizsgált intézményeknél az elmúlt 10 évben, ez a válaszadó szervezetek, illetve telephelyeik több mint a felét, 52,2%-át érintette.

Ebből 26 db komplex projektként valósult meg, 25 db tisztán gépészeti célú fejlesztés volt és 14 db nyílászárócserevel érintett épületkorszerűsítést jelentett.

Jelentősek az eltérések a válaszadók között. Az önkormányzati cégeknek csupán 33%-a (részben összefüggve azzal, nem saját ingatlanban végzik tevékenységüket); az egészségügyi intézmények 45%-a; az óvodák 87%-ában történt valamilyen típusú energetikai korszerűsítés, e két utóbbi a TOP források, illetve az önkormányzat saját fejlesztési forrásaival és ütemezett, program szerinti felújításai beavatkozásaival függenek össze. Míg a szociális intézmények, illetve telephelyeik egyikében sem történt ilyen jellegű beavatkozás.

1.1.8.6 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A törvényben ismertetett településüzemeltetési szolgáltatások túlnyomó részét Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. látja el, mely a következő területeken is aktív: városi piac üzemeltetése, városi uszoda üzemeltetése, Bregyó Sportközpont üzemeltetése, közhasznú foglalkoztatás szervezése, városi táborok (Székesfehérvár-Bregyó, Velence) természetvédelmi tanösvény (Sóstó), csapadékcsatorna-rendszer és a városi tavak üzemeltetése, állati hulladékgyűjtés (kistérségben is).

31. táblázat: Településüzemeltetési feladatok és közszolgáltató szervezetek, Forrás: Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata

Településüzemeltetési közfeladat	Szervezet
Köztemetők kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Közvilágításról való gondoskodás	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása	Kémény Zrt.
Helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.
Gépjárművek parkolásának biztosítása	Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata és Polgármesteri Hivatala a 2015. évi CCXXII. törvény alapján elektronikus ügyintézészt biztosító szervnek minősül. E-ügyintézéshez természetes személyeknek, gazdálkodó szervezeteknek és az ügyfél jogi képviselőjének, illetve ügyfélként

eljáró állam, önkormányzat, költségvetési szerv, ügyész, jegyző és egyéb közigazgatási hatóságnak különböző elektronikus csatornákon keresztül biztosít szolgáltatást (e-papír, e-önkormányzat portál az önkormányzati ASP-rendszerben, cég- ügyfél illetve hivatali kapus bejelentkezések).

Elérhető szolgáltatások fő csoportjai a következők: ügyindítás; adóegyenleg-lekérdezés; adóbevallási információk; adók, díjak, illetékek befizetése; számlák befizetése; ügykövetés.

Elektronikusan indítható ügyek fajtái 2022 II. negyedévében: kétféle közterület használati engedély kérelmei; panasz bejelentés; parkolási büntetés befizetése. Az elektronikusan nem indítható ügyek 9 fő csoportokba soroltak: közlekedési ügyek (7); lakás-, vagyongazdálkodás (5); tűzvizsgálati hatósági bizonyítvány (1); közterület-használat (7); környezetvédelem (3); pályázat (1); cégképviselő (1); településképi eljárások (2); településrendezéssel összefüggő partnerség (1).

Az elektronikusan nem intézhető ügyek esetében az Önkormányzat a következő kiegészítő információkat biztosítja honlapján: ügy leírása, kitöltési útmutató; ügyintézés helye (szervezet, cím, ügyintéző elérhetősége); vonatkozó jogszabály; kitöltetlen űrlap letöltése PDF formátumban; oldal ellenőrzése (űrlap kitöltése ellenőrzése a honlapon)

Székesfehérvár önkormányzata a megyei jogú városok között elsőként, 2020. márciusában, a covid időszak kezdetekor indította el „Székesfehérvár” applikációját, amely Android és iOS platformokon is elérhető. Hírek és tájékoztatók (üzenetek külön váratlan események, közlekedési információk esetén) megjelenítése mellett, tartalmaz városi szolgáltatásokkal, közterületekkel kapcsolatos térképes hibabejelentőt, városi kedvezménykártya rendszert, lakcím beállításával személyre szabott közszolgáltatói hirdetések elérhetőségét, eseménynaptárat, útinformató, okostérképet. 2022. áprilisában 5000 fölötti letöltést teljesített az applikáció

Az Önkormányzat kiemelt támogatásával a Székesfehérvár Fejlődéséért Alapítvány által fenntartott Alba Innovár Digitális Élményközpont 2017 nyarán nyílt meg Székesfehérváron. Célja, hogy az iskolások testközelből, robotokkal, informatikai- és okoseszközökkel ismerhessék meg a digitalizáció világát. A diákok korszerű, 21. századi környezetben tanulhatnak robotikáról, mikroszámítógépek segítségével elsajátíthatják a programozás alapjait, készíthetnek 3D-s alkotásokat, és játékos környezetben ismerkedhetnek meg a legújabb informatikai trendekkel. Az elmúlt 2020/2021-ig tartó tanév alatt 12 137 székesfehérvári diák vett részt a programokon. A kiemelt támogatók között a város számos kiemelkedő feldolgozóipari multinacionális vállalata jelen van (Howmet-Köfém, Denso, Harman, Videoton), amely a jövő munkaerőpiaci érdekeinek jelenlétét is tükrözi. A diákoknak nyújtott élményalapú szolgáltatások mellett a szervezet digitálisszakember-képzési programokat is indított, intelligens gyártási technológiák kezelését, menedzselését oktatta céges megrendelők számára. A program az Óbudai Egyetem ARMK bevonásával folytatódik.

Székesfehérvár MJV Önkormányzata **intézményei digitális működését**, jellemzőit kérdőíves formában mérte fel az érintett szervezetek körében az FVS kidolgozását támogató módszertan tartalmi követelményei alapul vételével.

A 2022. április hónapban lefolytatott felmérésbe széles körűen: az önkormányzat hivatalára, intézményeire (egészségügyi, óvodai, bölcsődei, szociális, kulturális), valamint gazdasági társaságaira kiterjedően érkeztek be válaszok.

A kérdőívet 56 db szervezet (önkormányzati cég, intézmény) töltötte ki 69 db helyszínrre, székhely és telephely adataik szerint megbontva. Ezen szervezetek összesen 2.663 fő munkavállalót foglalkoztatnak, melynek 1,9%-a, 50 fő rendelkezik IKT kapcsolódású végzettséggel. Ez összhangban van azzal, a válaszok alapján mintegy ¾-e (76,8%-a) a szervezeteknek külső vállalkozóval végzi az informatikai hálózat karbantartását/üzemeltetését (szervezetek száma és a kérdésre adott válaszok száma az esetleges vegyes szervezeti struktúra miatt tér el).

A szervezetek állományának IKT tudása, kompetenciái fejlesztése vonatkozásában kapott válaszok szerint az elmúlt 3 évben (2019-2021) 60 fő vett részt IKT hozzáértést/tudást erősítő tanfolyamon/képzésen, ez a válaszadó szervezetek munkavállalóinak 1%-a. Figyelemmel a 27 db képzési eseményre az személyenként mintegy 2 képzést jelentett. Az érintett munkavállalók közül 48 fő, csaknem 2/3-a a válaszoknak az önkormányzati cégeknél merült fel, és a fennmaradó képzetti kör az óvodáknál, bölcsődéknél, illetve az egészségügyi intézmények munkavállalóiból

került ki. A cégek önerőből, az önkormányzati intézmények részben pályázati forrásból is finanszírozták ezeket a képzéseket.

A beérkezett válaszok alapján az intézményeknél összesen 1.161 db IKT eszközt tartanak nyilván és működtetnek, átlagosan 7,5 millió forint könyv szerinti értéken. Ez az egyes szervezeteknél – a profil és tevékenység (p. Könyvtár, ÖIK, Médiacentrum vs óvodák) jellegénél is fogva - nagy eltérést mutat. Az informatikai eszközök a vizsgált szervezeteknél, illetve telephelyeiknél 73,9%-ban hálózatba vannak kapcsolva.

A kérdőívet kitöltő szervezeteknél 42 db (60,9%) adminisztratív és pénzügyi adatokat egyaránt kezel. Az alaptevékenységhez kapcsolódó adatvagyonnal valamennyi szervezet rendelkezik. A szervezet tevékenységüket támogató informatikai rendszereket/szoftvereket elsősorban az alaptevékenységük támogatására, illetve a back office feladatok (pénzügy, számvitel, stb.) ellátásához alkalmazzák és csupán a válaszok 8,8%-ában használnak a vizsgált szervezetek az általuk alkalmazott szoftverek közül vezetői döntéstámogatást és 2,4 %-ában épületüzemeltetést támogató informatikai rendszert.

A vizsgált szervezeteknél jellemzően digitális adattárolás és a napi szintű működést szolgáló adatfeldolgozás történik. Míg csaknem a fele szervezet esetében belső használatra, jelentések, prognózisokhoz készítéséhez is használják az adatokat. Míg háromból két szervezetre (63,8%-ára) bizonyos típusú alaptevékenységhez kapcsolódó adatok nyilvános megjelenítése is jellemző (pl. honlapon a közszolgáltatást igénybe vevők felé), mely aránytól az óvodák és szociális intézmények tértek el jelentősen, esetükben ez az arány jóval alacsonyabb tevékenységük jellegéből és jogszabályi működési kereteikből adódóan.

Az alaptevékenységhez kapcsolódóan keletkezett adatokat - válaszaik szerint a szervezetek 81,2%-ban saját szerverükön (is) tárolják. 30 db válasz központi szerverben, 39 db harmadikfélszolgáltató rendszerében, 19 db központi adatfelhőben (is) tárolja adatait. A válaszadók 4/5-e rendelkezik saját honlappal (a szociális intézmények azok, amelyek nem ügyfélkörük elérési csatornáival összhangban).

A vizsgált kulturális intézmények mind a honlap, mind a közösségi média lehetőségeit kiaknázzák kommunikációs felületként. A 8-ból 3 db válaszadó applikációt is alkalmaz. Ez utóbbit, az internetes kommunikációs felületen applikációt használó szervezetek körét még 2 önkormányzati cég egészíti ki, ezzel a válaszadók csupán 7%-a (összesen 5 db) az, amely használ applikációt.

Míg a válaszadók 42%-a nem alkalmaz semmilyen digitális platformot az ügyfelekkel, érdekeltjeikkel való kapcsolattartásra (ezek az egészségügyi és a szociális területen működő intézmények (nem ide értve a bölcsődéket).

A 2022. április hónapban lefolytatott **lakossági kérdőíves** felmérésnek is volt digitális aspektusa, mely részben az önkormányzat, közszolgáltatások digitális tartalmára is reflektál.

1.1.9 A táji és természeti adottságok vizsgálata

A megyeszékhely és közvetlen térsége több különböző kistáj jellegzetességeit mutatja köszönhetően annak, hogy az Alföld és a Dunántúli-középhegység találkozásánál fekszik, három alföldi (Sárrét, Közép-Mezőföld, Velencei-medence) és három középhegységi (Velencei-hegység, Sörédi-hát, Móri-árok) jellegű kistája kellő sokszínűséget teremt, mely az ITS megalapozó dokumentumában részletesen bemutatásra kerül, az ITS 1.12. fejezete képezi jelen tartalmi rész alapját.

A város közigazgatási területe – az FVS tervezési területe - 17.089 ha, melynek mintegy 27,46%-a kivett, azaz beépített, vagy beépítésre szánt terület a város szerkezeti terve alapján. Székesfehérvár térségének tájhasználatát a kiváló termőföldekre alapozott mezőgazdasági termelés határozza meg, mely a megyei átlagnál némileg alacsonyabb (közigazgatási terület kb. 50%-a). Viszont az agroökológiai adottságok kiválóak, a szántóterületek aranykorona értéke 25,72 AK, mely meghaladja a megyei átlagot. A gyepterület (rét, legelő) részesedése megközelítőleg azonos a megyei értékkel (~7%). A város területén található, több hasznosítatlan rét és legelő közül az Alsóvárosi rét zöldterületbe sorolásával kerülhet sor a Fehérvár Tüdeje rehabilitációs projekt további ütemeinek megvalósítására. A gyepterületek jelentős része természetvédelmi szempontból kiemelkedően értékes terület (Sárrét, Aszal-völgy, Dinnyési-fertő és Császárvíz menti gyepek).

A város erdősültsége a teljes területre vetítve 7 % körül alakul, ami jóval alacsonyabb a megye 13,9 %-os erdősültségénél. Az Országos Erdőállomány Adattár szerinti erdők összesen 1.201 ha területet tesznek ki, ezek közel fele kiváló termőhelyi adottságú. Az erdőterületek jelentős hányada védelmi rendeltetésű, de mintegy 65 ha összterületen közjóléti szerepet betöltő erdő is található (halastavak menti erdők).

A külterület meghatározó, táj rehabilitációt igénylő területei a felhagyott és üzemelő külszíni bányák és a regionális hulladéklerakó területe. Székesfehérvár belterületén a területfelhasználási módok aránya az elmúlt évek során lényegesen nem változott. A város épített környezetét legnagyobb részben kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkező, mezőgazdasági használatban levő területek veszik körül, ahol a beépítés nagyfokú korlátozása jellemző, megakadályozva az értékes termőterületek csökkenését.

Székesfehérvár igazgatási területén a 2/1990. (XI.21.) sz. KTM rendelet szerinti lehatárolással országos védelem alatt áll a 121 hektár kiterjedésű Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Területe, továbbá a 3/1985.(X.21.) OKTH rendelettel módosított 1667/1966. OTvH határozat alapján fokozottan védett az 539 hektár kiterjedésű Dinnyési-Fertő Természetvédelmi Területe. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében „ex lege” védett területként nyilvántartott földvár található a város külterületén (Feketehegytől nyugatra).

Székesfehérvár területén helyi természetvédelmi oltalom alatt álló területek: Székesfehérvári Sóstó Természetvédelmi Terület (37/2002. (XII. 30.) önk. rendelet); Csalapusztai tájképi kert Természetvédelmi Terület (30/1992. (XI.26.) önk. rendelet); Székesfehérvár Aszal-völgy Természetvédelmi Terület (5/2015. (I.20.) önkormányzati rendelet); Székesfehérvár Jancsár-völgy Természetvédelmi Terület (6/2015. (I.20.) önkormányzati rendelet); Székesfehérvár Máriamajori-erdő és Nagy-völgy Természetvédelmi Terület (41/2015. (X.14.) önkormányzati rendelet) és természeti emlékek: Székesfehérvár védett fái, fasorai (30/1992. (XI.26.) önk. rendelet); Aplítbánya geológiai rétegsor természeti emlék (35/2000. (XI. 22.) önk. rendelet).

Továbbra is tájhasználati konfliktussal járhatnak a zöldmezős lakó és gazdasági beruházások és a külterületet érintő infrastruktúra fejlesztések: mindezek az értékes termőföldek csökkenését, hagyományos tájszerkezet átalakulását, izolációs hatások erősödését, ökológiai kapcsolatok romlását eredményezhetik.

Székesfehérvár „tájsebei” a külszíni bányaterületek és a regionális hulladéklerakó. E tevékenységek befejeztével gondoskodni kell a roncsolt területek átfogó rekultivációjáról, utóhasznosításáról. KSH adatok alapján (2019. év az utolsó elérhető közlés) Székesfehérvár területén négy működő bánya van, és kettő felhagyott. Mindegyikük kisebb méretű külfejtés, a felhagyottak az 1980-89-es, illetve a 2010-19-es évtizedben fejezték be működésüket. A négy működőből egy agyagbánya (Zámolyi út – lásd 6.1.13.7) és három gránitmurva bányaterület, utóbbiak egymás közvetlen szomszédságában (Kisfalud - Jancsár-völgy - Nagyszombati út által kijelölt külterületen) a két felhagyott bányatelekkel együtt.

A város egyes területei jelenleg nem rendelkeznek kielégítő védelemmel bizonyos környezeti hatásokkal szemben, melyek főleg a klímaváltozásnak tudhatók be. Az É-i területeken a vízerózió kedvezőtlen hatásai érvényesülnek, az ÉK-i részeken pedig a belvíz okoz problémákat, melyek megfelelő vízrendezéssel mérsékelhetőek lennének, illetve további javulást nyújthat a megfelelő mértékű erdősítés, fásítás, mely a Ny-i területeken jellemző szélrózsiá kezelésére is megoldást adhat. Ebben a 2014-20-as időszakban megkezdett Fehérvár Tüdeje projekt jelentős előrelépést hoz, az Alsóvárosi rét és Palotavárosi tavak komplex fejlesztése keretében 248 ha nagyságú zöldterület megújítását eredményezi ütemezetten 2023-ig. Az erdősültség Székesfehérvár területén meglehetősen alacsony, így ezen a területen további beavatkozásokra van szükség, ami mellett a város elkötelezett.

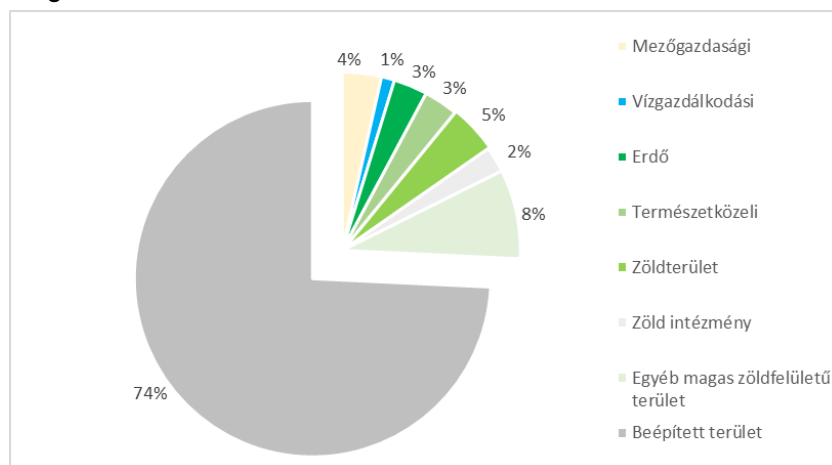
1.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

A zöldfelületi rendszer az ITS megalapozó dokumentumában részletesen bemutatásra kerül, az ITS 1.13. fejezete képezi jelen tartalmi rész alapját.

1.1.10.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A település zöldfelületi rendszerének elemei belterületen: a közterületeken kialakított közparkok, közkertek, a jelentős zöldfelületű létesítmények kertjei (pl. különleges területek – temető, sport- és rekreációs területek; oktatási- és egészségügyi létesítmények kertjei), lakókertek; külterületen: az erdő- és mezőgazdasági területek (kertés területek), természetközeli területek (gyepek, nádasok, állóvizek); továbbá az utakat, vízfolyásokat kísérő vonalas zöldfelületi elemek: gyepes, illetve fásított zöldsávok, fasorok.

A belterület zöldfelületi rendszer szempontjából meghatározó elemeinek megoszlását az alábbi diagram szemlélteti.

46. ábra: Meghatározó zöldfelületi elemek aránya a belterülethez viszonyítva

Fenti diagramon a „zöldterületek” közé kerültek besorolásra az önálló közparkok, kisebb közkertek, valamint az úszótelkes lakótelepeket közrefogó, magas zöldfelületű közterületek is. „Zöld intézmények” közé a jelentősebb (~50%) zöldfelületi aránnyal bíró oktatási, vagy egészségügyi

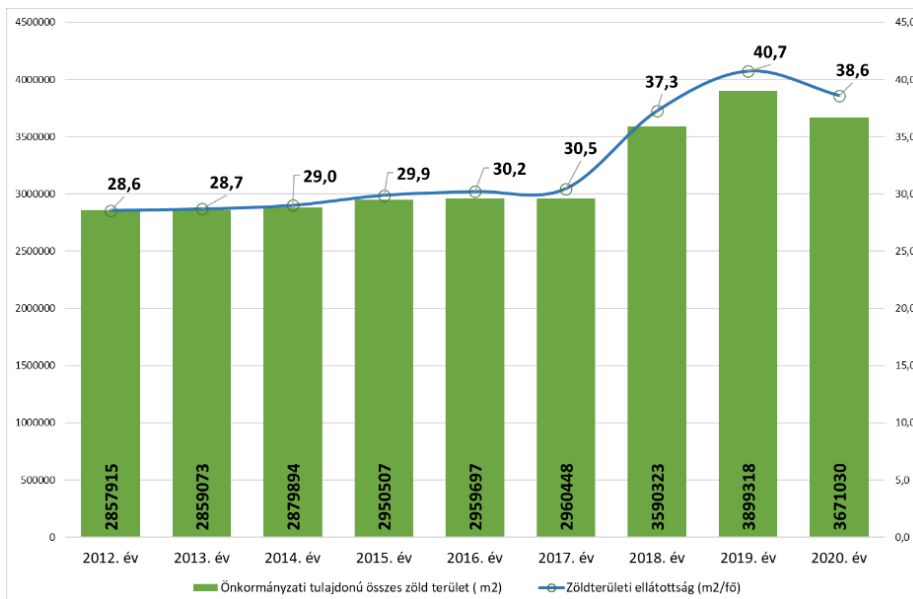
intézmények, és a sportterületek. Az „egyéb magas zöldfelületű területek” közé a kondicionáló jellegű szabadterületek (pl. közutakkal határolt zöldfelületek, közműterületek), továbbá jelentős részben a beépítésre szánt, kivett parlagterületek tartoznak.

1.1.10.2 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A belterület zöldfelületi rendszeréről elmondható, hogy a központi belterület közparkokkal, közkertekkel jól ellátott, illetve további mozgástér mutatkozik a jelentős rekreációs zöldfelületek (tovább)fejlesztésére a Palotavárosi tavak, illetve az Alsóvárosi rét környezetében. A város lakótelepeit értékes, közhasználatú zöldfelületek tarkítják. A nagy kiterjedésű családirházas lakóterületek közparkokban, közkertekben szegényesek, ugyanakkor a lakókertek ezt a hiányt mérséklik. A kertvárosi lakóterületek zöldfelületi aránya általában kedvező, de az elmúlt évtizedekben kialakított, újabb lakóterületi városrészeket már magasabb beépítettség jellemzi.

Zöldfelületi ellátottság értékelése

A jelenleg zöldterületként számon tartható területek nagysága 367,1 ha, ami 95,09 ezer fős népesség (KSH 2020) számára 38,6 m²/fő zöldterületi ellátást biztosít. A város önkormányzati tulajdonú zöldterületeinek nagysága – közparkok, közkertek, rekreációs erdőterületek – jelentősen bővült 2018-2019 években. 2020-ban – valamelyest csökkent, de így is - 28,5%-kal haladta meg a 2012-es mennyiséget.

47. ábra: Önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága és zöldterületi ellátottság alakulása 2012-2021 között (m²; m²/fő), Forrás: KSH

A zöldfelületi rendszer hiányosságai legfőképpen a zöldterületek eloszlásában, területi egyenlőtlenségeiben mutatkoznak meg, a zöldterületi ellátottság szintje bár sokat javult az elmúlt időszakban, mind mennyiségében mind minőségében továbbfejleszthető. Másrészt a táj és a város funkcionális elkülönülésében jelentkezik.

A belső városrészek mind tömörebbé váló szerkezetében rendszert alkotó zöldterületek kialakítására nem igazán került sor, ami a városi „zöldháló”, a városi „zöldfolyosók” kialakíthatatlanságában tovább érezteti súlyát.

Nagyobbnak mondható, funkcióval is rendelkező zöldfelületek jellemzően a vízfelületekhez kötődnek, a városban található közjóléti tavak és környékük kedvelt területek a városlakók körében, így ezek és környezetük fenntartása, illetve ésszerű fejlesztése elsődleges célként jelent meg a város számára. Nagyobb zöldfelületi elemként, különböző rendeltetésű területek gyűrűjébe ágyazva van jelen a városban a Sós-tó és környezete, valamint a Csónakázó-tó és a Palotavárosi tavak. Mindhárom terület zöldfelületi szerepe meghatározó a város számára, azon túl a Sós-tó védettséget is élvez, ennél fogva ezen területek hosszútávra előremutató átgondolt kezelése, komplex fejlesztése valósult meg és kiemelt figyelmet kapott az elmúlt fejlesztési időszakban.

A 2022. április hónapban lefolytatott **lakossági kérdőíves** felmérés kitért a zöldterületekkel kapcsolatos szokások és vélemények vizsgálatára is. Az adatok alapján a válaszadók 75,9%-a (825 fő) szabadidő eltöltésre, 55,8%-a (607 fő) kültéri közösségi programok és 49,8%-a (541 fő) kulturális rendezvények rekreációs céljával, míg 27,1% (295 fő) testedzés céljából keresi fel a zöldterületeket.

A kérdések közül arra, mely életminőséget befolyásoló tényező fejlesztését tartja szükségesnek a válaszadók fele 544 fő tartja fontosnak lakhelye, városrésze közösségi tereinek fejlesztését; és 292 fő (26,9%-a) a kitöltőknek a rekreációs célú sportolási lehetőség bővülését, ami ezzel a 9. helyet kapta az elméleti rangsorban.

Ezzel összhangban a városban elérhető humán közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezők értékelése keretében a zöldterületekkel a válaszadó több mint fele elégedett volt.

A kérdések közül arra, hogyan lehetne vonzóbbá tenni a város, városrésze zöldterületeit a válaszadók 64,2%-a (698 fő) a közeli szolgáltatások bővítését (pl. büfé, fagyizó, WC) preferálja, sétautak fejlesztését 57,4% (624 fő); gyalogos- és kerékpárosbarát megoldásokat 56,1% (610 fő), több hulladékgyűjtőt szorgalmaz 50% (544 fő); a közterületek fenntartásának minőségfejlesztését 49% (533 fő) tartja szükségesnek, gyakoribb kültéri programokat is számottevően 465 fő (42,8%) szorgalmaznak. A játszótérek, testedzőeszközöket 35,9%, valamint kisebb csoportok, családok szabadidőeltöltését szolgáló eszközök, bútorokat 37,1% bővítené. Míg a közvilágítást 39,7% és közterületfelügyeletet 39,5%-a a válaszadóknak tovább erősítené.

Míg a történelmi belváros és közvetlen környezete területeinek fejlesztésénél a válaszadók háromnegyede (75,8%-a) burkolt felületek arányának mérséklését közjóléti (ökológiai, rekreációs, esztétikai) zöldfelület növeléssel (pl. fásítás, függőleges zöld falak, tetőkertek természetes árnyékolók) tartja a legfontosabbnak; ezt követően 57%-ban a szigetszerűen elhelyezkedő zöldfelületek jobb összekapcsolását, zöld árnyékolást, illetve közel azonos arányban, a válaszadók több mint fele szükségesnek tartja még a városi klíma javítását, hősziget kialakulásának megelőzését, csökkentését, árnyékolást (52,3%) és a belváros meghosszabbítását Zichy-liget, Szent István tér felé (51,8%).

1.1.10.3 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A zöldfelületek fontos alakítói a város mikroklímájának, melynek a környezetre és a városlakók humánkomfort érzetére gyakorolt pozitív hatásai elvitathatatlanok, másrészt funkcióval „megtöltve” vonzó helyszínei a szabadidő aktív és passzív módon történő eltöltésének, harmadsorban a városi szövetben a település karakterét meghatározó elemként vannak jelen.

A zöldfelületi rendszerek konfliktusai elsősorban mennyiségi, másodsorban minőségi okokból erednek.

Mennyiségi problémákkal leginkább a belvárosi, illetve belváros közeli részek érintettek. Míg a kertvárosias jellegű városrészek (Feketehegy-Szárzrét, Öreghegy, Maroshegy, Felsőváros, Alsóváros) kevésbé jellemzők a mennyiségi problémák, mivel itt a családi házas, kertes kialakítások miatt a zöldfelületi ellátottság nagyobb mértékben biztosított.

A zöldterületek elégtelensége nem csupán elméleti, - elsősorban a múlt századi extenzív iparosítással összefüggő történelmileg kialakult - városszerkezeti probléma, hanem a városi életkörülmények nagyon is gyakorlati hiányossága, mivel a lakosság pihenésének, szabadidő-eltöltésének területi, zöldfelületi létesítményi feltételei, azok zöldfolyósó rendszere nincsenek a városon belül kellő mértékben biztosítva.

Azonban a meglévő zöldfelületi elemek foltszerű megjelenése miatt azok, vagy azok egy részének összefüggő területté alakítása csak nehezen megvalósítható, elsősorban a zöldfelületeket elválasztó területek használati módjának megváltoztatásával lehetséges, melyek azonban kártalanítási eljárásokat vonhatnak maguk után.

1.1.11 Közlekedés

1.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Székesfehérvár **legfontosabb helyzeti energiája elhelyezkedésében rejlik, kiváló térségi szárazföldi közlekedési kapcsolatai** is ennek köszönhetőek. Jelentősége nemzetközi (V. sz. Helsinki folyósó TEN-T kapcsolatok), hazai (gazdasági társaságai szállítási igényei, logisztika), regionális (félúton pl. Budapest és a Balaton Keleti medencéje között) és helyi szinten (napi szintű városba áramló hivatás-, egyéb bejáró forgalom) is kimutatható, az átmenő és helyben gerjesztett forgalma folyamatos kihívás elé állítja a városrendezési és településfejlesztési tevékenységeket.

A megyeszékhely közúthálózatának sajátossága, hogy az M7 autópályát, a 8. számú főutat és egy szakaszon a 7. számú főutat leszámítva **mindegyik főút és térségi jelentőségű út a város belterületén folytatódik** (7., 62., 63., 8., 81., 811.) egy sugaras rendszer jegyeit hordozva.

Főút/országos mellékút	Városi szakasza
8. sz. számú főút (Szfvár-Szentgotthárd/Rábafüzes) Ausztria felé	gyorsforgalmi úti kialakítással nyugatról kerüli el Székesfehérvár központi belterületét
7. sz. számú főút (Bp.-Szfvár-Letenye) Horvátország felé	Budai út - Kadocsa utca - Szent Flórián körút (K-NY elsőrendű tengely) *
62. sz. számú főút (Szfvár-Dunaújváros)	Seregélyesi út *
63. sz. számú (Szfvár-Szekszárd)	Sárkeresztúri utca - Szárcsa utca - Széchenyi utca - Vörösmarty tér - Piac tér - Palotai út (É-D elsőrendű tengely) *
81. sz. főút (Szfvár-Győr)	Móri út – Dózsa György út – Várkörút *

Főút/országos mellékút	Városi szakasza
811. sz. főút (Szfvár-Bicske/Tatabánya 1-es főút)	Béla út - Berényi út - Szekfű Gyula utca - Mátyás király körút - Schwäbisch Gmünd utca *
7201. j. összekötő út (Szfvár-Úrhida)	Úrhidai út *
8123. j. összekötő út (Szfvár-Zámoly-Gánt)	Zámolyi út - Havranek József utca* ill. külterület
8116. j. (Kápolnásnyék-Pákozdszfvár) ö. út	külterület, érinti Kisfalud külső városrészt
8202. jelű Szfvár-Kincsesbánya összekötő út	külterület
<i>Forgalmasabb sugárirányú útszakasz</i>	Pozsonyi út – Zsolnai utca és a Balatoni út* tengelye
<i>801. sz. főút a Feketehegy (Szárzrét) városrészen átvezető útszakasz</i>	Új Csóri út* (8-as elkerülő elkészültét követően)

32. táblázat: Székesfehérvár fő úthálózati elemei (* Székesfehérvár legforgalmasabb sugárirányú útjainak hálózati elemei) Forrás: SZMJVÖ Közgy. 492/2019.(VII.12.) határozat 2. melléklete, A szerkezeti terv leírása

Székesfehérvár városközpont irányú útjait több forgalmas harántoló útszakasz kapcsolja össze, a hatályos szerkezeti terv megnevezésében ezek: Horvát István utca - Lövölde utca; Mészöly Géza utca; Fiskális út; Prohászka Ottokár utca – Béke tér –Mártírok útja; Nagyszombati utca; Gáz utca – Széna tér vonala; Prohászka Ottokár utca – Várkörút; Deák Ferenc utca – József Attila utca. Ezen utak és csomópontjaik ki is jelölik azokat a krónikus területeket, ahol a város jelentős mértékű és nagy napi ingadozást mutató gépjárműforgalma közlekedési, levegőtisztasági és forgalombiztonsági problémákat koncentrálnak.

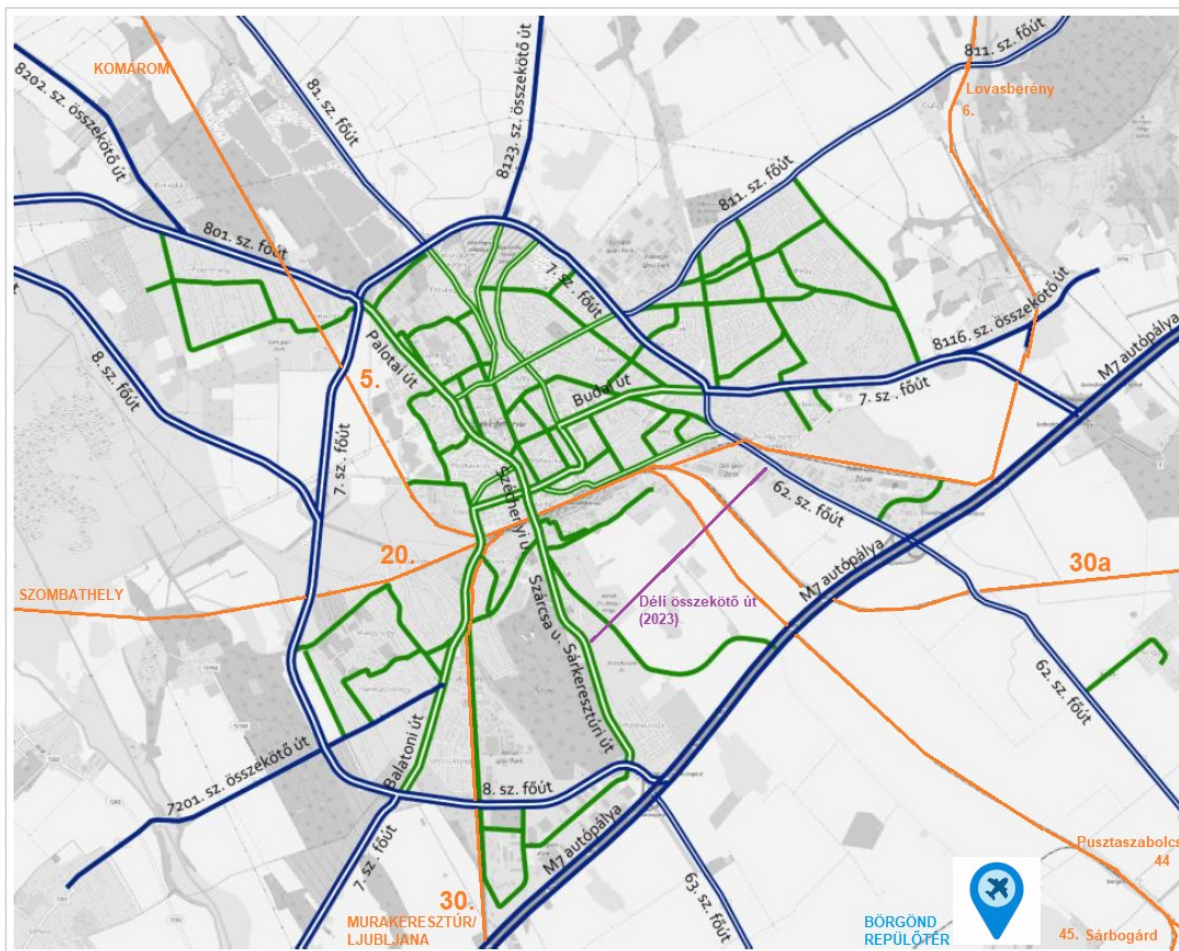
A városra jellemző, hogy **területe viszonylag jól átjárható**, de a 30-as (Bp.-Szfvár-Ljubljana transzeurópai fővonal), 20-as (Szfvár-Szombathely), 5-ös (Szfvár-Komárom) **vasútvonalak részekre tagolják**. A vasútállomástól délre eső területeken nem alakultak ki megfelelő hálózati kapcsolatok. A főbb hiányok részbeni oldására EU támogatás felhasználásával épül a Déli összekötő út (2023). A hatályos szerkezeti terv által azonosított hiányzó, illetve elégtelen közúti kapcsolatok listája a következő:

- 7-8. számú főút -7201.jelű út keresztezése (Kisfalud városrész elérése)
- 7-81.számú főutak csomópontja (kapacitásnövelés, kerékpáros kapcsolat)
- nagytérségi összeköttetés a 8-81. számú főutak között (Székesfehérvár elkerülő út IV. üteme)
- 81. számú főút 2x1 sávorról 2x2 sávossá kiemelt főúttá való bővítése annak forgalomnagysága és baleseti mutatói miatt
- elégtelen kapcsolati elem az M7 autópálya - 63. számú főút - 8. számú főút csomópontja (Auchan közelében) – csomópontfejlesztés folyamatban
- lekötés az M7 autópályára a 7. számú és 8. számú főutak külön szintű csomópontjától
- Alba Ipari Zóna IV. ütemhez szükséges M7 autópálya-7. sz. főút új feltáró út csomópontja
- 7. számú főút - Nagyszombati út csomópont körforgalmi csomóponttá való átépítése
- Székesfehérvár nyugati elkerülő úttal párhuzamos ún. belső gyűrű
- a városközpont tehermentesítése érdekében a városközponttól északra fekvő területek harántoló kapcsolatainak kiegészítése (Palotai út É - Fecskepart/Szedreskert - Bregyó köz - Móri út)

Fentiek mellett a szerkezeti terv leírása részletezett városrészi, közép- és hosszútávú úthálózati fejlesztési elemeket határozott meg mind a városi főutak mind a gyűjtőutak vonatkozásában.

- Északi városrészek – kapcsolati elemek, amelyek a jelenlegi hálózat kiegészítésével a városközpont kiváltását, kikerülését teszik lehetővé.
- Keleti városrészek – a Nagyszombati utcától keletre Kisfalud irányába tervezett lakóterület fejlesztések gyűjtőút hálózata, valamint a Multifunkcionális csarnokot megközelítő utak kiépítése.
- Déli városrész – az intermodális csomópont (Vasútállomás) és az M7 autópálya közötti fejlesztési terület tervezett úthálózata szakaszos létrehozása, a városközpont déli tehermentesítésére és elkerülésére, mint önálló fejlesztési terület egységnek a saját úthálózati elemei feltárás céllal.

- Nyugati városrész – Feketehegy közlekedési kapcsolatainak javítása, 7-es főút elkerülő szakaszának bekötése csomóponti és új gyűjtőútszakaszok kiépítésével Palotaváros és Maroshegy irányába.

48. ábra: Székesfehérvár közúthálózata a vasútvonalak feltüntetésével Forrás: SZMJV SUMP 2018 és saját szerkesztés

A város kiváló közlekedés-földrajzi adottságainak köszönhetően erős logisztikai szerepkörrel bír, itt működik a közép-dunántúli régió egyetlen logisztikai szolgáltató központ minősítésű létesítménye, vasúti szárnyvonalai kapcsolattal és konténerátrakó kapacitással, NAV regionális szerve vámiroda szolgáltatásával. Jelenleg és logisztikai nagykereskedelmi cégek használják ki ezen telephelyi adottságokat (Versteijnen Logistics, G.E.B.E., Alba-Zöhling, Textrade).

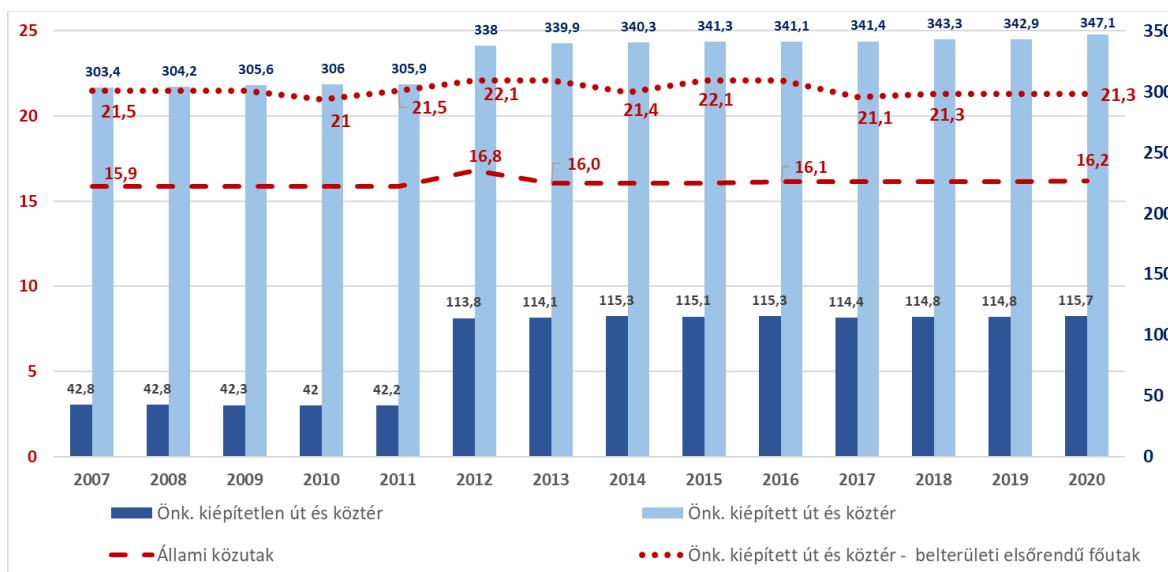
Székesfehérvár ipari parkjaiban további magyarországi és multinacionális vállalatnak, kereskedelmi láncnak található itt önálló logisztikai központja (Lidl, Coop, G.E.B.E., VT-ARtrans, DB Schenker), amellyel, hogy a nagy kereskedelmi cégek (Auchan, Metro, Tesco), vállalatok saját telephelyen is jelentős logisztikai forgalmat generálnak. A székesfehérvári logisztikai központ hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig. Módot ad dunaújvárosi kikötő elérésére a 62-es főúti kapcsolattal.

Székesfehérvár közlekedési szempontú vonzáskörzetének meghatározásához a 2018-ban elkészült, de végül hatályba nem lépett SUMP egyes felmérései támpontokat adnak, de a felmérések megújítása szükséges, legfontosabb inputja továbbra is a népszámlálási adatokon alapuló foglalkoztatási célú ingázás – lásd 1.2.1. Városteréség alfejezet.

1.1.11.2 Közúti közlekedés

Székesfehérvár város-szerkezete nyúlványokkal bővített gócpont jellegű, melyben a gócpont jelenti a tágabb értelemben vett belvárost, amihez csatlakozik a Feketehegy-Szárzsrét, az Öreghegy, a Maroshegy és az Alsóváros városrészek. A gócpont sugara két és fél kilométer, mely a nyugati irányban kb. 1 km-re csökken. Az úthálózat eredeti, történelmi váza sugaras jellegű, melyet a Kadocsa utcai gyűrű irányú elem 1970-es évekbeli fejlesztése tett gyűrűs-sugaras

jellegűvé. A hálózat jellegzetességei közé tartozik, hogy a város északi és keleti szektora sűrű úthálózatú, míg a nyugati és a déli részek erősen hiányos hálózatok. A teljes közúthálózat állami és önkormányzati utakból áll.

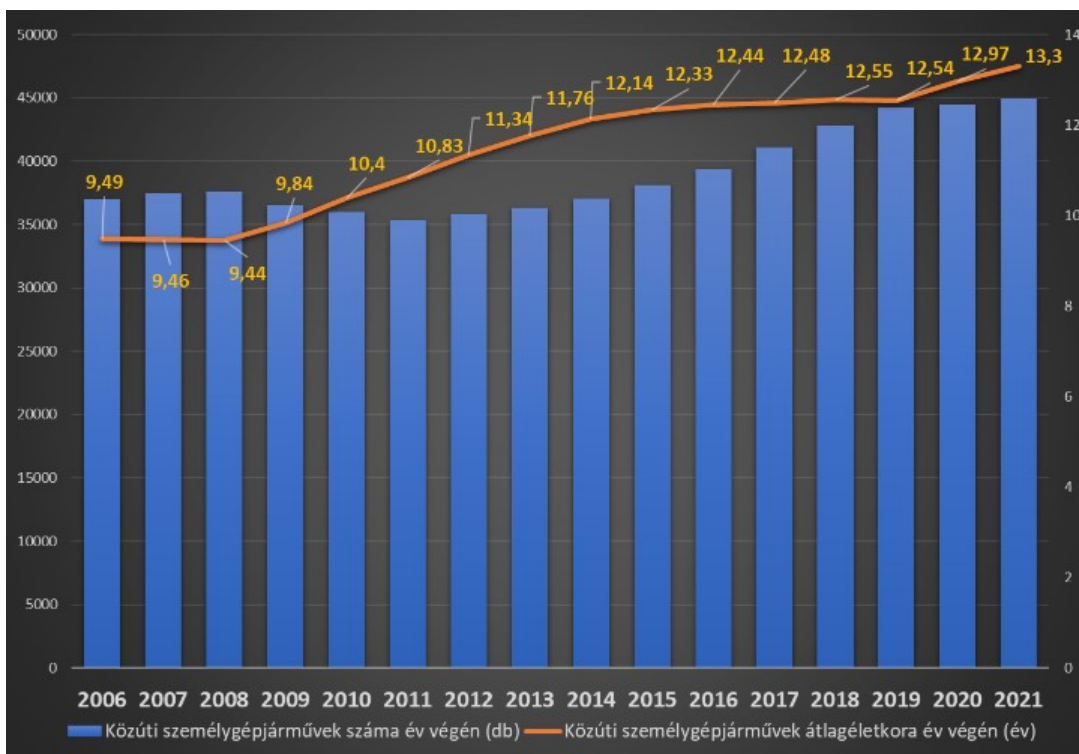
49. ábra: Helyi közutak kiépítettsége, alakulása Székesfehérváron 2007-2020 (km hossz) Forrás: KSH (TeIR)

Az állami közutak (főutak városi szakaszai) és önkormányzati tulajdonú belterületi elsőrendű főutak hossza hosszú évek óta gyakorlatilag változatlan, fejlesztési szükségletet az útpálya minőségi fejlesztései jelentenek (felújítás, karbantartás, közlekedésbiztonság, közvilágítás). A statisztikában nem jelenik meg a 2016-tal lezárult külterületi elkerülő út ütemek megvalósításának hatása, amelyek jelentősen segítik a Székesfehérvárra irányuló átmenőforgalom elvezetését az M7 autópálya és a 8-as, 7-es főutak között. A fent bemutatott időszakban a kiépítetlen utak hossza érdemben nem csökkent -sőt magasabb átlagértékkel stagnál, az új építések ugyan folyamatosak, de 2012 óta rendkívül alacsony volumenűek, a fejlesztési források karbantartás és felújítás jellegű tevékenységek ellátására fordítódnak. 2007 óta az önkormányzati út és közterületfejlesztések hossza 14,4%-kal nőtt, azonban az ezek által lefedett terület 25,2%-kal 1,9 millió m²-ről, 2,38 millió m²-re növekedett, közel 480 000 m² új burkolt felület jött létre, ami a jelenlegi klímatrendek figyelembevételével nem túl kedvező (csapadékvíz elvezetés, hőelnyelés és visszasugárzás vs. kényelmi, forgalmi, gazdasági szempontok).

Az utak burkolatának állapota a városban összességében megfelelő minőségűnek mondható, de a folyamatos forgalmi terhelés és egyes utak esetében az elmaradt felújítások sorozatos beavatkozásokat igényelnek.

2010-2020 között a Székesfehérvár belterületén található országos közúthálózat felújítására, fejlesztésére a Magyar Közút Np-Zrt. 782 millió Ft-ot fordított, úgy mint: Seregélyesi út, Új-Csóri út felújítása; 7.sz. főút-Titeli út, 7-811.sz. és 7-81.sz. főutak csomópontjának ki- illetve átépítése; zajárnyékoló fal építése a nyugati elkerülő út mellett.

2010 és 2020 között az önkormányzat saját forrású beruházásként 10,5 milliárd forintot fordított út, járda, kerékpárút és parkolóépítésre, felújításra, ezek szervezése 2011 óta programszerű (Saára Gyula Program) és területi kiegyenlítési elvet is követ, az önkormányzat ez irányú tevékenysége kiegészül az egyéb állami, uniós fejlesztési lehetőségek további kihasználásával (pl. Új Csóri út felújítása az elkerülő 2016-os befejezésével, vagy a 2007-13 és 2014-2020 uniós támogatási időszakok ROP/TOP forrásai). A Covid-19 járványidőszak első éve visszafogta természetesen az ez irányú tevékenységet, de a bő évtized alatt 57,5 km-nyi úthálózat újulhatott meg, 6,7 km-nyi kerékpárúttal és 1312 parkolóhellyel kiegészülve. Az Önkormányzat 682/2018.(X.12.) kerékpáros közlekedést segítő intézkedések megtételére vonatkozó határozata alapján 1000 új kerékpártámasz telepítésére is indított programot a 2018-2021. évekre, amely mintegy 50%-ban teljesülhetett 2022-ig részlegesen.

50. ábra: Személygépjárművek száma és átlagéletkora az év végén Székesfehérváron 2006-2021 Forrás: KSH

A városi közlekedésben az egyéni gépjármű közlekedés vesz részt a legnagyobb részarányal és ez a közlekedésszervezés helyi lehetőségeit is alapjaiban befolyásolja. A közúthasználat főbb elemeit a lakóhely/munkahely, lakóhely/bölcsőde-óvoda-iskola, lakóhely/intézmény, lakóhely/kereskedelmi egység, munkahely/munkahely, munkahely/intézmény, munkahely/vidék viszonylatok adják. A székesfehérvári személygépjárművek számával, korösszetételével, hajtóanyag típusaival (benne az e-autók aránya) foglalkozik az 1.1.13.3. számú *Levegőtisztaság és védelme* című alfejezet vonatkozó része.

Az elmúlt több mint másfél évtizedben összeségében a városi személygépjármű állomány száma 21,4%-kal nőtt 36 965 egységről 44 885 egységre. Legalacsonyabb átlagéletkorát a 2000-es évek végi gazdasági konjunktúrája idején érte el 9,46 évvel, ez mára 41%-kal megnőtt 13,3 évre. 2010 gazdasági válságidőszakából kilábalva 2017-2020 között évi 3-4%-os, magasnak számító növekedési ütemmel nőtt az autók száma a megyeszékhelyen. Székesfehérváron az 1000 fő lakónépességre jutó (dec.31) üzemeltető lakóhelye szerint nyilvántartott (dec. 31.) személygépkocsi száma, avagy a motorizációs ráta 465 volt 2020-ban a KSH TEIR vonatkozó adatai alapján. Ez a szám meghaladja valamennyi jelentős hazai területi szint és kategória ezirányú adatait: megyei jogú városok átlaga (407), megyeszékhelyek átlaga (405), Fejér megye (426), Közép-Dunántúli régió (430), Budapest (401), országos átlag (403). Települési szinten csak öt olyan 20 000 fő felletti város van az országban, amelyek meghaladják ezt az autószámot: Budaörs (505), Vecsés (486), Gödöllő (471), Szentendre (467) és Fót (466), mind a budapesti agglomeráció fontos és módosabb nagy lélekszámú elővárosai. Rossz hír a közlekedéstervezők számára, hogy 2019-ben az EU hasonló értéke 540 autó volt 1000 lakosra így a helyi életszínvonal további javulásával van még tere a bővülésnek, úgy hogy pl. a klasszikusan autós társadalomként leírható, EU második helyezett, Olaszország indexe 663 autó volt 1000 lakosra 2019-ben. A népességre vetített személygépkocsi szám követi a gazdaság fejlettségében és a jövedelmi viszonyokban megfigyelhető területi különbségeket. Budapest kivételt képez, ahol - a más városokhoz képest bővebb tömegközlekedési hálózatból adódóan - alacsonyabb az ezer lakosra jutó személygépkocsi száma. Székesfehérvár magas személygépjármű-ellátottsága tehát kifejezi egyrészt a lakosság mobilitási igényeit és összefügg a népesség magas jövedelmi viszonyaival, másrészt tükrözi a városi mobilitási lehetőségeket.

Érdemes áttekinteni a 2021. évre járási szinten összesített gépjármű adatokat, hiszen ez a 80.000 egységet meghaladó állomány túlnyomó része az, amely Székesfehérvár, mint járásközpont közúthálózatát terhelheti:

Jármű korcsoport	Hajtóanyag						
	Mindösszesen hajtóanyag	Benzin	Dízel	Egyéb összesen	Hibrid	Elektromos	Vegyés
Mindösszesen jármű korcsoport	83 855	48 487	32 258	3 110	2 367	341	402
1 éven belül	2 139	649	570	920	847	64	9
1 - 2 éves	5 340	2 719	1 714	907	793	108	6
3 - 5 éves	8 914	4 449	4 025	440	315	117	8
6 - 15 éves	32 054	15 686	15 732	636	401	49	186
16 évesnél régebbi	35 408	24 984	10 217	207	11	3	193

Jármű korcsoport	Gépjármű neve és gyártmánya					
	Mindösszesen gj. neve és gyártmánya	Személygépjárművek	Tehergépjárművek és kül. célú gj.	Autóbuszok	Vontatók	Motorkerékpárok
Mindösszesen Jármű korcsoport	83855	69087	9224	779	1293	3472
1 éven belül	2139	1719	311	2	65	42
1 - 2 éves	5340	4189	767	40	171	173
3 - 5 éves	8914	7124	1244	76	311	159
6 - 15 éves	32054	26110	3779	498	581	1086
16 évesnél régebbi	35408	29945	3123	163	165	2012

33. táblázat: Magyarországon nyilvántartott közúti gépjármű-állomány 2021 - Székesfehérvár járás Forrás: KSH

Az önkormányzat 2018-tól együttműködésre lépett az E.ON Zrt.-vel havidíjas E-flotta szolgáltatási konstrukcióban biztosított három darab gépkocsi használatával a városüzemeltetési feladatok hatékony ellátása segítésére és az elektromos autózás széles körű népszerűsítéséért is tesz a város. A programon kívül az önkormányzat több elektromos vagy hibrid járművet is üzemeltet állományában. 2022-ben uniós támogatási lehetőség kihasználásával e-bike-ok kerülnek rendszerbe állításra, önkormányzati dolgozók mobilitását elősegítve. A városban car-sharing autóbérlési rendszer nincs (mint pl. MOL Limo, GreenGo), hagyományos magán autóbérlési szolgáltatók és telekocsi rendszer természetesen elérhető, itt az elektromos autók használata többek között az igénybe vevők érzékenysége miatt is minimális.

A város közlekedési főhálózatának közel félszáz csomópontja zöme jelzőlámpás szabályozású, vagy körforgalmi kialakítású. utóbbiak létesítése folyamatos a torlódások csökkentésére és közlekedésbiztonsági okokból is. A jelzőlámpás rendszer fejlesztése folyamatos, összehangolt programozásuk az erre alkalmas elemek esetében a forgalmi tapasztalatoknak megfelelően időről időre felülvizsgálatra és módosításra kerül, a forgalomszámlálás lehetőségeit azonban bővíteni kell.

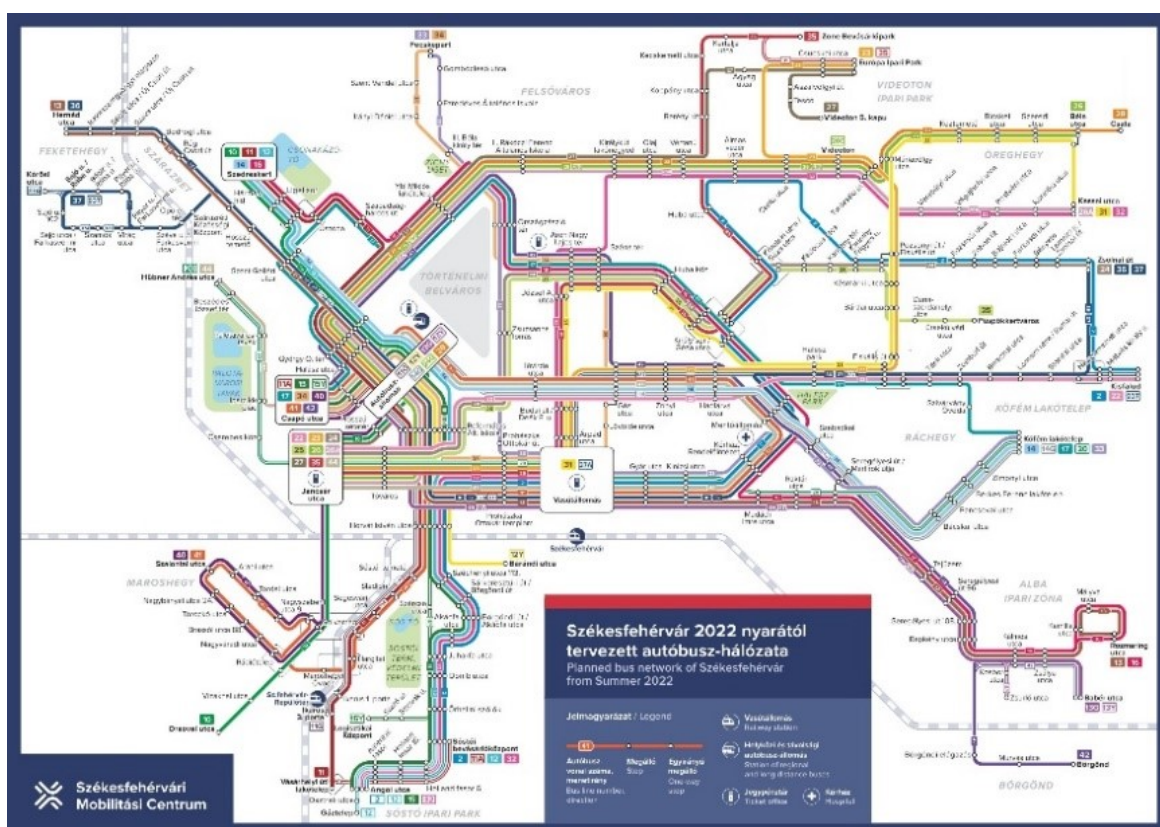
A város közlekedésfejlesztéséért a Polgármesteri Hivatal Közlekedési Irodája és a Városgondnokság szakmai szervezeti egysége felel. Szoros szakmai kapcsolatai fenntartása alapvető az olyan állami szervezetek felé, mint a Magyar Közút, a NIF Zrt., a Volánbusz, vagy a MÁV. Egyes nagyberuházások kapcsán készülnek átfogó közlekedési vizsgálatok és tanulmánytervek (pl. IMCS, MVP-Multicsarnok; MVP-Középkolai Campus, közösségi közlekedési menetrendi reform, kerékpárhálózati tervek), de a Közlekedési koncepció 2009-es megalkotása óta átfogó helyi szakstratégia nem készült, a közeljövő feladata a SUMP kidolgozás végigvitele lesz.

1.1.11.3 Közösségi közlekedés

Székesfehérváron, iskolaváros-jellegének és gazdasági erejének köszönhetően, naponta több tízezres utasforgalom bonyolódik, ennek megfelelően **az elővárosi és helyi közlekedés jól szervezett**, ugyanakkor a változó igényekre (rugalmasság, éjszakai járatok, új járatok, környezetvédelem, stb.) történő reagálás szükségessége rendszeres felülvizsgálati tevékenységet generál a fejlesztők (önkormányzat, Volánbusz) részére. A városi **autóbusz alapú közösségi közlekedési hálózat** (kb. 140 km) az összes főbb útvonalat lefedi, kötöttpályás hálózata nincs és a hosszabb távú tervek között sem szerepel. A szerkezeti terv leírása alapján a jelenlegi buszhálózat megfelelően ellátja a város területét. A hálózat viszonylatvezetésében jelentős

változások (körjáratok megszüntetése, egész várost átszelő viszonylatok növekedése, új elsősorban hivatásforgalmi igények beépítése, esti üzemidő) várható az intermodális csomópont átadása után tervezetten (ez csúszásban van, építés kezdete várhatóan 2022 ősz, NIF Zrt.), azonban a területi kiszolgálás struktúrája nem fog jelentősen változni. 2022-ben az önkormányzati költségvetés már 2,62 milliárd Ft-ot fordít a város közösségi (autóbuszos) közlekedésére, a helyi szolgáltatást a Volánbusz Zrt-től rendeli meg. A szolgáltatás színvonalának biztosítása a Volánbusz Zrt. tevékenységétől függ elsősorban, a helyi-helyközi autóbusz szolgáltatást végző vállalatok központosított, centralizált átalakítási folyamatának jelenlegi lezárultával hatványozottan szükséges a Volánbusz illetékes szervezeti egységeivel történő folyamatos és direkt információáramlás megteremtése, továbbá a MÁV-Volánbusz menetrendi összehangolások figyelemmel kísérése. A közösségi közlekedés korszerűsítése és bővítése az Önkormányzat hosszútávú összetett fejlesztési tevékenysége, fő elemei:

- menetrendi reform
- igényalapú hálózatfejlesztés
- környezetvédelem: elektromos buszok beszerzése (Zöld busz program részvétel - 12 jármű várható, 2022.08.05-ig rendszerbe állt 5 db); hozzájárulás korszerű, EURO 6-os környezetvédelmi besorolású autóbusz beszerzéséhez (2020-2021-ben összesen 36 db)
- esélyegyenlőség: alacsonypadlós buszok; extra kedvezményes havi diákbrétekek, új elektronikus mobilfizetéses időalapú jegy- és bérlet díjtermékek bevezetése; megállóhelyi felújításoknál, ahol lehet szélesítés-taktilis jelek alkalmazása
- utastájékoztatói rendszer kialakítása

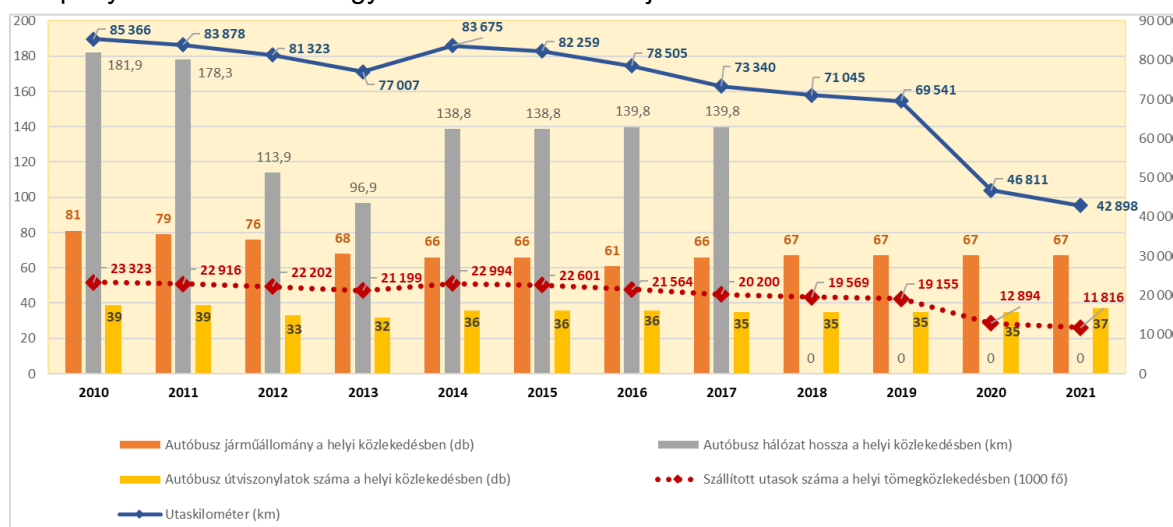

51. ábra: A tervezett 2022. évi hálózati átalakítás sematikus térképe Forrás www.szekesfehervar.hu (2022. május)

A korábbi tervezetek tapasztalatai alapján jelentős, évi mintegy plusz 350 ezer km teljesítménnyel megnövelt rendszerrel tervez módosítani az elérhető szolgáltatáson az Önkormányzat, az intermodális csomópont jövőbeni elkészültétől függetlenül. Evvel az üzemidő is bővíthet, a városrészek jelentős része egészen éjfél környékéig elérhető lehetne. Jelenleg (2020. I. né.) munkanapokon 1269, szabadnapon 800, munkaszüneti napon 703 járatindulás a rendszer kapacitása, a városban 2022-ben 41 alapviszonylaton, 425 db megállóhelyet érintve. A hálózatbővítés eredményeként javul a napi szinten jelentős forgalmat vonzó megyei kórház elérése, és a városrészeket összekötő járatoknak köszönhetően csökkenhet az átszállások száma

is. A 2021-es év próbamenetrendi tesztjei rávilágítottak arra, hogy a helyi utazóközönség évtizedes berögzült szokásaira tekintettel kell lennie az eljövő változások kommunikációjában (hagyományos, közösségi oldalak, városi applikáció, városi média).

Az **autóbuszos közösségi közlekedés helyi igénybevételének** alakulását rendkívül negatívan érintette a 2020-2021-es Covid-19 járványidőszak hatásai, az országban tapasztalhatóknak megfelelően rendkívüli mértékben esett vissza a felhasználás volumene. Utaskilométerben és a szállított utasok számában a csökkenés 2019-hez képest 33% illetve 38% volt. A közösségi közlekedés igénybevétele azonban ezen kivételes évektől eltekintve is lejtmenetbe került az elmúlt bő évtizedben a 2014. évi csúcshoz képest 2019-ig eltűnt az utazóközönség 17%-a. A város népességszökkenése nem indokolja ezt a fajta visszaszorulást, inkább vélhető a **személygépkocsira alapuló egyéni közlekedés** további bővülésének a megyeszékhelyen. A 2010-es évek második fele a magyarországi és a helyi gazdasági fellendülés időszakaként valamint ennek jövedelem oldali hatásaként a székesfehérvári személygépjármű-állomány folyamatos bővülésének időszaka is egyben. Az infrastrukturális beruházások mellett ezért a lakosság felé irányuló szoft jellegű, társadalmi felelősségvállalás és ismeretterjesztő jellegű kampányok szervezése is egyre fontosabbá válik a jövőben.

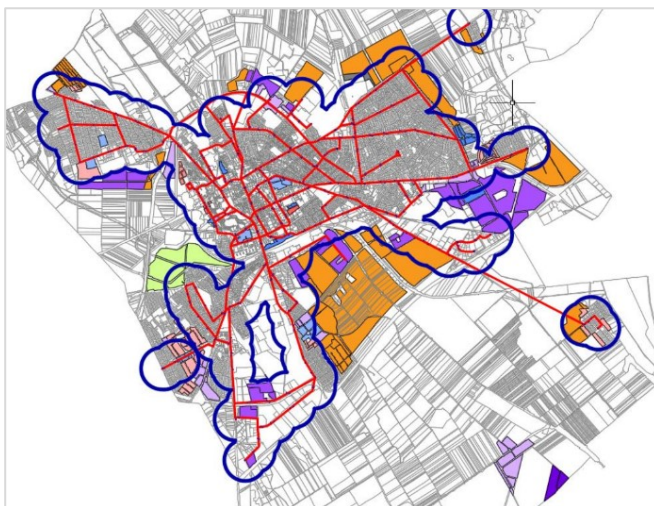
52. ábra: Autóbusz kapacitás és forgalom alakulása Székesfehérváron 2010-2021 Forrás: (TeIR)|KSH-TSTAR, SZMJV Önkormányzat (2022)

Nem önkormányzati szervezésben a **mikromobilitás** területéről 2021 nyarán indult el a „Lime” közösségi elektromos rollerhálózat helyi szolgáltatása, továbbá tervben van akár önkormányzati támogatással az első e-bike kölcsönzési hálózat elindulása 2022-ben. Az elektromos rollereknél a 2022. májusáig összegzett adatok állnak rendelkezésre, összesen 99 694 utat és mintegy 144 ezer kilométert tettek meg a felhasználók közel egy év alatt, átlagos 7 perces utazási idővel. A jövőre nézve cél a rollerek kihelyezésénél egyfajta tömegközlekedésre ráhordó szerep erősítése.

A megyeszékhely legnagyobb hatású, előkészítési munkálataival már több mint másfél évtizedes múlttal rendelkező, közösségi közlekedési beruházása a Béke téri vasútállomás környezetében telepítendő **intermodális csomópont (IMCS)** megvalósítása, amely várhatóan a szükséges fejlesztési források rendelkezésre állásával ütemezetten indulhat el, akár 2023-tól, uniós és állami forrásból. Az IMCS a különböző közlekedési ágak közötti választás lehetőségei közül Székesfehérváron a helyi, helyközi autóbuszok és a vasút egy központban találkozásait teremti meg, ami kiegészül kerékpáros és egyéni autós lehetőséggel, P+R (299+153), B+R (202+100) parkolási rendszerrel. Jelentős úthálózati (~ 4 km) és csomóponti (7 db) és közösségi közlekedési forgalomszervezési fejlesztéseket is generál a korábbi buszpályaudvar forgalomműködést okozó áttelepítése ill. funkcióváltása, a déli városrészek elérhetősége ezzel javulni fog.

8. térkép: A 2021-22. évi buszhálózat által ellátott terület és a fejlesztések viszonya Forrás: SZMJV Szerkezeti terv leírása, 2022

A jövőre nézve a városrendezési terv távlati területi fejlesztéseit támogatnia kell **a hálózat további bővítésének**, hiszen a jelenlegi kiszolgált területen ezek túlnyúlnak. Itt a buszok számára a megfelelő paraméterű utak megvalósítása lesz alapvető infrastrukturális feladat. Jövőbeni célterületek: Feketehegy déli része (gazdasági); Aszalvölgyi út meghosszabbítása (gazdasági); Béla úti temető környéke (kertváros); Kisfaludtól délre fekvő terület (gazdasági); intermodális csomóponttól délre az M7 autópályáig terjedő fejlesztési terület (különleges terület és kisvárosias lakóterület).

1.1.11.4 Kötőtpályás közlekedés

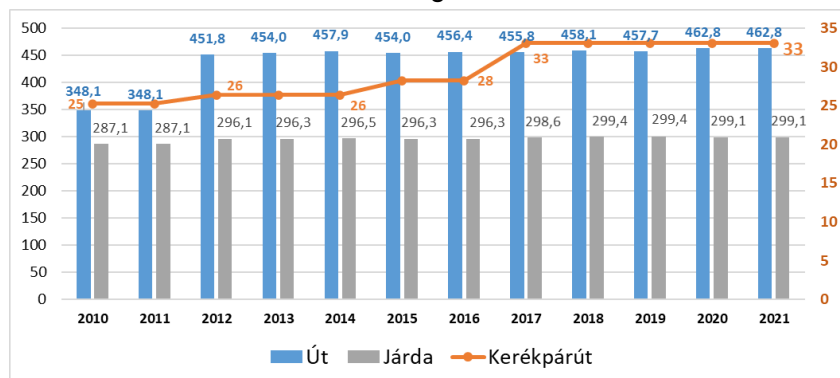
Székesfehérvár **vasúti hálózati elhelyezkedése és szerepe kedvező, jelentős vasúti csomópontnak tekinthető**, amelyben a főhálózathoz több mellékvonal is csatlakozik, tehát fontos közlekedésszervező elem. A vasúti közlekedés interregionális (nagyterületi és nemzetközi), regionális, valamint elővárosi szintje is jelen van. **A 2010-es években a nagyinfrastruktúra teljes mértékben korszerűsítésre került** az uniós támogatáson alapuló vasúti fejlesztések megvalósulásával, ilyen a Budapest-Kelenföld - Székesfehérvár vasútvonal (30a) korszerűsítése, a vasúti pályaudvar és pályarendszere átfogó felújítása, a Balaton irányába folytatódó pályakorszerűsítések, elővárosi vasúti szerelvények beszerzése, zónázó jellegű menetrendi reform Budapest-Székesfehérvár között. A fejlesztések további iránya az IMCS megvalósulásával a MÁV-Volánbusz menetrendi rendszerek összehangolása lesz, illetve az utasforgalmat szolgáló tevékenységek-szolgáltatások monitoringja és igényalapú továbbfejlesztése.

Székesfehérvár területét hat vasútvonal érinti, amelyek közül a 20-as Székesfehérvár-Celldömök-(Szombathely), a 30-as Budapest Déli pu.-Nagykanizsa-Murakeresztúr (HR), valamint a 44-es Székesfehérvár-Pusztaszabolcs vasúti fővonalak. Elsősorban Nyugat- és Délnyugat-Dunántúl, illetve Budapest, a Balaton, Horvátország és Szlovénia felé jelentenek hangsúlyos közvetlen összeköttetést. Székesfehérvárról indul az 5-ös komáromi törzshálózati elem, amely Észak-Dunántúl, Szlovákia és Ausztria felé biztosít a kapcsolatot, kihasználtsága gyenge, műszaki állapota romló. Háttérbe szorult a 45-ös Székesfehérvár-Sárbogárd vonal, elsősorban műszaki állapota miatt, fennmaradásában sokat segített a rendszeres Székesfehérvár-Baja viszonylat működtetése. Érinti a várost ezeken felül a személyszállítás nélküli 6-os, korábban Bicskéig, jelenleg csak Lovasberényig tartó, illetve a 29-es Börgönd-Szabadbattyán közötti mellékvonalak. A megyeszékhely 1860 óta létező központi vasútállomása mellett jelentéktelen szerepű másik megállóhelye Székesfehérvár-Repülőtér Sóstó-Újtelep és Ikarus Ipari Park határán a 30-as vonalon. Nem használt megállóhely a korábbi szárazréti megállóhely a komáromi vonalon.

1.1.11.5 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Az **országos kerékpárút törzshálózat több meglévő vagy tervezett eleme is érinti a várost**, a Budapest-Balaton kapcsolat miatt kiemelt jelentőségű a 7. Délnyugat-Magyarországi kerékpárút 7.A jelű főága, valamint a belőle kiágazó 71. Vértesi kerékpárút (Budapest-Pákozd-Székesfehérvár-Siófok-Keszthely-Nagykanizsa/Berzence [Horvátország] illetve Székesfehérvár – Tata – Komárom [Szlovákia]). Térségi jelentőségű meglévő (sok esetben még közúton kerékpározható) vagy tervezett kerékpárutak (B1 kategória) keleti irányban Csala, Lovasberény; délkeleti irányban Börgönd, Dinnyés, Seregélyes, Velencei-tó délipart; déli irányban Tác/Gorsium, Aba, Csösz; nyugati irányban Berhida-Sárszentmihály; északi irányban Sárkeresztés, Mór vezetnek. Egyéb fontos szomszédos kerékpáros kapcsolat (B2, C) van Szabadbattyán, Sárpentele/Úrhida, Csór/Várpálotya irányában. A folyamatban lévő fejlesztéseknél a turizmus funkció elsődleges (Bp.-Balaton és rácsatlakozó elemek, Vértes- és Velencei tói irányok).

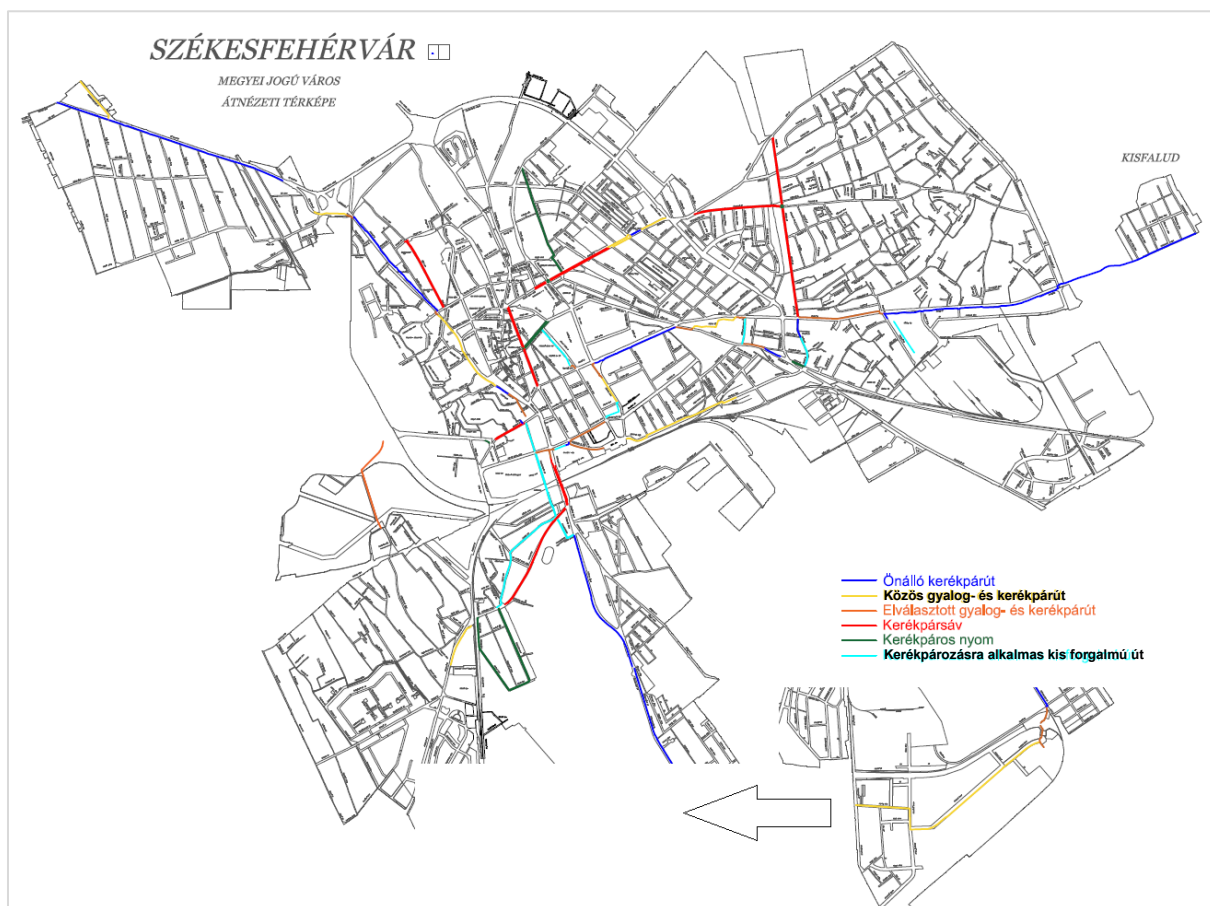
A kerékpárforgalmi **hálózat részének tekinthető Székesfehérvár esetében szinte a teljes közúti infrastruktúra**, mivel általában csak az országos főutak külső és egyes belső szakaszain tilos kerékpározni, ugyanakkor vannak vitás kerékpárforgalomtól elzárt útszakaszok. A lakó és kiszolgáló utcák többségén nem engedélyezett a 30 km/h-nál nagyobb sebesség, mely szintén kedvező a kerékpárosok számára. Egyes egyirányú utcában engedélyezett a kerékpározás ellenirányban is, illetve több zsákutca is átjárható kerékpárral, a meglévő gyakorlat további kiszélesítésének azonban van még tere.

53. ábra: Székesfehérvár úthálózat és kapcsolódó infrastruktúra hosszának változása 2010-2021 Forrás: SZMJV Közlekedési Iroda

A város topográfiája kedvező lehetőségeket teremt a kerékpározásra, kiépített kerékpárút azonban tovább-ra is kevés van, a kijelölt kerékpáros útvonalak hálózata

növekszik elsősorban, más nyugat-európai országokhoz és az alföldi városokhoz képest lemaradás detektálható. A lakosság körében **a kerékpározás népszerű**, a városban a kerékpáros civil szervezetek rendezvényeikkel aktívan jelen vannak. az önkormányzati együttműködés keretei adottak. Szűkebben véve a városi kerékpáros hálózatot az aktuális statisztikák **szerinti 33 km-es hosszúságot elérő kijelölt hálózat** jelenti, amely a városi úthálózat hosszának 7,1 %-a. A városi hálózat nagyjából fele önálló kerékpárút, ezek három, főútvonalakhoz tartozó tengelyen tartanak a városszéli területekről a városközpont felé: ÉNY - Új Csóri út-Palotai út; K - Budai út; D - Sárkeresztúri-Szárcsa-Széchenyi utca. Ugyanakkor ezek a szakaszok a tájon vett belváros határaihoz érve önálló kerékpárútként megszűnnek, a forgalomvonzó városközponti területen már általában közös gyalog- és kerékpárútként folytatódnak, vagy út melletti kerékpársávon. Az elválasztott gyalog- és kerékpárutak hozzáférhetősége csekély, néhány kisforgalmú kerékpározásra alkalmas úthálózati elem szolgálja a központi területek jobb megközelíthetőségét. 2018-tól elsősorban uniós források segítségével került sor a hálózat bővítésére jobbra kerékpársáv/kerékpáros nyom kijelöléssel. Törekvés volt és marad a **megvalósuló belterületi útfejlesztéseknél kerékpársávok kialakítása**, ahol a műszaki lehetőségek lehetővé teszik, pl. Berényi út, Ligetsor, Hosszúsétatér mentén, a Mártírok út, mint fontos gyűjtőút felújított szakaszán közös gyalog- és kerékpárút szakasz létesülhetett. A nagyfoglalkoztatókat tömörítő város ipari parkjai közül esősorban a Sóstói IP és a Videoton IP érhető el kerékpárral, ugyanakkor az itt dolgozók nagy része bejáró, akik személygépjárművel, tömegközlekedéssel vagy a szervezett munkásjáratokkal oldják meg a munkahelyre eljutást. A városban egy **észak-déli főtengely és egy kelet-nyugati főtengely szinte teljesen kialakult** és az egyéb gyűjtőúti vagy környezetükben létrejövő hálózati elemek lassan összefüggő hálózatként értelmezhetőek Öreghegy, Felsőváros, Ráchegy és Maroshegy városrészek irányába. A **Budapest-Balaton kerékpárút** városon belüli fejlesztésének elemei hároméves csúszásban vannak, amelyet nagyban hátráltatott a járványidőszak. Nagyon fontos részfeladat a felújított Budai út melletti nyomvonalon meglévő kerékpáros létesítmények kiteljesítése, az út mindkét oldalán, a gépjármű forgalomtól elválasztott, önálló és folyamatos kerékpárút megvalósításával.

9. térkép: Meglévő kerékpáros főhálózat 2022. év Forrás: SZMJV PMHIV Közlekedési Iroda

A kerékpáros úthálózat legfőbb problémái a teljes összefüggő hálózat hiánya, adott szakaszon belül az egyes létesítmény típusok közötti-, illetve oldalváltások megléte, a csatlakozó mellékutcai kapcsolatok hiánya, a balesetveszély. A meglévő létesítmények jelentős része egyoldali kétirányú, járdán kijelölt gyalog-kerékpárút vagy úttesten felfestett kerékpárút, amely baleseti kockázatot hordoz, illetve gyalogos-kerékpáros konfliktusok forrása. A legjelentősebb konfliktusgócok a Piac tér környezete, a forgalmas Budai úti kerékpáros szakaszok és történelmi Belváros tiltás alá eső részei. A város közútjainak, csomópontjainak jelentős része nagy forgalmú, nem kerékpárosbarát kialakítású, emellett a kerékpárral közlekedőket korlátozó és akadályozó tényezők sújtják (tiltások, egyirányú utcák, a kerékpárról leszállást igénylő megszakítások, az elsőbbségi viszonyok keveredése, „jobb- balhorog” típusú gázolások veszélye). A meglévő kerékpárutak egy része korszerűtlen kialakítású, leromlott állapotú, az újabb szakaszok fenntartásában is tapasztalhatóak hiányosságok (felfestések állapota), illetve a biztonságos kerékpárparkolók, -tárolók számának növelése továbbra is fennálló igény.

Az Önkormányzat 2016 óta több városrészére elkészítette részletes Kerékpárforgalmi Hálózati Tervét, ezek: Belváros és tágabb környezete (2016); Alsóváros-Sóstó (2016); Ráchegy, Váralja, Órhalmi Szőlők és Börgönd (2018). A tervezés folytatása további forrásbevonás függvénye, az eddig elkészült kötetek adják a jelenleg is folyó városi kerékpárút fejlesztési tevékenységek alapját.

Gyalogos közlekedés

A szerkezeti terv szerint a gyalogos hálózat elemei számára az általános közlekedési területeken, a zöldterületeken és különleges beépítésre nem szánt fásított köztéren biztosított a helyszükséglet. A város szerkezete miatt a gyalogos közlekedés a tágabb értelemben vett belvárosban, azaz a kb. két és fél kilométerű körön belül kedvező elérhetőséget biztosít. A Palotaváros, Víziváros, Vasútvidék, Vezér utcák, Felsőváros, Szedreskert által határolt 1,5 km sugarú területen belül, a városközpont viszonylatú közlekedés zöme viszonylag rövid idő alatt (15-20 perc) megoldható gyalogosan.

A KSH adatai alapján a 2011-2020 közötti évtizedben 8,2%-kal nőtt az önkormányzati kiépített járdák hossza Székesfehérváron, 269,5-ről 291,9 km-re. A kép azonban csalóka, mert 2012-től

viszont mindössze 1% -ot ér el a növekmény, az összes gyarapodás mindössze 3 km azóta. Ugyanebben az időszakban a kiépítetlen önkormányzati járdahossz végig 7,2 km-ben van nyilvántartva. A fejlesztési források nagy része a meglévő járdahálózat fenntartására vagy rekonstrukciójára fordítódik, ugyanis a járdák állapota ugyan többségében elfogadható, azonban vannak közepesen rossz, illetve erősen leromlott állapotúak is. Nagyobb volumenű útfelújításoknál a gyalogos közlekedés biztosítása sokszor problémás, konfliktusokat szül. A felújítások nagyban korrelálnak az aktuális évi önkormányzati közúthálózati fejlesztésekkel az egy időben történő kivitelezés előnye részesítése miatt, de ez a gyakorlat természetesen nem általános. A lámpa nélküli kijelölt gyalogos átkelőhelyeknél néhány esetben sor került megoldások alkalmazására, átkelési szándék észlelhetősége javítására az autóforgalom számára, valamint a forgalmas belváros környéki átkelőknél és az új építésekkel, felújításokkal a taktilis rávezetések és akadálymentes kiképzések építésére. A közútkezelők és a közlekedésfejlesztők számára folyamatos szakmai gondolkodást igényel a csúcsoldali kiemelt terhelésekkel zajló, de a gépjárművek száma miatt önmagában is jelentős székesfehérvári autóforgalom lassúbb haladásra kényszerítése különböző forgalomtechnikai beavatkozásokkal, többek között a gyalogos forgalom biztonságosabbá tétele érdekében (középszigetek, forgalmi sáv elhúzások, fekvőrendőrk, sebességkorlátozások). Gyalogos övezet csak a történelmi belvárosi Fő utcai tengelyében került kialakításra, ahol a gépjárműforgalom amúgy is korlátozott.

1.1.11.6 Parkolás

„A parkolási kapacitás elérte a korlátait.” - Székesfehérvár 2009-es Közlekedésfejlesztési Koncepciójának szikár értékelése lassan másfél évtized távolságból sem veszített aktualitásából, annak ellenére sem, hogy a kijelölt parkolási zónák területe közel megháromszorozódott, kb. 1,96 km² -ével (a belterület 4%-a) lefedve a tágan értelmezett belvárosi városrész területét. Ezek parkolóállásai kb. két és félszeresükre nőttek és az első magánberuházású parkolóház fejlesztés is megtörtént 2020-ban (134 férőhely) a történelmi belváros közvetlen közelében. A parkolófejlesztések többnyire együtt járnak a folyamatban lévő programszerű önkormányzati útfejlesztésekkel. Népszerű újabban alkalmazott elem a „kiss & go” jellegű megállás biztosítása a város közoktatási intézményei környékén.

10. térkép: Székesfehérvár parkolási zónái
Forrás: <https://nmzrt.hu>, saját szerkesztés

A folyamatos önkormányzati és a megjelenő magán fejlesztések ellenére a magas számú személygépjármű állomány, az ennek fenntartását elősegítő magasabb helyi jövedelemszint és az átalakult lakossági szokások, a jelentős napi ingázás folyamatosan fennálló problémakört teremt a városban. Ezen a helyzeten nem segített az önkormányzati hatáskör alól kikerült építésszabályozás utóbbi évtizedének hazai alakulása sem, amely éppen a 2010-es évek második felétől meglóduló lakáskonjunktúra időszakában teszi lehetővé az elszaporodó társasházi beruházásoknál az előírt parkolószámok kreatív kezelését, nem a probléma részleges megoldását előmozdítva. Továbbra is parkolási gondok jellemzik a város

területének zömét, így a lakótelepek környékén, vasútállomás (IMCS fejlesztés erre pozitívan hat több száz P+R parkolóhely létesítésével), a megyei kórház közelében 90-100 %-os a kihasználtság. Ezen belül a lakótelepeken a munkaidőn kívüli, a többi területen pedig a napközbeni időszakban tapasztalható maximumhoz közeli terhelés. A parkolási lehetőség főleg a belvároshoz közeli célpontok közelében szűk keresztmetszetű, ami a belváros nagyarányú adminisztratív - kereskedelmi - oktatási - kulturális munkahelyszámra, az itt található iskolák által gerjesztett

csúcsidei forgalomra és a belvárosban élők számára vezethető vissza. A Belváros térségében tervezett a parkolási lehetőségek további szigorítása (díjemelés, bérletkiadás csak ott lakóknak, egyéb korlátozások). Utóbbiak jellemzően a bérlettel parkolást veszik igénybe, ezáltal a parkolóállásokban a jármű cserélődés kisebb intenzitású. Székesfehérváron *zónás parkolási rendszer* működik. A történelmi belváros és a Rác utcai skanzen utcája (Palotaváros) *kiemelt várakozási övezet*ként funkcionál, parkolójegy nem vásárolható, lakossági bérlet és/vagy behajtási engedély szükséges gépkocsival történő megközelítéséhez. A történelmi belváros Fő utcai tengelyében és leágazó utcái egy részén *gyalogos övezet* került kijelölésre, ide csak közútkezelői hozzájárulással lehet behajtani. A *három, önkormányzati rendeletben kijelölt, várakozási övezet* díjai 2021-ben 390 - 290 - 190,- Ft/óra; autóbuszoknak (csak III. övezet) 570,- Ft/óra voltak, ez a díjszabás öt év alatt rendre 15-52-72-72%-os mértékben emelkedett. A parkolási díjat Székesfehérvári NFC parkoló kártyával (kiváltásával naponta 60 perc ingyenes várakozási idő felhasználható), a helyszíni parkoló automaták segítségével és a Nemzeti Mobilfizetési Zrt. mobilos rendszere igénybevételével lehet kiegyenlíteni. Az övezeteket érintő maximális várakozási időkorlátok eltörlésre kerültek, díjfizetési kötelezettség a 8:00-18:00 hétköznapi időszámban egységes. A kijelölt övezetekben lakók számára kedvező árú éves lakossági parkoló bérlet kiváltása biztosított személy- vagy kistehergépjárműre, forgalmi engedély/ lakcímgigazolás kötelezettségével, maximum két járműre. 2010 és 2020 között az önkormányzat több mint 1300 új parkolóhelyet hozott léte (szintbeni), tervezés-megvalósítás alatt áll első saját építésű parkolóháza a történelmi belváros szélén. A közeljövő jelentős parkolási magánberuházása is erre a területre koncentrálódik, az Alba Plaza felújítása-bővítése az ideiglenesen megnyitott Piac tér melletti „murvás parkoló” új ingatlanfejlesztésével a jelenlegi összesen kb. 735 férőhelyet megduplázza, egyben forgalomvonzó célpontot is gerjeszt.

Az FVS készítése idején, 2022 áprilisában lefolytatott lakossági kérdőív (1087 válaszadó) eredményeként a közlekedési területtel kapcsolatos reakciók a következőkben összegezhetőek:

egyéni életminőséggel kapcsolatos elégedettségének növeléséhez szükséges tényezők között

- második helyen áll közösségi közlekedés további fejlesztése (61,4% említette)
- negyedik helyen áll a gyalogos- és kerékpárbarát közlekedés fejlesztése (49,7% említette)

kapcsolódó szolgáltatások értékelésében a válaszadók többsége (több mint 70%) közepes vagy ennél gyengébb értékelést adott szinte mindegyik kategóriára, különösen kedvezőtlen a megítélése a parkolás, az úthálózat állapota és a közösségi közlekedési szolgáltatások elérhetőségének/minőségének, de nem sokkal marad el ettől a gyalogos és kerékpáros közlekedési lehetőségek értékelése sem a kitöltők részéről.

1.1.12 Közművesítés

1.1.12.1 Víziközművek

Vízgazdálkodás és vízellátás

A város vízellátását a Fejérvíz Zrt. által üzemeltetett Sóstói, Aszal-völgyi és a város közigazgatási területén kívül elhelyezkedő Csóri Vízmű, illetve a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV- Siófok) által üzemeltetett Rákhegyi Vízmű (2017 óta átlag 30%-ban) biztosítja réteg- illetve karsztvíz forrásokból. A Rákhegyi vízbázis jelenleg állami tulajdonban van, tulajdonjogot az eltelt időszakban nem sikerült megszerezni, a hosszú távú ellátásbiztonság érdekében továbbra is cél. A keménynek (25-27 nk°) minősülő karsztvizet a vízkőkiválás csökkentése érdekében külön kezelik a városi vízműtelepeken, az általános klóros fertőtlenítés mellett. A sóstói vízműtelepen kitermelt víz magas vas- és mangántartalma miatt szintén kezelést igényel. Az üzemeltető Fejérvíz Zrt székesfehérvári alaptervekenyessége komplex, a víztermelés, -kezelés és elosztás, valamint szennyvízelvezetés és -tisztítás, az ezzel összefüggő környezetvédelmi feladatok egyaránt beletartoznak.

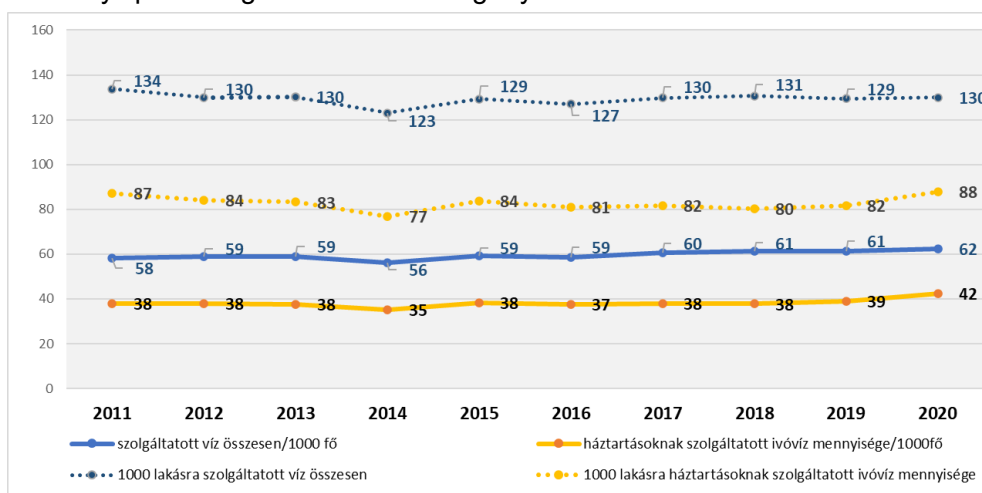
Székesfehérvár sóstói és aszal-völgyi védett **vízbázisai** a város közvetlen környezetében találhatóak és együttesen mintegy 7-8 000 m³/nap vízmennyiséget tudnak szolgáltatni. Ezek sérülékeny vízbázisnak minősülnek és kijelölt védőterületekkel rendelkeznek. A Sóstó I-II. vízmű védett rétegeket csapol meg és a vízbázis helyben már nem bővíthető. A csóri karsztos vízbázis egyre fontosabbá vált az évek során, vízhozama az észak-dunántúli/bakonyi mélyművelésű bányászati tevékenységek felhagyásával visszatérő karsztvízszint emelkedéshez köthetően nő,

jelenleg egy 11-12 000 m³/nap kapacitású vezeték köti össze a várossal. Vízének megosztása tervezett Velencei tavi vízpótlási lehetőségként érdeksérelmet jelenthet. A város célkitűzése, hogy a saját víztermelés volumenét növelje a vásárolt vízhez (DRV-Rákhegy) viszonyított részarány csökkentése érdekében, amely a védelembe helyezése mellett további műszaki fejlesztéseket igénylő, elméletileg 20 000 m³/nap csúcsidei termelésre is alkalmas csóri vízbázisra támaszkodva érhető el. A székesfehérvári vízbázisok összes elméleti kapacitása 42 000 és 37 800 m³/nap között változik adott évben, a kitermelt víz ennek 37-46%-át vette igénybe 2015 és 2021 között.

A korábbi ITS megállapítása szerint a **közüzemi ivóvízvezeték hálózatának** nagy többsége (csaknem 28%-a) a város nagyarányú infrastrukturális fejlődésével együtt, az 1970-es években épült ki (18%-a az 1960-as évtizedben), így ezek kora átlagosan a 40 évet már meghaladta, sőt az 50 évet közelíti. A hálózati vezeték több mint negyedének a kora a kiépítés éve alapján ezt is meghaladja. A vízvezetékek (anyagtól függően szóródó) átlagos várható élettartama 50 év. A városi hálózat korösszetételéből adódóan a felújítások folyamatos jellegűek, az 50 éves élettartamot figyelembe véve pedig évente mintegy 15 km vezeték cseréje vagy felújítása lenne szükséges. A 2000-tól épített hálózati elemek a teljes rendszer kb. 18%-át adják. 2014 és 2021 között a 366 km-nyi bekötések nélküli vízvezeték-hálózat hossz 399,5 km-re nőtt. A 8,4%-pontnyi növekedést (33,5 km) árnyalja az a tény, hogy ennek túlnyomó része 2014-2015 között valósult meg, 2015 óta mindössze 6,2 km-rel nőtt a hálózat hossza, úgy, hogy a helyi építkezési konjunktúra hatására, a 2021-es KSH adat hiányában becsülve kb. 1000 lakás kötött rá a rendszerre és több nagyberuházás is megvalósult (stadion, ipari vállalatok, logisztikai központok fejlesztései).

A hálózat korszerűsítés a 2010-es évek támogatott lakossági árképzési kötelezettség miatt előálló forráshiány következtében nem tud a kellő ütemben haladni, mindenképpen külső források bevonása válik a jövőben szükségessé, mivel a Fejérvíz Zrt. a valós költségeket nem fedező bevételi környezet miatt a fenntartási feladatait is nehézkesen tudja ellátni, amelyet az ágazatot sújtó szakemberhiány és az utóbbi időszak drasztikus energiaár-emelkedése is befolyásol (mindez a szennyvízkezelő ágazatra is igaz). Figyelmeztető, hogy 2020-ban és 2021-ben a hálózati vízvesztesség elérte a 27-31%-ot a kitermelt víz mennyisége arányában.

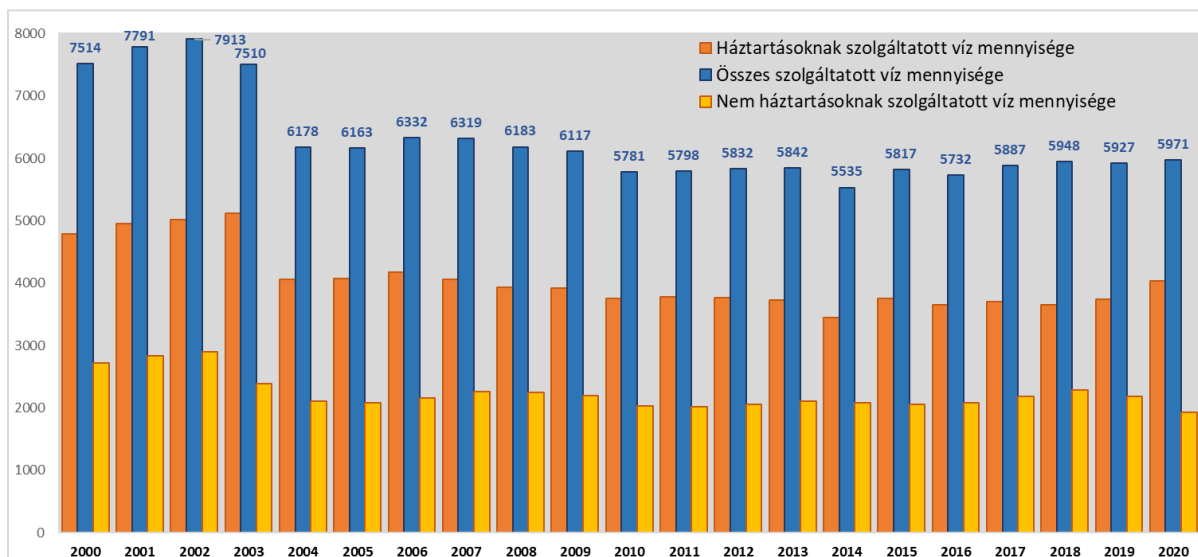
Az elmúlt évtized (**2011-2020**) KSH adatait összegezve megállapítható, hogy a **vízszolgáltatás volumene** mind abszolút értékben, mind a csökkenő népesség tükrében (-4,1%), az 1000 főre jutó átlagértékben is nőtt, az évtized elejéhez képest előbbinél 3%, utóbbinál 7% a változás mértéke, ez egyébként kisebb arányú népességcsökkenés mellett az országos trenddel megegyező. A magyarországi átlagértékektől azonban drasztikusan eltér a **szolgáltatott víz/háztartásoknak szolgáltatott ivóvíz** egy főre vagy egy lakásra vonatkoztatott értékei. Székesfehérvár esetében 2011-2020 közötti átlagban a szolgáltatott víz 1 lakásra ill. 1 főre jutó átlag értéke (129 és 60 m³) 28-30%-kal nagyobb, míg a háztartásoknak szolgáltatott ivóvíz 1 lakásra ill. 1 főre jutó átlag értéke (83 és 38 m³) 8- 10%-kal magasabb az országosnál. A szolgáltatott víz kirívó különbségei hátterében a helyi ipari-szolgáltató szektor vízigénye állhat.

54. ábra 1000főre/lakásra jutó vízfogyasztás Székesfehérváron 2011-2020 (ezer m³) Forrás: KSH

A háztartások részére szolgáltatott vízmennyiség szintén 7%-kal emelkedett tíz év alatt. Ez a trend ellentétes a 2000-2010 közötti időszak adatainak alakulásával szemben, amely a szolgáltatott vízmennyiség drasztikus csökkenését hozta. 2000-hez képest 2010-ben 23%-os, az időszak

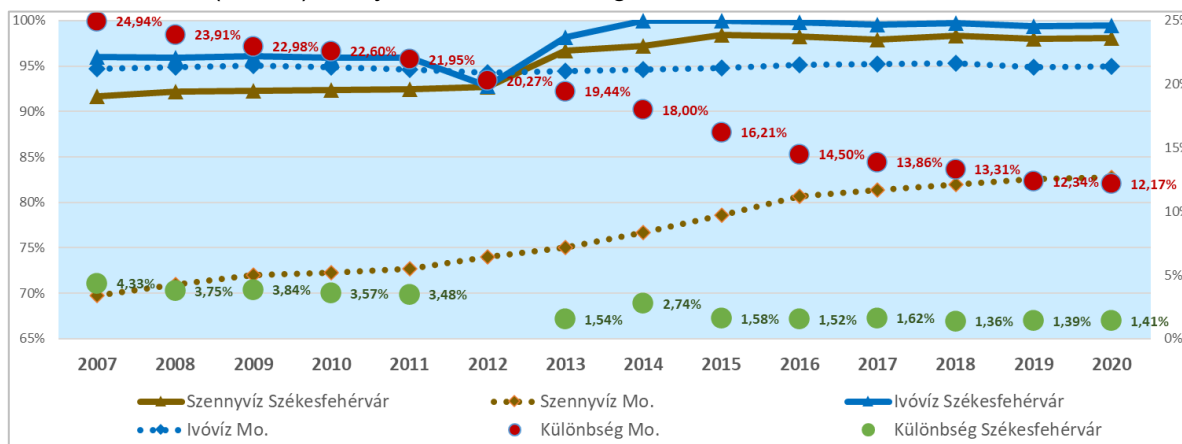
csúcsevéhez képest (2002 – 7,9 millió m³) 27%-os volt a csökkenés mértéke. A növekedési trendet 2011 után az alacsonyabb bázishoz csatolva érdemes kezelni (2011 – 5,8 millió m³), 2020-ra a 3%-os emelkedés 190 ezer m³ többlet vízigényt jelentett. A 2020-as év adatai esetében meg kell jegyezni, hogy a lakossági szegmens súlyának növekedése a nem háztartásoknak (közületek, intézmények) szolgáltatott vízmennyiség hirtelen, egy éven belüli visszaesése (-6,3 %) is szerepet játszik feltételezhetően a Covid-19 járványidőszak gazdasági-szolgáltató szektort érintő visszaesése miatt. Az új lakás bekötések száma a városban, mint országosan is, tapasztalható építési konjunktúrának megfelelően alakul, 2017-től indult nagyobb arányú növekedésnek, a lakáspiac beszakadása (2012-2013) utáni éveknél két-háromszoros számaival. A közkifolyók gyakorlatilag eltűntek a városból, 2011 óta mindössze 2 üzemel Székesfehérváron.

55. ábra: Szolgáltatott víz mennyisége 2000-2020 között Székesfehérváron (ezer m³) Forrás: KSH-STADAT

Szennyvízelvezetés

A város szennyvíz-csatornahálózattal való kiépítése 2012-ben befejeződött sikeres KEOP pályázatnak köszönhetően, így Székesfehérvár csatornázottsága 100%-ossá vált. Azóta minimális rendszerfejlesztések történtek, amelyet a **hálózatosság változás** számai is alátámasztanak. A KSH adatai alapján a 2011-2020 közötti időszakban 334,4-ről 337,9 km-re nőtt a közcsatornahálózat hosszából elválasztó rendszerű szennyvízcsatornák hossza, amely mindössze 1%-os növekedést jelent. A **közműolló záródása** Székesfehérváron csaknem teljes, a közhálózatra való további csatlakozási kötelezettséget városi jogszabályok (HÉSZ, talajterhelési díj szabályozása) is megállapítanak. 2020-ban a városi lakásokra rákötött szennyvíz (98,1%) és ivóvíz bekötések (99,5%) aránya közötti különbség mindössze 1,41%.

56. ábra: A szennyvízgyűjtő- és az ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a lakásállományhoz viszonyítva Székesfehérváron és országosan 2007-2020 között Forrás: KSH

A székesfehérvári szennyvíztisztító telep 2020-ban a következő településekről fogadott közüzemi szennyvízgyűjtő rendszeren összegyűjtött szennyvizet: Jenő, Nádasdladány, Pákozdi, Pátka, Sárkeszi, Sárszentmihály, Seregélyes, Úrhida. Ezen tisztítás céljából elvezett szennyvizek a telep 2020. évi közcsontra rendszeren begyűjtött szennyvízmennyiségének 9%-át adták. A fenti nyolc település a korábbi évtizedek hazai, illetve uniós (KEOP) fejlesztéseinek köszönhetően alkot önálló szennyvízelvezetési és tisztítási rendszert, amelyet a Fejérvíz Zrt. üzemeltet. A cég adatai alapján a 2011-hez képest a város összes vízfogyasztása és szennyvízkibocsátása egyaránt nőtt 2020 és 2021-re úgy, hogy a két utolsó év markánsabb esését a korábbi adatokhoz képest a Covid-19 járványidőszak hatásának is betudhatjuk, ami a közületi/intézményi értékek nagyobb visszaesésével magyarázható. Még fontosabb figyelembe venni a város népességszökkenésével összehasonlítható 1000 főre eső összes fogyasztási és kibocsátási adatokat, hiszen 2011-ről 2020-ra 4,1 %-kal csökkent a helyi lakónépesség, ugyanakkor a vízfogyasztás kb. 7,8%-, a szennyvízkibocsátás 7,1 %-kal nőtt. Mennyiségileg 2016 és 2021 között az összes vízfelhasználás 5,7-5,9 millió, a szennyvízkibocsátás 6-6,3 millió m³ vízmennyiséget jelentett.

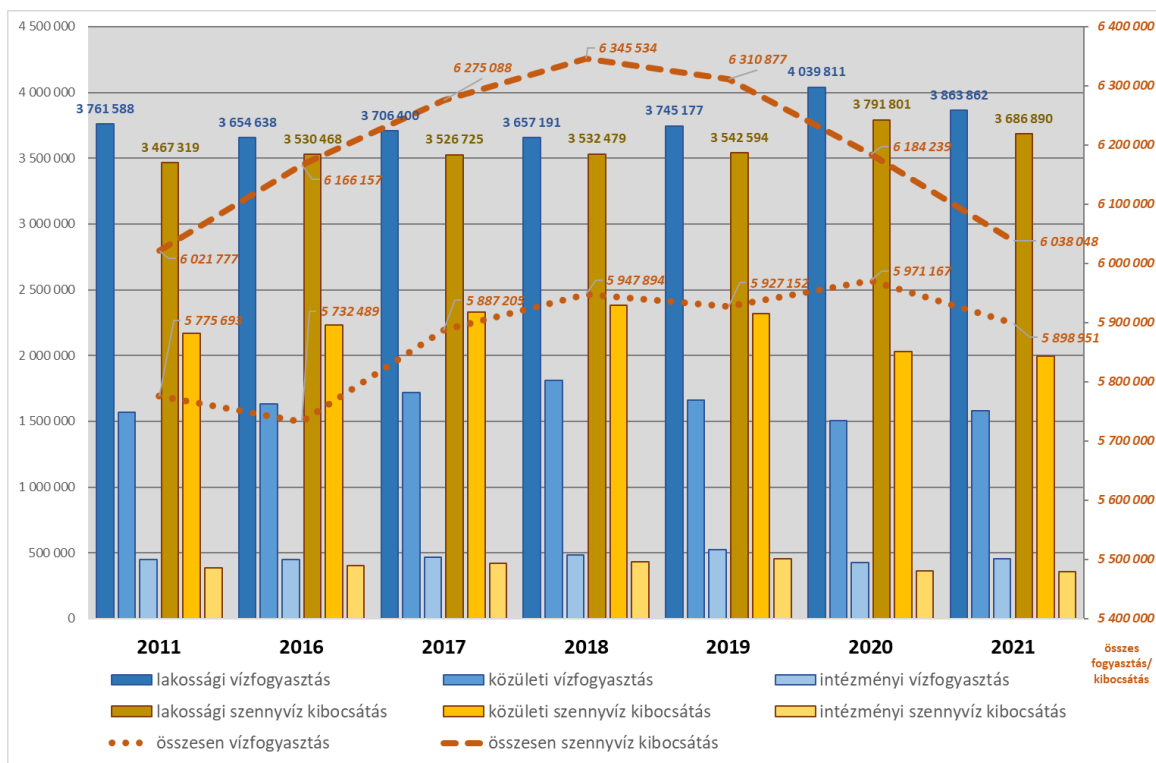
	Lakossági		Közületi		Intézményi		Összes	
	vízfogyasztás	szennyvíz kibocsátás	vízfogyasztás	szennyvíz kibocsátás	vízfogyasztás	szennyvíz kibocsátás	vízfogyasztás	szennyvíz kibocsátás
2016	97,2	101,8	104,2	102,9	99,5	104,7	99,3	102,4
2017	98,5	101,7	109,6	107,4	103,5	108,5	101,9	104,2
2018	97,2	101,9	115,5	109,8	107,6	111,7	103,0	105,4
2019	99,6	102,2	106,0	106,8	116,4	117,1	102,6	104,8
2020	107,4	109,4	96,2	93,7	94,9	93,4	103,4	102,7
2021	102,7	106,3	100,9	92,1	101,7	91,7	102,1	100,3

34. táblázat: Székesfehérvár szektoronkénti vízfogyasztása és szennyvíz kibocsátása mennyiségi változása 2016 és 2021 között, 2011-hez viszonyítva (2011=100) Forrás: Fejérvíz Zrt. adatokból saját szerkesztés

A lakossági és a közüzemi szennyvízkibocsátások között a közüzemi igénybevétel markánsabb, mint ami a vízfelhasználásban mutatkozik meg, ahol a lakosság aránya az utóbbi években a kétharmad körül mozgott, míg szennyvízkibocsátása pedig az utolsó két járványidőszakkal terhelt évben váltott érzékelhető növekedésre.

	Lakossági vízfogyasztás	Közületi vízfogyasztás	Intézményi vízfogyasztás	Lakossági szennyv. kib.	Közületi szennyv. kib.	Intézményi szennyv. kib.
2011	65,1%	27,1%	7,8%	57,6%	36,0%	6,4%
2016	63,8%	28,5%	7,8%	57,3%	36,2%	6,6%
2017	63,0%	29,2%	7,9%	56,2%	37,1%	6,7%
2018	61,5%	30,4%	8,1%	55,7%	37,5%	6,8%
2019	63,2%	28,0%	8,8%	56,1%	36,7%	7,2%
2020	67,7%	25,2%	7,1%	61,3%	32,8%	5,8%
2021	65,5%	26,8%	7,7%	61,1%	33,1%	5,9%

35. táblázat: Székesfehérvár szektoronkénti vízfogyasztása és szennyvíz kibocsátása arányai 2011 és 2016-2021 között Forrás: Fejérvíz Zrt. adatokból saját szerkesztés

57. ábra: Vízfogyasztás és szennyvízkibocsátás Székesfehérváron 2011; 2016-2021 Forrás: Fejérvíz Zrt

Az 1968-ban épített és utoljára átfogó kapacitásbővítő fejlesztésen a 2000-es évek elején átessett szennyvíztisztító telepen a **három fokozatos víztisztítási technológia** működik, mechanikai és eleveniszapos biológiai tisztítás mellett a harmadik fokozatban a foszfor- és nitrogénvegyületek eltávolítása is megtörténik. 2013-tól 2020-ig a tisztított szennyvízből III. tisztítási fokozattal is tisztított szennyvíz mennyisége 36,4%-kal nőtt 6,25-ről 8,52 millió m³-re (a szennyvízgyűjtő-rendszer betápláló települései összesített értéke). A sóstói természetvédelmi fejlesztést segítendő, 2018 óta a vízpótlás kiegészítésére a telep tisztított szennyvize is alkalmassá vált. A **szennyvíztisztító telep** hidraulikai **kapacitása** 47 500 m³/nap, lakosegyenértékben kifejezett terhelhetősége 272 000-ről 226 105 LEÉ-re csökkent, biológiai tisztító kapacitása 16,6 t/nap BOI₅-ről (5 napos biokémiai oxigénigény) 13,57 t/nap BOI₅-re csökkent a szennyvíztelep tisztító kapacitása 2017. évi felülvizsgálatát követően. A tisztított szennyvizek befogadója a Jancsár árok, majd a Gaja és a Nádor patak, amelyeket a hatóságok a III. vízminőségi kategóriájú vízfolyások közé sorolták. A telep tisztítási hatásfoka így a III. befogadói kategóriának felelnek meg, az előírt paraméterek közül az ammóniára vonatkozó tisztítási paramétert a hatóságok szigorították.

A szennyvízkezelő telep **szippantott szennyvizet** is befogad, ennek 97-98%-a székesfehérvári szennyvíz az utóbbi öt évben, míg a 2010-es évtized elején a városon kívülről érkező szippantott szennyvizek aránya megközelítette a 30 %-ot is, de mára elhanyagolhatóvá vált. Mennyiségileg 2016 óta növekedés tapasztalható a székesfehérvári adatokban 2021-re ez a növekmény megközelítette a másfélszeres mértéket, 4 969 m³/évről 7 287m³/évre, de az összes tömeget nézve is a növekedés 37%-os. A telepen keletkező **szennyvíziszap** 2016 óta évi 11 000 tonna körüli mennyiséget ér el, ami 2011-hez képest 30%-kal több. Ez a mennyiség teljes mértékben átadásra kerül hasznosításra, amely gyakorlatilag lerakást jelent a környék agyagbányáiba. A kapcsolódó probléma bemutatását lásd a környezetvédelmi résznél. A szennyvíztisztító telepen egy év alatt megtermelt **biogáz** mennyiségnek közel a felét a jelenlegi berendezések segítségével nem tudják hasznosítani, ezért fáklyázással ártalmatlanítják. A 2010-es évek közepén született terv a biogázmotoros hasznosítás környezetvédelmi és energetikai célú beruházására, azonban tervezési problémák miatt nem indult el, ezért potenciálisan tovább gondolandó a megvalósítása.

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

Székesfehérvár felszíni és a felszín alatti vizeiről, vízgyűjtőiről lásd a 1.1.13.2. számú fejezetet.

A város területén **csapadékvíz elvezetés** szempontjából a felszíni vizek főbb befogadói az Aszalvölgyi árok, a Basa árok, a Varga- és Jancsár csatorna, valamint a Maroshegyi árok. A közel

171 km² kiterjedésű közigazgatási területre sokévi átlagban 550-600 mm csapadék hullik, ami évi 94 103 millió m³ vízmennyiséget tesz ki.

A Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozó, a város nyugati részén átfolyó **Gaja patak a befogadója** a város felszíni vizeinek befogadjául szolgáló vízfolyásoknak, így a Hosszúéri-árokknak, az Aszalvölgyi-árokknak (V-rendszer) és mellékcsatornáinak (Lugosi úti árok, Marosvíz, Basa-árok), a Jancsár-csatornának (J-rendszer) és a belé csatlakozó Varga-csatornának, valamint a Malom-csatornának (A-rendszer). A **Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozik** a Dinnyés-Kajtori csatorna is, amelybe a város keleti részéről összegyűjtött felszíni vizeket szállító mesterséges nyílt árok-rendszer, az „A” jelű árok és mellékágai, a „B” jelű árok, és a „C” jelű árok, valamint a Nagyszombati úti árok köt be. A fenti élővízfolyásokba, illetve ezek városon belüli zártszelvényű szakaszaiba kötnek be a városi gyűjtőcsatornák.

Székesfehérvár Térségi Vízitársulat 11 közcélú árkot üzemeltet összesen 52 kilométeren, mellettük a Városgondnokság gondozza a nyílt vízfolyásokat, többet közösen a Vízitársulattal, fenntartanak és üzemeltetnek 8 belvizet átemelő telepet, 5 db záportározót és 4 jóléti tavat.

A **városi csatornahálózat** két kategóriába sorolható a város történelmi fejlődésének megfelelően, „rég” és „új” csatornákra. A város központját régen várakok vették körül, amelyeket az idők során a mindenkori igények függvényében szakaszosan átalakítottak zártszelvényűvé. Ezek a szelvények általában szélesek, kismagasságúak, állaguk változó. Sok esetben más célú közművek is keresztezik a szelvényt. Rossz állapotuk miatt egyes szakaszokon megerősítésük, javításuk szükséges. A nagyszelvényű csapadékvíz csatornák állapotörögztítő felmérése a Városgondnokság megrendelésére a 90-es évek közepén megtörtént, ezzel egy időben hordalék-kiemelő műtárgyak épültek a tisztítás érdekében. A város fejlődése az ötvenes években rohamos volt, amikor is a lakótelepeken kiépült a zártszelvényű csatornahálózat, többségében betoncsövekből. E csatornák azonban csak a lakótelepen belül kerültek kiépítésre, a befogadók bővítésére már nem jutott pénz. Ezért a befogadók és a meglévő rendszerek folyamatos rekonstrukciója, bővítése szükséges. A 80-as években megindult az Öreghegy beépítése, és ennek kapcsán a lejtőirányú utcák burkolattal történő ellátása kiemelt szegéllyel, víznyelőkkal és csapadékvíz csatornával.

A városias beépítésű területeken zömmel zártszelvényű csatornák találhatók, a családiházias beépítésű külsőbb városrészeken (Pl. Feketehegy, Maroshegy, Öreghegy) nyílt árkos/folyókás és kisebb átmérőjű csatornás vízvezető rendszer kiépítése folyik a külsőbb városrészeken. Helyszíni adottságok miatt helyenként a két rendszer kombinációjával lehet találkozni.

A **csapadékvíz hálózat fenntartása** több részre osztott. A zárt csapadékcatornák (hossza 190-200 km) a víznyelőinek takarítását, javítását végzi az Önkormányzat. Dugulás esetén az Önkormányzat a Fejérvíz Zrt.-t bízza meg a mosatással. Nyílt vízfolyások, árkok fenntartása esetében évi többszöri területtől függő kaszálást, illetve műtárgy fenntartásokat (uszadékgyűjtő rácsok, zsilipek, egyéb műtárgyak) is végez az Önkormányzat.

A **székesfehérvári csapadékvíz elvezető rendszer** kapacitását végsősoron a zártszelvényű szakaszai határozzák meg., ezek **bővítése** hatalmas költséget jelent, a városon belüli építkezés igen nehézkes, sok más közmű átépítését is szükségessé tenné. A meglévő csatornahálózat kapacitásának teljes kihasználása alapján lehatárolásra került az a területet, amelyről a Jancsár-árokba csatlakozó „J” főgyűjtő rendszer a város belső sűrűn beépített részéről a felszíni vizet le tudja vezetni. E vízgyűjtő terület határán kívüli és a 8 sz. úton belüli területekről a felszíni vizek összegyűjtésére és a Varga-csatornán történő levezetésére szolgál az „A” főgyűjtő rendszer, amelynek kiépítése folyik és folytatandó. Például a város egyik fő csapadékvízgyűjtő pontja a Széna tér környéke a terület mélysége miatt, ahol sok csatorna található a föld alatt. A Felsővárosban épülő A-0-0 csatorna építésének az a célja, hogy tehermentesítse a Széna tér környékét és a Felsővárosban, majd a Varga csatornán -melynek szintén elkészült a mederrendezése- a Gaja patakba vezessék a lezúduló vizet. Ezekre a feladatokra a város több projekt keretében TOP 2014-2020-as uniós forrásokat használt fel az elmúlt időszakban.

2021-ben az Önkormányzat elkészítette **Székesfehérvár Felszíni Vízvezetése Tanulmánytervét** (Complanex Kft., Alba Geotrade Zrt.), amely a 2008-as hasonló tervek komplex megújítása számos fejlesztési javaslatot tartalmazva. Fontos elemekként az eltelt időszakban az „A” főgyűjtő rendszer (Felsőváros) kiépítése folytatódott, a „C” jelű főgyűjtő rendszerek (Öreghegy DK, Kőfém-Alba Ipari Zóna) kiépítése befejeződött. Ezen kívül több városrészben folytatódott a

hálózat bővítése, kiépítése, valamint a Palotavárosi déli tóban a záportározás lehetősége, ezzel valamennyire tehermentesítve a Jancsár-csatornát (Belváros-Víziváros felől érkező vizek).

Az azonosított **fő feladatcsoport hármas** a következő rövid-középtávú időszakban az alábbi:

1. helyi elvezető hálózatok bővítése (lakossági, gazdasági területek);
2. a helyben összegyűjtött vizek elvezetése gyűjtő- és főgyűjtő csatornák kiépítésével, bővítésével;
3. a régi belvárosi rendszerek rekonstrukciója.

Alkalmazandó alapelvek, hogy a külvizeket célszerű távol tartani a városi belterülettől, a város belterületéről pedig a lehető legrövidebb úton ki kell vezetni a csapadékvizeket a külterületre. További cél a hidraulikai csúcsok csökkentése a csapadék összegyűlekezési idejének meghosszabbításával és közbenső tározók beiktatásával. Kapcsolódóan lásd fennálló környezeti konfliktusok vízelvezetésre vonatkozó részét.

Felmerül a csapadékvíz lefolyás visszatartásának és felhasználásának mind szélesebb körű elterjesztése igénye nem csak az ingatlanokon, hanem a közterületeken is, pl. ideiglenes-/záportározók, talajvíz háztartást javító szikkasztó árkok létesítése, lakossági tárolás-locsolás célú felhasználás támogatása révén.

A csapadékvizek elvezetését biztosító **közcélú árkok befogadói** túlnyomó többségben állami tulajdonú és KDT-VIZIG által kezelt vízfolyások, csatornák. Feliszapoltságuk rendszerint igen jelentős, a fő befogadók rendezése, illetve azok jókarban tartása állami feladat. A befogadó a Gaja, annak befogadója a szintén állami kezelésű Nádor-csatorna. A Nádor-csatorna a tervezett fejlesztések során kialakuló többletterheléseket korlátlanul befogadni nem képes. A Császárvíz, mint a Velencei-tó vízgyűjtőjének legnagyobb vízfolyása jelenleg megfelelő állapotban van. A tervezett bevezetések levezetésére az előzetes vizsgálat szerint képes, de a bevezetésnél a vízminőség védelmi megoldásokra nagy hangsúlyt kell helyezni.

1.1.12.2 Energia

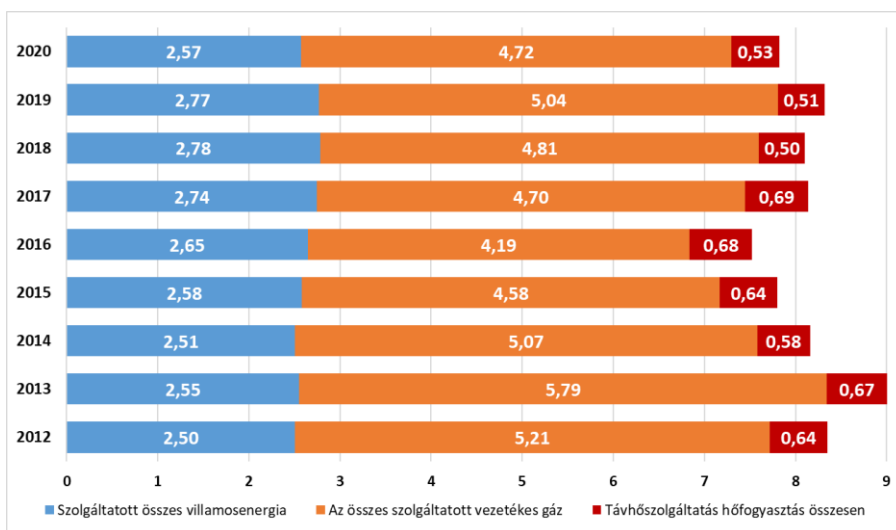
Székesfehérváron alapvetően **energiaellátási problémák nincsenek** és az energiaellátás teljes, viszont túlnyomó részt az országos ellátórendszerektől függ. Mivel a nagyobb hazai villamosenergia erőművek főleg az ország keleti és középső részére (Visonta, Százhalombatta-Paks) települtek, a felhasznált villamos energia döntő része az országos villamos átviteli hálózaton keresztül érkezik a térségbe. A lakosság, a városban működő gazdasági szervezetek, illetve az önkormányzati fenntartású intézmények hőszükségletüket meghatározóan földgáz felhasználásával fedezik.

Székesfehérváron a **hőtermelés és a távfűtés/melegvíz-szolgáltatás** 2014-től egy kézbe került, az addig alapvetően távhőszolgáltató közszolgáltatási tevékenységet folytató önkormányzati tulajdonú Széphő Zrt. felel a teljes városi ellátásért a korábban különálló Fűtőerőmű vagyonelemeinek átvételével. Székesfehérvár távhőellátó rendszere eléri a város összes nagyipari technológiával épített lakótelepi városrészeit – néhány kisebb kivétellel (pl. Fáy A., Berkes ltp.), illetve a környezetükben elérhető elsősorban, de nem kizárólagosan (pl. Bíróság), önkormányzati intézményeket is. Igaz ez a történelmi belvárosra is, ahol jelentős műemléki épületben vagy műemléki környezetben lévő intézmény mellett egyes társasházak is részesülnek a távhőellátásból. Az összefüggő rendszerrel kapcsolatban nem lévő önálló egységek a saját kazánházakkal ellátott Mura utca központi fűtésű társasházi tömbje, a Vásárhelyi utcai volt szovjet tiszt lakásokból kialakított társasházi tömbök és új fogyasztók, a Köfém lakótelep és intézményei, valamint a Sörház téri intézményi központ (Kodolányi Egyetem, kollégiumi épület, kormányhivatal). A bővülésre még vannak további lehetőségek, ugyanakkor olyan nagyfogyasztók, mint a belváros melletti Alba Pláza üzletközpont vagy a SZGYEOK központi kórházterülete önállóan oldják meg fűtési szükségleteiket.

A székesfehérvári távhőtermelés és -ellátás rendszerét egyedileg érintő problémaként jelentkezik a **királysori fűtőerőmű** városközpont közelében elhelyezkedése. A város belső területeinek ezirányú környezetterhelése a fűtőerőmű kiváltásával rendeződhet véglegesen, amely érdekében kidolgozott koncepció keretében számos fejlesztésre sor került a decentralizált fűtőmű létesítési beruházásoknak köszönhetően (Bakony utca új hőtermelő egységek, keringtetés, vízkezelés; Tóváros- meglévő kazán újra üzembe helyezése; Köfém-gázmotor; Hadiárva utcai kazánházi

fejlesztés; Szedreskert teljes kazánházi felújítás új hőtermelők telepítésével, gerincvezeték fejlesztések, stb.).

Általánosságban – az országos trendek alapulvételével – elmondható, hogy Székesfehérváron az elmúlt évtizedben **a háztartások energiafelhasználásának szerkezete jelentős mértékben nem változott**. Már a 2000-es évek elejétől kezdve - néhány kivételt jelentő évtől eltekintve - csökkent a székesfehérvári háztartások energiafelhasználása, ami a tudatos fogyasztás mellett a lakások korszerűbb hőszigetelésének (panelprogram hatása), takarékosabb eszközök használatának is köszönhető; de a fűtéssel és hűtéssel kapcsolatos kiadások továbbra is a lakosság és a közületi szektor rezsiköltségének jelentős tételét képezik. Az egyes városrészek infrastrukturális ellátottságát vizsgálva megállapítható, hogy a hálózati gáz megfelelően kiépített Székesfehérvár valamennyi városrészében, a közcsatorna-hálózat az elmúlt évek beruházásaival szintén teljessé vált, viszont a távhőellátás elérhetősége fejlesztésére egyes városrészekben még műszaki-gazdaságossági szempontból látszik tér: pl. történelmi belváros, Ráchegy-Búrtelep és Vasútkörnyék, Felsőváros, Fecskepart ltp.

58. ábra: Az összenergiafelhasználás alakulása Székesfehérváron PJ-ra átszámolva, 2012-2020
Forrás: KSH-TSTAR

Az elmúlt 9 év adatai alapján Székesfehérvár összes energiafelhasználása 6,3%-kal csökkent 8,35 PJ-ról 7,82 PJ-ra. Az energiafelhasználás forrás szerkezetében a gáz továbbra is meghatározó. A kedvező 2020-as érték alakulásában figyelembe

kell venni a Covid-19 járványidőszak energiafelhasználásra tett hatását a termelő és szolgáltató, közületi szektor esetében, hiszen Székesfehérvár gazdasági struktúrájából adódóan az ipar felhasználása az, ami továbbra is meghatározó.

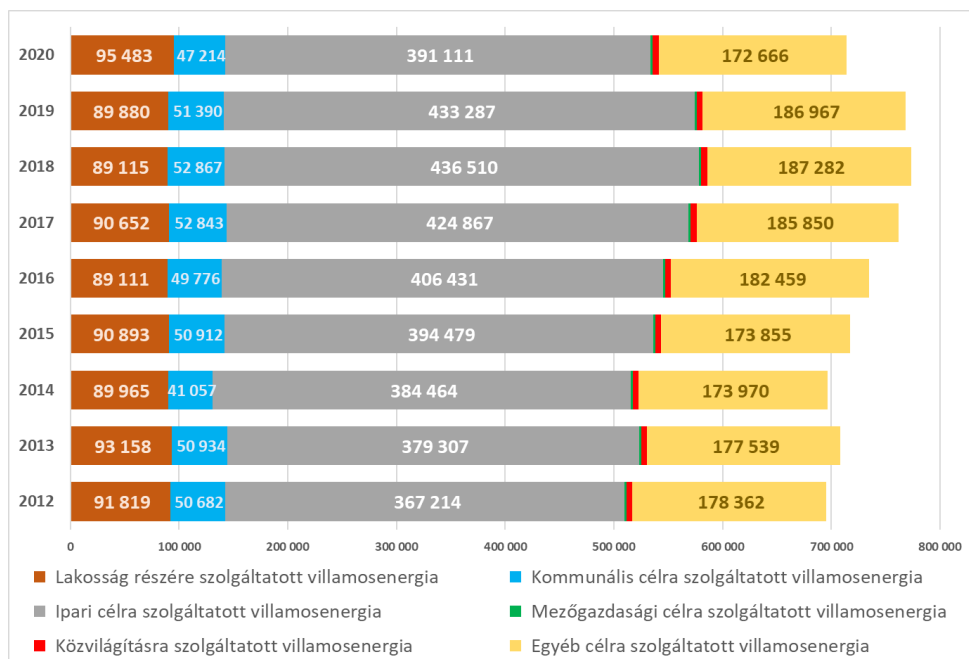
Energiagazdálkodás és energiaellátás

A település energiaellátására a villamosenergia ellátáson kívül a település belterületén a földgázellátás és a távhőellátás áll rendelkezésre.

Villamos energia

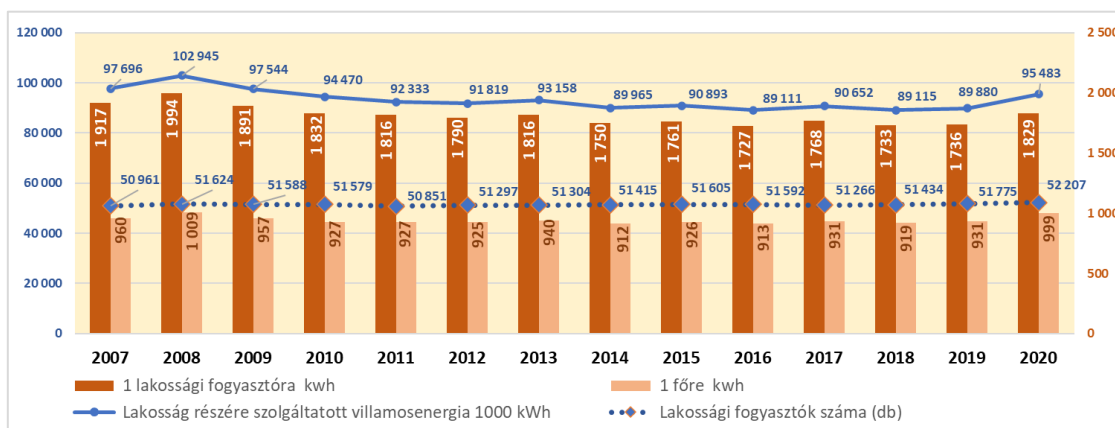
A település villamosenergia ellátását az E.ON Energiakereskedelmi Kft. biztosítja, a kiépített hálózati rendszerén keresztül, hálózatra betápláló klasszikus erőművi villamos energiatermelés a városban nem történik. Az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. tájékoztatása szerint 1826 db háztartási méretű napelem bekapcsolási kérelmet teljesítettek 2022 márciusáig. Az EON székesfehérvári hálózatán a megújuló fotovoltaikus energia termelő egységek névleges teljesítménye összesen 16 333 kVA, ami 16,33 MW elméleti teljesítménynek felel meg.

A város villamosenergia ellátásának bázisai a "Székesfehérvár" 132/35/22 kV-os, "Székesfehérvár Észak" 132/10 kV-os – betáplálója az Inota-Dunaujváros között üzemelő 132 kV-os vezeték, illetve a "Székesfehérvár Nyugat" 132/10 kV-os és a "Szabadbattyán" 132/35/22 kV-os alállomások, ezek betáplálója az Inota-Dunamenti Hőerőmű közötti nagyfeszültségű főelosztó hálózati rendszer vezeték. Tervezett még egy „Székesfehérvár Dél” 132/22 kV-os alállomás (+36MW), amelynek előkészítő tervei elkészültek, de megvalósítása még nem történt meg. Az alállomásokról induló 35 (régi nagyobb ipari fogyasztók), 22 (perem városrészek), 10 kV-os (városközpont és sűrű beépítés) hálózatok képezik a város villamosenergia ellátásának gerinc elosztóhálózatát. 2010 óta 2020-ig a kiefeszültségű villamosenergia-elosztóhálózat hossza 11%-kal nőtt 463 km-ről 515 km-re.

59. ábra: Villamos energia fogyasztás (ezer kWh) és megoszlásának alakulása Székesfehérváron, 2012-2020 Forrás: KSH

Az ábra által bemutatott idősor 2020-as értékeit nagyban befolyásolhatta a Covid-19 járványidőszak, ez tükröződhet a lakossági, valamint az ipari ill. egyéb célra szolgáltatott villamosenergia fogyasztási értékeknek a szokásosnál nagyobb kilengéssel történt mennyiségi növekedése, illetve csökkenése esetében. 2012 és 2019 között 2,1%-kal csökkent trendszerűen a lakossági fogyasztás mértéke, az ipari ill. egyéb célra szolgáltatott villamosenergia mennyisége azonban 18 ill. 4,8%-kal nőtt. Utóbbiak hatása elég volt arra, hogy az összes villamosenergia fogyasztás 10,5%-kal növekedjen 2019-ig, 2012-hez képest 768,5 millió kWh-ra (az abszolút csúcs elérése 2018-ban volt 773,4 millió kWh-val). A 2019-es fogyasztási adatokat 100-nak véve 2020-ra a következő változások jegyezhetőek fel: lakossági - 106,2; kommunális - 91,9; ipari - 90,3; mezőgazdasági - 104; közvilágítás - 112,4; egyéb - 92,4; összes - 92,9. A 2012-2020 közötti 9 év szektorok közötti megoszlási arányai meglepően stabilak, nagyon kis mértékben térnek el a kilencéves átlagértékektől: lakossági - 12-13%; kommunális - 7%; ipari - 55%; mezőgazdasági - 0,3%; közvilágítás - 0,7%; egyéb 24-25%.

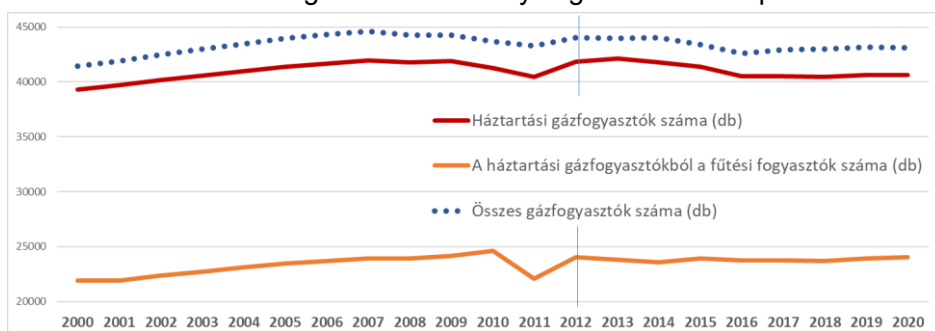
60. ábra Lakossági villamosenergia fogyasztás alakulása, 2007-2020, Forrás: KSH

Lakossági szinten a villamosenergia fogyasztás mennyiségi csökkenése mellett ment végbe, hogy a lakossági fogyasztók száma közel másfél évtized alatt stagnált, illetve minimális 1-2%-os mértékben növekedett 2007-hez képest. Ugyanezen időszak 6,1%-os lakónépesség csökkenése ellenére 2014 óta az 1 főre jutó fogyasztás kis mértékben, de növekedésnek indult, 2019-re 2%-kal, 2020-ra 9,5%-kal (Covid-19 hatás).

Gázellátás

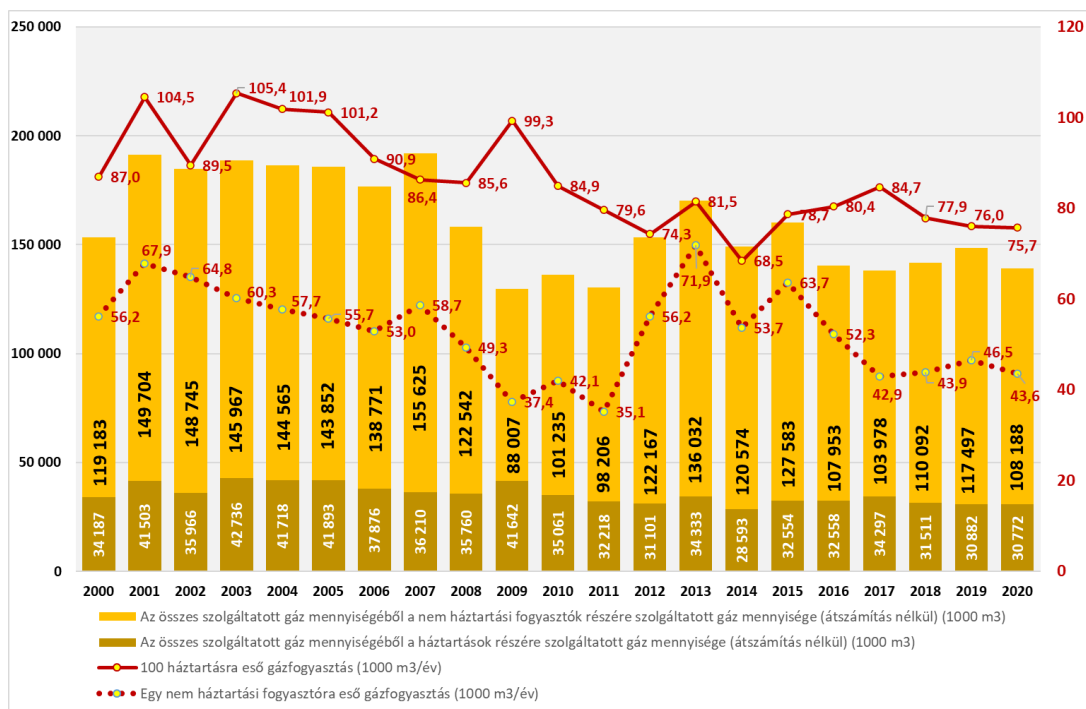
A település földgázellátásának egyetemes gázszolgáltatója a NKM Földgázszolgáltató Zrt., a hálózat üzemeltetője az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. A város közigazgatási területének déli részén áthalad az országos nagynyomású szállítóhálózat egyik, Kápolnásnyék-Pét között üzemelő DN 300-as vezetéke, amelyről táplált Székesfehérvár 1-2 jelű gázátadóról biztosítják a város gázellátását, az ellátást segíti még a szomszédos településeken üzemelő Szabadbattyán és Seregélyes gázátadó állomás is. A tervezett fejlesztések megvalósulása esetén a nagyobb távlatra várható igények kielégítése csak jelentős bázisfejlesztéssel valósítható meg, amelyre a szolgáltatóknak fel kell készülni. Növelni kell a gázvételezést és az alaphálózati rendszer is jelentős fejlesztéseket igényel. A gázcsőhálózat hossza 2020-ban gyakorlatilag megegyezett a 2000. év adatával, 511 km volt a KSH nyilvántartása szerint. A köztes időszakban ehhez képest -1,2% + 5,1%-ban változtak a hosszok.

2020-ban az értékesített 139 millió m³-nyi gáz felhasználása az alábbi megoszlás szerint alakult: 0,4% - mezőgazdasági fogyasztók; 0,6% - lakóépületek központi kazánjai; 1,5% - kommunális fogyasztók; 13,4% - ipari fogyasztók; 20,3% - távfűtést ellátó vállalkozások; 22,1% - háztartások; 41,6% egyéb fogyasztók. Ezek az arányok a 2016-2020 közötti fél évtizedben nagyjából változatlanok, az ipari ill. egyéb fogyasztók esetében mutatható ki 1,5%-ot elérő növekedés ill. csökkenés 2020-ra. Az értékesített gáz összes mennyisége 2012-höz képest 9%-kal lett kevesebb.

61. ábra: Gázfogyasztók számának alakulása Székesfehérváron, 2000-2020: Forrás: KSH

A 2020 évi 40 635 háztartási gázfogyasztó 41%-a gázfűtéssel nem rendelkezett, számuk 2012 óta 3%-kal csökkent, míg az összes gázfogyasztó (43 116 - 2020) esetében ez a csökkenés 2%-os. A fogyasztók számában csak az ipari és az egyéb fogyasztók számában történt ebben az időszakban határozott növekedés, de ez nem befolyásolta az értékesített gázmennyiség csökkenési trendjét.

62. ábra: Gázfogyasztási adatok alakulása Székesfehérváron (ezer m³), 2000-2020 Forrás: KSH T-STAR

2010 előtt még 849-1 054 m³ között volt egy háztartás gázfogyasztása, 2020-ra már alig haladta meg a 750 m³-t. Székesfehérváron a gázfogyasztó lakások aránya a 2010 előtti 97%-os részesedéshez képest 2020-ra már csak 88%-ot tesz ki a lakásállományon belül, azzal hogy a lakásoknak csak egy része használja a gázt fűtésre, figyelembe véve, hogy a város lakásállományának közel a fele távfűtött. A fűtési célú gázfogyasztók aránya a lakásállományon belül hasonló megosztásban kevésbé szembetűnő mértékkel csökkent a 2010 előtti 55-56%-ról 2020-ban 52%-ra. Az utolsó fél évtizedben 2016 és 2020 között a *háztartási és nem háztartási gázfogyasztás* aránya 23-77%-os átlagos megosztáson alakult, 109,5 millió illetve 32 millió m³ mennyiségi átlagértékkel.

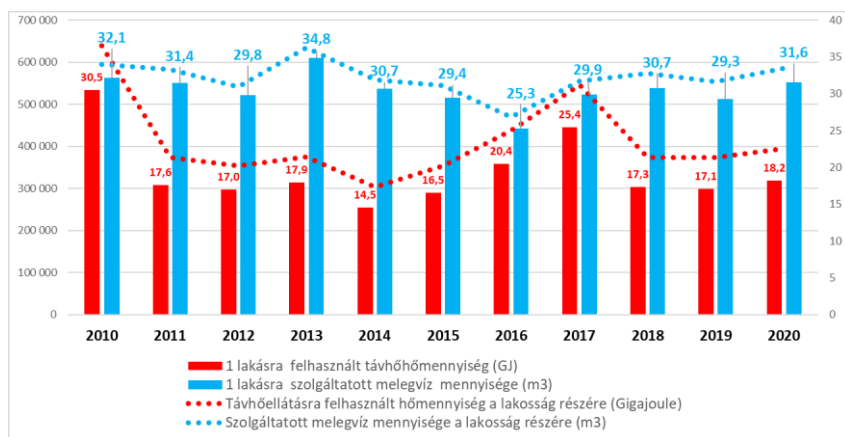
Távhőellátás

A város távhővel történő ellátását a Széphő Zrt. végzi, földgáz energiahordozóra alapozva, gázkazán és gázmotor technológiát alkalmazva. MATÁSZ nyilvántartás alapján 2020-ban a cég beépített és egyben rendelkezésre álló hőteljesítőképessége 203,4 MW. Alternatív olajtüzelési lehetőség kivezetésre került. A megújuló hőenergia előállítás arányának növelésre a bázis adott, a teljes hőfelhasználáson belül az országos átlagtól való elmaradás miatt jelentősebb erőfeszítéseket és erőforrásbevonást igényel Székesfehérváron. A város szerkezeti terve új igényt is azonosít: „A távhőellátásban részesülő épületeknél új feladatként jelentkeznek, a klímaváltozás okozta felmelegedés kompenzációs igénye, amely már a közelmúltban kritikussá vált és a prognózisok ennek további fokozódását mutatják. Az erről szóló kutatások jelzik, hogy az egészséges életkörülmények feltételei csak gépi hűtéssel biztosíthatók és ehhez a távhőszolgáltatással együttműködő gépi hűtés kiépítése szükséges, amelyre a városnak fel kell készülni.”

Területi szintek	Távfűtésbe bekapcsolt lakások száma (db)	Távhő felhasznált hőmennyiség a lakosság részére (GJ)	Melegvízhálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Szolg. melegvíz mennyiség a lakosság részére (ezer m ³)
Magyarország	650 965	16 922 645	600 153	18 592
Közép-Dunántúl	102 517	2 386 149	87 019	2 636
Fejér megye	42 391	864 108	32 052	965
Székesfehérvár ill. járása	21 744	395 285	18 533	585

36. táblázat: Távhőszolgáltatás és -ellátás lakossági szektort érintő megosztása, 2020 Forrás: KSH T-STAR

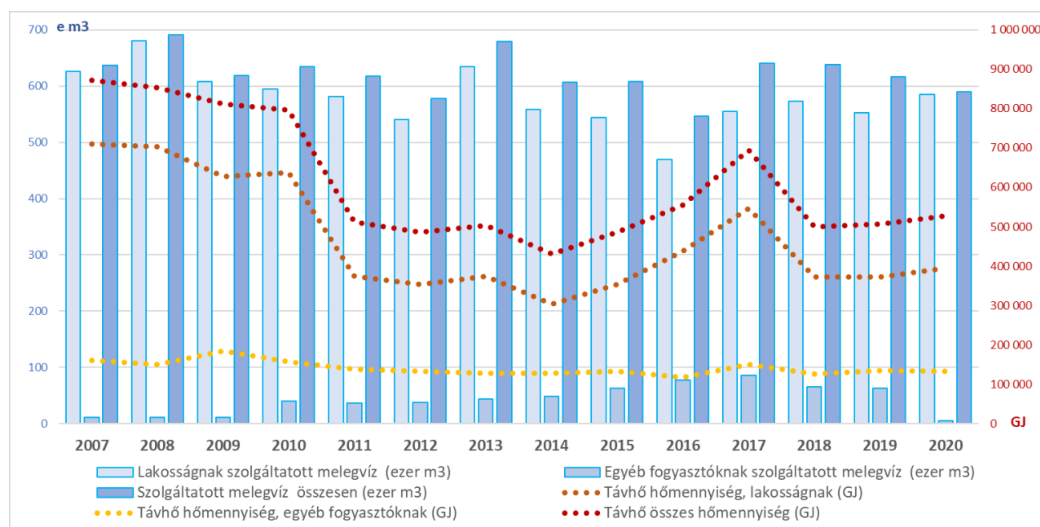
2020-ban a Magyarországon működő távhőszolgáltató rendszereik mintegy 651 000 lakás távhőellátását biztosítják. Székesfehérvár lakásállományának 47,3%-a távfűtött, mely érték az országos átlag (14,4%) 3,3-szorosa. A 2011 óta eltelt évtizedben jelentős bővülésre nem került sor, a városban a távfűtésbe bekapcsolt lakások száma 475-tel (lakásállomány 1%-a), a melegvízhálózatba bekapcsoltaké mindössze 12 lakással nőtt a KSH adatai alapján. Az utóbbi években sok helyen alkalmaztak ún. „lakásfűtő készülékeket”, ami maga állítja elő a fűtési hőt és a meleg vizet, így egyféle távhőszolgáltatásra lett szükség az újabb lakásépítéseknel. Ezt támasztja alá a SZÉPHŐ saját statisztikája, amelyben 2010 és 2021 között 765 olyan lakás jelent meg olyan felhasználóként, ahol a távhő mellett saját HMV előállítás is van. A távfűtés kitüntetett helyi szerepét mutatja a 100 lakásra eső távhőellátásra felhasznált hőmennyiség és a 100 lakásra eső szolgáltatott melegvíz értékeinek különbsége az országos adat összehasonlításával. 2020-ban a felhasznált hőmennyiség 2,3-szorosan, a melegvíz mennyisége háromszorosan haladta meg a városban az országos értéket, úgy, hogy Székesfehérvár lakásállománya az országénak 1%-át teszi ki, de a távfűtésbe bekapcsolt lakások 3,34%-át koncentrálna. 2010 és 2020 között a lakásállomány növekedését (6,14%) a távfűtésbe bekötött lakások száma csak közel kétharmadában követte le (3,84%), a melegvízhálózatba bekötött lakások száma pedig egyenesen stagnált.

63. ábra: Lakossági távhő- és melegvíz fogyasztási adatok Székesfehérváron, 2010-2020
Forrás: KSH T-STAR

Ugyanebben az időszakban a lakossági távhőellátásra felhasznált hőmennyiség mind összvo­lumenét, mind az egy háztartásra eső értékét tekintve csökkent. Míg 2010-ben 30,5 GJ volt az egy háztartásra felhasznált hőmennyiség, 2020-ban

már alig haladta meg a 18 GJ értéket, ez 40%-os csökkenést jelent. Okaként megjelölhetjük a lakossági/társasházi és intézményi hőszigetelést, ablakcseréket, belső fűtési rendszereket érintő beruházásokat (pl. panelprogram), az időjárás hatásai változékonysága mellett. A korszerűbb és az ellátáshoz közelebb kerülő gázmotorok, fűtőmű-és távhő-gerincvezeték korszerűsítések kedvező hatást gyakorolnak a távfűtési célú gázfelhasználásra, annak csökkenésével. A szolgáltatott melegvíz esetében már nem ennyire egyértelmű a változás tendenciája, a csökkenés a két határoló év között minimális az 1 lakásra jutó érték esetében, és stagnál az össz­mennyiség vonatkozásában. A bő évtizeden belül lezajlott hullámzások ellenére 2016 óta újra inkább nőnek a szolgáltatott melegvíz mennyiségi értékei, melyet jelentősen befolyásolnak a lakossági szokások változásai. A város távhőrendszere természetesen nem csak a lakosságot szolgálja ki, 14 éves időtávban az alábbi ábra mutatja be a városban egységesen elérhető távhőszolgáltatási fő adatokat:

64. ábra: Távhő- és melegvíz fogyasztási adatok Székesfehérváron, 2007-2020 Forrás: KSH T-STAR

A városban a távfűtéses és gázfűtéses lakásokon kívül jelen vannak a **fa- és széntüzeléssel** fűtött lakások is, az egyedi fűtési szokásokból eredő terhelés a téli időszakban a város légszennyezettségi állapotát kedvezőtlenül befolyásolja. A fa-, illetve széntüzelésű berendezések gyakori szakszerűtlen használata nagymértékben hozzájárul a téli időszakban a szállópor koncentráció növekedéséhez, amely komoly egészségkárosító hatással jár.

Közvilágítás

A város belterületén közvilágítással ellátatlan terület a lakóterületeken nem jellemző, a több mint 12.000 közvilágítási lámpa az Önkormányzat tulajdonában van. A lámpatestek korszerűbbre cserélését saját forrásból, Városgondnokság cégére támaszkodva valósította meg az utóbbi években. Programszerű keretek között a 2016-2021-es időszakban ez közel 3000 lámpatest cseréjét jelentette több százmillió forint értékben. Székesfehérváron az összes lámpatest energiatakarékos; nagynyomású 50W-os nátriumgőz (a 80W-os higanygőzös lámpák kiváltásával) fényforrású vagy a költségesebb LED típusú, ez utóbbiak tömeges cseréjére a Belváros tágabb

környezetében került elsőként sor. Cél az energiatakarékos, hosszú élettartamú, korszerű, olcsó üzemeltetésű közvilágítási rendszer folyamatos fejlesztése. A város területén kevés helyszínen szükséges a rendszert kiterjeszteni, ez elsősorban a bővülő kertvárosias városrészekben merül fel, illetve az új ipari-szolgáltató területek kiépülése vonz magával közvilágítás bővítési feladatokat (pl. multicarnok, Alba ipari Zóna betelepülések és SAPA-Köfém fejlesztések).

KSH adatok alapján a korszerűsítések ellenére 2012 és 2020 között a közvilágításra szolgáltatott villamosenergia mennyisége 11%-kal nőtt, 5 093-ról 5 653 ezer kWh-ra. A fényszennyezés problémáját lásd a 1.1.13.5. fejezetben.

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A 2012-ben elkészített, azóta lejárt és nem megújított Székesfehérvár Megyei Jogú Város Középtávú Energiastratégiája (2020) c. dokumentumban foglaltak szerint a megújuló energiaforrások tekintetében Székesfehérvár és térsége adottságai tekintettel a gazdaságos és fenntartható hasznosítási eltérnek az országosan jellemző főbb irányoktól. Az összes megújuló energiafelhasználási távlati szerkezetében az uralkodó szerepet a biomassza kapja, mellette komoly lehetőségek még a napenergiában rejlenek elsősorban a helyi autonóm energiaellátásban. 2022-ig jelentős biomassza alapú beruházás nem történt, a napenergia kismértékű alkalmazása azonban terjedni kezdett lakossági és közintézményi szinten (HTE-k) valamint a vállalati szinten is megjelent, mint pl. a Videoton naperőműve (2019. évben 500 kW-os napelempark 1,5 hektáros területén, éves szinten 650–700 MWh megújuló energia 200 millió Ft beruházás 11 éves megtérüléssel számolva).

Az energiastratégia a biogáz-termelést helyi alapanyagok bázisán fejleszhetőnek tartotta, viszont a földgázfüggőség érdemi mértékben való kiváltására nem alkalmas. Szerveződött szennyvíztelepi energiakiváltás céljából egy biogáz erőmű létrehozása uniós forrásból a 2014-2020-as időszakban, de megvalósulását tervezési problémák hátráltatták. A biogáz potenciál villamosenergia és tüzelőhő kapacitása gazdaságos üzemméretet elérő adottságot jelent a szennyvíziszap energetikai felhasználása vonatkozásában.

Továbbra is fenntartható, hogy az országos adottságokhoz képest jóval csekélyebb potenciált jelent a geotermikus energia a város térségében. A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat OGRé – Országos Geotermikus Rendszer térképe alapján (<https://map.mbfisz.gov.hu/ogre/#>) a város közvetlen környezetéhez legközelebb a Szabadbattyáni termálkarszt vízföldtani egysége esik Kőszárhegy, illetve Gárdony magasságában, a városhatártól 3-10 km-re, átlagos fedője 800m, átlagos fekvése 1730m mélyen van. A város környezetében a 30°C-os izoterma 450-550m, az 50°C -os, 1000-1200m, a 75°C-os 1800-2250m a 100°C-os 2750-3000m és a 135°C-os pedig 3750-4000m mélyen húzódhat. Székesfehérvár legmélyebb 1936-ban mélyített fúrása (1936) az 1228 m mélyre hatoló Csitáry kút közkútja, amely nem adott termálvizet (használt ásványvíze 130-150 méteres mélységből ered).

Székesfehérvár jelentős kiépített távhőszolgáltatással rendelkezik, de megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés nem folyik. A Széphő Zrt. tájékoztatása szerint megújuló energiatermelés és felhasználás 2022-ben egyedül a Tóvárosi lakónegyed egyik 15 lakásos társasházában történik, ahol egy napkollektoros rendszer üzemel, amely az épület lakásainak használati melegvíz (HMV) ellátását támogatja, de ki nem váltja.

Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzat egységes energiagazdálkodási rendszerrel, energetikai adatbázissal, átfogó smart grid alkalmazásokkal nem rendelkezik ahhoz, hogy teljes körű értékelést lehessen adni kiterjedt intézményrendszerének energiahatékonysági környezetéről. Energetikai felméréseket általában konkrét pályázati lehetőségek kihasználásakor a megalapozó-előkészítő-tervezési szakaszban végez egyes épületeknél, ugyanakkor önkormányzati gazdasági társasági saját épületállományukra nézve már készítettek átfogó energetikai felméréseket (pl. SZÉPHŐ Zrt.).

Székesfehérvár 2022-es Klímastratégiája összefoglalja az önkormányzati intézményrendszerrel és az önkormányzati intézményrendszerrel kapcsolatos energetikai fejlesztéseket az alábbiak alapján:

Az önkormányzat elsősorban a település iskoláinak, óvodáinak, egyéb közintézményeinek egy részében már megvalósított valamilyen energetikai korszerűsítést. Ez bizonyos esetekben nyílászárócserét, tető vagy homlokzati szigetelést, kazáncserét, máshol napelemes rendszerek

telepítését jelentette, túlnyomó részt valamilyen uniós társfinanszírozású projekt részeként (KEHOP, TOP). A beruházások a közintézmények energiafogyasztásának jelentős csökkenését és a helyi megújuló energia részarány növekedését eredményezték. PI. a KEHOP-5.2.11-16-2017-00108 projekt keretében hét helyszínen, önkormányzati tulajdonú épületeken, a Székesfehérvári Szakképzési Centrum fenntartásában lévő szakképzési oktatási intézményeknél megvalósított fejlesztés napelemes kapacitások kiépítésével összesen 294,4 MWh éves áramtermelésre képes kapacitást hozott létre 2017-2018-ban. A tervben lévő további energiahatékonysági projektek esetén az önkormányzat továbbra is elsősorban pályázatokon keresztül igyekszik megteremteni az anyagi kereteket. A kisebb léptékű saját erős beavatkozások mellett.

Beavatkozás	Beavatkozás darabszáma (érintett intézmények száma)				
	2017	2018	2019	2020	2021
Elektromosautó-töltő kiépítése				1 (1)	
Fűtési rendszer korszerűsítése	1 (1)	2 (2)	4 (4)	1 (1)	
Homlokzati hőszigetelés		1 (1)	2 (2)		
Homlokzati nyílászárók cseréje	5 (5)				1 (1)
Kazán csere		2 (2)		1 (1)	1 (1)
Klímaszerelés				1 (1)	
Lapostető szigetelés	3 (3)	1 (1)	1 (1)		
Nyílászáró szerkezetek cseréje		6 (4)	9 (8)	1 (1)	
Társasház homlokzat felújítás			6 (6)		
Társasház tető felújítás			6 (6)		3 (3)
Táv hő szolgáltatásba való bevonás		1 (1)			
Tetőhéjazat cseréje és/vagy padlásfödém hőszigetelés	2 (2)	1 (1)	3 (3)	1 (1)	1 (1)
Villamos hálózat és/vagy lámpatestek cseréje	1 (1)	2 (2)	3 (3)	4 (4)	1 (1)
Komplex beavatkozások száma – 1 intézmény legalább 2 beavatkozás	2	4	3	1	0

37. táblázat: Székesfehérvár önkormányzati épületein végzett releváns energiahatékonysági felújítások 2017 és 2021 között Forrás: önkormányzati adatközlés, Székesfehérvár Klímastratégiája - Helyzetértékelés 2021, saját szerkesztés

Székesfehérváron az utóbbi években számos napenergiát hasznosító, villamos energiát termelő háztartási méretű berendezés került üzembe. A MEKH adatai alapján 2019-re az ilyen típusú napelemes rendszerek száma meghaladta a városban 650-et, együttes kapacitásuk pedig az 5 000 kW-ot. Az általuk hálózatra adott zöld villamos energia mennyisége éves szinten közel 3 750 MWh volt, az elméleti megújulóenergia-termelés pedig megközelítette a 6 000 MWh-t. A székesfehérvári közintézmények – bennük az önkormányzati intézményekkel – a kapacitás ill. elméleti termelés/év 38%-át adták, úgy, hogy a HTE-k 15%-át és a kiadott zöld energia 20%-át koncentrálták.

Székesfehérvár Megyei Jogú Város **Fenntartható Energia és Klíma Akcióterve (SECAP)** – 2021 a következő adatokkal támasztotta alá az önkormányzati intézmények energiahatékonysági jellemzőit.

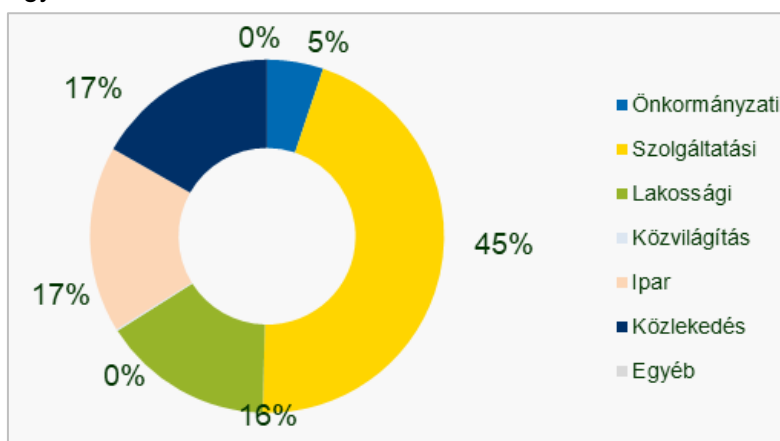
Az önkormányzat által fenntartott intézményi épületek (172 db) funkciójukat tekintve, valamint kor és energetikai szempontból igen változatosak. A kapott adatszolgáltatás alapján 2019-ben a teljes végső energiafogyasztása 182 269 MWh volt, ennek közel 85%-a földgáz alapú volt, 8% a távfűtés, 7% pedig a villamos energia. A fenntartott intézmények CO₂ kibocsátási értéke elérte a 39 761

tonna/CO₂.t, ennek 74,5%-át földgáz fogyasztás, 10%-át a távfűtés, 15,5%-át a villamos energia adta.

Az önkormányzat által fenntartott ingatlanok fűtött alapterülete összesen kb. 233 000 m², így a fajlagos CO₂ kibocsátás értéke 0,17 t/CO₂/m². Annak függvényében, hogy ez az érték energetikai fejlesztésekkel akár 0,03 t/CO₂/m²-ra is csökkenthető kifejezetten magasnak mondható.

Székesfehérváron a fűtött közintézmény területének megfelelő világítással ellátott területek nagyságával számolva átlagosan 15kWh/(m²a) azaz 3 555 MWh/év éves energiafelhasználást feltételezünk a közintézmény világításokra. Az intelligens vezérlésekkel, energiahatékony lámpatestekkel és fényforrásokkal, valamint újra- vagy átgondolt megvilágításokkal reálisan megtakaríthatóknak tartható 2030-ig ennek a felhasználásnak a fele.

Az önkormányzat jelentős gépjárműflottával rendelkezik, melyek végső energiafogyasztása 3 426 MWh. Az állomány 4 db elektromos hajtású járművet tartalmaz. Átlagosan 20 kWh/100 km fogyasztást feltételezve, évi 8000 km megtett út mellett az elektromos járművel 64 MWh villamosenergiát fogyasztanak.

65. ábra: Ágazatonkénti végső energiafogyasztás ágazati megoszlása százalékos értékben kifejezve Forrás: Székesfehérvár SECAP 2022.

A 2014-2020-as uniós támogatási időszakban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programban Székesfehérvár, mint megyei jogú város dedikált forráskerettel rendelkezett és a következő megvalósult vagy folyamatban lévő projektjei esetében tett ÜHG vállalásokat:

Projekt száma és címe	Web-es elérhetőség	Megjegyzés
TOP-6.2.1-15-SF1-2016-00002 3. számú Bölcsőde felújítása	https://www.szekesfehervar.hu/3-szamu-bolcsode-felujitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.2.1-15-SF1-2016-00001 Belvárosi Brunszvik Teréz Óvoda Tulipános Tagóvodája felújítása	https://www.szekesfehervar.hu/belvarosi-brunszvik-terez-ovoda-tulipanos-tagovodaja-felujitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.2.1-15-SF1-2016-00003 Rákóczi Utcai óvoda felújítása	https://www.szekesfehervar.hu/rakoczi-utcai-ovoda-felujitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.2.1-16-SF1-2017-00004 Százsorszép Bölcsőde felújítása	https://www.szekesfehervar.hu/szazsorszep-bolcsode-felujitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.2.1-16-SF1-2017-00001 Maroshegyi Óvoda bővítése	https://www.szekesfehervar.hu/maroshegyi-ovoda-bovítése	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.6.1-16-SF1-2017-00001 Ybl Miklós Lakótelepi rendelőépület felújítása	https://www.szekesfehervar.hu/ybl-miklos-lakotelepi-rendeloepulet-felujitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.6.1-16-SF1-2017-00002 Batthyány utcai rendelő felújítása	https://www.szekesfehervar.hu/batthyany-utcai-rendelo-felujitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági
TOP-6.3.2-16-SF1-2018-00002 Zöld város – Fehérvár Tüdeje II. ütem TOP	https://www.szekesfehervar.hu/zold-varos-fehervar-tudeje-ii-utem-top	Fatelepítés
TOP-6.2.1-19-SF1-2019-00001 Új bölcsőde létrehozása Székesfehérvár Maroshegy városrészben	https://www.szekesfehervar.hu/uj-bolcsode-letrehozasa-szekesfehervar-maroshegy-varosreszben	Új, zöldmezős, korszerű közintézmény létrehozása
TOP-6.2.1-16-SF1-2020-00005 Székesfehérvári Mancz János Bölcsőde kialakítása	https://www.szekesfehervar.hu/szekesfehervari-mancz-ianos-bolcsode-kialakitasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonsági saját erővel

Projekt száma és címe	Web-es elérhetőség	Megjegyzés
TOP-6.4.1-16-SF1-2019-00004 Székesfehérvár területén fenntartható városi közlekedésfejlesztés (kerékpárutak)	https://www.szekesfehervar.hu/szekesfehervar-teruleten-fenntarthato-varosi-kozlekedesfejlesztes	Kerékpárhálózati rendszerelemek fejlesztése
TOP-7.1.1-16-H-ERFA-2018-00029 Bartók Béla tér, Fehérvár Agórája és környezete közösségi térré fejlesztése	https://www.szekesfehervar.hu/bartok-bela-ter-fehervar-uj-agoraja-es-kornyezete-kozossegi-terre-fejlesztese	Épület árkađ világlítás - sajátérs
TOP-6.3.3-16-SF1-2019-00004 Mártírok útja csapadékcatorna felújítása II. szakasz	https://www.szekesfehervar.hu/martirok-utja-csapadekcatorna-felujitasa-ii-szakasz	Útfelület javítással
TOP-6.1.5-15-SF1-2020-00006 Székesfehérvár déli összekötőút megvalósítása	https://www.szekesfehervar.hu/szekesfehervar-deli-osszekotout-megvalositasa-1	Kerékpársávokkal
TOP-6.5.1-19-SF1-2020-00003 Innovatív Szociális Szolgáltató Központ épületenergetikai korszerősítése és a SECAP akcióterv kidolgozása	https://www.szekesfehervar.hu/innovativ-szocialis-szolgáltato-kozpont-epuletenergetikai-korszerusitese-es-a-secap-akcioterv-kidolgozasa	Felújítás keretében komplex energiahatékonysági
TOP-6.5.1-19-SF1-2020-00001 Székesfehérvár Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Városház tér 1. sz. alatti épületek teljes körű épületenergetikai korszerősítése	https://www.szekesfehervar.hu/szekesfehervar-megyei-jogu-varos-polgarmesteri-hivatal-varoshaz-ter-1-sz-alatti-epuletenek-teljeskoru-epuletenergetikai-korszerusitese	Felújítás keretében komplex energiahatékonysági napelemmel
TOP-6.5.1-19-SF1-2020-00002 Épületek energetikai korszerősítése	https://www.szekesfehervar.hu/epuletek-energetikai-korszerusitese	Felújítás keretében komplex energiahatékonysági napelem (5 intézmény) (15 intézmény)

38. táblázat: Épület-infrastruktúra felújítás ÜHG vállalással (megvalósult, zárás alatt) TOP 2016-2020 Forrás: SECAP 2022, saját szerkesztés

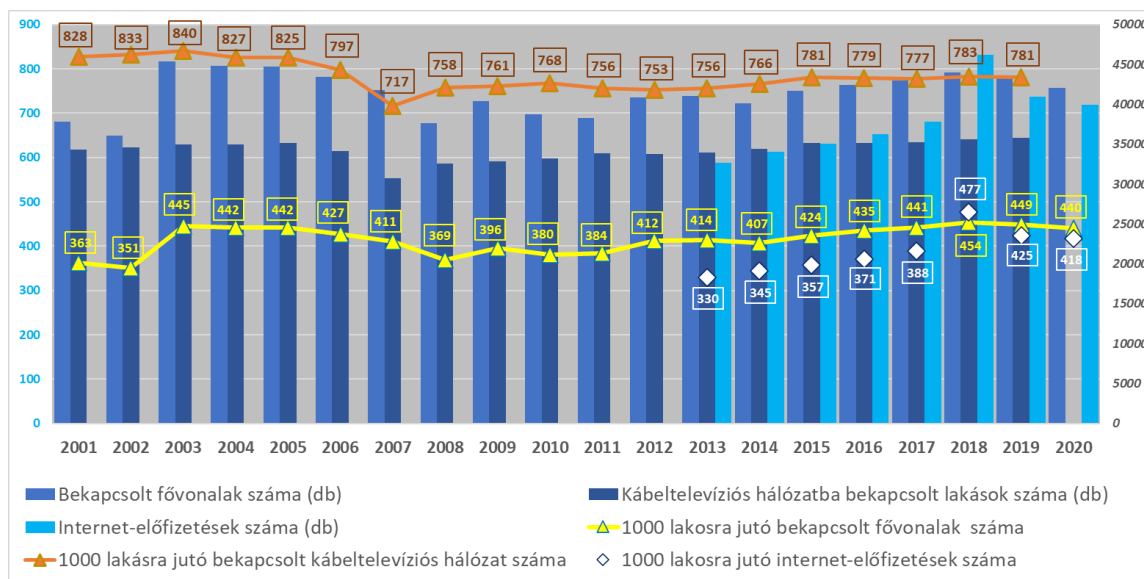
1.1.12.3 Elektronikus hírközlés

Székesfehérvár lefedettsége elektronikus hírközlés vonatkozásában hiánytalan, a lakosság mindennapi életvitele során használatos igény megtalálható. A városban mindegyik nagy mobil-, valamint több internetszolgáltató is megtalálható.

2020. évi KSH adatok alapján területi összehasonlításban kiemelten jól szerepel a megyeszékhely az 1000 lakosra számított internet előfizetések, illetve bekapcsolt fővonalak számában, mind megyei, régiós és országos szintekkel összehasonlítva, csak Budapesttel szemben tapasztalható 8,7-7,6%-nyi elmaradás. Az országos értéket 24 ill. 39 %-kal múlja felül ez a két mutatószám. Az internet előfizetések 1000 lakosra számított értéke az azonos módszertan szerint előállított KSH adat 2013-as megjelenése óta 2013-2018 között dinamikusan emelkedett, az utolsó két évben kisebb visszaeséssel stagnál. Ettől eltekintve az információtechnológia fejlődésével összhangban tovább folytatódott az internetpiac évek óta tartó bővülése a városban, mobilinternetéről szóló helyi adatok nem elérhetőek a KSH adatterében, de az országos, megyei adatok alapján, akár a helyhez kötött, akár más típusú mobil internetelőfizetések számában is folyamatos növekedést jelez, és az adatforgalom mennyisége exponenciálisan nő. Az internettel rendelkező háztartások esetében 2020-ban 69%-uk mobil szélessávú kapcsolattal (is) rendelkezett.

Területi szint	Internet-előfizetések száma 1000 főre	Bekapcsolt fővonalak száma 1000 főre
Budapest	458	476
Székesfehérvár	418	440
Székesfehérvári járás	366	358
Magyarország	338	317
Fejér megye	330	301
Közép-Dunántúl (Fejér, KEM, Vp.)	329	309

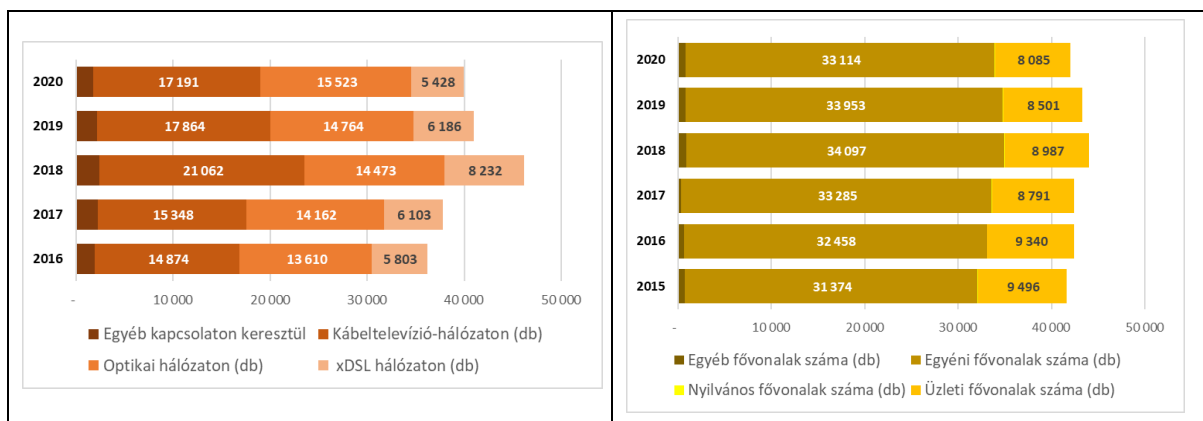
39. táblázat: Előfizetések 1000 főre a 2020. évben különböző területi szinteken Forrás: KSH-STADAT

66. ábra: Hírközlési infrastruktúra elemeinek változása 20 éves időtávban Székesfehérváron Forrás: KSH-TSTAR

Továbbra is igaz, hogy a szolgáltatók által kínált komplex csomagok terjedésével befolyásolta a vezetéktelefon-fővonalak számának alakulását is, hosszú ideje országos trend a tévé-, vezetékes (akár mobil-) hang- és internetszolgáltatást egyaránt tartalmazó előfizetések népszerűsége. Ezzel magyarázható, hogy számuk csökkenése a mobiltelefonok térnyerése ellenére megállt, stagnáló-enyhén növekedő.

A kábeltelevízió-hálózaton (Székesfehérváron már a 80-as évek közepe óta jelen van) nyújtott internet-hozzáférés mellett a korszerű optikai hálózatok kiépítése is jelentős helyet foglal el internet-előfizetések típusai körében, felzárkózása folyamatos, a hagyományos technológiák, mint például a telefonhálózati xDSL-kapcsolatok visszaszorulása számszerűen stagnál, de arányaiban mindenképpen csökken. A kábelhálózat helyi jelentőségét emeli ki az a 2016 óta változatlan adat, amely szerint a székesfehérvári lakások 78%-ban elérhető a kábeles szolgáltatás, ez még a vonatkozó budapesti értékeknél is jóval magasabb (a KSH 2020 óta nem közli ezt az adatot). **Távközlési vonalak tekintetében** 2015 és 2020 között több mint egyharmadával csökkent a nyilvánosan elérhető vonalak (telefonállomás) száma, ma már mindössze 41 helyszínen lehet elérni ezt a szolgáltatást. Érdekesebb az üzleti fővonalak trendszerű csökkenése, amely 15%-os mértéket ért el ebben a hat éves időszakban. A jelenség nem magyarázható az üzleti szereplők számának csökkenésével, inkább a technológiai váltás áll a háttérben (digitális, internet hálózati-vagy felhőalapú VoIP - hangátvitel internet protokollal). A lakossági, egyéni fővonalak használatában 6%-os növekedés figyelhető meg a városban. A **mobiltelefon nélküli internetelőfizetések tekintetében** a korábbi kis kapacitású hálózati kapcsolatok (xDSL, LAN, modem, wifi) számszerűen és arányaiban is lassú ütemben visszaszorulóban vannak a 2016-2020 közötti adatok alapján. A helyhez kötött internet előfizetéseknél mind a kábeltelevíziós hálózaton keresztül, mint az optikai hálózat előfizetések száma nőtt 2016-hoz képest (16 és 14%-kal), a két technológia arányaiban egyre inkább kiegyenlítődik a székesfehérvári piacon, 2020-ban ez 43-39% volt a kábeltelevízió-hálózat javára. Az xDSL hálózatos előfizetések 6%-kal, az egyéb technológiát alkalmazók 8%-kal csökkentek.

67. ábra és 68. ábra: Mobilinternet nélküli internet-előfizetések ill. fővonalak típusainak megoszlása Forrás: KSH-TSTAR

Önkormányzati e-szolgáltatások

Jelen tartalom a Megalapozó munkarész 2.1.8.6. Településüzemeltetés, okos város megoldások fejezete alatt kerül bemutatásra.

1.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

1.1.13.1 Talaj

A város heterogén területén változatos talajtípusok fejlődtek ki, fő kategóriái a különféle csernozjomok, barna erdőtalajok, réti talajok, köves földes vázталajok.

A mezőgazdasági művelés alatt álló területek mintegy 80 %-át borítja a löszön, vályogos kőzeten kialakult jó vízgazdálkodású, kiváló termőképességű mészlepedékes csernozjom. Másik legjellemzőbb talajtípusa a barnaföld, amely a város beépített területén (Maroshegy) és környezetében már általában erodált, alacsony termőképesség jellemzi. Legtermékenyebb talajtípusa a csernozjomosodott barna erdőtalaj, felépítésére jellemző az erőteljes, mélyen kialakult humuszos szint. A süllyedék-területeken és az ártereken hidromorf talajok alakultak ki. Legelterjedtebb típusa a réti talaj, valamint a síkláptalaj, amely a Sárrét-medence uralkodó talajtípusa. Keletkezésében az időszakos túlnedvesedés játszott fő szerepet, időszakos felületi vízborításnak, vagy a közeli talajvíznek köszönhetően. A réti talajok általában nehezen művelhetőek, a termés különösen nedves években kicsi, száraz években viszont jó. A láptalajok közé tartozó típusok vagy állandó vízborítás alatt képződtek, vagy az év nagyobb részében víz alatt állottak és a vízmentes időszakokban is vízzel telítettek voltak. Vízgazdálkodásuk, tápanyaggazdálkodásuk szélsőséges, különböző mértékben tözegesednek. A köves és földes kopár talajtípus a megyeszékhely közigazgatási határa észak-keleti részén található a Velencei-hegység nyugati nyúlványai közelségében. A jelen lévő eróziós folyamatok a talajképződés és a biológiai folyamatok hatását erősen korlátozzák, a humuszos szint nem haladja meg a 10 cm-t, habár néha művelik.

Székesfehérvár belterületén és közvetlen környezetében természetesen erősen hatnak a városi talaj minőségére az antropogén hatások, zömében neutrális vagy negatív módon. A városi beépítések, felületfedések, feltöltések megszüntetik a természetes talajképződés folyamatainak további alakulását. A megyeszékhelyet intenzíven művelt mezőgazdasági területek veszik körül, így toxikus elemek találhatóak a külvárosi területeken a trágyázás hatásaként. Közúti közlekedési központként számos nagy gépjárműforgalmú fő és gyűjtőútja vagy forgalmasabb vasúti fővonala van a városnak, így a forgalmi zónákban és a zöldterületeken nagyobb mennyiségű ólom, cink, réz és kadmium felhalmozódása várható, jelenthet kockázatot. A talajok többnyire lúgosak a város területén, ezért magas kalcium-karbonát (mészke) szint jellemzi azokat. A felvehető fémes toxikus elemek néhány ponton extrém magas szintet is elérhetnek (elsősorban Cu és Zn), valószínűsíthetően közlekedési hatásából eredendően.

1.1.13.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Felszíni vizek

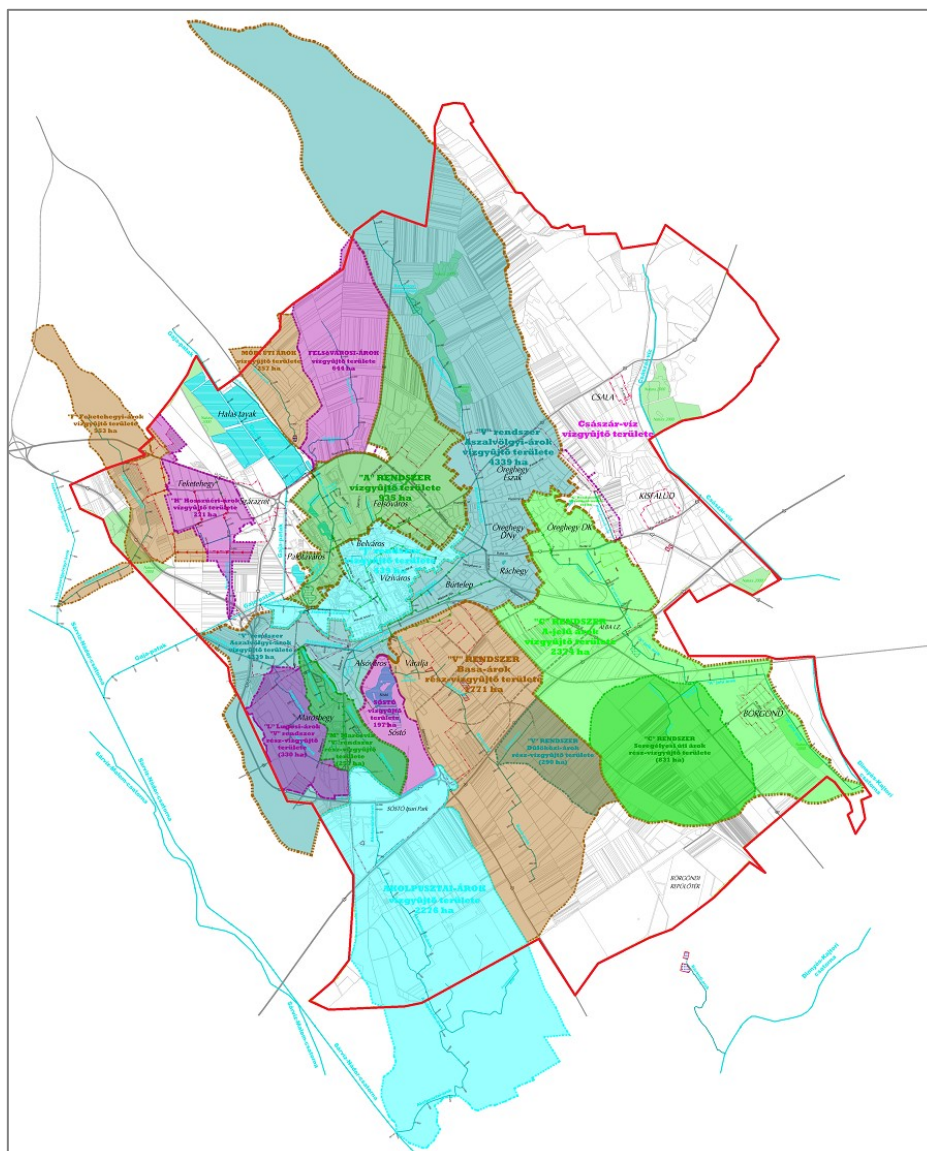
Székesfehérvár környékének egykor változatos vízi világának megszűnése hosszú folyamata már az újkorban elindult. A csatornák, vízfolyások szabályozását, lefedését elsősorban közegészségügyi problémák, illetve árvízveszély elhárítása tette szükségessé, amely elsősorban a mélyebben fekvő területek kiszáritását és feltöltését jelentette. A városi vízrendezési és egyéb jelentős fedett, beépített területeket létrehozó városépítési munkálatok eredményeként lényegesen lecsökkent a természetes felszíni vizek, így a patakok, tavak száma és nagysága, megváltoztak és csökkentek a vízgyűjtő területek, megváltoztak a csapadék lefolyási irányok, vízhiányos területek is kialakultak, meglévő városi nyitott vízfolyások településképi szerepe eljelentéktelenedett.

Székesfehérvár közigazgatási területének és belterületének legnagyobb része a Sárvíz-Nádor-csatorna vízgyűjtőjéhez tartozik, az Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony vízgyűjtő-gazdálkodási alegység részeként. A Nagyszombati úttól keletre eső belterületek, Csala és Kisfalud a Császár-vízen keresztül a Velencei tó (alegység) vízgyűjtőjének a része. Székesfehérvár felszíni és felszín alatti vizekben szegény. A gyér vízhálózat állandó vizú tagjai mind átfolyó jellegűek. A városon belül eredő vízfolyások kivétel nélkül időszakosak. Az átfolyó vizek a Dunántúli-középhegységben erednek, és a fiatal eróziós völgyekben folynak.

Székesfehérvár egyik fő **vízfolyása** a város északnyugati és nyugati részén áthaladó Gaja-patak, a városhatáron belül a Sárrét keleti medencéjének és a löszös dombság nyugati peremének vizeit gyűjti össze. A csatornázott patak a városon kívül, Sárszentmihály felett torkollik a Sárvízbe (Nádor-csatorna). A patak bakonyi vízgyűjtő területe erősen csapadékos, fehérvári szakasza a kis esés (66 cm/km) ellenére sok vizet szállít. Évi vízszint ingadozása jelentős, vízjárását tavaszi és őszi árvíz jellemzi. A legnagyobb tavaszi vízhozamok a hóolvadás idejére esnek. Az őszi árhullám a szeptemberi-októberi esőzések eredménye. A Gaja vízhozam ingadozásainak csökkentése a Fehérvárcsurgói tározó feladata, ami Székesfehérvárt is védi. A Gaja városkörnyéki-városi alsó szakasza Székesfehérvár felszíni élővízfolyásoknak befogadójául szolgál, így befogadja a Hosszúéri-árok, az Aszalvölgyi-árok (legjelentősebb mellékvíz) és mellékcsatornáinak (Lugosi úti árok, Marosvíz, Basa árok), a Jancsár-árok és a belé csatlakozó Varga-csatornának és a Malom-csatornának. A Jancsár-árok a befogadja a tisztított szennyvizeknek is. Mivel a felsorolt vízfolyások mind időszakosak, többnyire kiadós esőzések idején vezetnek medrükben vizet. Sárkeresztúr magasságában a Sárvíz-Nádor-csatornába csatlakozik még a Dinnyési-Kajtori csatorna (Velencei-tó vizének elvezetője), amelybe a város keleti részeiről összegyűjtött felszíni vizeket szállító mesterséges nyílt árok-rendszer köt be. Székesfehérvár másik nagyobb vízfolyása, a várost kelet felől határoló Császár-víz, amely a Velencei-tó legnagyobb tápláló patakja. A csatornázott patak Csákvár felett ered a Vértes délkeleti lejtőjén. Átfolyva a Zámolyi-medencén, Csala felett éri el a város határát. Terjedelmes mezőföldi és vértesi vízgyűjtőjéből csak jelentéktelen terület tartozik a városhoz. A Kisfalud városrész melletti állattartótelep, valamint a Csala fölötti hulladéklerakó telep eseti jelleggel szennyezőként jelenhet meg. A vízfolyás székesfehérvári szakasza is rövid. Vízjárását a Gajához hasonlóan tavaszi és őszi árvíz jellemzi.

Nyílt vízfolyások	Szelvénytáv	Hossz (fm)	Nyílt vízfolyások	Szelvénytáv	Hossz (fm)
„A” jelű árok	0+000-7+641	7 641,0	Marosvíz	0+000-2+157	2 157,0
„C” jelű árok	0+000-1+723,5	1 723,5	Marosvíz mellékág	0+000-0+750	750,0
Akolpusztai árok	6+300-9+080	2 780,0	MOL árok	0+000-1+075	1 075,0
Aszalvölgyi árok	0+000-7+590	7 590,0	Nagyszombati úti árok	0+000-2+250	2 250,0
Aszalvölgyi árok	7+590-10+643	3 053,0	Sóstói leeresztő árok	0+000-0+550	550,0
Basa árok	0+000-1+779	1 779,0	Udvarhelyi árok	0+000-0+340	340,0
Gaja malomcsatorna	1+428-3+085	1 657,0	Varga csatorna	0+000-1+876,8	1 876,8
Hosszúéri árok	0+000-2+109	2 109,0	Vendel árok	0+000-1+278	1 278,0
Iszkai úti árok	2+517-4+529	2 517,0	Vendel árok mellékága	0+000-0+350	350,0
Jancsár csatorna	0+000-1+868	1 868,0	Zámoly úti árok	0+000-3+480	3 480,0
Lugosi árok	0+000-2+926	2 926,0	Összesen:		49 750,3

40. táblázat: Székesfehérvár nyílt vízfolyásai Forrás: Székesfehérvár Városgondnoksága Kft./ Székesfehérvár Környezetvédelmi Programja 2020-2025

69. ábra: Székesfehérvár felszíni vizeinek, vízgyűjtő területeinek és vízvezető műtárgyainak átnézeti helyszínrajza
Forrás: Szfvár. Felszíni Vízvezetési Tanulmányterve Átnézeti Helyszínrajza 2021, Complanex-Alba Geotrade-SZMJVÖ

A felszíni vízfolyásoknál kisebb jelentőségűek a természetes **állóvizek**, összterületük 43,32 hektár. A város legnagyobb állóvize a 40,2 hektár kiterjedésű - egykor források vizéből táplálkozó – **Sóstó**. A Sóstó a Sárvíz újpleisztocén kori elhagyatott holtmedrében alakult ki. Vízfelülete a vízháztartásnak megfelelően változott, korábban többször ki is száradt. Átfogó rehabilitációja 2018-ban befejeződött: mélyítették, felületét megnövelték, vízpótlása már megoldott. Környezete természetvédelmi funkciója erősödött kiegészülve rekreációs térhasználati elemekkel. Az évente szükséges 100 ezer m³ vízpótlás forrásai: Székesfehérvár foszformentesített tisztított szennyvizei, a Sóstói Stadion környezetének csapadékvizei és a megfordított folyásirányú, mélyített, duzzasztóműtárggyal ellátott Basa-árok vizei. Távolati tervekben szerepel átmeneti többletvíz befogadó funkcióra való használata, amennyiben a Basa-árok fejlesztései kapcsán fölös vizek átmeneti tárolójaként is használható.

Mesterséges tavak a Palotavárosi, a Móri úti, a volt Vidámparki tavak (Bregyó horgászto és Csónakázó-tó) és a Bányató, mely a város legkisebb - 3,12 hektár - kiterjedésű tava, egykori kőbánya vízbetöréseként jött létre. A város északi és nyugati területein több mesterséges tavat alakítottak ki az 1980-as években, amelyek a Gaja, illetve a Sárrét talajvizéből táplálkoznak. A mesterséges tavak területe 246 hektár, elsősorban halgazdasági és rekreációs hasznosításúak. Víztisztóságuk elsősorban a karbantartástól függ, vízvédelmi intézkedést igényelnek.

A **felszíni vízkivétel** mezőgazdasági célból, elsősorban halastavak vízpótlását szolgálja a város környezetében. Kisebbs mértékben történik öntözési célú vízkivétel. A vízrendszeren a legjelentősebb vízhasználatot a Székesfehérvár-Gaja-patak jobb oldali, illetve a Gaja-malomcsatorna jobb oldali halastavak jelentik, melyek felülete 98,66 és 106 ha, az engedélyezett vízkivétel 2,91 millió m³/év. Érintett vízkivételi vízfolyások: Varga-csatorna, Malom-árok, Gaja-patak, Gaja-malomcsatorna, továbbá a keleti Velencei-tó alegységhez tartozó Császár-víz. Felszíni vízbevezetéssel terheltek a következő vízfolyások: Jancsár-árok (felszíni eredetű vegyes, kommunális és ipari szennyvíz); "A"-jelű árok (ipari használt hűtővíz); Gaja-patak, Varga-csatorna, Császár-víz (halastó lecsapolás); valamint a Basa-árok (felszíni eredetű ipari szennyvíz). Legnagyobb terhelést a Jancsár-árok kapja, 2018 évi adat alapján 9,8 millió m³/év mennyiségben, ami az engedélyezett kapacitás 56%-a volt akkor.

A 3. Vízyűjtő-gazdálkodási terv tervezési időszakában (2019-2021) elkészült az 1-13 Észak-Mezőföld és Keleti Bakony vízyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység „Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések” című dokumentuma, amely Székesfehérvár és vonzáskörzete vonatkozásában is megállapítja, hogy a kommunális szennyvízbevezetések a kibocsátási határértékek betartása mellett is rontják a felszíni vizek minőségét, mint a nagyobb vízfolyásként számon tartott Nádorcsatorna (Székesfehérvár és vonzáskörzete) esetében is.

Felszín alatti vizek

A felszín alatti víz állapota szempontjából a 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet szerint Székesfehérvár érzékeny területen fekszik. A megyeszékhely legfontosabb felszín alatti víztípusai a talajvíz és a rétegvíz. A felszín közettani felépítésétől, domborzatától, továbbá a talajtakarótól függően a város területén a talajvízviszonyok nagyon különbözőek. A Szőlőhegyet és a löszös dombsági területeket vízhiány jellemzi. Ez részben közettani, részben pedig morfológiai tényezőkkel van összefüggésben. Talajvíz a hegységi területen nincs. A törésekkel behálózott, mállott gránitfelszín nagymértékben vízáteresztő, a területre hullott csapadék nagy mélységekbe szivárog, és részben rétegvízként halmozódik fel. A löszös dombságon részben a lösztakaró vastagsága, részben pedig annak homogenitása következtében a talajvíz nagyon mélyen helyezkedik el, a felszín tagoltsága miatt összefüggő víztartó rétegek a löszben nincsenek. A löszös dombság oldatokban erősen koncentrált, kalcium hidrogénkarbonátos kemény vizet tárol. A legnagyobb talajvízbőség a folyóvízi homokos, kavicsos üledékekkel kitöltött süllyedékeket és eróziós völgyeket jellemzi. Vízgazdagságával elsősorban a Sárrét-medence tűnik ki, de a lesüllyedt hordalékkúp kavicsa kitűnő víztározó. A Sárrét csatlakozó területeit összefüggő talajvíztükör jellemzi, amelynek átlagos mélysége 1,5-3 m, ingadozása nem haladja meg az 1-2 m-t, mivel a környező magasabb területekről jelentékeny mennyiségű felszíni és felszín alatti víz áramlik be. Felszín alatti áramlással különösen a Móri-árokából kap utánpótlást a talajvíz. A várost délről övező hordalékkúp-síkságon és a Császár-víz völgyében a talajvíz 3-5 méter mélységben helyezkedik el, összefüggő talajvízszint nincs. A kristályos alaphegység felszínközelsége (165-200 m), a mélyszerkezeti viszonyok és medenceüledékek vékony kifejlődése miatt, a város területe rétegvízben is nagyon szegény. A városkörnyéken a rétegvíz-termelések közül legfontosabb a székesfehérvári sóstói és aszalvölgyi vízbázisok termelése (mindkettő termelése átlagosan 2 500 m³/nap körüli), valamint a közeli Kőszárhegy rétegvízbázisának termelése (közel 2 600 m³/nap). A néhány sérülékeny porózus vízbázis (Székesfehérvár aszalvölgyi és sóstói) a felső-pannon felső szintjére, vagy pleisztocén vízadóakra települ.

A város területét érinti a Hármashidi Ásványvízkút előzetesen lehatárolt hidrogeológiai B védőidoma, a Sóstói Vízmű hidrogeológiai B védőidoma- és területe, valamint az Aszalvölgyi vízmű hidrogeológiai A és B védőterülete és hidrogeológiai B védőidoma. A Sóstói vízbázis védőterületén a területhasználatok változása jelenti a fő kockázatot. A védőterületen számos ún. talajvízkút létesült engedéllyel vagy anélkül, többnyire szakszerűtlen kivitelezésben, rétegvizet (vagy rétegvizet is) vesz igénybe, így a talaj és rétegvizek keveredését segítik elő. A Sóstói vízbázis védőterülete ilyen, a szennyezett talajvíz rétegvízzel történő keveredése igen komolyan veszélyezteti a vízbázist. Az Aszalvölgyi vízbázis galéria kútjai részben talajvízbázist használnak, így fokozottan sérülékeny. A gyakran szakszerűtlenül kivitelezett, engedéllyel vagy a nélkül létesített magánkutak a felszíni eredetű szennyezések lejutását gyorsítják, potenciális vagy valós veszélyt jelentenek a vízbázisra.

Székesfehérvár üzemelő vízbázisai a Csitári-kút, MH Alba Regia laktanya, MH Nagy Sándor laktanya, Szent György Kórház, Aszalvölgyi vízmű és a Sóstói vízmű. Összesített védendő termelésük 8400 m³/nap, amelynek 94 %-át a két vízmű adja.

A város egyetlen minősített ásványvize az Aqua Mathias palackozási célú ásványvize, K-218 kinyerési kútja a Hármashídi ásványvízkút, (Ca,Mg)HCO₃ tartalmú. Védendő termelési mennyisége 50 m³/nap.

Karsztvizek

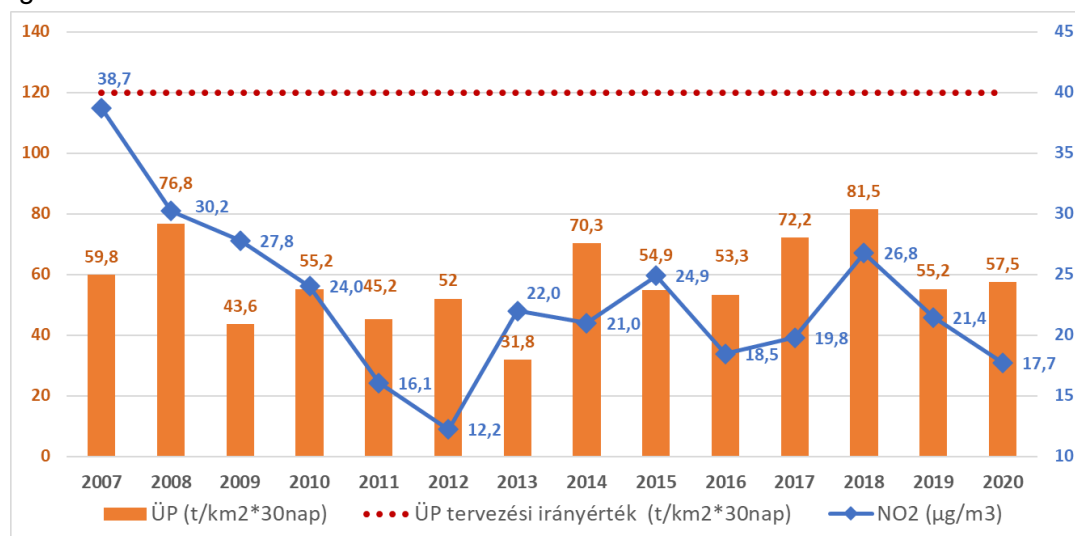
Székesfehérvár nem karsztos területen fekszik, a vízellátásának legnagyobb része azonban a szomszédos Kelet-Bakonyhoz köthető karsztvíz vízáradékból származik. A karsztvízszint, a szocialista nagyipar időszakában folytatott bányászati tevékenységek miatt süllyedését követően, az utóbbi évtizedekben történt visszatérése hosszútávon megalapozza Székesfehérvár biztonságos vízellátását, ami különösen amiatt fontos, hogy a Város nem rendelkezik más, nagykapacitású vízbázissal. A Dunántúli-középhegység hidraulikai modellel 2030-ra előre jelzett, várható vízszintemelkedés eredményeként a tároló nyomásállapota az 1950-es évek elejére jellemző szinteket érheti el. A Kelet-Bakonyi alegység legjelentősebb vízkivételei karsztos vízáradóra települtek: Kincsesbánya Rákhegy II. vízakna karsztvíz termelése kb. 12-13 000 m³/nap, ez a víz Székesfehérvár mellett a térség településeit látja el. A Székesfehérvárt is ellátó csóri karsztakna víztermelése növekedett az utóbbi időben a városi rétegvizes vízbázisok rovására. A karsztakna elméleti kapacitása – az egykori hozamok alapján – elérheti a 40 000 m³/nap értéket is, de jelenleg a Csór – Székesfehérvár közötti távvezeték kapacitása miatt ebből legfeljebb 12 000 m³/nap mennyiség hasznosítható.

1.1.13.3 Levegőtisztaság és védelme

Székesfehérváron hosszú ideje az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat három manuális (m.) és egy automata (a.) immissziómérő állomásain történik a légszennyezettség vizsgálatát valamint az Országos Meteorológiai Szolgálat MFO LRK Adatközpont évi összesítő értékeléseit megalapozó adatgyűjtés, a következő helyszíneken és szennyezőanyag vizsgálat: Balatoni út 6. (m., PM_{10, 2,5} - ülepedő por), Várkörút 6. (m., NO₂ - nitrogén-dioxid), Pozsonyi út 95. (m., NO₂), Palotai út-Mészöly G. u. (a. SO₂ - kén-dioxid, NO₂, NO_x - nitrogén-oxidok, CO - szén-monoxid, O₃ - ózon, PM₁₀, benzol). 15 éve megszűnt a kén-dioxid szint mérése ezeken a pontokon, mivel a szénerőművi energiatermelés dunántúli leépülésével és a lakossági szénhasználat visszaszorulásával ezen szennyező jelenléte tartósan határérték alatt maradt.

A hatályos 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet szerint a megyeszékhely a Székesfehérvár-Veszprém légszennyezettségi agglomerációba tartozik.

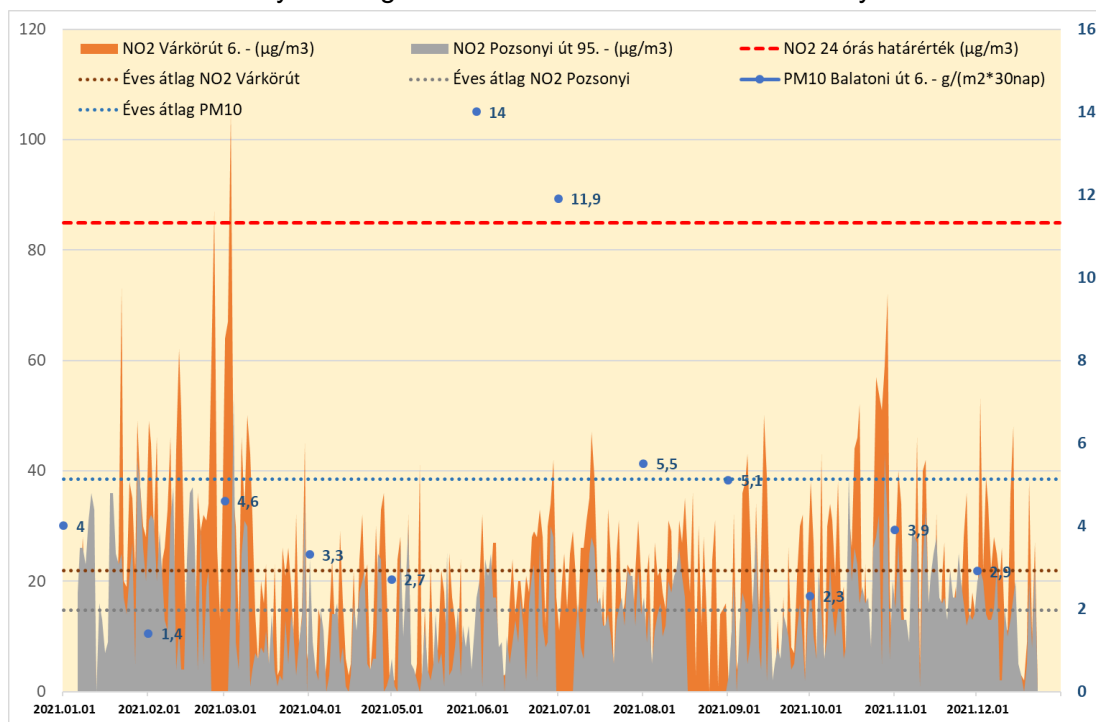
A város légszennyezési forrásai és a tapasztalható háttérszennyezések az ipari és szolgáltatási szektorból, az egyedi és lakossági fűtésből és a közlekedésből eredő kibocsátásokból összegződnek.

70. ábra: NO₂ és PM₁₀ szennyezőanyagok koncentrációja 2006-2020 közötti éves átlagokra vonatkozóan Székesfehérváron Forrás: OMSZ LRK Adatközpont évi összesítő értékelései (napi átlagadatokból)

A manuális mérőhálózat eredményeinek értékeléséből kitűnik, hogy Székesfehérvár - a településen mért legmagasabb indexű szennyezőanyag alapján meghatározott - összesített légszennyezettségi indexe, amely a mért NO₂ és PM₁₀ éves átlagkoncentrációján alapul, a vizsgált 2006-2020 közötti másfél évtized valamennyi évében „jó” értékelésű volt.

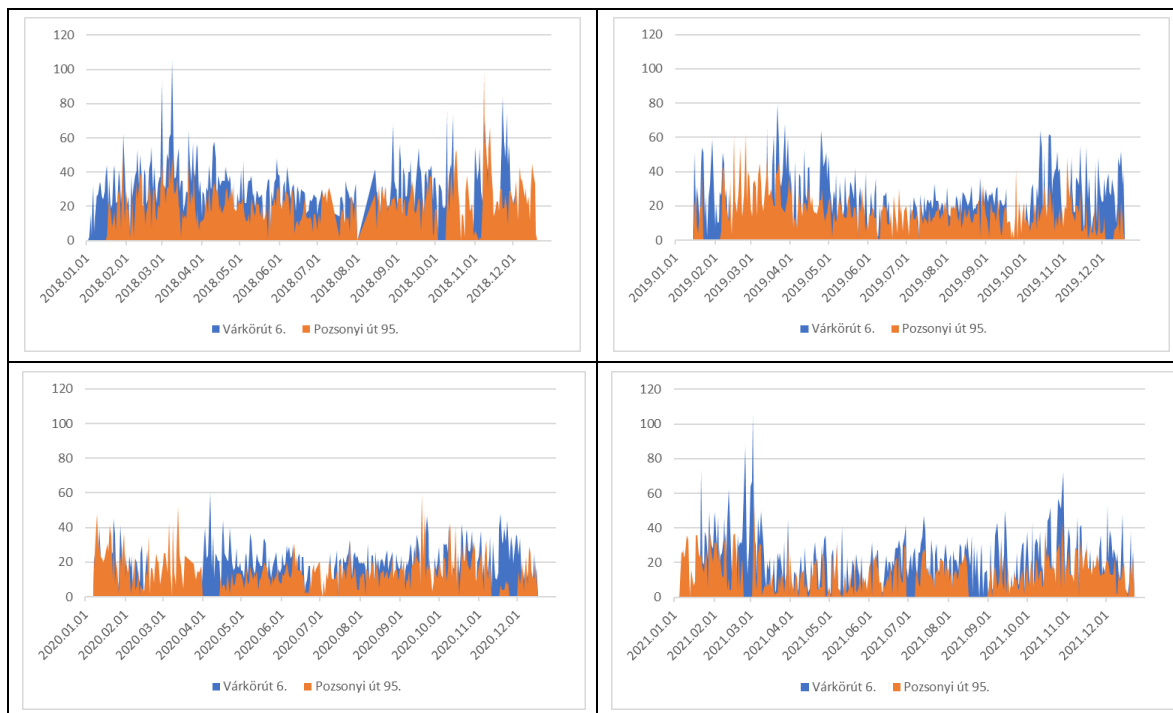
Ülepedő por (PM₁₀) tekintetében 2006 és 2020 között az éves átlagok értékeinél növekedés és csökkenés egyaránt található az előző év adataihoz képest. Az elmúlt 15 évben az éves átlagos ülepedő por terheltség 2018-ban megfigyelhető maximuma mellett az adatok alakulása hektikus, hullámzó megjelenése figyelhető meg, az utolsó mért 2020. évi adat a 15 éves periódus átlagával egyezik meg (5,7 µg/m³). 2012-től e szennyező komponens csak tervezési irányértékekkel szabályozott. A „120t/km² x év” tervezési irányérték szerint a vizsgált időszakban az éves átlagértékek az elfogadható irányérték 27% (2013) és 68% (2018) között mozogtak. Az évenkénti ingadozás mellett a szennyezettség lineáris trendvonala hosszú távon enyhén emelkedett.

71. ábra: Nitrogén-dioxid és ülepedő por koncentrációk napi átlagadatai 2021.01.01-2021.12.31 között Székesfehérváron, a manuális mérőpontokon Forrás: OMSZ Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

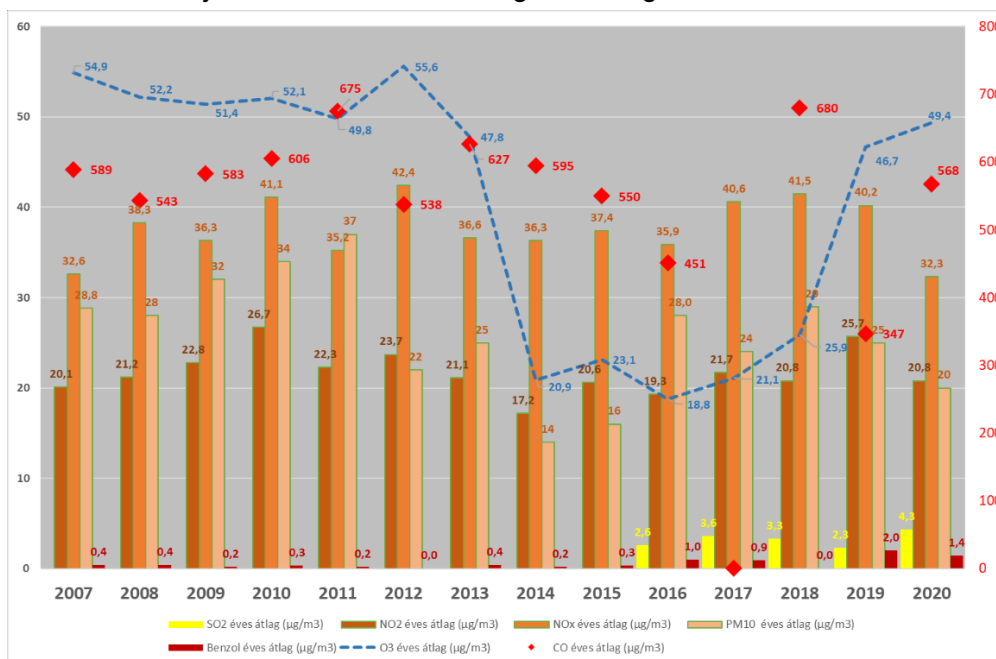
A nitrogén-dioxid vonatkozásában a vizsgált 15 éves időtávban nem volt egészségügyi határérték átlépés az éves határérték (40 µg/m³) tekintetében, sőt a 2007-es maximumot követően erőteljes csökkenés vette kezdetét 2012-ig, mely évet követően egy magasabb átlag szinten stabilizálódott e szennyezőanyag szintje, de az utolsó mért 2020. évi adat a 2007-es csúcs 46%-a. Az adatok lineáris trendvonala az egyértelmű csökkenés irányába mutatnak. Ez többek között a gépjárműmotorokkal szembeni környezetvédelmi-kibocsátási követelmények szigorodásával és a forgalomtechnikai, helyi közlekedésszervezési beavatkozásokkal, a gázfűtés szinte egyeduralgódóvá válásával is magyarázható. Mellettük olyan elvonatkoztatott hatások is érvényesülhettek, mint a 2007-2010-es gazdasági válság kihatása a gépjárműhasználatra vagy a 2020-as év COVID lezárásainak hatása.

2021-ben a február-márciusi időszakban két alkalommal került sor a Várkörúton nitrogén-dioxid határérték túllépésére, de a kirajzolódó tavasz-késő őszi csúcsidezőszakok értékeit befolyásolja a fűtési szezon miatti magas alapszennyezettségre rakódó, a reggeli és délutáni intenzív közlekedés okozta NO_x kibocsátások hozzájárulása is, nyáron azonban elsősorban a közlekedés önmagában felelős az ingadozásokért, de a porszennyezés megnövekedése is magyarázható ezzel a jelenséggel. A COVID időszak kibocsátási hatását szemléletesen mutatja be a NO₂ adatokat összesítő alábbi ábracsoport:

72. ábra: Nitrogén-dioxid koncentrációk napi átlagadatai 2019-2021 között Székesfehérváron, a manuális mérőpontokon Forrás: OMSZ Levegőtisztaság-védelmi Referencia Központ, www.levegominoseg.hu

Az automata mérőhálózat monitorállomása által folyamatosan mért szennyező komponensek éves átlagértékei alapján meghatározott légszennyezettségi indexeket 2006-2020 közötti másfél évtizedet tekintve az alábbi táblázat foglalja össze. A legkedvezőtlenebb minőségi kategóriájú komponens szerint történő besorolások alapján a vizsgált 15 éves időtávban – a 2006 és a 2010-2011 évek kivételével – „jó” minősítésű volt a levegő minősége Székesfehérváron.

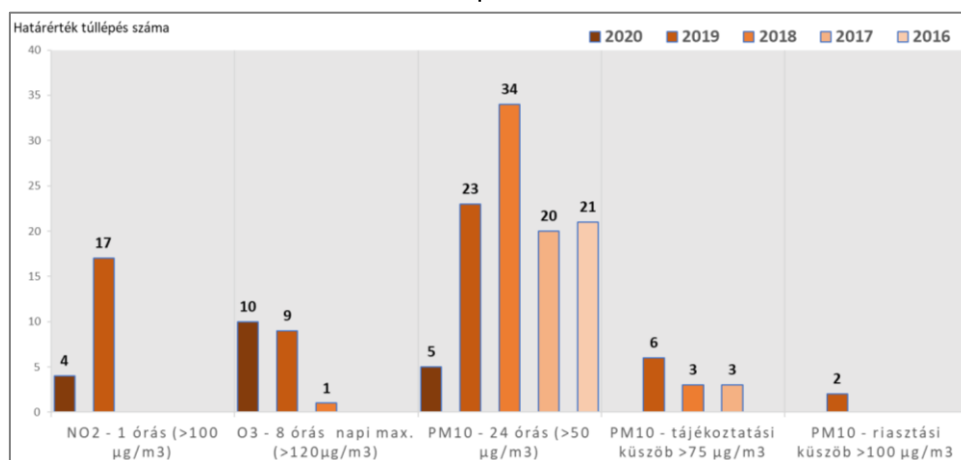

73. ábra: Székesfehérvár automata mérőállomása által mért egyes szennyezők szerinti éves átlagok 2007-2020 között Forrás: OMSZ, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

A „megfelelő” minősítést hozó években a kedvezőtlenebb levegőminőségű értékelést az ülepedő por magasabb indexei okozták, a többi vizsgált szennyező (kén-dioxid, nitrogén-dioxid, nitrogén-oxidok, szén-monoxid, benzol, ózon) értékelései minimum a jó szintet érték el a teljes vizsgált időszakban. A 15 évet tekintve benzol és szén-monoxid, valamint 2016-tól újra mérve a kén-dioxid szennyezők esetében egyöntetűen „kiváló” minősítések születtek, míg a nitrogén-oxidok és külön

a nitrogén-dioxid esetében egyöntetűen „jó” minősítések kerültek megállapításra Székesfehérvár levegőminősége vonatkozásában. Hullámzó viszonyok az ülepedő por (PM₁₀) és a talajközeli ózon koncentrációjában tapasztalható. Az ózon esetében 2014-2018 közötti 5 évben „kiváló” mérési értékek születtek, míg a fennmaradó 10 évben „jó” minősítés került megállapításra. Az ülepedő por esetében pedig az említett három gyengébb év mellett (2006, 2010-2011 „megfelelő”), 2014-2015-ben „kiváló” minősítést adtak a mérési eredmények, míg a fennmaradó évek esetében „jó” minősítést sikerült kimutatni. Az éves átlagok egy esetben sem lépték át a jogszabályban megállapított határértékeket, sőt határozottan alattuk maradnak. A lineáris trendvonalak alapján a vizsgált 15 éves időszakban stagnált a NO₂ átlaga; enyhén nőtt a benzol, a SO₂ (5 év adatai alapján), ill. a NO_x-ok átlaga; csökken a szén-monoxid, a PM₁₀ porfrakció és az ózon átlaga.

Az éves átlagok eredménye mellett, hasznos összegezni a mért szennyezőanyag határérték átlépés esetszámok alakulását is, amelyek összességében a közlekedésből eredő terhelés éven belüli, eseti kedvezőtlen levegőminőség-alakító hatását tükrözik. A jelentős forgalmú közlekedési útvonalak közelében előforduló rövid idejű, határértékhez közeli, illetve azt meghaladó koncentrációk egyértelműen a közlekedés légszennyező hatásának hozzájárulására utalnak hozzáadva a fűtési időszakban a fűtéshez kapcsolódó kibocsátásokhoz.

74. ábra: Székesfehérvár automata mérőállomása által mért egyes szennyezők szerinti határérték átlépések száma (nap) 2016-2020 között Forrás: OMSZ, LRK Adatközpont évi összesítő értékelései hazánk levegőminőségéről

Határérték túllépéseket három szennyezőanyag esetében detektált a székesfehérvári mérőállomás, amelyek egyértelműen kötődnek a jelentős helyi gépjármű forgalomhoz. A talajközeli **ózon szint** megnövekedése összetett folyamat eredménye, de alapvető az ózonképzőként fontos magas **nitrogén-oxid (pl. nitrogén-dioxid, kipufogógázok)** és szén-monoxid szint, valamint meteorológiai hatásként az erős besugárzású napsütéses időszakok, magas napi hőmérséklet, száraz, szélcsendes időjárás (nyári időszak elsősorban) megléte. A **PM₁₀-es porfrakció** eredete antropogén és természetes (ill. ezek kombinációja) is lehet, előbbi esetben beépített települési területeken az utak kopása, a belsőégésű motorok különböző szennyező anyagai, fékpor képződése nagy részesedést jelent egyéb porforrások mellett (fűtési időszakban a tüzelő berendezések, ipari technológiák). Ipari tevékenységből eredő porzás (bányászat, építőanyag tárolás, építkezések) kis jelentőségű és eseti terhelést jelenthet csak a városban, hasonlóan a félig természetes-félig antropogén eredetű városkörnyéki szántóföldekről érkező időszakos talajból származó porterheléshez (száraz-szeles időszakokban a felszántott vagy tarló állapotú várost körül ölelő szántóföldek felől).

A 2016-2020 közötti öt évben a PM₁₀-es porfrakció határérték túllépés esetszáma 2016-2019 között 20 fölötti értékeket produkált minden évben, 2018-ban az ötéves átlagot (21) jóval meghaladva 34 esetet jegyzet fel a mérőállomás. 2018-volt az az egyetlen év, amikor 15 éves időszakban a legalacsonyabb „megfelelő” szintű ülepedő por levegőminőségi index értéket regisztráltak a székesfehérvári manuális mérőállomások. Feltűnő a 2020-as év 5 esetszáma, amely az átlag kevesebb mint negyede, feltételezhetjük, hogy a kedvező körülmény kialakulásában a COVID időszak lezárásainak forgalomcsökkentő hatása érvényesült.

Ipari kibocsátás tekintetében a Székesfehérvár-Veszprém agglomeráció 2013-as levegőminőségi terve 2022-ig még nem került felülvizsgálatra, megújításra. Ennek oka, hogy határérték túllépés hiányában az intézkedési terv módosítása ebben az időszakban nem volt

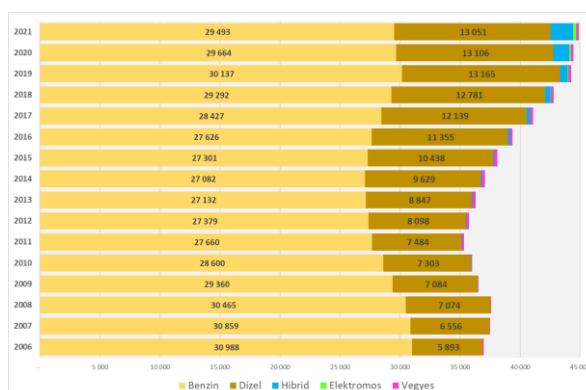
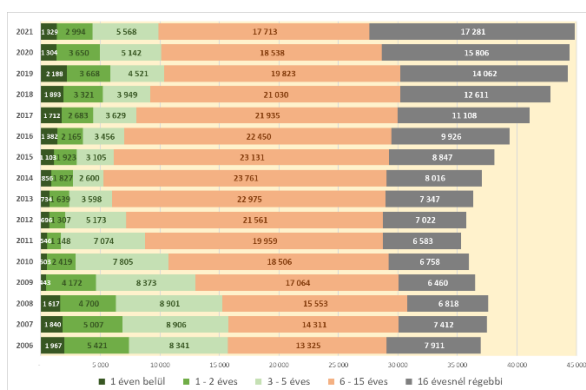
releváns. Így Székesfehérvár 2014-2020-as ITS-ére alapozva fenntartjuk annak fő megállapítását, amely szerint Székesfehérváron annak ellenére, hogy jelen van az ipari tevékenység, jelentős, határérték feletti szennyező anyag kibocsátás nem jellemző, amely egyrészt az üzemekben alkalmazott technológiáknak köszönhető, másrészt pedig a kevesebb kibocsátással járó ipari tevékenység jellegéből fakad. Döntően nem az ipari nitrogén-oxidok, PM₁₀ kibocsátásai okozzák a településen az esetleges egészségügyi határérték feletti koncentráció értékeket, amelyek gépjárműforgalommal terheltebb pontjain fordulnak elő.

Légszennyező anyag	Kibocsátás (kg/év)				
	2016	2017	2018	2019	2020
Kén-oxidok (SO ₂ és SO ₃) mint SO ₂	115	1 912	423	562	794
Nitrogén oxidok (NO és NO ₂) mint NO ₂	301 744	326 117	270 911	258 052	216 837
Szén-monoxid	806 197	161 147	152 993	161 844	252 965
Szilárd anyag	26 293	40 150	32 922	26 490	18 018

41. táblázat: Székesfehérvár iparvállalatai és szolgáltatói által kibocsátott levegőterhelés SO₂ra, NO₂, CO és szilárd anyagra nézve - bejelentett helyhez kötött pontforrásokra vonatkozó kibocsátások Forrás: OKIR LAIR adatbázis telephelyre, web.okir.hu

A levegő tisztaságának védelmét is szolgálták, szolgálják a város különböző megvalósult, megvalósuló közlekedési beavatkozásai. Példaként említhetőek a csomópont korszerűsítések, a Piac téri autóbusz-pályaudvar átépítése 2006-2007-ben, kerékpáros beruházások, helyi buszállomány korszerűsítési beszerzései, zöld busz programban való részvétel, az új intermodális központ létrehozása, a 7-8-as főutak elkerülő útjának 2018-ban átadott újabb szakaszának kiépítése, tömegközlekedési menetrend reform előkészítése és bevezetése, új tehermentesítő közútszakaszok (Déli összekötő) kiépítése.

A közlekedés fejezetben már bemutatásra került a városban működő személygépjárművek magas aránya. Székesfehérváron a személygépjárművek száma a 2006-os 36 965 db-ról, 2021-re 44 885 db-ra változott, ez mintegy 21%-os növekedésnek felel meg. 15 év alatt a járművek korcsoport összetétele arányaiban sokat változott és sajnos a relatíve jobb jövedelmi helyzet ellenére is öregedik a helyi személygépjármű park, ami magas kibocsátáshoz vezet a korszerűbb autók arányának kedvezőtlen alakulása miatt. 2021-re a 16 évesnél idősebb járművek aránya elérte a 39%-ot (2008-2009-ben 18%!), míg a gyakorlatilag új autók aránya 2016-tól érte el azt a mindössze 4-5%-os arányt, amely a gazdasági válságidőszak előtt jellemző volt a városra, de a COVID időszak 2 évében ez is visszaesett 3%-ra. A kifejezetten korszerűnek mondható 0-5 éves személygépkocsik aránya 20-23% között mozgott az utóbbi öt évben, stagnáló, míg a számbeli növekmény minden bizonnyal az idősebb használtautó vásárlásoknak köszönhető a meglévő állomány öregedése mellett.

75. ábra és 76. ábra: Székesfehérvár személygépjármű állományának jármű-korcsoport és hajtóanyag szerinti összetétele 2006-2021. Forrás: ksh.hu Tájékoztatási adatbázis/Ágazati gazdaságstatisztika/Járműállomány

A személygépjárművek üzemanyag szerinti megoszlása szerint az elmúlt 15 évben továbbra is a benzinüzeműek dominanciája a jellemző. Ugyanakkor ezalatt arányuk folyamatosan csökkent 84%-ról 66%-ra amellyel, hogy számuk csak 5 %-kal csökkent 2021-re 2006-hoz viszonyítva. A 21%-os összes személygépjármű növekmény nagy részét a dízelüzemű autók térnyerése vitte el, egyrészt a dízelbotrány 2015. évi kipattanásáig tartó korszerűbb imázsuk és autóiipari marketingjük, másrészt a minden időben jelentős arányt jelentő céges autóvásárlások preferenciái,

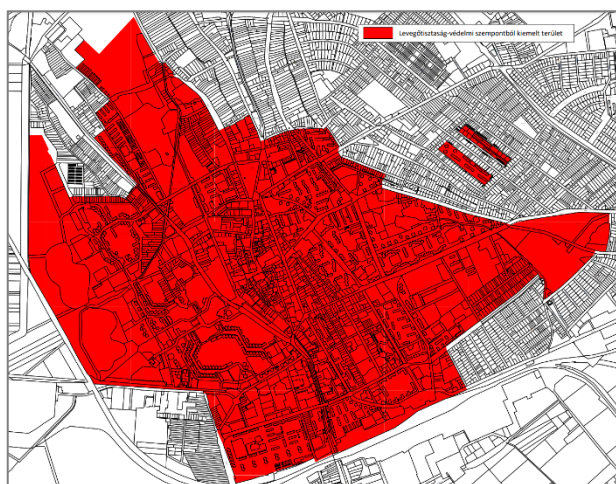
ill. a dízelbotrány után pedig a használtautópiacra megjelenő választék okán. A 2006-os 16%-ról folyamatos emelkedéssel 2017-ig 30%-ra nőtt az arányuk az állományon belül, azóta csak minimális csökkenés tapasztalható. A környezetkímélőbbnek tartott hibrid és elektromos, egyéb vegyes meghajtások nem igazán terjedtek el, de 2021-re a hibrid autók aránya már meghaladta a 4%-ot, bővülésük 2018-tól vett lendületet. Az elektromos autók, bár a statisztika szerint már 2009-ben megjelentek, mégis 2021-ig éppen, hogy sikerült elérniük a 0,5%-os részarányt, a 2017-2021 közötti öt évben számuk viszont megtízszereződött.

A téli időszakokban a város légszennyezettségi állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatja az **egyedi, nem földgáz alapú fűtési szokásokból** eredő terhelés. Városi szintű adatokból jelenleg hatása nem mérhető, de alacsonynak becsülhető, elsősorban a kertvárosias lakóterületeken jelenik meg.

Székesfehérvár közgyűlése 2012-ben alkotott rendeletet helyi **Szmogriadó Tervéről** (23/2012. (IV. 19.)), mely jelenleg is érvényben van. A levegőtisztasági szint határértékeiről és a helyhez kötött légszennyező pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I. 14.) VM rendelet vonatkozó határértékei szolgálnak alapul hozzá, támaszkodik az adatszolgáltató kormányzati szerv tájékoztatási riasztási küszöbérték információira, valamint szálló porra vonatkozó riasztási fokozat elrendeléséhez és megszüntetéséhez hivatalos meteorológiai előrejelzést is figyelembe vesz. Életbe léptetése óta gépjárművek használatát korlátozó intézkedések még nem kerültek bevezetésre, riasztási küszöb elérése szálló por esetében történt meg az utóbbi években.

A szállópor $PM_{10/2,5}$ koncentráció növekedéséhez hozzájárul az **avar és kerti hulladékok nyílttéri égetése**. Székesfehérváron 2020. január 1-től tilos az avar és kerti zöldhulladék égetése, erre előbb került sor, mint a 2021. évtől élő országos tiltás bevezetésére, önkormányzati rendeleti szabályozás megszüntetésére. A lakosságot az önkormányzat a helyben történő komposztálás felé tereli, melyet komposztáló ládákra való pályázati lehetőséggel is támogat (Virágos Székesfehérvár Program keretében). Ezt a helyi hulladékkezelő Depónia Nonprofit Kft. házhoz menő zöldhulladékgyűjtése egészíti ki, melyet a fehérvári háztartások részére biztosított évi harminc ingyenes szállításra jogosító matrica kiadása is segít.

A légszennyező anyagok között megemlítendő a **pollenek**, amelyek általánosságban évente három periódusban szennyezik a levegőt, kora tavasszal a fák (nyír, kőris, mogyoró), nyáron a fűvek, nyárutó és ősszel a gyomnövények (pl. parlagfű). Ciklikusságukra jelentősen hatnak az utóbbi évek felmelegedését, száraz-nedves időszakokat alakító klímahatásai. Székesfehérváron 2011-től megkezdődött a pollenmonitorozás így az aktuális pollenterheléséről a lakossági tájékoztatás lehetségessé vált, jelenleg a Nemzeti Népegészségügyi Központ www.nnk.gov.hu honlapjának napi pollenjelentési oldalán hozzáférhető.

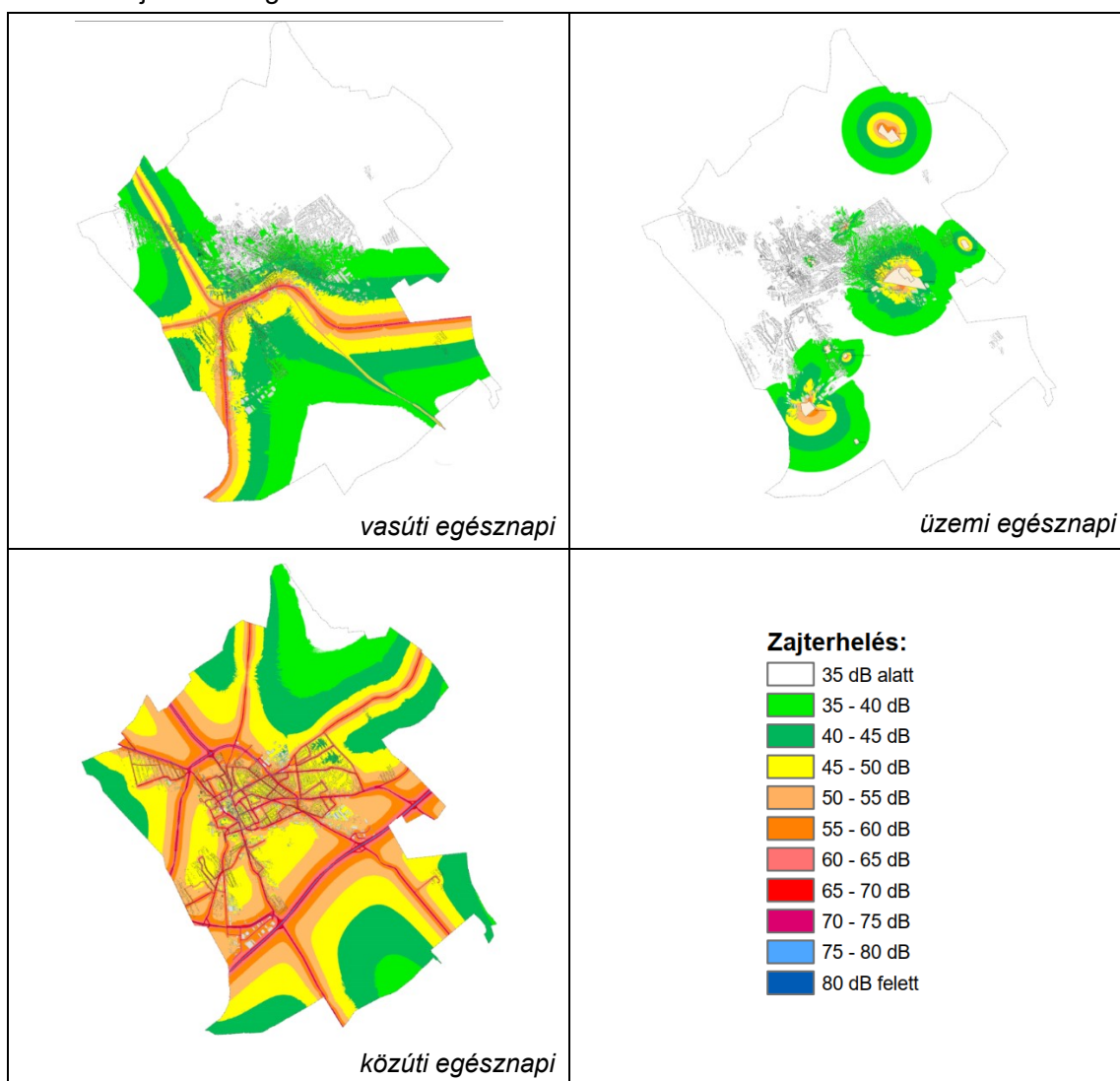
Székesfehérvár 2022-ben hatályos **Helyi Építési Szabályzata** a következő **levegőtisztaság-védelmi szempontból kiemelt terület lehatárolását** adja meg a település központi belterületére. A kijelölt területen szilárd, vagy folyékony tüzelőanyaggal üzemelő hőenergia-ellátó berendezés nem létesíthető, továbbá bizonyos határérték (rendszerterjesztmény, alapterület nagysága) fölött kizárólag olyan hőenergia-ellátó rendszer alakítható ki, amely az építési telken lévő épület, több épület esetén azok együttes éves energiaigényének legfeljebb 15%-át állítja elő olyan berendezésből, amelynek üzemeltetése helyi emisszióval jár.

77. ábra: Székesfehérvár levegőtisztaság- védelmi szempontból kiemelt területe, Forrás: SZMJVÖ Kgy. 17/2019. (VII.12.) önkormányzati rendelete SZMJV Helyi Építési Szabályzatáról, egységes szerkezetbe foglalva a 27/2019. (XII.3.), a 9/2021.(II.9.) és a 6/2022. (II.28.) önkormányzati rendelettel, hatályos 2022. március 30-tól; 6. sz. melléklet

1.1.13.4 Zaj- és rezgésterhelés

Székesfehérvár Megyei Jogú Város közigazgatási területére kiterjedően stratégiai zajtérkép és a zajcsökkentési intézkedési tervek készültek 2012-2013-ban, ezek teljes egészében elérhetők a város honlapján. Az eltelt időszakban az akkori felmérések nem kerültek felülvizsgálatra, a 2014-2020-as ITS zajtérképen alapuló megállapításai továbbra is érvényesek a következők esetében:

A város környezeti **zajhelyzetét döntően továbbra is a közlekedés határozza meg**, Székesfehérvár városa közlekedési csomópontban fekszik, számos egy, kettő illetve három számjelű főút szeli át területét (7., 8., 62., 63., 81., 811.), mellette halad el az M7-es autópálya, melyek mind nagy forgalmat bonyolítanak le. A 2016-ig kiépült „nyugati” elkerülő útszakaszok jól szolgálják a tágabb belvárosi városrészekre irányuló elsősorban észak-déli irányú átmenő forgalom elvezetését, így az átmenő forgalom jelentős része által okozott zaj az elkerülő szakaszokon jelenik meg.

78. ábra: Egésznap zajterhelések 2012. évi adatok alapján Forrás: Székesfehérvár stratégiai zajtérkép, 2012

A **közúti zajterhelés** a belterületi főúti szakaszok mellett gyakorlatilag a megyeszékhely összes fontosabb gyűjtőútját kiemelten érinti, közvetlen környezetük napi zajterhelése eléri a 50-70 dB-es tartományt, míg maguk az utak nyomvonala a 70-75 dB értékbe esnek, de egyes forgalmas csomópontok, főút szakaszok (Szt. Flórián crt., Új Csóri/Palotai/Budai út/Berényi út szakaszai) a 75-80 dB tartományt is eléri. Az M7-es autópálya kiemelt zajterhelése kevés lakóterületet ér el, leginkább az Őrhalmi szőlők területét érinti. Zajtól védettebb területnek csak a kis forgalmú, lakóterületeket kiszolgáló utak minősülnek, a 2012-es adatokon alapuló zajtérképen ezek a területek kis kiterjedésűek, egyes öreghegyi kertvárosi lakóterületeket, belső lakótelepi

zárványokat jelentenek. A város túlnyomó részén a lakóterületek a 45-55 dB zajterhelésű területekre esnek.

Vasúti zajjal terhelt kritikus területek is jelen vannak Székesfehérváron, észak-dél és kelet-nyugat irányban is átszelik vasútvonalak, melyek közül kiemelkedik a Budapest-Balaton-Gyékényes irányú 30-as fővonal. Ezek zajterhelő hatása mind nappal mind éjszaka határértéket meghaladó zajszintet eredményeznek, több vonalszakasz mentén 30 m-en belül védendő létesítmények találhatóak, ahol a zajterhelés a 65 dB határértéket is eléri. Leginkább érintett lakóterületek a 30-as fővonal mentén a Búrtelep-Vasútmellék, Vasútállomás-Béke tér, Horváth István ltp., Tóvárosi ltp., Alsóváros illetve a Balatoni úttal párhuzamos szakaszán Maroshegy és Sóstó városrészek. A kevésbé sűrű menetrendi forgalmú komáromi vasútvonal (Százsrét, Tóváros) és a Veszprémi vasútvonal (Demkóhegy-Maroshegy) menti városrészek terhelése alacsonyabb szintű.

Az **üzemi vagy szolgáltató jellegű létesítmények** zaja a városban a kibocsátó közvetlen környezetében érzékelhető. Az eseti jelentős zajterhelések a teljes település zajhelyzetét nem befolyásolja döntő mértékben. A lakóterülettől megfelelő távolságban működő ipari telephelyeknél kevés a zajprobléma, a domináns ipari parkok úgy kerültek kijelölésre, hogy azok a védendő területektől való távolságuk következtében kiemelkedő zajvédelmi problémát nem vethetnek fel. A legnagyobb zajterhelést okozó vállalatok iparterületen találhatóak, ahol a gazdasági területekre vonatkozó határértékek a mérvadók. Általában a lakóterületek közé beékelődő kisebb üzemek, telephelyek adhatnak okot zajterhelési panaszokra. Az építési munkálatok zajterhelése időszakosan terheli a városi környezetet, de a terhelés mértéke esetenként jelentős lehet. A 2010-es évek második felétől ez elsősorban a nagyobb volumenű sűrűn beépített városi területen megvalósuló társasházi, intézményi beruházásoknál jelent megoldandó feladatot az építetők számára. A közeljövőben kiemelt jelentőségű lesz a történelmi belváros közvetlen határán tervezett bevásárlóközpont bővítés munkálatainak zajhatása kezelése.

Zajterhelés szempontjából a kötelezően vizsgált, legfontosabb IPPC üzemek a zajtérképen is kiugró értékekkel szereplenek: DENSO Magyarország Kft. (Sóstó IP környezetében); Hydro Extrusion Hungary Kft., Howmet-KÖFÉM Kft., Alu-Metal-Color Kft., VT Galván Kft. (Videoton IP környezetében), Széphő Zrt. királysori fűtőerőmű (szerepe visszaszorulóban a 2010-es években megvalósult alközpontok városi szétterítése okán); Alföldi Tej Kft. (Déli IP környezetében), Aranybulla Mg. Zrt., Aranykorona Zrt., továbbá a Depónia Kft. családi hulladéklerakója.

A zajtérkép a **vendéglátó és szórakoztató egységek által okozott zajhatásokról** nem ad képet, ugyanakkor ezen vállalkozások és kapcsolódva a város összetett kulturális rendezvényi profilja egyrészt folyamatosan jelentkező, valamint nagyrendezvényekhez (Pl. FEZEN fesztivál, Királyi napok) kötődve eseti jelleggel okozhat zajkezelési problémákat. A 26/2012. (IV.26.) számmal alkotott önkormányzati rendeletet a zajvédelem helyi szabályozásáról kiemelten foglalkozik ezen terület zajvédelmi megfelelőségével, olyan egyéb állandó problémaforrást jelentő területek mellett, mint a magán és közterületeken végzett zöldfelület kezelés, vagy az építési-bontási tevékenységek.

A zajtérképhez kapcsolódó 2013-as intézkedési tervben felsorolt vállalások közül 2021-ig megvalósult:

- zajvédő fal építése a 8. sz. főút Székesfehérvárt nyugatról elkerülő szakaszán, illetve Szt. Flórián körút mentén
- a 8. sz. főút Székesfehérvárt nyugatról elkerülő szakasz III. építési ütemének megvalósítása
- városi körforgalmak építése
- a jelzőlámpás rendszer felújítása, átprogramozása
- kerékpárutak létesítése, belterületi hálózat fejlesztései
- önkormányzati tulajdonú útburkolatcserék folytatása (Saára program, Budai út)
- zajvédő fal megépülése a vasútállomás átfogó felújítása részeként (Mártírok u., Tóváros)
- belvárosi forgalomcsillapító intézkedések
- csomóponti fejlesztések (pl. Széchenyi út – Horváth I. u.)
- Várkörúti közlekedésbiztonsági, forgalomcsillapítási beavatkozás
- zöldterület fejlesztések
- Új Csóri út állami kezelés szakaszának burkolatfelújítása

Megvalósulás alatt álló beruházások:

- intermodális központ kialakítása a vasútállomás melletti Béke téren
- párhuzamosan a volt autóbusszpályaudvar átalakítása átmenő forgalom igénye szerint
- déli összekötő út építése a 62-63-as főutak közötti forgalom belső területekről történő kiszorítása érdekében
- buszos tömegközlekedés menetrendi fejlesztései
- elektromos helyi járatos buszok rendszerbe állítása a Zöld busz program keretében
- zajcsökkentő hatással is bíró zöldterület fejlesztések fa és erdőtelepítéssel

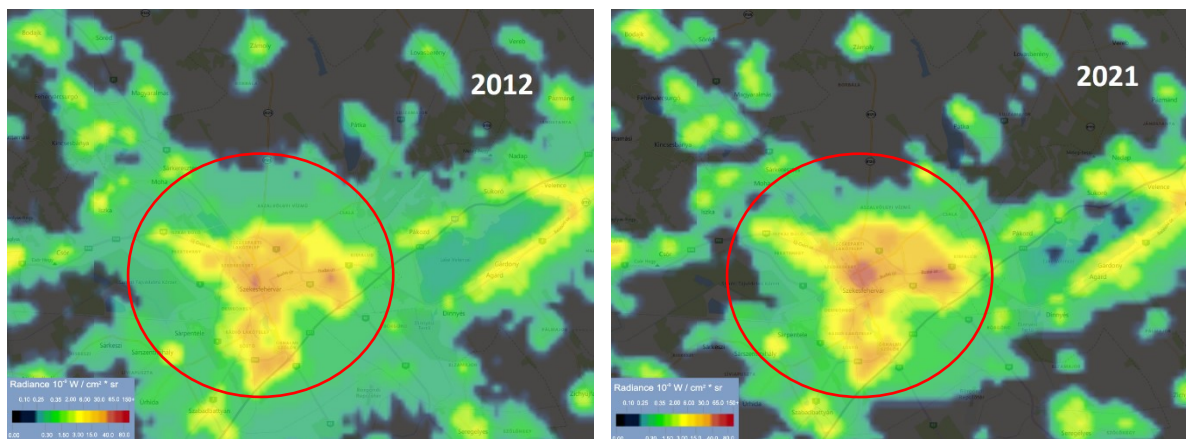
Székesfehérvár Megyei Jogú Város hatályos Településszerkezeti Terve ((492/2019. (VII.12.) Kgy. határozat mellékletei, egységes szerkezetbe foglalva a 66/2021.(II.9.) Kgy. határozattal és a 118/2022.(II.25.) Kgy. határozattal) megállapítása szerint a közlekedési zaj hatását kismértékben csökkentő szerepe miatt fontosak az országos főutak, vasútvonalak mellett tervezett, a Településszerkezeti terven is jelölt fasorok, erdősávok létrehozása a jövőben pl.: 7-es főút-M7 autópálya csomópont és Kiszalud 8116. számú országúti csomópontja között; M7 autópálya északi oldalán a 62-es és a 63-as úti csomópontjai közötti szakasza mellett; a 30-as vasútvonal mindkét oldalán az M7 autópálya keresztezés és Székesfehérvár vasútállomás között; a nyugati elkerülő gyorsforgalmi út keleti, város felőli oldalán. A szerkezeti tervben megfogalmazott zaj és rezgésvédelmi szempontok eredője a védendő települési környezet zajterhelésének csökkentése. A tervezett új közútszakaszok többsége a meglévő, túlterhelt utak tehermentesítését, illetve kiváltását szolgálja. A közlekedésből eredő zavaró mértékű zajterhelés ellen a beépítés és a közút közti távolságtartással ritkán lehet védekezni. A távlatban a passzív akusztikai zajvédelemnek, a zajvédő falak alkalmazásának (pl. Órhalmi szőlők M7 autópálya közeli lakóterületi fejlesztése, vasúti fejlesztések), a zajgátló épületszerkezeti megoldásoknak jut a legnagyobb szerep a beépítésre szánt, védendő területek környezetében (pl. Belváros, Budai út, Balatoni út). A lakóutcákban és a lakóingatlanokat érintő útszakaszokon a gépjárműforgalom csillapítására korszerű forgalomtechnika megvalósítására kerül sor. A börgöndi kisebb léptékű reptéri fejlesztés okán a szerkezeti terv megállapította a repülőtér - "C" jelű zajvédelmi zóna határát.

1.1.13.5 Fényszennyezés

Az OTÉK szerint a fényszennyezés olyan mesterséges zavaró fény, ami a horizont fölé vagy nem kizárólag a megvilágítandó felületre és annak irányába, illetve nem a megfelelő időszakban világít, ezzel káprázást, az égbolt mesterséges fénylését vagy káros élettani és környezeti hatást okoz, beleértve az élővilágra gyakorolt negatív hatásokat is. A komplex hatások együtteseként kialakuló fényszennyezés városi környezetben számos negatív hatást okozhat: kivilágosítja az éjszakai eget, pontforrások esetén vakíthat, emberi egészségre káros hatásokat generál (alvászavarok, cirkadián-/bioritmus), a helyi ökológiai rendszer flóra és fauna elemeit egyaránt terheli.

Székesfehérvár és közvetlen városkörnyéke a Velencei-tó területével 2012-ben és 2021-ben mért fényterhelését az alábbi térkép mutatja be, amely az amerikai 2011-től működő Suomi NPP és a 2017-ben felbocsátott NOAA-20 műholdak látható és infravörös tartományban dolgozó radiometrikus VIIRS (Visible Infrared Imaging Radiometer Suite) műszere által előállított adatokból készült. A két időállapot között Székesfehérvár vonatkozásában a fényterhelés összességében nőtt, ugyanakkor a környéki települések határvidékein és a Velencei-tó felett kismértékű csökkenés követhető nyomon az amúgy is alacsonyabb fényterhelésű területek kisebb zsugorodásával.

2021-ben a két legjelentősebb fényterhelést kibocsátó városi terület a Belváros-Víziváros központi településterület térsége, illetve az egykori Köfém (ma Howmet-Köfém, ill. Hydro Extrusion Hungary) nagy kiterjedésű megújult vagy zöldmezős beruházásokkal bővült területei és a kapcsolódó Budai út melletti gazdasági-kereskedelmi terület. Jól elkülönülő szigetet jelent még a Videoton Ipari Park, az Ikarus- és Sóstói Ipari Park területe, valamint a Váralja sor/Széchenyi u.-Sóstói stadion környéke. A legkevesebb fényterhelést kibocsátó területek a város egyes kertvárosias lakóterületei, a legkedvezőbb értékekkel a Demkóhegy, Maroshegy elkerülő úthoz közelebbi része és Feketehegy-Szárazrét lakóterületei rendelkeznek. Érdekeség, hogy a legmagasabb presztízsű öreghegyi kertvárosias lakóterület fényszennyezettségi értékei másfél-háromszorosan múlják felül a legkedvezőbb helyzetű városrészeket.

79. ábra: Székesfehérvár és környéke fényterhelése 2012-2021 Forrás: (letöltés: 2022.04.27.)

<https://www.lightpollutionmap.info/#zoom=10.81&lat=47.2061&lon=18.4481&layers=BOFFFFFFFFFFFFFFFF>

Egy Székesfehérvár teljes belterületét magába foglaló 8 km sugarú kör által kijelölt közel 200 km²-es területre számolt adatokat vizsgálva, a kilenc évet átfogó adatsorból kiderül, hogy a sugárzás értéke kb. 26%-kal növekedett ebben az időszakban. A növekedés annak ellenére következett be, hogy nincs népességnövekedés, a város szétterülése sem indult el, továbbá a városban is terjednek a világítástechnika modern eszközei (LED lámpák), javul a fényforrások hatásfoka, de ez mégsem jár a világításra használt energia csökkenésével, érvényesül az „olcsóbb fény” túlvilágításra ösztönző sok helyütt tapasztalható hatása.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Összes sugárzás	7 337	7 397	7 479	7 741	7 847	8 398	8 475	8 622	8491	9 259
Átlag	5,30	5,34	5,40	5,59	5,67	6,07	6,12	6,23	6,14	6,69
Maximum érték	60,8	64,9	64,1	71,1	75,7	79,8	75,2	76,5	77,3	77,5

42. táblázat: Székesfehérvár fényszennyezéséhez tartozó sugárzás adatok ($W/cm^2 \cdot sr \times 10^3$) Forrás: <https://www.lightpollutionmap.info> (letöltés: 2022.04.27.)

1.1.13.6 Sugárzás védelem

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének mérésére, követésére épült ki hazánkban az Országos Sugárfigyelő, Jelző és Ellenőrző Rendszer (OSJER), melynek legfontosabb eleme a több mint 130 mérőállomásból álló Radiológiai Távmérő Hálózat. Ezek a műszerek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás, az óránkénti dózis, dózisteljesítmény értékét. Székesfehérvár területén egy sugárzásmérő pont található, az Országos Atomenergia Hivatal honlapján érhetők el az aktuális háttérsugárzás információk. A város területén mesterségesen keltett, természetes ionizáló-, nem ionizáló- és hősugárzással kapcsolatos ismeretek, adatok és információk nem állnak rendelkezésre. Valószínűsíthető, hogy káros mértékű sugárzás nincs.

A város területén, térségében nukleáris létesítmény, radioaktív hulladék-tároló nem található, legközelebb a budapesti kutatóreaktorok (KFKI, BME) illetve a Paksi Atomerőmű vannak, 50-75 km távolságban. Radioaktív anyagok, sugárforrások egyes ipari vállalkozások és a Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház tulajdonában lehetnek, zömében mérés-technikai, radiológiai felhasználásban.

1.1.13.7 Hulladékkezelés

A 2019-ben elkészült Székesfehérvár Megyei Jogú Város Környezetvédelmi Programja 2020-2025 szerint megállapítható, hogy a városban az elmúlt években a hulladékok keletkezése az országos trendekkel megegyezik, a kezelés területén pedig az országos átlagnál jobban teljesít. A hulladékok keletkezésénél, kezelésénél a szigorú jogszabályi rendelkezéseknek és az egyre erősödő környezettudatos hozzáállásnak hatásai kimutathatók.

Székesfehérvár városában települési hulladékszállítási közszolgáltatást 2003. január 1-től a Depónia Kft. végzi, jelenleg 100% önkormányzati tulajdonban működik. A települések köre

folyamatosan növekedett, ma 66 település lakosságát szolgálja ki a Kft. a tevékenységével. 2014-ben a Depónia Kft. „non-profit” és „for-profit” üzletági törvényileg szétválasztásra kellett kerüljenek, létrejött a Continus Nova Kft, amely a jogelőd „for-profit” üzletágát (ipari hulladékszállítás, veszélyes hulladék szállítás, egészségügyi hulladék átvétel és szállítás) viszi tovább, a közszolgáltatói „non-profit” tevékenység pedig maradt a Depónia Kft-ben lakossági hulladékszállítás; hulladéklerakó és lakossági hulladékudvar üzemeltetés fő tevékenységekkel. Székesfehérváron a rendszeres hulladékgyűjtésbe a településen található lakások csaknem 100%-a bevonásra került.

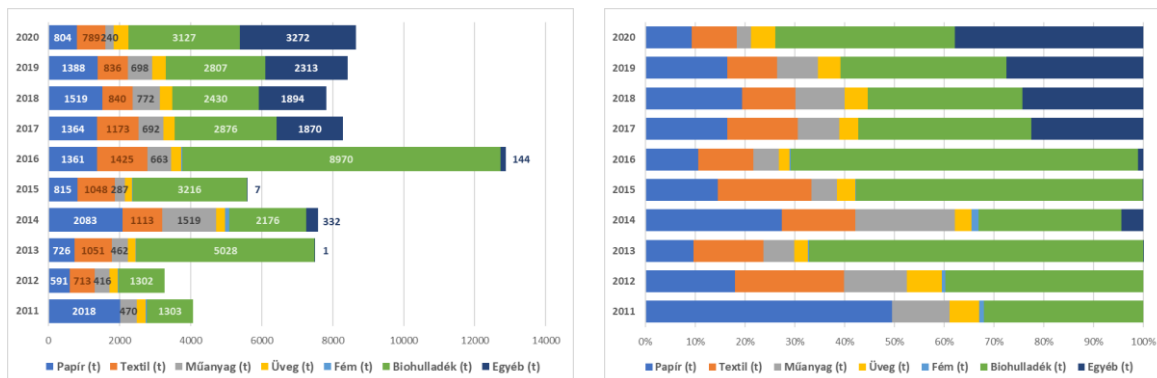
2006-ban 168 település (2022 – 143 település) összefogásában jött létre a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás (KDV), melynek feladata a térség települési szilárd hulladék-gazdálkodási feladatainak integrált ellátása, közös pénzalap létrehozása. A Depónia Kft. a lakosság által igénybe vett hulladékkezelési közszolgáltatási tevékenységet a KDV társulással kötött közszolgáltatási szerződésben rögzítettek szerint végzi, a helyi önkormányzatokkal kötött megállapodások pontosítják a gyűjtési napokat, az igénybe vehető edényzetet, szolgáltatásokat, díjakat. A 2014-2020-as időszakban a Társulás a “Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Rendszer” (KEHOP-3.2.1.-15-2016-00002) projektje keretében 23,2 milliárd forintos támogatást nyert el elsősorban infrastrukturális fejlesztésekre, amelyek keretében a Depónia Kft. jelentős géppark fejlesztéshez és edényzet beszerzéshez jutott, amelyet a Társulással kötött üzemeltetési szerződések keretében kezel. Eredményei: 25 db 3- és 5 db 2 tengelyes hulladékgyűjtő jármű, 6 db egyéb tehergépkocsi, 5 db pót(fél)kocsi, 6 db rakodógép, 1-1-db mobil aprítógép és dobrosta, 63 000 db szabvány 120 literes gyűjtőedény, 1000 db 1100 literes szabvány gyűjtőkonténer, 150 db 1500 literes szelektív gyűjtőkonténer, 30 db egyéb nagykapacitású konténer. Ezek mellett jelentős feldolgozási kapacitásfejlesztések is megvalósulhatnak Székesfehérváron, amelyek a 2022-es évben léphetnek működésbe: a csalai hulladéklerakó új válogató és hulladékkezelő csarnokai a bekerülő szelektív és a vegyes hulladék feldolgozásához, annak irodai és közösségi épületei, melyek lehetővé teszik a székesfehérvári Sörház utcai központi telephely kiköltözését. Az új kezelőművekkel és eszközparkkal jelentősen megemelhető a hulladékok újrahasznosítása, a lerakóba kerülő, már nem hasznosítható anyagok arányának 10 százalék alá csökkentése a kitűzött cél. A meglévő mellett további egy új hulladékudvar is elkészült a megyeszékhelyen a lakossági darabos és veszélyes hulladékok fogadására, üzemeltetése várhatóan az engedélyek beszerzését követően 2023. január 1-től indul. A városban lévő eddigi kettő, a Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgyi Hulladékkezelő Telepen működő hulladékudvar a város külterületén helyezkedik el, így inkább a belterületi, Palotai út 139. szám alatti hulladékudvar érhető el kényelmesebben a lakosság számára.

A közterületen keletkezett települési hulladékokról Székesfehérvár Városgondnoksága Kft. gondoskodik köztisztasági feladatköre részeként. KSH adatok alapján

	Lakosság			Egyéb szervek			Közterület		Összes elszállított települési szilárd hulladék (t)
	Hagyományos módon elszállított hulladék (t)	Elkülönített gyűjtéssel elszállított hulladék (t)	Lomtalanítással elszállított hulladék (t)	Hagyományos módon elszállított hulladék (t)	Elkülönített gyűjtéssel elszállított hulladék (t)	Lomtalanítással elszállított hulladék (t)	Közterület tisztításból származó elszállított hulladék (t)	Közterületen elkülönítetten gyűjtött hulladék (t)	
2011	23410	830	427	14743	2658	0	700	583	43350
2012	20633	1665	383	9135	1061	0	1892	547	35316
2013	21267	3240	429	7010	2885	0	841	1370	37043
2014	22082	3315	334	6973	3678	90	1547	598	38617
2015	20057	3422	259	6967	1408	15	2953	755	35835
2016	15283	9945	556	4546	2345	0	2068	584	35327
2017	17894	4122	351	8065	2832	0	2041	1339	36644
2018	20068	5090	761	7122	2125	0	3134	600	38900
2019	19931	5677	1049	7239	2191	0	3591	551	40229
2020	22693	6055	622	4258	1898	1	3671	699	39898

43. táblázat: A hulladékszállítás adatai tömegegységben 2011-2020 - köztisztasági tevékenységet végző vállalkozások, Székesfehérvár Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis www.ksh.hu

Szelektív gyűjtés tekintetében Székesfehérváron a Depónia Np-Kft. által kezelt meglévő hulladékudvar, mind a gyűjtőszigetek viszonylatában valamennyi lakos rendelkezésére áll a szelektív hulladékgyűjtés, kiegészítve a családi házas övezetben a házhoz menő gyűjtéssel, a város teljes területe ebben az értelmezésben lefedettnek tekinthető. A szelektív hulladékgyűjtésben résztvevő háztartások száma a 2012-2021 közötti évtizedben 24,8%-kal emelkedett 12 830-ról 16 014-re, átlagban évi 2,5%-kal nőtt számuk, legnagyobb évek közötti ugrás 2015-2016 között történt, akkor közel 9%-ot elérte a bővülés aránya.

80. ábra: és 81. ábra: A köztisztasági tevékenységet végző vállalkozások által Székesfehérváron szelektíven begyűjtött hulladék összetétele mennyiségi és aránybéli változásai 2011-2020 között Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis www.ksh.hu

Az elhelyezési (ártalmatlanítási) tevékenység a Depónia Kft. kezelésében lévő Székesfehérvár-Csala Pénzverővölgy területén található regionális kommunális hulladéklerakóban valósul meg. Ez a hulladéklerakó a jelenlegi műszaki és EU-s követelményeknek teljes mértékben megfelel. Székesfehérváron talaj felszínére-talajba lerakott illetve égetéssel ártalmatlanított szilárd hulladék kezelés nem történik.

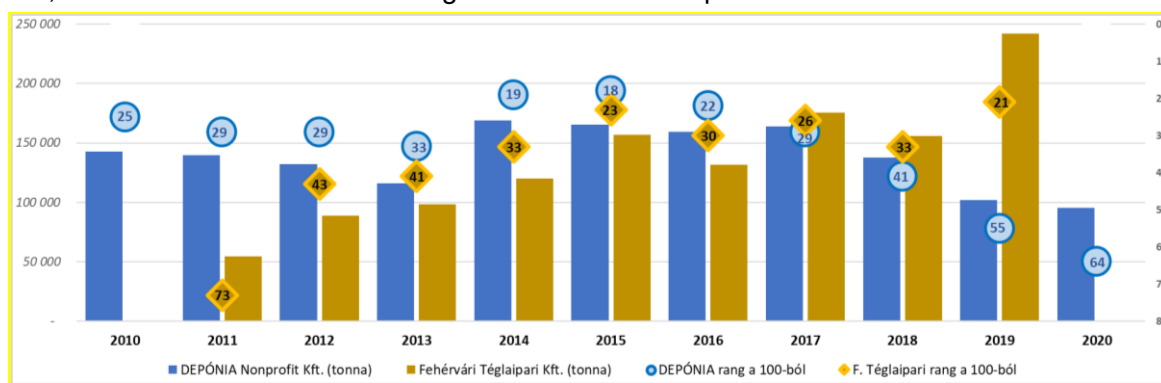
	Összes hasznosított és ártalmatlanított hulladék mennyisége (tonna)	Újrafeldolgozással hasznosított hulladék mennyisége (tonna)	Az újrafeldolgozott hulladékból komposztálással hasznosított hulladék mennyisége (tonna)	Műszaki védelemmel ellátott lerakókban elhelyezett szilárd hulladék mennyisége (tonna)
2011	43350	2291	870	41059
2012	35316	3465	2201	31851
2013	37043	6445	5028	30598
2014	38617	8015	3453	30603
2015	35835	6400	5053	29435
2016	35327	12089	10133	23238
2017	36644	7770	3941	28874
2018	38900	8609	4041	30291
2019	40229	9488	4187	30741

44. táblázat: Hulladékok hasznosítása és ártalmatlanítása 2011-2019 között Székesfehérváron (köztisztasági tevékenységet végző vállalkozások) Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis www.ksh.hu

A fenti adatsorból leolvasható, hogy 2016-ot követően az összes hasznosított és ártalmatlanított hulladék mennyisége növekedésnek indult, a megelőző öt év csökkenő tendenciáját követően. A konkrét mennyiségi adatok mellett érdemes felhívni a figyelmet a következő aránybéli változásokra: az újrahasznosított hulladékok aránya 2019-re megközelítette a teljes mennyiség egynegyedét. A komposztálás aránya 2016. évi maximumtól gyors ütemben lecsökkent csaknem a felére, de ez azt is jelenti, hogy az utolsó három évben az egyébként újra növekedésnek indult mennyiség többféle frakcióra bomlik az újrahasznosított hulladékok között, a biohulladék dominanciája visszaszorulóban van. A műszaki védelemmel ellátott lerakókban elhelyezett szilárd hulladék mennyisége lassú ütemben de folyamatosan csökken, 2019-re megközelítette a 75%-os értéket a 2011. évi 95%-hoz képest.

A vonatkozó törvényi változások miatt a 2022-es évet követően a magyarországi hulladékgazdálkodási koncessziós rendszer elindítása teljesen új működési környezetet fog jelenteni a helyi hulladékgazdálkodás számára, bár az infrastrukturális környezet adott marad. A jogszabály gyakorlatilag államosítja a hulladékgazdálkodást, és egy koncesszorra bízta, hogy 35 évre szervezheti nemcsak a lakossági, hanem az ipari hulladékok elszállítását, újrahasznosítását, illetve megsemmisítését is. A törvény szerint a hulladék birtokosa a hulladéktulajdonos az államnak, a koncesszornak vagy a koncesszori alvállalkozónak történő átadással gondoskodhat, amely hulladék így az állam, a koncesszor vagy a koncesszori alvállalkozó tulajdonába kerül.

A Depónia Np-Kft. 2020-ban szerepelt az OKIR nyilvántartás 100 legnagyobb hulladékkezelője között 95 114 tonna kezelt (szilárd) hulladékmennyiséggel, amely ebben az évben a 64. helyezést jelentette. 2019-ben 101 680 tonna hulladékkal az 55. szervezet volt a rangsorban. a 6,5%-os mennyiségi különbség köszönhető lehetett a Covid időszak 2020-as évre gyakorolt hatásának is, bár a mennyiségi csökkenés már 2017 óta tartott, 11 éves időtávlatban mégis a legalacsonyabb érték, a 2014. évi 169 000 tonnát meghaladó csúcshoz képest 44%-kal kevesebb.

82. ábra: OKIR 100 legnagyobb hulladékkezelő 2010-2020 székesfehérvári szereplői a kezelt hulladék mennyiségével és adott évi rangszámával Forrás: OKIR EHIR adatbázis - <http://web.okir.hu/sse/?group=LAIR>

Az ábrán szereplő Fehérvári Téglaiipari Kft. több évtizede végzett szennyvíziszap kezelői és feldolgozó tevékenységet, 2014-től kifejezetten megemelkedett a kezelt hulladékmennyiség, amely a 2019. évi 242 187 tonnás rekord eredményben csúcsonyult ki. A Székesfehérváron keletkezett szennyvíziszap befogadása évi 10 000 tonna körüli, az ezen felüli mennyiség belföldről (pl. régió víziközművei, Budapest) és 2018-tól részben külföldről származott, összességében 2/3-1/3 arányban. Lakossági panaszoknak (szaghatás) és a kialakult kisebb környezetvédelmi botrány eredményeként a cég Székesfehérvár külterületi, Zámolyi út melletti telephelyén folytatott nem veszélyes hulladék hasznosítási (biológiai kezelés) tevékenységére vonatkozó egységes környezethasználati engedélye felülvizsgálatra került, megújított engedélye 2030 november 30-ig érvényes, a következő felülvizsgálat 2025. november 30-ig esedékes.

Az önkormányzat helyi hulladékgazdálkodási tervét a 2012-2017 közötti időszakra vonatkozóan 2011-ben elkészítette, a helyi terv felülvizsgálata azonban még nem történt meg.

Az OKIR Elektronikus Hulladékgazdálkodási Információs Rendszermodulja (EHIR) a legnagyobb hulladéktermelőkről – keletkezett elsődleges és másodlagos hulladék mennyisége alapján – is szolgáltat adatokat. 2020-ban, az ország 100 legnagyobb összesített hulladéktermelő közzétett listája alapján nem volt székesfehérvári cég a listában, amelybe 28 310 tonna termelt hulladékkal lehetett bekerülni. Elsődleges összes hulladék mennyiség alapján a 100. helyet érte el az Alföld Tej Kft. élelmiszeripari cég 20 088 tonnával, a 71. a Fejérvíz Zrt. 28 083 tonnával.

	Cégnév 2020	Keletkezett elsődleges, veszélyes hulladék (kg) 2020	Országos rangsor szerint 2020	Cégnév 2019	Keletkezett elsődleges, veszélyes hulladék (kg) 2019	Országos rangsor szerint 2019
1.	Arconic-Kőfém Mill Products Kft.	10 099 325	10.	Howmet-Kőfém Kft.	18 263 331	4.
2.	Howmet-Kőfém Kft.	3 237 609	23.	Hanon Systems Kft.	3 350 748	25.
3.	Denso Kft	2 133 556	40.	Denso Kft	2 680 301	33.

	Cégnév 2020	Keletkezett elsődleges, veszélyes hulladék (kg) 2020	Országos rangsor szerint 2020	Cégnév 2019	Keletkezett elsődleges, veszélyes hulladék (kg) 2019	Országos rangsor szerint 2019
4.	Hanon Systems Kft.	1 906 518	48.	Hydro Extrusion Kft.	1 882 242	42.
5.	Hydro Extrusion Kft.	1 603 147	50.	-	-	-

45. táblázat: Legnagyobb veszélyes hulladék termelők Székesfehérváron, 2019-2020 Forrás: web.okir.hu/sse/?group=EHIR

A veszélyes hulladék termelők rangsorában Székesfehérvár legnagyobb termelési értékű, nagyszámú foglalkoztatotti létszámot alkalmazó és egyben modern gyártástechnológiájú feldolgozóipari multinacionális vállalatai kerültek be. 2019 és 2020 között a keletkezett veszélyes hulladék mennyisége 27%-kal lett kevesebb, aminek hatásaként a 2020-as Covid járványidőszak ipari kibocsátásra tett hatását is sejthetjük. A képviselt ágazatok: alumínium hengerezés, alumínium késztermékek; gépjárműalkatrész gyártás (motor-erőátviteli termékek); autóipari klíma. Korábbi években rendszeres szereplője volt ezeknek az összesítéseknek az Alba-Kor Kft, mint a helyi fémfelületkezelésben vezető hulladéktermelő cég.

1.1.13.8 Vizuális környezetterhelés

A vizuális környezetterhelés három legelterjedtebb formája Székesfehérváron:

- az illegális hulladéklerakó pontok megléte
- a városi épületállomány műszaki állapota, építészeti arculata, annak elhanyagoltsága
- reklámfelületek elterjedtsége, állapota (hirdetőablak, fényreklámok)

Az **illegális hulladéklerakók** feltérképezése, létrejötté-megszüntetése folyamatos tevékenységet ad a gyűjtést-felszámolást köztisztasági feladatai között elvégző Székesfehérvár Városgondnoksága Kft.-nek, a szakhatóságoknak és azoknak a helyi civileknek, amelyek kampányszerűen, szervezett keretek között vállalják egy-egy városi, városkörnyéki terület megtisztítását (pl. a Gaja Természetvédelmi Egyesület „Tájsebészet” megyei szintű kezdeményezése 2001 óta 2019-ig, állami támogatással szerveződő TeSzedd! (ITM) vagy „Tisztítsuk meg az országot!” (BM) akciók, egyéb helyi állampolgári, civil kezdeményezések). Érzékenyítés szempontjából különösen fontosak a sokféle együttműködőt megmozgató hulladékszedési tevékenységek, amelyek egyrészt generációk közötti kapcsolatot, másrészt a helyi társadalmi szereplők számára egymás megismerését is erősítik a településkép jobbító tevékenységük közben (iskolák, egyházi csoportok, intézmények, önkormányzat, természet és környezetvédelmi szervezetek, cégek, hulladék szolgáltató). Az illegálisan lerakott hulladékok megjelenése településhatárokon, árok- ill. vízfolyásparton, erdőszélen-erdőterületen, bekerítetlen magánterületeken, elhagyatott utak mentén a leggyakoribb, de településterületen belül is változatos helyszíneken bukkanhat fel, pl. városi szelektív hulladékgyűjtő pontokon. Összetétel alapján az elhagyott hulladékok nagy része települési, illetve építési-bontási hulladék. A hulladékgazdálkodási hatóság által végzett felderítés, a lakossági bejelentések és a hulladékradar applikáció segítségével, az elmúlt másfél évben jelentős eredményeket ért el a felderített és felszámolt illegális lerakók számában, az ártalmatlanított hulladékmennyiség tömegében.

Székesfehérvár önkormányzati helyi jogszabályokkal erősíti településkép védelmét, ennek eszköze a SZMJVÖ Kgy.-nek 7/2018. (IV.23.) **önkormányzati rendelete a településkép védelméről**, egységes szerkezetben a 30/2020. (VII.17.) és a 32/2021. (X.29.) önkormányzati rendelettel. A rendelet a településképi szempontból meghatározó területek jegyzékét is tartalmazza, amelyek között védett műemléki, építészeti, zöldterületi-természeti értékek egyaránt megtalálhatóak, de olyan mesterséges városi-táji elemek is, mint pl. a Gaja patakra felfűzött városszéli Halas-tavak területe, különböző városrészek korábbi korok utcahálózatát őrző településmagjai, vagy korábban önálló kistelepülések (pl. Kisfalud), intézményi területek (Kórház).

A rendelet keretében az Önkormányzat **településképi támogatási és ösztönző rendszere** kereteiről is döntött. Székesfehérvár közigazgatási területén található egyedi országos műemléki védelem, vagy egyedi helyi védelem alatt álló illetve a Várkörút, Mátyás király krt., Piac tér és a Budai út által határolt területen belül álló, ezekkel a közterületekkel határos telkeken álló hagyományos-, vagy vegyes szerkezetű technológiával épült épületek (kivéve panel) műszaki felújításához vissza nem térítendő és visszatérítendő kamatmentes támogatás nyújtható.

1.1.13.9 Árvízvédelem

Székesfehérvár és környezete a 74/2014. (XII. 23.) BM rendeletben szereplő folyószakaszhoz rendelt nagyvízi mederrel, folyók mentén és az azokba torkolló vízfolyások, csatornák visszatöltésezett szakaszaival nem érintett, a település árvízzel nem veszélyeztetett. A 223/2014. (IX. 4.) kormányrendeletben foglaltak szerint a vízügyi igazgatási és védelmi hatósági feladatokat 2014. szeptember 10-től a katasztrófavédelem látja el. A hatósági és szakhatósági hatáskörök gyakorlása a Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség / Közép-dunántúli Vízügyi Hatóság, mint jogelődötől a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság, mint jogutód hatáskörébe került. Illetékességi területe csaknem teljes egészükben lefedi Veszprém, Komárom-Esztergom és Fejér megyéket, valamint bizonyos területeket Bács-Kiskun, Baranya, Győr-Moson-Sopron, Somogy és Zala megyékből.

11. térkép: Belvízvédelmi területek Székesfehérvár környékén Forrás: KDTVIZIG honlap 2018

<http://www.kdtvizig.hu/hu/belvizvedelmi-rendszerek/015502c5-585c-4a39-9d4f-18cfa0787d58/3>

Székesfehérvár két vízgyűjtő-gazdálkodási alegységhez is tartozik, a Velencei-tó tervezési alegység (Császár-víz; Dinnyési fertő - Dinnyés-Kajtori csatorna) és az Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony vízgyűjtő-gazdálkodási alegység része is. Utóbbi alegység a Séd-Nádor-Gaja vízrendszer vízgyűjtő területét foglalja magába, a vízrendszer gerince a Nádor-csatorna, mely 110 km-en szeli át a Mezőföld és a Sárrét térségét. Jelentősebb, Székesfehérvár vízrajzát

meghatározó mellékvízfolyásai a Gaja-patak, a Veszprémi-Séd (-Sárvíz, Sárvíz-malomcsatorna) illetve a Dinnyés–Kajtori-csatorna. A vízrendszerhez több víztározó, duzzasztó tartozik, melyek kiegyenlítő ill. öntözővíz-készlet tározási funkciójuk mellett természetvédelmi, rekreációs és halgazdálkodási funkciót is betöltenek és Székesfehérvár belvízvédelmében is fontos szerepet játszanak (pl. Fehérvárcsurgói-, Sárszentmihályi-, Szabadbattyáni-, Soponyai-, Táci-, tározók). A 18/2003. (XII. 9.) KvVM-BM együttes rendelet a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról szóló rendelet mellékletében Székesfehérvár nem szerepel, tehát ár- és belvíz szempontjából hivatalosan nem számít veszélyeztetett területnek. Ugyanakkor nyugati külterületi részei a Sió-Nádor-Kapos belvízrendszer Cece–Ósi belvízvédelmi szakasza (Sárrét-Nádor völgye) területére esik, amelyet a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezel. A szakaszon belvíztározásra alkalmas területek Csór–Sárkeszi–Sárszentmihály térségében vannak. A Sárszentmihállyal szomszédos csücsökben Székesfehérvár településterülete néhány mezőgazdasági tábla esetében illetve Maroshegy Székely utca fölötti zártkerti beépítése belvízzel érintetté válhat. A védelmi szakaszon 6 db duzzasztóműtárgy található, ezek fő funkciója a mezőgazdasági vízszolgáltatás biztosítása, a belvizek levonulásának szabályozása.

Követlenül Székesfehérvárt tekintve a város veszélyeztetettségi kategóriánkénti besorolás szerint 2-es kategóriájú területnek számít, mely „Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület”, 0,05-0,10 elöntési gyakorisága miatt rendszeresen belvízjárta terület övezetébe sorolt. Elöntés esetén zömmel külterületi rétek, kaszálók, szántók kerülhetnek tartósan víz alá. Belterületen legfőképpen a vízvezető rendszer hiányosságai, illetve elégtelenségei okoznak időszakos elöntést, talajvízszint emelkedést. Belvízjárta terület a Sárréthez tartozó településrész (Feketehegy nyugati rétei), a Gaja-patak menti Halas-tavak környéke és a Császár-víz környezetében lévő csalai és kistaludi városrészekhez közel eső mély fekvésű részek is. Magas talajvíz, belvíz kialakulásával veszélyeztetett településrész még a maroshegyi Nagyszebeni utca és Aradi utca közötti észak-déli irányban elnyúlt mély fekvésű terület.

1.1.13.10 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A korábbi fejezetek az adott környezetvédelmi területet, szakágakat érintő problémáival kapcsolatos utalásai összegzése a következő.

A **felszíni vizeket** tekintve a Gaja-patak alsó, várost érintő rövid szakaszának antropogén terhelése továbbra is fennáll, okoz környezetvédelmi problémákat. A felszíni vizeket vizsgálva

fontos feladat a 2018-ban elkészült Sóstó rehabilitáció és további élőhely és rekreációs fejlesztéseinek fenntarthatósága biztosítása, jó állapot megőrzése, természetvédelmi szempontokat érvényesítő beavatkozások megtétele, pl. a szennyezések megelőzése, szennyezett csapadékvíz bekerülésének megakadályozása.

A **felszín alatti vizeket**, kiemelten a vízbázisokat leginkább azok elszennyeződése veszélyezteti. A nagy kiterjedésű ipari területek jelenléte miatt a talaj és talajvíz szennyezésekből adódó környezeti károkozások kockázata folyamatosan fennáll, amellet, hogy a külterületi mezőgazdasági parcellák szennyező potenciálját is monitorozni szükséges a nitrátérzékeny területeken. Az elérhető karsztvíz kihasználhatósága érdekében a **csóri vízbázis** és a várost elérő vezetékresze kapacitásfejlesztése fontos lehetőség, ugyanakkor időről-időre felmerül Velencei-tó részleges vízpótlásában történő szerepvállalása. További alapos vizsgálatokat igényel, hogy a csóri ivóvízbázis karsztvíz készlete felhasználható-e a Velencei-tó vízpótlása céljából kiemelkedően száraz periódusban, kiterjedt vízkorlátozások esetén és ez valóban kockázati tényező-e.

Továbbra is problémákat okoz a szennyvíztisztítás során keletkező **szennyvíziszap** elhelyezése, mely az utóbbi évtizedekben városkörnyéki téglagyári anyagnyerő helyek rekultivációja során került felhasználásra, a nagy tömegű hasznosítás módozatait (pl. mezőgazdasági) bővíteni szükséges.

A **vízvezetés** problémáinak felszámolása fontos feladat a város számára, a 2021-ben elkészült Székesfehérvár Felszíni Vízelvezetése Tanulmányterv műszaki javaslatai számos beavatkozási pontot azonosítanak. Az érvényes Szerkezeti Tervben a város különböző helyein kijelölt **lehetséges** közép-és hosszútávú fejlesztési területek összegzett mérete 807 ha ill. 958 ha, az új zöldterületi, lakóterületi fejlesztései (pl. Kisfalud, Börgönd) fejlesztésekkel nagymértékű többlet csapadékvíz elvezetési igény várható, úgy, hogy még a jelenlegi állapot sem teljesen megoldott. Korlátozni és ellenőrizni javasolt a szolgáltató-, kereskedelmi-, gazdasági területek beépítését (utólagos beépítését is), térburkolatok építését. Átgondolandó egyfajta tervezési irányelv meghatározása, hogy a városi hálózat csak egy bizonyos beépítettségnek, lefolyási tényezőnek (pl. $\alpha=0,25-0,35$) megfelelő csapadékvíz mennyiséget köteles/képes fogadni, a többletvíz helyben kell egy meghatározott ideig tárolni. A meglévő állapot elvezetéséhez szükséges csapadékvíz hálózat kiépítését minél hamarabb be kell fejezni, de az új fejlesztési területekkel nem lehet tovább terhelni. A belvárosi főgyűjtők kapacitásának bővítése reálisan nem oldható meg, ezért az új területeken a csapadékvíz visszatartásáról kell gondoskodni (ingatlanon belüli, belterületi záportározás), és lehetőség szerint a belvárosi hálózatot elkerülve kell a befogadóba vezetni. A csapadékvisszatartás megújított módjai pl. a víztározók mikroklimára gyakorolt kedvező hatását és vízhasznosítási lehetőségeit használhatja ki elősegítve az éghajlatváltozás okozta negatív hatások befolyásolhatóságát.

A **talajok** tekintetében elsősorban a jó adottságokkal rendelkező termőtalajok csökkenését kell megemlíteni. A városfejlődés sok esetben területfoglalással jár, melynek jelei Székesfehérváron is felfedezhetők, a város közigazgatási területén folyamatos, csökkenő tendenciát mutat a művelt terület nagysága. Az elsősorban belterületen növényzet megtelepítését elősegítő felületek létrehozásával, fásítási tervek megvalósulásával figyelemmel kell lenni az igénybe vett talaj megújulási képessége fenntarthatóságára. A talaj minőségére károsan kiható degradációs folyamatok, víz- és szélrózsió, ütemének időbeli és térbeli lefolyásának mérséklését szükség szerint műszaki létesítményekkel, illetve gazdálkodók talajvédő termőföldhasználattal kell, hogy megvalósítsák. A talajvédő termőföldhasználathoz tartozik az állattartás során keletkező szervesanyagoknak a mezőgazdasági termelésben történő hasznosítása. A trágyák elsődlegesen növelik a talajok szervesanyag tartalmát, ugyanakkor belőlük nitrát szennyezés is származhat, továbbá időről-időre lakossági panaszok révén szaghatásuk is jelentkezik a városban.

Székesfehérváron a **levegő szennyezettségét** általában elsősorban a közlekedés határozza meg, fűtési időszakban pedig ehhez adódik még a fűtési eredetű levegőterhelés is. A közlekedési eredetű levegőterheléssel leginkább a nagy forgalmat bonyolító útszakaszok és csomópontok érintettek, ezek környezetében időszakosan egyes légszennyező anyagok koncentrációja megközelíti vagy meghaladja az egészségügyi határértéket. A leginkább kritikus a nyári időszakban jelentkező felszíni ózonerhelés, kisebb jelentőségű a nitrogén-dioxid esetenkénti felhalmozódása. Téli időszakban az egyéni fűtési módokból eredő terhelés a meghatározó, megnőhet a szállópor koncentrációja, amelynek egészségkárosító hatása lehet. A székesfehérvári

lakások jelentős része (közel fele) távfűtéssel van ellátva, ugyanakkor 100%-ban földgázra alapozott, kedvező folyamatként értékelhetően a hőtermelés jelentős része a kapacitások külső városrészekbe decentralizált telepítésével a város sűrűn lakta területén lévő királysori fűtőerőmű szerepe csökkent, felszámolásának lehetősége kézzelfogható távolságba került. Megújuló energiahordozóra alapozott hőtermelés azonban továbbra sincs Székesfehérváron, ezért ezen a területen még mutatkozik előrelépési lehetőség, mind a helyi, mind a térségi potenciálokra vonatkoztatva. A megújuló energiák részaránya egyébként a városi „energiamix”-et tekintve, továbbra sem magas, így az előrelépési lehetőség általánosságban is megfogalmazható.

A közlekedés a legfőbb okozója a város területén fellépő **zaj és rezgésterhelés**nek is, melyet leginkább a közúti és vasúti útvonalakhoz közel lakók szenvednek el, elkerülő utak kiépítésével, forgalomszervezéssel, további zajvédő falak telepítésével, a közösségi közlekedés és az egyéni motorizált közlekedési módtól eltérő közlekedési módok előnyben részesítésével ezen hatások csökkenthetők, amellet, hogy a levegőminőségre is jótékony hatással vannak.

A város **fényterhelése** az elmúlt időszakban növekedett, figyelmet szükséges fordítania közvilágítási fejlesztések tervezésénél a probléma megoldási lehetőségeinek kihasználására, ipari-szolgáltatói telephelyek esetében esetleg további szabályozási eszközök kialakítására, lakossági érzékenyítésre.

A **hulladékgazdálkodás** tekintetében a családi lerakónál megvalósuló feldolgozási kapacitást érintő fejlesztések és új hulladékudvar létesítése kedvező fejlemény, az illegális lerakások probléma azonban folyamatos monitorozó és felszámoló tevékenységet igényel. A városban található ipari hulladéktermelés jelentősége kapcsán szintén szükséglet a megfelelő információáramlás és a gyűjtési-lerakási folyamatok nyomon követése. A nagy horderejű hulladékgazdálkodást érintő rendszerszintű változások (koncessziók) hatása előre nem jelezhető.

A város honlapján (www.szekesfehervar.hu) találhatóak környezetvédelemmel kapcsolatos programok, adatok. Ugyanakkor a tájékoztató jellegű információk, adatok Székesfehérvár környezeti állapotáról szűk körűek és több alapdokumentum felülvizsgálata szükséges.

Hiányt jelent Székesfehérvár működési és fejlesztési célú beavatkozásainak klímavédelmi célú értékelése, széleskörű energetikai felmérései, ugyanakkor 2022-re elkészül a város első Klímastratégiája és SECAP-ja, amelyek mentén újragondolható és konkrét beavatkozásokba forgatható a klímaváltozás kezelésére, adaptációra, mitigációra vonatkozó megállapítások. Végül a **lakossági szemléletformálás és tájékoztatás** továbbra is kiemelten kezelendő kérdéskör a környezetvédelem területén.

1.1.14 Városi klíma

Székesfehérvárra átfogó városi klíma feltérképező kutatások, városi hősziget vizsgálatok még nem készültek, szemben pl. Szeged tudományegyetemi kapacitásaira alapozott, hosszú idő óta végzett tudományos és településfejlesztési hatású tevékenységével. Azonban 2022-re elkészült Székesfehérvár első Klímastratégiája, melynek helyzetelemzése és mitigációs vizsgálati eredményei, valamint a korábbi ITS megállapításai összegzésével aktuális helyzetkép adható a helyi városi klímát befolyásoló hatásokról.

Általánosságban Székesfehérvár térsége az **éghajlati viszonyok alapján** átmenetet képez a mérsékelt meleg száraz és a mérsékelt hűvös száraz éghajlatok között, bár a legtöbb hazai éghajlati körzet felosztás inkább az előbbibe sorolja. Az évi középhőmérséklet értéke általában 10,2-10,6 °C közötti, jellemzően az utóbbi két évtizedben évenként egyre inkább a 11 °C-ot közelíti. A fagymentes napok száma 186-205 nap körül mozog évente. A legmelegebb hónap a július, 21,4 fokos havi középhőmérséklettel, míg a leghidegebb a január -0,4 °C-kal. A napsütéses órák száma meghaladja az évi 1950 órát, a legnaposabb hónap a július, átlag mintegy 270 órával, decemberben pedig csupán 51-52 óra. Székesfehérváron az évi átlagos csapadékmennyiség 550 és 600mm között van. Legtöbb csapadék általában június, júliusban, míg a legkevesebb februárban és márciusban hullik, valamint évente 32-40 hótakarós nap jellemző, bár ennek száma az utóbbi 4-5 év szárazabb vagy enyhébb telei következtében érzékelhetően csökkent. Az átlagos szélesség 2,5-3,5 m/s, átlagban 31 - 39 napon fordul elő viharos szél. Az uralkodó szélirány az ÉNY-i, mely jellemzően a hidegfrontokhoz kapcsolódó, gyakran viharos szelek iránya. Gyakoriak a déli szelek is, DK-D-DNY, viszont ritkának számít a NY-i szél. Legszelesebb hónap az év során

a március, április, míg a szélesebbégek átlagát tekintve kevésbé tekinthető szelesnek a szeptember, október.

Székesfehérvár helyzeti energiái sokrétűek, térségében síkság és középhegység találkozik, a történelmi időkben fontos vásárvonal is erre húzódott, völgyi és kapuváros, minden irányából rendkívül jól megközelíthető.

A település fekvéséből adódóan **vízutánpótlása** viszonylag kedvező. A Fehérvárcsurgói víztározó korszerűsített, nagy befogadóképességű víztömegével is szabályozható Gaja-patak Szárazrét és Szedreskert városrészek között folyik és a város nyugati része mellett a Séddel és a Sárrét egyéb mesterséges mederbe terelt vizeivel egyesülve halad tovább a Sárvíz völgyében (Sárvíz, Nádorcsatorna, Malom-csatorna). A városkörnyéki természetes vízfolyások vízhozama nagy ingadozásokat mutat, gyakori a kisvíz és időnként nagyobb áradások is kialakulnak. A jövőben fokozódó szélsőséges csapadékeloszlások ezeket a hatásokat tovább erősíthetik.

Székesfehérváron és közvetlen környezetében több **védett természeti terület** található, mint az országos jelentőségű Székesfehérvári homokbánya Természetvédelmi Terület, a Dinnyési-fertő Természetvédelmi Terület értékes vizes élőhelye, a helyi védettségű Sóstó Természetvédelmi Terület, Aszal-völgy, Jancsár-völgy, Máriamajori Erdő és Nagy-völgy.

A város jelenlegi **térhasználatának és településképének** kialakulásában jelentős szerepe volt a 1960-70-es évek nagy lakóterületi építkezéseinek, amikor Székesfehérvár népessége ugrásszerűen nőtt, és lakótelepek sokaságát alakították ki (Palotaváros, Víziváros stb.). A korábban nagy szabad terekkel, barokk belvárossal és sétálóutcákkal teletűzdelt város sűrűn beépítetté vált, illetve a kertvárosias területek korlátos növekedése is megfigyelhető. Mára az egyik legnagyobb probléma a szűkös tér, az eltérő területhasználati alternatívák versengése, mely sokszor klíma szempontból kedvezőtlen döntések meghozatalát eredményezi (pl. burkolt felületek, utak, parkolók, bevásárlóközpontok előnyben részesítése zöldterületekkel szemben).

Klíma- és emissziós szempontból figyelembe kell venni, hogy a nagyjából 30 000 vidékről érkező foglalkoztatott jelentős – elsősorban közlekedési – extra fogyasztást és kibocsátást eredményez a városban. Szintén számottevő az oktatási intézményekbe vagy ügyintézés céljából a városba érkezők száma, ami különösen iskolaidőben fokozza a terhelést a közlekedési infrastruktúrán. Ehhez járul hozzá a helyi lakosság nagyarányú gépjárműhasználat. Székesfehérváron jelenleg az utazók nagyjából 20%-a választja a közösségi közlekedést utazásai során. A **parkolók száma** elégtelen, és klíma szempontból rossz tervezési irányt jelent, ha zöldterületek rovására kerülhetnek kialakításra további parkolóhelyek.

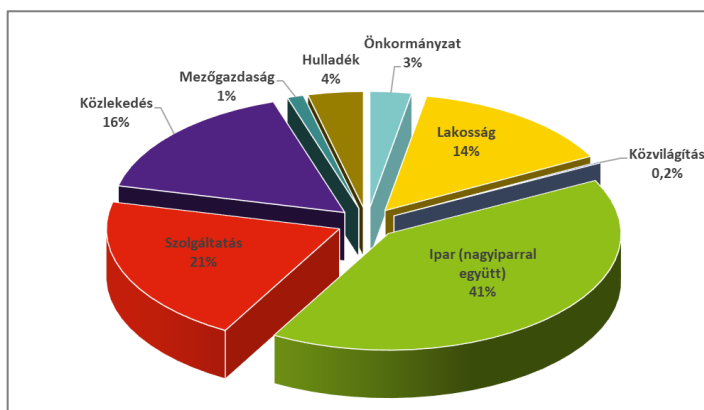
Székesfehérváron nagyjából 500 ha **zöldterület** található, melyből 380 ha áll folyamatos kezelés alatt. Ez egy igen magas szám, ám a zöldterületek elhelyezkedése mozaikos, sok helyen nincs összeköttetés köztük. Egy összefüggő zöld infrastruktúra kialakítása a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásnak egy fontos lépése lehet.

Székesfehérvár **népességének korösszetétele** kedvezőtlen, viszonylag kevés a fiataloké, és jelentős a nyugdíjas korosztály aránya, ez a klímaváltozás jövőben fokozódó hatásai – elsősorban a hőhullámok - szempontjából kiemelt figyelmet érdemel. 2017-ben a férfiaknál 72, a nőknél 78,9 év volt a születéskor várható átlagos élettartam, mely az országos átlagot meghaladja.

Székesfehérvár **Magyarország egyik legfejlettebb ipari városa, magas átlagos életszínvonalal és jelentős fogyasztói bázissal.** Az erős gazdaság **jelentős termelési aktivitással és fokozott energiafogyasztással** is párosul, melynek eredményeképpen Székesfehérváron a magyar átlagnál jóval magasabb az egy főre jutó CO₂-kibocsátás (~ 10 tonna/fő/év).

A helyi klímastratégia kommunális-, közvilágítás-, lakossági-, szolgálta-, ipari-, mezőgazdasági szektorokra vonatkozó **ÜHG vizsgálatát** a 2019-es évre vonatkozóan végezték el a klímastratégiai készítői.

Székesfehérvár összes üvegházgáz-emissziója 2019-ben 977 650 tonna CO₂e volt. Az erdők és települési zöldfelületek nyelőkapacitása pedig 1 530 tonna/év. A kibocsátások terén 566 500 tonna, az összes emisszió nagyjából 60%-a közvetlenül a villamos energia és hőellátáshoz köthető. A klímastratégia módszertana ezeket az adatokat „energiafogyasztás” néven összesíti. További 160 000 tonna emisszió a közlekedésből származik, 206 000 tonna a nagyipari folyamatokból, nagyjából 9 400 tonna az állattartáshoz, míg 37 600 tonna a hulladéklerakáshoz köthető.

83. ábra: Székesfehérvár üvegházgáz-emissziója a kibocsátó szektorok szerint 2019-ben Forrás: Székesfehérvár Klímastratégiája – Helyzet-értékelés; szerző: Magyar László; Energiaklub 2022.

A szektorokat figyelembe véve a négy legjelentősebb kibocsátó az ipari szektor, a lakosság, a szolgáltató szektor és a közlekedés. Mind a négy szektor több mint 140 000 tonna széndioxidot juttat a levegőbe évente. Az ipari szektor ezek közül is kiemelkedik, évi 400 000 tonnát megközelítő

kibocsátással. Fontos tudatosítani, hogy az ipari szektor és a szolgáltató szektor termékeinek és szolgáltatásainak előállításából/biztosításából fakadó kibocsátások is részben (közvetve) a lakossághoz köthetők, hiszen a fogyasztó attitűd hatással van ezen szektorok aktivitására, energiafogyasztására. Ugyanígy a közlekedési kibocsátásokra is legnagyobb hatása a lakosságnak van. **Energiahordozók** szerint az alábbi tendenciák figyelhetők meg: a földgázfogyasztás több mint 60%-a köthető a szolgáltató szektorhoz, és több mint 20%-a a lakossági épületekhez; a távhőigény több mint 70%-át a lakosság fogyasztja; a villamos energia esetében az ipar emelkedik ki, több mint 55%-os részesedéssel, melyet a szolgáltató szektor követ közel 25%-kal.

A szolgáltató és az ipari szektor más városokhoz képest is kiemelkedő mérete jelzi, hogy nagyon fontos a településen üzemelő vállalatok, szolgáltató egységek vezetőivel a klímatudatos, kibocsátáscsökkentést célzó együttműködések létrehozása.

A kibocsátott üvegházhatású gázok légkört melegítő hatásának arányai CO₂-egyenértékben 95%-ban a szén-dioxid kibocsátáshoz kötődik, 4%-ban a metánhoz, 1%-ban pedig a dinitrogén-oxidhoz, utóbbi kettő a városkörnyéki állattartás és hulladék bomlásából ered.

Bár a klímastratégia a **növényzet** (erdők, települési zöldfelületek) által biztosított **CO₂-nyelő kapacitással** is számol, ennek mértéke több nagyságrenddel elmarad az éves kibocsátásokétól, ezért elsősorban a kibocsátói oldalon szükséges komoly beavatkozásokat eszközölni.

A város és környezete nem rendelkezik nagy kiterjedésű erdőkkel, az 1500 t/év nyelőkapacitás elenyésző a több mint 900 000 tonna éves emisszióhoz képest.

Székesfehérvár sérülékenység vizsgálata NATéR Székesfehérvári járási adatok alapján a következő eredményeket hozta. A harmincéves átlagos **hőmérséklet** Székesfehérvár térségében az 1961-1990 közti időszakban 10-11°C fok között alakult. Az ALADIN klímamodell alapján a 2021-2050-es időszakra ehhez képest 1,5-2°C fokkal emelkedik az átlaghőmérséklet. A XXI. század végére további növekedésre kell számítani: 3-3,5°C fok emelkedés az 1961-1990-es időszakhoz képest. A hóhullámoknak nagyon erősen kitett a térség, a hóhullámos napok gyakorisága 2021-2050-re várhatóan 74%-kal nő majd éves szinten a Székesfehérvári kistérségben (klímamodell közepesen optimista scenáriója szerint 1991-2020-hoz képest). Összehasonlításképpen az ország minden területén legalább 57%-os növekedés várható. Az ország legkitettebb területein ez az érték eléri a 99%-ot. A hóhullámos napok többelhőmérséklete, vagyis a küszöbhőmérséklet meghaladó napokon az átlagos többelhőmérséklet várható változása +34% a Székesfehérvári járásban. Éves szinten a felszín elérő napsugárzás intenzitása növekedni fog. Ritkább lesz a felhőborítottság.

A **csapadék mennyisége mellett az eloszlása és intenzitása** alapján a szélsőségek felé való eltolódás általánosan megfigyelhető a klímaváltozás hatásaként. Az aszályos időszakok évszakos hosszát tekintve a változásokat a két klímamodell sokszor eltérő irányúnak jelzi. Az Aladin klímamodell a téli száraz időszakok jelentős elnyúlásával, míg a RegCM modell inkább hosszabb őszi aszályos időszakokkal számol a jövőben.

	1961-1990	2021-2050 Aladin	2021-2050 RegCM
Átlagos évi csapadékösszeg (mm)	550-575	változás: - 0-25	változás: - 75-100
Átlagos évi csapadékösszeg (mm)	550-575	változás: - 0-25	változás: - 75-100
Átlagos téli csapadékösszeg (mm)	100-125	változás: - 0-25	változás: - 0-25
Átlagos tavaszi csapadékösszeg (mm)	125-150	változás: + 0-25	változás: - 0-25
Átlagos nyári csapadékösszeg (mm)	175-200	változás: - 0-25	változás: - 25-50
Átlagos őszi csapadékösszeg (mm)	125-150	változás: + 0-25	változás: - 0-25
Klimatikus vízmérleg - negatív vízmérleg = kevesebb csapadék hullik, mint amennyi nedvesség elpárolog	- 100-125	változás: - 50-75	változás: - 100-125
A 30 mm-t meghaladó csapadékos napok száma (nap/év)	0-0,5	0,5-1,5	0-1
Átlagos téli csapadékontenzitás (mm/nap)	4,5-5,5	4,5-6,5	3,5-5,5
Átlagos tavaszi csapadékontenzitás (mm/nap)	5-5,5	4-6,5	5-6,5
Átlagos nyári csapadékontenzitás (mm/nap)	6-7	5-7	5-7
Átlagos őszi csapadékontenzitás (mm/nap)	6,5-7	6,5-8	5,5-7
Száraz időszakok maximális hossza télen (nap)	17-19	22-26	16-20
Száraz időszakok maximális hossza tavasszal (nap)	16-17	14-16	16-18
Száraz időszakok maximális hossza nyáron (nap)	14-15	14-16	15-17
Száraz időszakok maximális hossza ősszel (nap)	22-23	19-21	23-26

46. táblázat: Indikátorok 1961-1990 közt mért értékei és két regionális klímamodell előrejelzései Székesfehérvár térségére Forrás: Székesfehérvár Klímastratégiája – Helyzetértékelés; szerző: Magyar László; Energiaklub 2022.

A 2005-2014-es évek során a **hőhullámos napokon** az egy fokra vonatkozó napi többlethalalozás (%/1°C) 9,25% volt a Székesfehérvári kistérségben. Ez az érték az ország többi területével összehasonlítva átlagos, ugyanakkor szemléletes, hogy amennyiben egy hőhullámos napon 1 fokkal melegebb volt az átlaghőmérséklet, közel 10%-kal több ember hunyt el. A jövőben a hőhullámok hatása tovább erősödhet: a Székesfehérvári kistérségben a 2021-2050-es 30 éves periódusra a várható éves átlagos többlethalalozás (%) az 1991-2020 időszakhoz képest 133 %/év lehet az Aladin klímamodell adatai alapján. Ezt a változást a hőhullámos napok gyakoriságának és többlethőmérséklet változásának együttes hatása okozza.

A Székesfehérvár területén található **vízbázisokat** áttekintve a kis kapacitású Csitári-kútra nincs közvetlen hatása a klímaváltozásnak, viszont a Nagy Sándor laktanyán üzemelő kút, illetve a Fejérvíz által üzemeltetett Aszalvölgyi vízművet ellátó vízbázis egyaránt a nagyon érzékeny besorolást kapta, így erősen befolyásolhatja vízhozamukat a klímaváltozás. Az aszályos időszakok megnyúlásával a jövőben gyakrabban előfordulhat a feltalaj jelentős kiszáradása a magas vízkapacitás értékek ellenére is. A település egyes részein a nagy vízzáró felületarány akadályozza a megfelelő mértékű beszivárgást, valamint a mikroklimatikus viszonyokra (akadályozott párolgás) és a zöldfelületek megfelelő vízellátására is kedvezőtlen hatást gyakorol. A település nyugati felén (Feketehegy, Szárazrét, Maroshegy nyugati része) negatív nettó **talajvízforgalom** alakult ki a múltban, míg a középső és keleti városrészekben pozitív vízforgalom. Ez az állapot a vizsgált szcenárió szerint a következő évtizedekben is fennmaradhat. A 2023-2052 időszakra vonatkozóan a fenti szcenárió alapján a beszivárgásban kismértékű (<10mm/év) csökkenés várható Székesfehérvár területén az 1975-2004-es időszak átlagához képest. Emellett az 1975-2004-es bázisidőszakhoz képest 2023-52-re nagyjából 0-0,5 méteres talajvízszint csökkenés várható Székesfehérvár közigazgatási területén.

Székesfehérvár épületállománya a gyorsan lezúduló nagy mennyiségű (>30mm) csapadékokkal szemben kismértékben, a hirtelen hőmérsékleteséssel szemben közepesen, a 85 km/h-t meghaladó széllesekkel szemben mérsékelten érzékeny a Települési Épületállomány Sérülékenységi (TÉS) rendszer adatai alapján.

Az aktív **turizmus** és a kulturális örökségturizmus szempontjából a Székesfehérvári járás a mérsékelten érzékeny térségek közé tartozik.

A **földhasználat-változás** modellezéséhez számos egyéb környezeti, társadalmi és gazdasági változó mellett a klímamodellek adatait és a népességszám várható változását is figyelembe veszik. A legnagyobb változás a következő évtizedben a szántók és mesterséges felszínek méretében és elhelyezkedésében következhet be. Szerencsére a modellek alapján a természetközeli élőhelyek (erdők-gyepek) aránya várhatóan nem fog számottevően csökkenni a klímaváltozás hatására.

2021-2050-re a **várható termésátlag-változások** Székesfehérvár térségében az 1961-1990 időszakhoz képest (intenzív műtrágyázás mellett) a tavaszi vetésű növények (kukorica, napraforgó) esetében az átlagtermés jelentősen csökkenhet a következő évtizedekben, míg az őszi vetésű növényeknél (repce, őszi búza, őszi árpa) növekedés várható.

Erdők alkalmazkodó képessége szempontjából az erdők korosztály és elegyessége mutatói fontos adatforrások. A fiatalabb és elegyesebb erdőterületek nagyobb alkalmazkodási potenciált biztosítanak. A Székesfehérvár körüli erdőállományok korosztálymutatóban kedvező összetételűek, ugyanakkor az elegyesség tekintetében az elegyetlen erdőterületek túlsúlya jellemző.

Székesfehérvár alkalmazkodási potenciálja jó, de a település több ponton is komoly kihívásokkal nézhet szembe, melyekre fel kell készülni.

A várható hőhullámok okozta jelentős termikus komfort romlás és a többlethalálozás kiemelkedő mértéke mindenképpen szükségessé teszi a beavatkozást. Az épületek adaptációja a várható többlet hőterhelés és a gazdasági károkkal fenyegető viharok miatt is fontos.

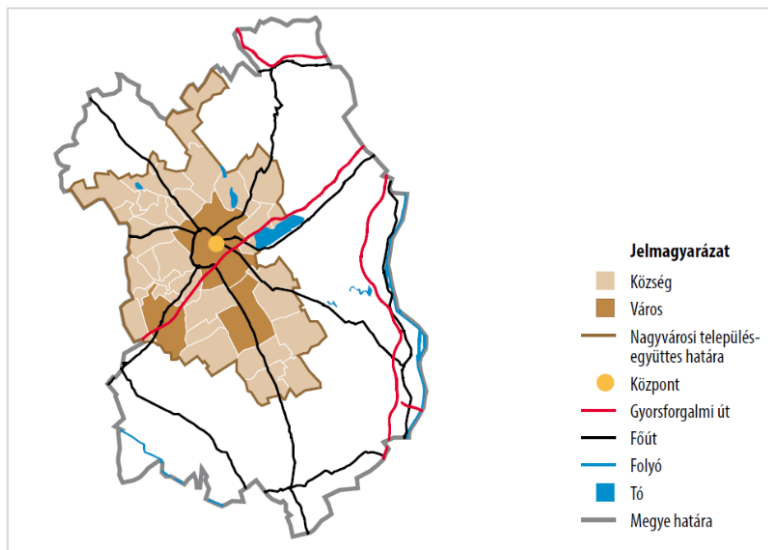
Az egyre kevésbé kiegyenlített csapadékeloszlás a növekedő hőmérsékleti értékek mellett várhatóan egyre gyakrabban okoz aszályt, ami nemcsak a mezőgazdaság számára probléma, hanem a települési zöldfelületek fenntartása és a levegőminőség szempontjából is. Nagyon fontos lesz a jövőben a zöldfelületek ápolása és fejlesztése a mikroklíma javítása, befolyásolása miatt is. Kulcsterület lesz továbbá a fenntartható települési vízgazdálkodás, a csapadékvíz helyben tartásának ösztönzése intézményi és lakossági szinten is (csapadékvíz-gyűjtés, beszivárgás mértékének növelése).

Vannak már előremutató kezdeményezések és rendelkezésre álló tervek, melyek az alkalmazkodást szolgálják. Fontos azonban a problémák és a megkezdett intézkedésekben az adaptációs előnyök tudatosítása, illetve ezek kiegészítése. Az alkalmazkodás lehetőségeit a helyi lakosok, illetve a társadalmi-gazdasági folyamatok erősen befolyásolják, így tehát ezeken a területeken végzett munka és fejlesztések - vagy azok elmaradása - is hatással lesznek a település sérülékenységének alakulására.

1.2 Területi lehatárolás

1.2.1 A várostérség lehatárolása, bemutatása

Székesfehérvár MJV Településfejlesztési Konceptiója (2014-2030) és Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2014-2020) megalapozó vizsgálata részletesebben bemutatták a város funkcionális szerepkörét, amelyben nagy változások nem történtek az elmúlt években. A megyeszékhely kiemelkedően kedvező elhelyezkedése közlekedési és gazdasági kapcsolatokat teremt megyéjén-régióján túlnyúlóan (Bécs-Pozsony-Győr-Budapest nemzetközi nagyrégió), tájegységek kapuvárosa, járási, megyei közigazgatási és adminisztrációs központ, térsége intézményi és szolgáltatásokkal való ellátója. Térségszervező hatása a Dunántúl középső részén tud érvényesülni gazdasági, logisztikai vonalon, de oktatás, kultúra területén is karakteres funkciókkal rendelkezik történelmi hagyományaira támaszkodva. Székesfehérvár hagyományos iskolaváros, így nem csak a helyi, hanem a környéke számára is kínál továbbtanulási lehetőségeket mind középfokon, mind felsőfokon.

84. ábra Székesfehérvári nagyvárosi településeggyüttes Forrás: Mo. településhálózata 1. Agglomerációk, településeggyüttesek; KSH, 2014

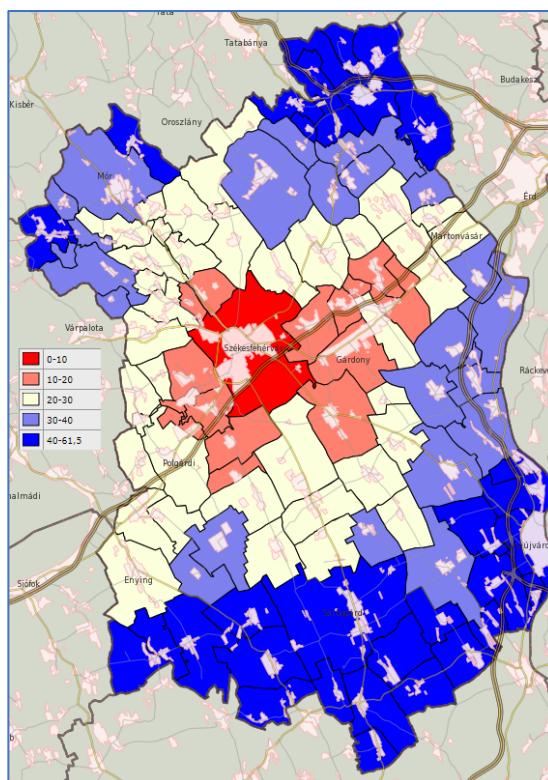
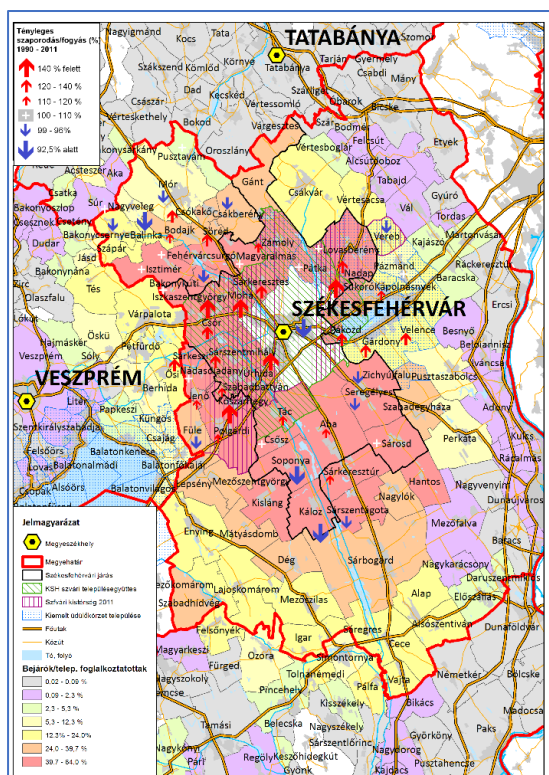
Egzaktabb várostérsége lehatárolását a 2011-es népszámlálás adataira és a szuburbanizációs/ agglomerációs folyamatokat modellező adatkészlete alapján a 2014-ben a KSH által elvégzett agglomerációkat és nagyvárosi településeggyütteseket érintő felülvizsgálata tette lehetővé. Ez Székesfehérvár esetében 34 vonzott települést azonosított, elsődleges településgyűrűjét messze túlhaladón, területe

(1360 km²) a megye közel harmadát jelenti, lakosságának 40%-át tömöríti 2021-ben 165 ezer főt meghaladó népességével. Területileg a vidéki agglomerációk között a második Győrt követően, népességben a hatodik Debrecen Miskolc, Győr, Szeged és Pécs után. A Székesfehérvártól keletre húzódó térségben feltűnően hiányoznak további vonzott települések, itt már érvényesül Budapest Székesfehérvárra sok területen rávetődő árnyéka. A térség státusza azonban nagyvárosi településeggyüttes, azaz intenzív területi összefonódás és összeépülés nem jellemző a térségre, de a megyeszékhely közvetlen településgyűrűjére sem, távlatosan leginkább Pákozd, Szabadbattyán, Úrhida, Sárszentmihály esetében valószínűsíthető. Az összetartó erőt inkább jelenti a kiváló közúti elérhetőségi helyzet és a megyeszékhely gazdasági ereje ill. szolgáltatáskínálata, valamint a megyeszékhelytől távolodva gyengülő szuburbanizációs (lakófunkcióra koncentráva) hatások. Székesfehérvár és környezetének gazdasága a XX. század második felében ipari központ lett, és napjainkban is az ország egyik legfejlettebb, versenyképes térsége. A rendszerváltást követően a térség kedvező adottságai (földrajzi fekvés, infrastruktúra, képzett munkaerő stb.) miatt vonzotta a külföldi befektetőket, elsősorban a járműipar, a mechatronika, az elektronika, a szoftveripar, élelmiszeripar és a logisztika területére. A megfelelő vállalati infrastruktúra kialakítása céljából a kilencvenes évek végétől ipari parkok alakultak a térségében, összesen hét. Elsőként nagyrészt multinacionális vállalatok voltak a fő bérlők, de a későbbiekben megjelent a megerősödött helyi vállalkozói kör is. Egy 2016-os adatokon alapuló tanulmány számításai²⁶ alapján a helyi iparüzési adó szerint becsült GDP értéket a 2016. évi alapár GDP-hez viszonyítva megállapítható, hogy Székesfehérvár és vonzáskörzete a Fejér megyei GDP 63,4%-ának megfelelő bruttó hozzáadott

²⁶ Forrás: Dévelmal Kft., Székesfehérvár és vonzáskörzete gazdasági teljesítményének becslése, hozzáadott értékének meghatározása c. dokumentum (2018); mely Nemes Nagy József és társai (Balaton régió), valamint Dr. Dusek Tamás; Dr. Koppány Krisztián; Dr. Kovács Norbert és Szabó Dániel (Győr) tanulmányainak metodikájának alapul vételével készült

értéket állított elő, amelynek 75,1%-a, a megyei GDP-nek pedig 47,7%-a Székesfehérváron képződött. Ismerve a megyeszékhely iparüzési adóbevételének trendszerű növekedését, jelen időszakban ezen adatok további növekedést feltételezzük.

A legutóbbi 2011. évi népszámlálás adataiból kiinduló KSH kutatás megállapítja, hogy Székesfehérvárnak a megyeszékhelyek közül a legnagyobb volt a munkaerő-nyeresége (52,9 százalék). Megállapításra került, hogy Székesfehérvár ipari és kapcsolódó szolgáltató szerepköre révén nemcsak jelentős munkaerőt vonzó település, hanem viszonylag számottevő azoknak a foglalkoztatottnak a száma és aránya, akik viszont Székesfehérvárról járnak el, többnyire a fővárosba, dolgozni. Tágabb kitekintésben a Közép-Dunántúli régió szintjén annak munkaereje ugyan többfelé gravitál (Győr, Budapest) de a legfontosabb munkaerőt vonzó városa Székesfehérvár volt. Az FVS 2024-es új KSH adatokon alapuló felülvizsgálata során a foglalkoztatási vonzókörzet újraelemzése fontos lesz az évtizeden túlnyúló változások rögzítésére.

12. térkép: Funkcionális térségi kihatás foglalkoztatási célú ingázási és vándorlási különbözet adatokra alapozva Forrás: SZMJV ITS 2014-2020 I. kötet Megalapozó dokumentum

13. térkép: Saját megyeszékhely elérési ideje közúton a leggyorsabb úton (perc), 2019 Forrás:(TeIR)|GEOX-DSMM

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Köött	közigazgatási egység	megyeszékhely	Fejér megye települései	108 település: 2 megyei jogú város, 15 város, 14 nagyközség, 77 község
		járasközpont	Székesfehérvár járás települései	25 település: 1 megyei jogú város, 2 város, 4 nagyközség, 18 község

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek – KSH 2014-es szuburbanizációs lehatárolás	Székesfehérvári nagyvárosi településeggyüttes 35 település (KSH): Székesfehérvár, Aba, Bakonykúti, Csór, Csósz, Fehérvárcsurgó, Füle, Gánt, Iszkaszentgyörgy, Isztimér, Jenő, Kincsesbánya, Kőszárhegy, Lovasberény, Magyaralmás, Moha, Nádasdladány, Nagylók, Pákozd, Pátka, Polgárdi, Sárkeresztes, Sárkeresztúr, Sárkeszi, Sárosd, Sárszentágota, Sárszentmihály, Seregélyes, Soponya, Söréd, Sukoró, Szabadbattyán, Tác, Úrhida, Zámoly
	foglalkoztatás	vonzásközpont	az adott városba irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátó településeinek köre	KSH alapján a saját megye-más megye bejáró arány 80-20% a megyeszékhelyen. ITS népszámláláson alapuló ingázási elemzése alapján legalább 25%-ban Székesfehérvárra bejáró foglalkoztatottal bíró települések száma megyén belül 47, ebből 4 város (Aba, Bodajk, Polgárdi, Sárbogárd). 12%-os bejáró határértékkel már 73 település (4 Veszprém megye, 3 Tolna megye), ebből 9 város (+ Csákvár, Enying, Gárdonyi, Velence és a Veszprém megyei Várpalota)
	funkcionális	szolgáltató központ	a város által nyújtott alap, és közép-szintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései	- középfokú oktatás: elsősorban megyei vonzáskörzet - felsőoktatás: elsősorban megyei és szomszédos megyék, de regionális szintet nem éri el - szociális ellátás: megyei - kultúra: megyei, regionális, országos - egészségügy: megyei, SZGYEOK oktatókórház - regionális - piaci szolgáltatások: megyei, regionális - kiskereskedelem: megyei, regionális
		szolgáltatói hálózati központok (nem szükségszerűen)	térségi szinten szervezett (köz) szolgáltatásokban résztvevő települések köre	Központi Orvosi Ügyelet - Alba Családorvosi Egy. és városkörnyéki települések orvosi által közösen ellátott 19 település: Székesfehérvár, Bakonykúti, Csór, Csósz, Iszkaszentgyörgy, Jenő, Kőszárhegy, Lovasberény, Moha, Nádasdladány, Pátka, Sárkeresztes, Sárkeszi, Sárszentmihály, Seregélyes, Szabadbattyán, Úrhida, Zámoly, Tác Alba Bástya Család- és Gyermekjóléti Központ: Székesfehérvár járás 25 települése Szent István Király Múzeum megyei kiállítóhelyei 7 településen: Tác/Gorsium, Cece, Csákvár, Füle, Kápolnásnyék, Sukoró, Szabadbattyán
fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	közmű (ivóvíz és szennyvíz) és közszolgáltatási hulladékiszállítás kapcsolatrendszere	- Közszolgáltatási hulladékiszállítás: 66 település, ebből 8 Vm., 13 Pest megye (Depónia Kft.) - Ivóvíz szolgáltatás: 74 + 2 (Jásd, Vm.; Szárliget KEm.) település, illetve kapcsolódó településrészeik FEJÉRVÍZ/Székesfehérvári Üzemmérnökség: Aba-Belsőbáránd, Csór, Pákozd, Pátka, Seregélyes, Székesfehérvár és önálló településrészei összesen 13 - Szennyvízkezelés: 8 település - Jenő, Nádasdladány, Pákozd, Pátka, Sárkeszi, Sárszentmihály, Seregélyes, Úrhida	

47. táblázat: A várostérségi lehatárolás szempontjai Székesfehérváron Forrás: saját szerkesztés

Székesfehérvár utóbbi bő évtizedének fejlesztési súlypontjai a gyorsabb fejlődési pályán lévő városokét követi, erősebben fókuszál a gazdaság minőségi tényezőinek fejlesztésére, pl. a vállalkozói környezet javítására, a szakemberállomány folyamatos megújítására, azok intézményi és szervezeti rendszereinek fejlesztésére, akár a helyben elérhető képzési rendszerében is (duális

közép- és felsőfokú szakképzés, K+F, felsőoktatási fejlesztések). A városfejlesztési irányokban is megjelennek a városi miliő minőségi kritériumai kiemelt alakításának szükségessége, a városi terek megújítása, a szociális rendszerek fejlesztése, a területhasználat igényesebb szabályozása, vagy éppen a városfejlesztés új trendjeinek érvényesítése (pl. integrált közlekedési rendszerek, város és térsége kapcsolatainak javítása, zöld- és kék fejlesztések, klímavédelem). Megjelentek a regionális szervezőfunkciók határozottabb alakításának igénye, a helyi adottságok jobb érvényesítése, a városi, építészeti, történelmi értékek alaposabb kijárlása, a város és térsége együttes turisztikai fejlesztése.

Székesfehérvár várostérsége fontos stratégiai erőtartalék. A várostérség kapcsolatainak szorosabbra fűzése és valódi két vagy többoldalú partneri együttműködésekre alapozott fejlesztései megvalósíthatóságához fontos bevezetni a várostérségi tervezés eszközeit az érdekelt települések mellett a Fejér Megyei Önkormányzat bevonásával.

1.3 Helyzetértékelés, szintézis

A helyzetértékelés a helyzetfeltáró rész információira támaszkodva, a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyvében előírtak szerint és abban rögzített szempontok mentén - tervezési dimenzióként – nyújt összefoglaló szöveges értékelést a feltárt folyamatokról és összefüggésekről.

1.3.1 Prosperáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	<p>P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői: A K+F együttműködések tekintetében élen jár az Óbudai Egyetem, melynek műszaki kara található a városban. A kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező intézmény a városban működő cégek partnereként is jelentős szerepet játszik a helyi innovációs ökoszisztéma fejlesztésében. Az Egyetem több K+F projektben lépett partnerségre vállalati szereplőkkel, ugyanakkor ezek az együttműködési keretek még bővíthetők, mely további potenciált rejthet magában, és hosszabb távon hozzájárulhat a város nemzetközi versenyképességének javulásához.</p> <p>Ha az innovációs potenciált vizsgáljuk látható, hogy 2017-2020 között Fejér megyében is nőtt a K+F projektekre fordított költség mértéke. A 2017-es évben rögzített 8,7 milliárd forintos érték 2020-ra elérte a 9,8 milliárd forintot, a növekedés itt 13%, vagyis jelentősen elmarad az országos értéktől, igaz a legmagasabb összeget ilyen típusú fejlesztésekre 2019-ben fordították (10,36 milliárd forint). Az alap kutatási projektek kapcsán hasonló folyamatokról lehet beszámolni. A 2017-es 1,5 milliárd forintos költség volumen 2020-ra 3 milliárd forintra emelkedett, vagyis a bővülés mértéke közel 100% (98,02%) úgy, hogy 2019-ben alap kutatási projektekre még mintegy 3,3 milliárd forintot fordítottak a megyében.</p> <p>P2: A humán erőforrás jellemzői: A helyzetelemzés rávilágított, hogy 2010 és 2019 között a 15-59 éves korosztály esetében országosan 3,6 százalékpontos csökkenés volt tapasztalható. Székesfehérváron hasonló a változás iránya, annak mértéke azonban jelentősebb (6,5 százalékpont). Míg 2010-ben a korosztályba tartozók aránya még 1%-kal magasabb volt az országos szintnél, 2019-ben már 1,9%-kal elmaradt attól (országos 59,5%, székesfehérvári: 57,45%). A 15-59 éves korcsoport a foglalkoztatási szempontból legaktívabb korosztály, melynek szűkülése hosszabb távon járulékos problémákat is okozhat.</p> <p>Fontos ugyanakkor a képzettség szintje is. Az egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkezők aránya Székesfehérváron erőteljesen megemelkedett a két népszámlálás között (15,4%-ról 22,3%-ra), ami jelentősen meghaladja az országos szintet (2011: 15,5%), ami részben annak is köszönhető, hogy a városban több felsőoktatási intézmény is</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>működik, illetve a városi lét és helyi foglalkoztatási szerkezet vonzza a magasabban kvalifikált munkaerőt.</p> <p>Az alacsonyabb végzettségű (legfeljebb 8 általános iskolát végzett) munkavállalók aránya Székesfehérvár esetében 2011 és 2020 között igen hektikusan alakult. A mutató értéke 2015-ben kiemelkedően magas volt, meghaladta a 28%-ot. Ehhez képest a 2016 és 2020 közötti időszakban a mutató értéke alacsonyabb értékeket vett fel és 2019-ig lassan emelkedett, majd 2020-ban jelentősen visszaesett úgy, hogy mindeközben az összes álláskereső száma a pandémia hatására emelkedett. A székesfehérvári adatok ugyanakkor továbbra is jóval alacsonyabbak az országosan mért értékeknél (pl. 2020: Magyarország: 39,2%, Székesfehérvár: 22,1%).</p>
	<p>P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte: Székesfehérváron az oktatási spektrum teljes egészében elérhető, a bölcsődétől a felsőoktatási intézményekig terjed a skála. A városban az óvodai épületek mellett az oktatási intézmények infrastruktúrája is folyamatosan megújul, igaz ez az általános iskolákra és a középfokú oktatási intézményekre egyaránt.</p> <p>A Budapesti Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusa 2018 szeptembere óta indít képzéseket, duális képzés formában is, a budapestivel egyező oktatói gárdával. Az egyetem alapvetően a közgazdaságtan és a társadalomtudományok területeire koncentrál. Az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara (ÓE-AMK) hallgatóinak száma a vizsgált időszakon belül 2014-ben volt a legmagasabb (920 fő), melyet követően némileg visszaesett, 2020-ban 811 fő volt. Mind a nappali, mind a levelezős képzésen viszonylag stabil a hallgatók száma, ingadozásokkal, de egyértelmű tendencia nélkül. A felsőoktatási szereplők és a helyi gazdasági szervezetek között az együttműködés folyamatos, számos közös projekt megvalósítására sor került az elmúlt években.</p>
	<p>P4: Gazdasági szereplők tőkeereje: Székesfehérvár gazdasága a koronavírus járványt megelőzően folyamatosan bővült, a városban működő cégek jelentős mértékben fejlesztették kapacitásaikat. A vállalatok stabil gazdálkodása a jegyzett tőke alakulásában is kimutatható. 2010 és 2019 között bővülés tapasztalható az egy lakosra jutó jegyzett tőke mértékét illetően, hiszen míg 2010-ben ez az érték közel 2 millió forint volt, addig 2017-re az közel kétszeresére, 3,96 millió forintra nőtt (bár az ezzel kapcsolatos módszertani dilemmákra is utalunk a helyzetelemzésben). A jegyzett tőke járási szinten természetesen koncentráltan jelenik meg, hiszen amint az a térképen is látható, lényegében Seregélyes és Sárszentmihály hasonló adatai emelkednek ki a térségi átlagból.</p>
	<p>P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete: Székesfehérváron hagyományosan a feldolgozóipar, ezen belül a gépgyártás, fémmegmunkálás az ipar meghatározó ágazata. Ezzel összhangban 2021. első három negyedében a fejlesztési források majdnem felét a feldolgozóiparban, 13%-át a kereskedelemben, 8,5%-át az adminisztratív szolgáltatásban használták fel. Utóbbi beruházásainak volumene a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2,1-szeresére bővült az adminisztratív, kiegészítő és egyéb üzleti szolgáltatás ágazatokban megvalósított fejlesztések hatására. A feldolgozóipar teljesítményértéke összehasonlításon 5,9, a kereskedelemé 1,9%-kal csökkent. A feldolgozóiparon belül a megyében a kohászat, fémfeldolgozás, a járműipar és az elektronikai ipar területén történtek a legnagyobb értékű beruházások.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>Székesfehérvár gazdasági teljesítménye szempontjából továbbra is kevésbé meghatározó a mezőgazdasági ágazat gazdasági súlya, 2019-ben csupán 38 darab társas vállalkozás működött ebben az ágazatban, és számuk nem bővült az évek során. Amint azt a 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS megalapozó vizsgálata is kiemeli, a termőhelyi adottságokat vizsgálva a térségben a szántóterület jelentős része kiváló minőségű, és ez adja a művelés alatt álló földterület jelentős részét.</p> <p>Egyes ágazatokat kiemelten vizsgálva megállapítható volt, hogy Székesfehérváron, a helyi gazdaságon belül meghatározó a szolgáltató szektor szerepe. A járvány talán legközvetlenebb módon a turisztikai és vendéglátó szektort érintette. A KSH 2021. I-III. negyedévi adatai alapján a bevezetett korlátozások hatására a megyében a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma jelentősen elmaradt a járvány előtti szinttől. A megye szálláshelyei ugyanakkor 2021 júliusától már lényegében korlátozások nélkül fogadhattak vendéget. A kereskedelmi szálláshelyeken (szállodákban, panziókban, kempingekben, üdülőkben, telepeken, közösségi szálláshelyeken) az év első kilenc hónapjában 261 ezer éjszakát töltöttek a vendégek, 56%-kal, illetve 1,4%-kal kevesebbet, mint 2019 és 2020 azonos időszakában.</p> <p>P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete: A gazdaságfejlesztés szempontjából Székesfehérváron is kiemelt szerepet játszanak az Ipari Park címmel rendelkező objektumok. Az FVS készítésekor öt ipari parknak térségi szinten is jelentős szerepe van a foglalkoztatásban, komoly gazdaságszervező erőt tudnak felmutatni. A Déli Ipari Park az egyik kiemelkedő ipari infrastruktúra, melynek 23,1 hektáros összterületéből a 2020-as beszámoló alapján 14,4 hektár volt betelepítve. Az ipari parkban működő 22 vállalat összesen 2 159 főt foglalkoztatott, a cégek árbevétele meghaladta a 456 milliárd forintot.</p> <p>A Videoton Ipari Parkban 2021-ben az ipari park éves beszámolója szerint mintegy 10 000 főt foglalkoztattak a betelepült cégek, melyek árbevétele meghaladta a 280 milliárd forintot. Az ipari park összterülete elérte a 92 hektárt, a betelepített terület több mint 77 ha volt. Az Alba Ipari Zóna ugyancsak kiemelt szerepet tölt be, mint az infrastrukturális környezet biztosítója. A beszámolója alapján mintegy 172 hektár összterületű fejlesztési területből 138 hektár volt betelepített a 2020-as beszámoló szerint. Ekkor az ipari parkban 127 vállalat működött, melyek összes árbevétele 223 milliárd forint, foglalkoztatotti létszáma pedig 2 545 fő.</p> <p>Az IKARUS Székesfehérvári Ipari Park a város meghatározó vállalkozási övezete. Itt 2021-ben az 53 ha összterületből 24 hektár volt betelepítve. A 83 darab itt működő vállalkozás összesen mintegy 640 főt foglalkoztatott. A cégek árbevétel adatai nem ismertek.</p>
	<p>P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte: A 2014-2020-as időszakra vonatkozó ITS-t megalapozó elemzésben áttekintésre kerültek a kis- és középvállalkozásokat támogató, Székesfehérváron elérhető szolgáltatások. A bemutatott inkubátorház infrastruktúra továbbra is elérhető a városban, így várja a betelepülni szándékozó cégeket a Székesfehérvári Vállalkozói Központ inkubátora, a Grand Inkubátorház, valamint a Maros Kft. Alba Ipari Zónában található inkubátorháza. A WA</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p> <p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>Invest Kft. által üzemeltetett infrastruktúra folyamatosan bővül, hiszen 2014-ben és 2015-ben is jelentős, többszáz millió forintos európai uniós támogatást nyert az üzemeltető. Az így létrejött, akár 30 vállalkozásnak helyet adó ipari park konglomerátum, összességében 1,5 hektáros telephelyen, három épületegységben, több mint 3.000 nm nettó bérbe adható területtel várja a betelepülőket,</p> <p>Az 1991-ben alapított Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA®) széleskörű szolgáltatási portfolióval segíti a helyi cégeket. A képzések és az általános vállalatműködtetési kérdéseket (adózás, járulékok, helyi adó stb.) érintő ingyenes tanácsadás mellett pályázatírás és kis- és mikro vállalkozásoknak szóló hitelkonstrukciók közvetítése is az Alapítvány profiljába tartozik napjainkban.</p>
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele: Egy település gazdasági lehetőségeit, mozgásterét nagyban és egyre inkább behatárolja, hogy a jogszabályokban megállapított mindenkori állami támogatások, normatív hozzájárulások, valamint átengedett központi adók mellett mekkora saját bevételre tud szert tenni. A helyi gazdaság adótermelő képessége – a gazdasági-pénzügyi világválság után - 2011-től ismét növekedett, a csúcs 2019 év volt 21,568 Mrd Ft adóbevétellel. A 2020 és 2021 években a helyi adókból befolyt bevétel - a koronavírus világválság miatt - ugyan visszaesett, viszont 2021-ben 0,2%ponttal nőtt az előző évi értékhez képest.</p> <p>Székesfehérvár önkormányzatának legmeghatározóbb adóneme az iparüzési adó. A pandémia ellenére ebből származott a helyi adó bevételek 27 88,1%-a 2020-ban és 88,3%-a, összességében 17,88 milliárd forint 2021-ben. A székesfehérvári vállalkozások által fizettek érték országosan és a megyei jogú városok között is jelentős összegű adó; a megyei jogú városok iparüzési adóbevételének közel a tizede. Mindezzel együtt - az általános gazdasági környezet javulásával és a helyi gazdaságpolitika eredményeképp - az adótermelési képesség további növekedése várható középtávon.</p> <p>P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködések bemutatása: A város tudatos fejlesztése vonzó befektetési és működési célterületként, a minőségi városi infrastruktúra és magas minőségű, elérhető jóléti közszolgáltatások biztosítása mellett Székesfehérvár nagy hangsúlyt helyez az oktatás-képzés, a megfelelő, a gazdaság igényeihez rugalmasan alkalmazkodni képes munkaerő minőségi és mennyiségi utánpótlására, ennek érdekében együttműködést kötött az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Karával, a Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusával és tette le alapjait a duális rendszerű felsőoktatás kialakításának.</p> <p>Az önkormányzat térségi szemléletét igazolja az 1991 novemberében létrehozott Városkörnyéki Koordinációs Bizottság (VKB) is, mely napjainkban huszonöt környékbeli település kisléptékű fejlesztési igényeit szolgálja ki saját eszközei erejének mértékében.</p>

- telekadó 2015.01.01 hatállyal eltörlésre került;
- építményadó használati mód és hasznos alapterület nagysága szerint differenciált, sávosan progresszív adómértékkel bevezetett az üzleti célú építményekre vonatkozóan;
- magánszemélyek nem fizetnek helyi adót

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>Az önkormányzat gazdaságfejlesztő tevékenységét korábban domináló két régóta működő szervezet a már említett Székesfehérvári Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány (RVA) és a Székesfehérvári Vállalkozói Központ Közalapítvány.</p> <p>2017-ben Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata kisvállalkozói gazdaságélénkítési programot indított el, mely az RVA mikrohitelzési tevékenysége bázisán a helyi kisvállalkozói kört támogatja vállalkozásindítás, valamint likviditásuk tekintetében, beruházásaik területén. Ehhez szorosan kapcsolódva az Önkormányzat részt vesz RVA vezető partnerségével, nemzetközi együttműködésben megvalósuló projekt: az „Access To Microfinance for Small- and Medium Sized Enterprises” című projekt tanácsadó csoportja munkájában. 2019-ben pedig az országban második településként az MFB Csoport és az Önkormányzat együttműködésében elindult a Székesfehérvár Városi Tőkealap, mely a Székesfehérváros és környékén működő vállalkozások dinamikus továbbfejlesztését támogatja kockázati tőke bevonásával, tőkeemeléssel.</p> <p>Öt milliárd forintos keretösszeggel indult tematikus vállalkozásfejlesztési alapból eddig több (pl. a Concrate Style Kft, a Continest Kft., mint) nagy növekedési potenciállal rendelkező helyi vállalkozás kapott tőkejuttatást. Az ösztönző helyi gazdaságpolitika fontos eszköze még a helyi adók rendszere, melyben a cégek versenyképességét erősíti és a lakosság vásárlóerejét, hogy a telekadó, 2015. január 1-vel eltörlésre került, a székesfehérvári lakosok magánszemélyként helyi adót pedig nem fizetnek, teljes adómentességet élveznek.</p>

1.3.2 Zöldülő város

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi elérhetősége</p> <p>Székesfehérváron lassan egy évtizede kiemelt hangsúlyt kap a városi zöld- (és kék) hálózatok fejlesztése, amely megpróbál egyensúlyt találni a zöldterület bővítés, rekreációs és közösségi tér fejlesztési igények valamint az aktív környezetvédelem szempontjai között, adott fejlesztésen belül (Sóstó komplex rekonstrukciója, Zöld város – Fehérvár tüdeje programelemek) vagy különálló akcióként (Túrózsáki út szabadidőpark, helyi jelentőségű természetvédelmi területek kijelölése). A város kiterjedt távfűtő rendszerének megújítását, környezetbarátabb és energiahatékonyabbá növelő beruházások tervezése és megvalósítása a szolgáltatás teljes portfóliójának önkormányzati kézbe kerülése óta folyamatos tevékenységgé vált, EU-s, hazai és városi forrásokat bevonva (városközponti fűtőerőmű-kapacitás decentralizációja, gerinchálózat korszerűsítése, kogenerációs hő és energiatermelés korszerű gázmotorokkal, megújuló energiaforrások alkalmazhatósági vizsgálatai). Az önkormányzat továbbá komoly erőfeszítéseket tesz a helyi közösségi közlekedési infrastruktúra környezetbaráttá tétele érdekében (forgalomszervezés, buszbeszerzések támogatása, IMCS, alternatív forgalomterelő útvonalak kialakítása), támogatja az alternatív mikromobilitási közlekedési módokat, mint a (e-)kerékpározás, vagy az e-roller, gyakorlati alkalmazását szervezeti keretei között demonstrálja (elektromos gépjárművek, e-kerékpárok használata). A város nagy anyagfelhasználással termelő jelentősebb feldolgozóipari vállalatai kapcsán telephelyen belül megindultak a körforgásos gazdaságba történő bekapcsolódás lehetőségeinek felmérése, önkormányzati szinten pedig a városi hulladéktelep korszerű osztályozó ill. válogatóműve üzembe helyezése teszi lehetővé ezen környezetvédelmileg</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>is értelmezhető, erőforrás hatékonyságot növelő tevékenység elterjedését, melyet egyben kísérni fog a hazai hulladékgazdálkodás központosítási törekvéseinek újabb időszaka, jelentős koordinációs feladatokkal párosulva.</p>
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai</p> <p>A 7-es és 8-as főutat kiszolgáló elkerülő útszakaszok több ütemű kiépülésével a város központi területén áthaladó közúti teher- (logisztikai forgalom) és személygépjármű (belföldi turizmus- és nemzetközi átutazó forgalom) jelentős mértékben csökkent, de a szuburbán jegyeket hordozó településegységes térségből, illetve távolabbról a napi foglalkoztatási ill. oktatási ingázás okozta, valamint a város kereskedelmi egységeit ellátó napi forgalmi terhelés továbbra is jelentős, amit kiegészít a jobb jövedelmi helyzetből eredő egyéni közlekedésre használt, magyarországi összehasonlításban lakosságárányosan kiemelkedő nagyságú személygépjármű állomány. Elsősorban a település térségközponti (munkaerőpiaci, gazdasági, szolgáltató) szerepből adódó közlekedési forgalmi terhelés felelős a fő és gyűjtőutak, városon átmenő vasútvonalak mentén tapasztalható levegőszennyezés ill. zaj- és rezgésterhelés napi ciklusú változásaiért. A jelentős helyi ipari tevékenység ellenére határérték feletti szennyező anyag kibocsátás nem jellemző, amely egyrészt az üzemekben alkalmazott technológiáknak köszönhető, másrészt pedig a kevesebb kibocsátással járó ipari tevékenység jellegéből fakad. Döntően nem az ipari nitrogén-oxidok, PM₁₀ kibocsátásai okozzák a településen az esetleges egészségügyi határérték feletti koncentráció értékeket, amelyek gépjárműforgalommal terheltebb pontjain fordulnak elő. Zajterhelés szempontjából a kötelezően vizsgált, legfontosabb IPPC üzemek a meglévő zajtérképen is kiugró értékekkel szerepelnek a Sóstó IP, a Déli IP és a Videoton IP környezetében, Székesfehérvár keleti részén lévő alumínium feldolgozó ipari telephelyein, élelmiszeripari és hulladékkezelő telephelyeken. 2020-ban, az ország 100 legnagyobb összesített hulladéktermelő közzétett listája alapján nem volt székesfehérvári cég a listában, amelybe 28 310 tonna termelt hulladékkal lehetett bekerülni. Elsődleges összes hulladék mennyiség alapján a 100. helyet érte el egy tejipari élelmiszeripari cég 20 088 tonnával, a 71. a Fejérvíz Zrt. 28 083 tonnával. A veszélyes hulladék termelők rangsorában Székesfehérvár legnagyobb termelési értékű, nagyszámú foglalkoztatotti létszámot alkalmazó és egyben modern gyártástechnológiájú feldolgozóipari multinacionális vállalatai kerültek be. A képviselt ágazatok: alumínium hengerelés, alumínium késztermékek; gépjárműalkatrész gyártás; autóipari klíma. Korábbi években rendszeres szereplője volt ezeknek az összesítéseknek fémfelületkezeléssel foglalkozó cég(ek). A városi fényszennyezés értékek szigetyszerű növekedését szintén támogatják az ipari parkok fénykibocsátása (Sóstói és a Videoton IP, az egykori Kőfém nagy kiterjedésű megújult vagy zöldmezős beruházásokkal bővült területei).</p>
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>Z3: Önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása; energiatartékonyságot támogató intézkedések</p> <p>Az önkormányzat egységes energiagazdálkodási rendszerrel, energetikai adatbázissal, átfogó smart grid alkalmazásokkal nem rendelkezik. A MEKH adatai alapján 2019-re a háztartási méretű napelemes rendszerek hálózatra adott zöld villamos energia mennyisége éves szinten közel 3750 MWh volt, az elméleti megújulóenergia-termelés pedig elérte 6000 MWh-t. A székesfehérvári közintézmények, bennük az önkormányzati intézményekkel, a kapacitás ill. elméleti termelés/év 38%-át adták, úgy, hogy a HTE-k 15%-át és a kiadott zöld energia 20%-át koncentrálták. A közelmúlt SECAP felmérése alapján az önkormányzat által fenntartott intézményi épületek (172 db) funkciójukat tekintve, valamint kor és energetikai szempontból igen</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p> <p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>változatosak. 2019-ben a teljes végső energiafogyasztásuk 182 269 MWh volt, ennek közel 85%-a földgáz alapú, 8% a távfűtés, 7% pedig a villamos energia. A fenntartott intézmények kibocsátási értéke elérte a 39 761 tonna/CO₂ egyenértéket, ennek 74,5%-át földgáz fogyasztás, 10%-át a távfűtés, 15,5%-át a villamos energia adta. Az önkormányzat elsősorban a település iskoláinak, óvodáinak, egyéb közintézményeinek egy részében már megvalósított valamilyen energetikai korszerűsítést. Ez bizonyos esetekben nyílászárócserét, tető vagy homlokzati szigetelést, kazáncserét, máshol napelemes rendszerek telepítését jelentette, túlnyomó részt valamilyen uniós társfinanszírozású projekt részeként (KEHOP, TOP). A beruházások a közintézmények energiafogyasztásának csökkenését és a helyi megújuló energia részarány növekedését eredményezték.</p>
<p>Városi és várostérségi közművek</p>	<p>Z4: Közműhálózat</p> <p>A székesfehérvári vízbázisok összes elméleti kapacitásához viszonyítva a kitermelt víz ennek 37-46%-át vette igénybe 2015 és 2021 között. Székesfehérvár saját sérülékeny és védett, nem bővíthető vízbázisai kiegészülnek a város melletti csóri karsztos vízbázis egyre fontosabbá válásával, továbbá állami tulajdonú vízműtől is szerez be vizet (Kincsesbánya-Rákhegy). Csór és Székesfehérvár között a jövőben vezeték-kapacitásbővítés válhat szükségessé. A városi ivóvíz-hálózat korösszetételéből adódóan a felújítások folyamatos jellegűek, az 50 éves átlagos élettartamot figyelembe véve évente mintegy 15 km vezeték cseréje vagy felújítása lenne szükséges. A város szennyvíz-csatornahálózattal kiépítése 2012-ben befejeződött, így a csatornázottság 100%-ossá vált. 2020-ban a városi lakásokra rákötött szennyvíz (98,1%) és ivóvíz bekötések (99,5%) aránya közötti különbség mindössze 1,41%. 2011-ről 2020-ra 4,1 %-kal csökkent a helyi lakónépeség, ugyanakkor a vízfogyasztás kb. 7,8%-, a szennyvízkibocsátás 7,1 %-kal nőtt. A városi szennyvíztelep feladatát ellátja, további kistelepüléseket is kiszolgál, ugyanakkor technológiai, energiahatékonysági megújítást igényelne, pl. a telepen egy év alatt megtermelt biogáz mennyiségnek közel a felét nem tudják hasznosítani, ezért fáklyázással ártalmatlanítják. Tisztítókapacitása elegendő, ugyanakkor felülvizsgálatot követően terhelhetősége (LÉ), névleges kapacitásértékei kismértékű csökkentésre kerültek. A város 171 km² kiterjedésű területén sokévi átlagban 94 103 millió m³ elvezetendő csapadékvíz mennyiséget kell kezelnie az 52 km hosszú 11 db nyílt ároknak, a 190-200 km hosszú zárt csapadékcsatornáknak, mellettük 8 belvízátelő telep, 5 záportározó és 4 jóléti tó segít a feladatellátásban. A zártszelvényű szakaszok bővítése hatalmas költséget jelent, a városon belüli építkezés igen nehézkes, a külvizeket célszerű távol tartani a belterületektől. Rövid-középtávú időszakban szükséges a helyi elvezető hálózatok bővítése (lakossági, gazdasági területek); a helyben összegyűjtött vizek elvezetése gyűjtő- és főgyűjtő csatornák kiépítésével, bővítésével; a régi belvárosi rendszerek rekonstrukciója.</p> <p>Székesfehérváron alapvetően energiaellátási problémák nincsenek és az energiaellátás teljes, viszont túlnyomó részt az országos ellátórendszerektől függ, a felhasznált villamos energia döntő része az országos villamos átviteli hálózaton keresztül érkezik a térségbe. A városi hőszükséglet meghatározóan földgáz felhasználásával fedezett, lakossági, ipari, közületi, önkormányzati, távhőszolgáltatási szinten egyaránt. Az elmúlt évtizedben a háztartások energiafelhasználásának szerkezete jelentős mértékben nem változott, már a 2000-es évek elejétől kezdve mértéke csökkent. Villamosenergia tekintetében az Eon Zrt. szolgáltat, 2022 márciusáig székesfehérvári hálózatán a napelemes egységek névleges teljesítménye összesen 16,33 MW elméleti teljesítménynek felel meg. A villamosenergia felhasználásának megoszlása: lakossági - 12-13%;</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Városi és várostérségi közművek</p>	<p>kommunális - 7%; ipari - 55%; mezőgazdasági - 0,3%; közvilágítás - 0,7%; egyéb 24-25%. A korszerűsítések ellenére 2012 és 2020 között a közvilágításra szolgáltatott villamosenergia mennyisége 11%-kal nőtt, ez kimutatható fényszennyezés növekedéssel is járt. 2020-ban az értékesített 139 millió m³-nyi gáz felhasználás megoszlása: 0,4% - mezőgazdasági; 0,6% - lakóépületek központi kazánjai; 1,5% - kommunális k; 13,4% - ipari; 20,3% - távfűtés; 22,1% - háztartások; 41,6% egyéb fogyasztók. Az értékesített gáz összes mennyisége 2012-höz képest 9%-kal lett kevesebb. A város távhővel történő ellátása földgáz energiahordozóra alapozott, gázkazán és gázmotor technológiát alkalmazva. 2020-ban a városi cég (Széphő Zrt.) rendelkezésre álló hőteljesítmőképessége 203,4 MW, több mint 21 700 lakás bekapcsolt a rendszerbe. Jelentőségét mutatja, hogy 2020-ban a felhasznált hőmennyiség 2,3-szorosan, a melegvíz mennyisége háromszorosan haladta meg a városban az országos értéket, úgy, hogy Székesfehérvár lakásállománya az országénak 1%-át teszi ki, de a távfűtésbe bekapcsolt lakások 3,34%-át koncentrálna. A lakossági távhőellátásra felhasznált hőmennyiség 2010-ben 30,5 GJ volt az egy háztartásra felhasználva, 2020-ban már alig haladta meg a 18 GJ értéket (-40%). Itt feladat a hőtermelés-szolgáltatás decentralizációs programjának folytatása. A nagy rendszerekben a megújuló energiaforrások alkalmazása nem elterjedt, távlatosan napenergia és a biomassza lehet a fő irány, a geotermia lehetőségei korlátozottak.</p>
<p>Városi és várostérségi közlekedés</p>	<p>Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok</p> <p>Székesfehérvár legfontosabb helyzeti energiája elhelyezkedésében rejlik, hatása helyi szinten (napi szintű városba áramló hivatás-, egyéb bejáró forgalom) is kimutatható, az átmenő és helyben gerjesztett forgalma folyamatos kihívás elé állítja a közösségi közlekedés részterületét is. Az úthálózat eredeti, történelmi váza sugaras jellegű, melyet 1970-es években vált gyűrűs-sugaras jellegűvé. A hálózat jellegzetességei közé tartozik, hogy a város északi és keleti szektora sűrű úthálózatú, míg a nyugati és a déli részek erősen hiányos hálózatok, ez jelentősen befolyásolta a megyeszékhely autóbusz alapú közösségi közlekedésnek hálózati (140 km hossz) kialakulását, illetve a stratégia tervezési időszak alatt folyó menetrendi és hálózati reformját. Kötőpályás megoldásoknak sem múltbéli tapasztalatai, sem kedvező város szerkezeti feltételei nem adtak. Az elmúlt több mint másfél évtizedben összességében a városi személygépjármű állomány száma 21,4%-kal nőtt, az 1000 főre vonatkoztatott motorizációs ráta 465 volt 2020-ban, ami számos országon belüli területi vagy településszintű összehasonlításban is kiemelkedően magas érték. A közösségi közlekedés igénybevétele a Covid időszak negatív hatásától eltekintve is lejtmenetbe került az elmúlt bő évtizedben, a 2014. évi csúcshoz képest 2019-re eltűnt az utazóközönség 17%-a. A közösségi közlekedés jövője szempontjából különösen jelentős elem lesz az intermodális csomópont megvalósulása. Az IMCS a különböző közlekedési ágak közötti választás lehetőségei közül a helyi, helyközi autóbuszok és a vasút egy központban találkozását teremti meg, ami kiegészül kerékpáros és egyéni autós lehetőséggel, P+R, B+R parkolási rendszerrel, jelentős úthálózati és csomóponti fejlesztéseket is generál. A közösségi közlekedés korszerűsítése és bővítése az Önkormányzat hosszú távú összetett fejlesztési tevékenysége, fő elemei: menetrendi reform; igényalapú hálózatfejlesztés; környezetvédelem - elektromos buszok beszerzése (Zöld Busz program), hozzájárulás korszerű autóbuszbeszerzésekhez (Euro 6); esélyegyenlőség: alacsonypadlós buszok; árkedvezmény-rendszer. Az önkormányzat mellett a nagyarányú foglalkoztatás célú ingázás miatt a város iparvállalatai, magán szolgáltatói kiterjedt munkásszállítás jellegű szolgáltatást nyújtanak a várostérségben. A város topográfiája kedvező lehetőségeket teremt a kerékpározásra, kiépített önálló kerékpárút azonban</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>továbbra is kevés van, a kijelölt kerékpáros útvonalak hálózata növekszik elsősorban. Szűkebben véve a városi kerékpáros hálózatot az aktuális statisztikák szerinti 33 km-es hosszúságot elérő kijelölt hálózat a városi úthálózat hosszának mindössze 7,1 %-a. A mikromobilitás területéről 2021 nyarán indult el a „Lime” közösségi elektromos rollerhálózat helyi szolgáltatása, továbbá tervben van akár önkormányzati támogatással az első e-bike kölcsönzési hálózat elindulása 2022-ben. Cél lehet ezeknél egyfajta tömegközlekedésre ráhordó szerep erősítése. A városban car-sharing autóbérlési rendszer nincs, a hagyományos magán autóbérlési szolgáltatók kínálatában az elektromos autók használata többek között az igénybe vevők érzékenysége miatt minimális.</p>
<p>Környezet- és természetvédelem</p>	<p>Z6: Zöldfelületi ellátottság</p> <p>A város belterületének zöldfelületi ellátottsága nem éri el a belterület 25%-át a beépített és zöld intézményi területek ellenében (76%), ráadásul a belterületi zöldterületek 5%-a mezőgazdasági vagy vízgazdálkodási terület. Ugyanakkor a város jelenleg zöldterületként számon tartható területei nagysága 367,1 ha, ami 2020-as KSH népesség adataival számolva 38,6 m²/fő zöldterületi ellátást biztosít. A város önkormányzati tulajdonú zöldterületeinek nagysága – közparkok, közkertek, rekreációs erdőterületek – jelentősen bővült 2018-2019 években. 2020-ban valamelyest csökkent, de így is 28,5%-kal haladta meg a 2012-es mennyiséget. A 2022. április hónapban lefolytatott lakossági kérdőíves felmérés alapján a válaszadók (<1080 fő) 76%-a szabadidő eltöltésre, 50%-a kültéri közösségi-kulturális programokért, míg 27% testedzés céljából keresi fel a zöldterületeket. Az egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezők értékelése keretében a zöldterületekkel a válaszadó több mint fele elégedett volt, egyben fontosnak tartja lakhelye, városrésze közösségi tereinek fejlesztését; kisebb hányaduk a rekreációs célú sportolási lehetőségek bővülését. A kifejezetten belvárosi zöldterületeket érintő szolgáltatásbővítő igények a közeli szolgáltatások bővítését (pl. büfé, fagyizó, WC) preferálja, kiegészülve sétautak fejlesztésével, gyalogos- és kerékpárosbarát megoldások kialakításával. A közterületek fenntartásának minőségfejlesztését a válaszadók fele tartja szükségesnek, bő egyharmaduk a játszótereket, kültéri testedzőeszközöket, valamint kisebb csoportok, családok szabadidő eltöltését szolgáló eszközök, bútorokat a közvilágítást és közterületfelügyeletet erősítené. A zöldfelületi rendszer hiányosságai legfőképpen a zöldterületek eloszlásában, területi egyenlőtlenségeiben mutatkoznak meg, mennyiségében mind minőségében továbbfejleszhető. A belső városrészek mind tömörebbé váló szerkezetében rendszert alkotó zöldterületek kialakítására nem került sor, ami a városi „zöldháló”, a városi „zöldfolyosók” kialakíthatatlanságában érezhető. Nagyobbnak mondható, funkcióval is rendelkező zöldfelületek jellemzően a vízfelületekhez kötődnek (Sóstó, Palotavárosi-tavak, Csónakázó-tó, Bregyó), a városban található közjóléti tavak és környékük kedvelt területek a városlakók körében, ezek kiegészítését jelentő folyamatok elindultak, amelynek fejlesztési gócpontja az Alsóvárosi-rét fásítása lesz a közeli jövőben, de egyéb potenciális területek is kijelölhetőek a továbblépéshez.</p> <p>Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete</p> <p>Székesfehérvár közvetlen környezetét és vele természetes ökoszisztémáit a város külterületén folytatott szántóföldi növénytermesztés dominanciájával jellemezhető mezőgazdasági területek és vonalas beépítések (közlekedési, energia), alacsony szintű erdőszültség (7%) formálják, teszik mozaikossá, ugyanakkor a megyeszékhely közvetlenül határos több védett természetvédelmi területtel, úgy mint: Sárrét Tájvédelmi Körzet; Dinnyési Fertő-, Velencei-tavi Madárrezervátum-, Pákozdi Ingókövek Természetvédelmi Területek. A gyepek, rétek és legelőterületekhez, vízfolyásokhoz, állóvizekhez, erdőfoltokhoz kapcsolódó mozaikosan</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
Környezet- és természetvédelem	<p>megjelenő értékes élőhelyek megtalálhatóak a város igazgatási területén belül, helyi védelmük szervezése már évtizedes távlatba nyúlik vissza. Ezek, minimum helyi védettséget élvezve, a következők: Székesfehérvári homokbánya Természetvédelmi Terület (országos); Székesfehérvári Sós-tó-; Csalapusztai tájképi kert-; Székesfehérvár Aszal-völgy-; Székesfehérvár Jancsár-völgy-; Székesfehérvár Máriamajori-erdő és Nagy-völgy Természetvédelmi Területek (helyi). Natura 2000 különleges természetmegőrzési területekkel (Aszal-völgy - teljes terjedelmében, Móri-árok, Sárrét), ex-lege védett kisebb lápi területekkel (Dezerta, Sárrét) és földvárrel (Fekete-hegy) érintett a város területe. Fő beavatkozási irányok az izoláció, ökológiai kapcsolatok töredezettsége enyhítése, puffterületeket kialakítása, erdősítés-fásítás, klímaváltozás hatásai kezelése a helyi vízkincsre. Az ökoszisztémák védelme, illetve fejlesztése érdekében EU-s, hazai és saját forrásból egyaránt fordít pénzügyi eszközöket az Önkormányzat, eddig elsősorban a Sóstó ökológiai fejlesztésére koncentrálna, de újabb városi területek bevonásával további területek esetében várható változás (Alsóvárosi rét, Palotavárosi tavak). Ebbéli tevékenységét elsősorban Városgondnokság cége és Főkertési és Környezetvédelmi Irodáján keresztül szervezi, természetes partnerei a Duna-Ipoly NP és az erdőkezelő társaságok, területi vízügyi igazgatóság. A védetté nyilvánítások mellett környezetvédelem területén az önkormányzat jogköre zaj és rezgésvédelem, talajvízkút engedélyezése, illegális hulladéklerakás, fakivágási ügyekben vannak.</p>

1.3.3 Digitális város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	<p>D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte</p> <p>A korszerű és magas minőségű digitális szolgáltatások nyújtásának alapfeltétele a széles sávú internetszolgáltatás. A városban mindegyik nagy mobil-, valamint több internetszolgáltató is megtalálható. Székesfehérvár lefedettsége elektronikus hírközlés vonatkozásában hiánytalan.</p> <p>2020. évi KSH adatok területi összehasonlításában Székesfehérvár kiemelten jól szerepel az 1000 lakosra számított internet előfizetések, illetve bekapcsolt fővonalak számában mind megyei, régiós és országos szinten. Az országos értéket 24 ill. 39 %-kal múlja felül ez a két mutatószám. Az internet előfizetések 1000 lakosra számított értéke 2013-2018 között dinamikus emelkedett, az utolsó két évben kisebb visszaeséssel stagnál.</p> <p>A mobiltelefon nélküli internetelőfizetések tekintetében a korábbi kis kapacitású hálózati kapcsolatok (xDSL, LAN, modem, wifi) számszerűen és arányaiban is lassú ütemben visszaszorulóban vannak a 2016-2020 közötti adatok alapján. A kábeltelevíziós hálózaton keresztül, mint az optikai hálózat előfizetések száma nőtt 2016-hoz képest (16 és 14%-kal), a két technológia arányaiban egyre inkább kiegyenlítődik a székesfehérvári piacon, 2020-ban ez 43-39% volt a kábeltelevízió-hálózat javára. Az xDSL hálózatos előfizetések 6%-kal, az egyéb technológiát alkalmazók 8%-kal csökkentek.</p> <p>Mobilinternettel a három legnagyobb Magyarországon jelen lévő szolgáltató hálózata elérhető vezeték nélküli szolgáltatások vonatkozásában Székesfehérváron: Magyar Telekom Nyrt., Telenor Zrt., Vodafone Zrt. és a Digi Mobile hálózata. Ezek közül a Telekomnak, a Telenornak és a Vodafone-nak van 5G-s hálózata.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Város és térsége gazdasága</p>	<p>D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek jelenléte (közszolgáltatók (beléptető, kamera, irányítórendszerek stb.), Ipar 4.0, szolgáltató szektor)</p> <p>Bár a hazai KKV-k a digitális eszközök és alkalmazások használata terén elmaradnak az EU átlagtól, a KSH adatai alapján Fejér megye vállalkozásai – Budapesttel, Komárom-Esztergom, Veszprém és Csongrád-Csanád megyékkel - országosan elől jártak a felhő alapú szolgáltatások igénybevétele terén, az ilyen szolgáltatásokat igénybe vevő cégek aránya 20-31,1 % közé esett 2019-ben, ami helyzeti versenyképességi tényezőt jelent.</p> <p>Székesfehérváron a digitális technológiák alkalmazása jelentékeny súllyal jelen van a gyártási területen (feldolgozóipar, anyag-technológia, mechatronika, logisztika pl. Alcoa-Köfém, Hydro, Denso, Videoton), a szolgáltatást nyújtó cégeknél, szervezeteknél (mint infokommunikáció, nyomdaipar ... felnőttképzés).</p> <p>Székesfehérvár önkormányzata a megyei jogú városok között elsőként, 2020. márciusában, a covid időszak kezdetekor indította el „Székesfehérvár” applikációját, amely Android és iOS platformokon is elérhető. Hírek és tájékoztatók (üzenetek külön váratlan események, közlekedési információk esetén) megjelenítése mellett, tartalmaz városi szolgáltatásokkal, közterületekkel kapcsolatos térképes hibabejelentőt, városi kedvezménykártya rendszert, lakcím beállításával személyre szabott közszolgáltatói hirdetések elérhetőségét, eseménynaptárat, útinformató, okostérképet. 2022. áprilisában 5000 fölötti letöltést teljesített az applikáció</p> <p>2017 nyarán nyílt meg Székesfehérváron az Alba Innovár Digitális Élményközpont, ahol a diákok korszerű, 21. századi környezetben tanulhatnak robotikáról, mikroszámítógépek segítségével elsajátíthatják a programozás alapjait, készíthetnek 3D-s alkotásokat, és játékos környezetben ismerkedhetnek meg a legújabb informatikai trendekkel. Az elmúlt 2020/2021-ig tartó tanév alatt 12 137 székesfehérvári diák vett részt a programokon. A program kiemelt támogatói – az Önkormányzat mellett - a város számos kiemelkedő feldolgozóipari multinacionális vállalata jelen van (Howmet-Köfém, Denso, Harman, Videoton). A szervezet digitális szakember-képzési programokat is indított, intelligens gyártási technológiák kezelését, menedzselését oktatta céges megrendelők számára (pl. Denso, Harman, Videoton, Howmet-Köfém, Macher). A program az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kara felsőfokú képzési kínálatához is szorosan kapcsolódik a digitális technológiák fejlesztésével, digitális munkagépek kezelésének elsajátításával és alkalmazásának elterjesztésében a szakemberek képzésével, érzékenyítésével.</p>
<p>A város és várostérség társadalmá</p>	<p>D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások (szolgáltatói adatokra és felmérésre alapozva)</p> <p>Alapvetően rálátást a lakosság digitális eszköz ellátottságára, kompetenciára és szokásaira a 2022. év tavaszi lakossági felmérés eredménye nyújt. A válaszadó felnőtt korú lakosság 99,8 %-a használ valamilyen okos eszközt a mindennapokban: 94,3% okostelefont; 74,4.% laptopot, 55,8% okos televíziót, 49,6/ asztali számítógépet, 30,5% okos órát, 26,9% tabletet. A válaszadók átlagosan 3,3 db okos eszközt használnak, 2/3-uk legalább négyet. Digitális eszközöket 0,2%-a a kérdőívet kitöltőknek egyáltalán nem használ.</p> <p>A felmérés szerint a válaszadók 71,6 %-a napi szinten, munkavégzés céljából használ internetet. A válaszadók több mint 4/5-e ügyintézés céljából, szolgáltatások igénybevétele során használja, illetve rendelkezik ügyfélkapuval. 93,5%-ban információszerzésre, 90,9%-ban másokkal való</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város és várostársadalmi társadalmi</p>	<p>kommunikációra, kapcsolattartásra, míg 81,4%-ban közösségi oldalak látogatására használja.</p> <p>Az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasság pedig - összhangban a használati szokásokkal – összesítve 95,2%-ban átlagos és átlag feletti (53,3%, aki e-ügyintézésre, speciális IT használatra) készséget takar a válaszadók körében.</p> <p>A városi okos alkalmazások használati gyakoriságára irányuló vizsgálat eredménye, hogy a válaszadók legmagasabb arányban (52,8%) a mobiltelefonos parkolást veszi igénybe, a közterületi wifi-t 32,1%-uk, közlekedési mobiljegyappot 28,1%-uk, Székesfehérvár mobilapplikációját pedig 16,2%-uk.</p> <p>A székesfehérváriak egyes szolgáltatásokat jellemző kapcsolatait vizsgálva kiderül, hogy a digitális eszközök alkalmazása (online ügyintézés, email, mobil applikáció, digitális mérő) legmagasabb arányban a hivatali ügyintézésben (kormányhivatal, 61,8%), ezt követően az áramszolgáltatásban (52,6%), kulturális szolgáltatásokban (41,1%) jellemző, 4. helyen önkormányzati ügyintézésre (36%), víz- és csatornaszolgáltatásnál és egészségügyi alapellátásban 33,5%-33,9%-uk, alap- és középfokú oktatásban ¼-ük (25,9%), közösségi közlekedésben 22,4%, összhangban a városi alkalmazásokra adott válasszal, végül távhőszolgáltatásban 21,3%, hulladékszállításban 9,8%-ban.</p> <p>Végezetül a válaszadók csaknem 3/4 -e (73,7%-a) szükségesnek tartja az elektronikus utastájékoztató eszközök, menetrend, útvonaltervező fejlesztését, és 60,3%-uk a bankkártyás fizetés lehetőségének megteremtését a helyi tömegközlekedésben, az ingyenes wifi pontok/internet elérhetőségét a tömegközlekedésben 41%-uk, míg 32%-uk a közterületi bővítésben látja indokoltnak.</p> <p>Összességében megállapítható, hogy a székesfehérvári lakosság – a lakosság 1,1%-át reprezentáló válaszadók mintáján – digitális eszközökkel való ellátottsága, kompetenciái, internetes és e-ügyintézés használati gyakorisága, tartalmi terjedelme kedvező alap a digitális szolgáltatások bővítésének befogadására, de feltételezhetően korántsem elegendő az időskorúak, vagy alacsonyabb iskolai végzettségűek – e tekintetben hátrányos helyzetű csoportok – esetében, akik fejlesztésre szorulnak.</p>
<p>A város, várostársadalmi szolgáltatási mixe</p>	<p>D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél</p> <p>Alapvetően képet a helyi közszolgáltató intézmények digitális eszközellátottságára és HR kompetenciáikra a 2022. áprilisában elvégzett kérdőíves felmérés ad, mely kérdőívet 56 db szervezet (önkormányzati cég, intézmény) töltötte ki 69 db helyszínrre, székhely és telephely adataik szerint megbontva. Ezen szervezetek összesen 2.663 fő munkavállalót foglalkoztatnak, melynek 1,9%-a, 50 fő rendelkezik IKT kapcsolódású végzettséggel. Ez összhangban van azzal, a válaszok alapján mintegy ¾-4 (76,8%-a) szervezeteknek külső vállalkozóval végzi az informatikai hálózat karbantartást/üzemeltetését (szervezetek száma és a kérdésre adott válaszok száma az esetleges egyes szervezeti struktúra miatt tér el).</p> <p>A szervezetek állományának IKT tudása, kompetenciái fejlesztése vonatkozásában kapott válaszok szerint az elmúlt 3 évben (2019-2021) 60 fő vett részt IKT hozzáértést/tudást erősítő tanfolyamon/képzésen, ez a válaszadó szervezetek munkavállalóinak 1%-a. Figyelemmel a 27 db képzési eseményre az személyenként mintegy 2 képzést jelentett. Az érintett munkavállalók közül 48 fő, csaknem 2/3-a a válaszoknak az önkormányzati cégeknél merült fel, és a fennmaradó képzetti kör az óvodáknál, bölcsődéknél, illetve az egészségügyi intézmények munkavállalóiból került</p>

Szakági területek

Értékelési szempontok

**A város,
várostérség
szolgáltatási mixe**

ki. A cégek önerőből, az önkormányzati intézmények részben pályázati forrásból is finanszírozták ezeket a képzéseket.

A beérkezett válaszok alapján az intézményeknél összesen 1.161 db **IKT eszközt** tartanak nyilván és működtetnek, átlagosan 7,5 millió forint könyv szerinti értéken. Ez az egyes szervezeteknél – a profil és tevékenység (p. Könyvtár, ÖIK, Médiacentrum vs óvodák) jellegénél is fogva - nagy eltérést mutat. Az informatikai eszközök a vizsgált szervezeteknél, illetve telephelyeiknél **73,9%-ban hálózatba vannak kapcsolva**.

A válaszadók 4/5-e rendelkezik saját honlappal (a szociális intézmények azok, amelyek nem).

A vizsgált kulturális intézmények mind a honlap, mind a közösségi média lehetőségeit kiaknázzák kommunikációs felületként. A 8-ból 3 db válaszadó applikációt is alkalmaz. Ez utóbbit, az internetes kommunikációs felületen applikációt használó szervezetek körét még 2 önkormányzati cég egészíti ki, ezzel a válaszadók csupán 7%-a (összesen 5 db) az, amely használ applikációt.

Míg a válaszadók 42%-a nem alkalmaz semmilyen digitális platformot az ügyfelekkel, érdekeltjeikkel való kapcsolattartásra (ezek az egészségügyi és a szociális területen működő intézmények (nem ide értve a bölcsődéket)).

A 2022. év tavaszi intézményi felmérés első szintű adatai alapján a kérdőívet kitöltő 56 szervezet közül 42 db (60,9%) adminisztratív és pénzügyi adatokat egyaránt kezel. Az alaptervékenységhez kapcsolódó adatvagyonnal valamennyi szervezet rendelkezik. A szervezet tevékenységüket támogató informatikai rendszereket/szoftvereket elsősorban az alaptervékenységük támogatására, illetve a backoffice feladatok (pénzügy, számvitel, stb.) ellátásához alkalmazzák és csupán a válaszok 8,8%-ában használnak a vizsgált szervezetek az általuk alkalmazott szoftverek közül vezetői döntéstámogatást és 2,4 %-ában épületüzemeltetést támogató informatikai rendszert.

A vizsgált szervezeteknél jellemzően **digitális adattárolás és a napi szintű működést szolgáló adatfeldolgozás** történik. Míg csaknem a fele szervezet esetében belső használatra, jelentések, prognózisokhoz készítéséhez is használják az adatokat. Míg háromból két szervezetre (63,8%-ára) bizonyos típusú alaptervékenységhez kapcsolódó adatok nyilvános megjelenítése is jellemző (pl. honlapon a közszolgáltatást igénybe vevők felé), mely aránytól az óvodák és szociális intézmények tértek el jelentősen, esetükben ez az arány jóval alacsonyabb tevékenységük jellegéből és jogszabályi működési kereteikből adódóan.

Az alaptervékenységhez kapcsolódóan keletkezett adatokat - válaszaik szerint a szervezetek 81,2%-ban saját szerverükön (is) tárolják. 30 db válasz központi szerverben, 39 db harmadikfél-szolgáltató rendszerében, 19 db központi adatfelhőben (is) tárolja adatait.

Összességében megállapítható, hogy három szervezet rendelkezik a vizsgált intézmények közül a legmagasabb digitális felkészültséggel, amely az alkalmazott eszközök mellett az adattárolás és feldolgozás, a kétoldalú információcsere terén érhető tetten. 11 intézmény rendelkezik valamilyen vezetői döntéstámogatást lehetővé tevő rendszerrel. Mindez részben a tudatos átállásnak és fokozatos digitális felkészülésnek köszönhető, részben az intézmények működésének jellegéből adódik. Épületüzemeltetést támogató informatikai rendszer és alkalmazott okosmegoldás csupán 3 esetben fordul elő a válaszadók körében.

D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálva: infrastruktúra és HR felkészültség)

Szakági területek

Értékelési szempontok

A város,
várostárség
szolgáltatási mixe

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata és Polgármesteri Hivatala a 2015. évi CCXXII. törvény alapján biztosítja az elektronikus ügyintézés. E-ügyintézéshez természetes személyeknek, gazdálkodó szervezeteknek és az ügyfél jogi képviselőjének, illetve ügyfélként eljáró állam, önkormányzat, költségvetési szerv, ügyész, jegyző és egyéb közigazgatási hatóságnak különböző elektronikus csatornákon keresztül biztosít szolgáltatást (e-papír, e-önkormányzat portál az önkormányzati ASP-rendszerben, cég- ügyfél illetve hivatali kapus bejelentkezések).

Az ASP-rendszer 2018. évi bevezetése óta bővültek az elérhető szolgáltatások, melyek fő csoportjai: ügyindítás; adóegyenleg-lekérdezés; adóbevallási információk; adók, díjak, illetékek befizetése; számlák befizetése; ügymegoldás.

Elektronikusan indítható ügyek fajtái 2022 II. negyedévében: kétféle közterület használati engedély kérelmei; panasz bejelentés; parkolási büntetés befizetése. Az elektronikusan nem indítható ügyek 9 fő csoportokba soroltak: közlekedési ügyek (7); lakás-, vagyongazdálkodás (5); tűzvizsgálati hatósági bizonyítvány (1); közterület-használat (7); környezetvédelem (3); pályázat (1); cégképviselő (1); településképi eljárások (2); településrendezéssel összefüggő partnerség (1).

Tekintettel arra az elektronikus ügykezelés természetes személyek számára lehetőség, számukra a papír alapú ügyindítást biztosítani kell (gazdálkodó szervezetek számára egyes ügytípusokban kötelező), ennél fogva a teljes elektronikus ügykezelés nem valósítható meg teljes körűen.

A Hivatal belső folyamataiban, ügykezelésben a legmeghatározóbb feladatot a dokumentálás, adminisztráció feladatai jelentik. A papírtmentes működés érdekében elsősorban a Polgármesteri Hivatal belső működése, ügykezelése az, ahol megvalósítható a teljes elektronizálás a rögzítéstől, ügyindítástól kezdve a kezelésen, feldolgozáson át a lezárásig, melyben központi szerepet az ASP rendszer tölti/töltheti be. Ehhez megfelelő adatkapcsolatokkal rendelkező és digitális aláírást kezelő informatikai rendszer szükséges, illetve ezek működtetését lehetővé tevő központi és helyi szabályozási keretek. A digitális fejlesztésekkel ütemezett IKT képzésekkel a Polgármesteri Hivatal szakember állománya digitálisan felkészültté tehető.

D6: Digitális (adat alapú) feladatszervezés helyzete a közfeladat ellátásban (egészségügy, szociális ellátás, hulladékkezelés stb.)

Digitális ügyintézési lehetőségek a közfeladatellátásban vegyes képet mutatnak.

A városi ivóvízszolgáltatást és szennyvízkezelést biztosító Fejérvíz Zrt., valamint a távhőtermelést és szolgáltatást végző SZÉPHŐ Zrt. vállalaton belüli digitális (adatalapú) feladatvégzése és szervezése egyaránt magas szinten biztosított. Mindkét szervezetnél az alapfeladat és az azt támogató háttérfunkciók, kapcsolódó vezetői döntéstámogatás egy-egy integrált vállalatirányítási rendszer kereteibe terelt, melyet kiegészít több szakmai rendszer: a Fejérvíz Zrt.-nél digitális épületüzemeltetés modul, laborvizsgálati rendszer, illetve mobil és távleolvasó vízóra leolvasó rendszerek, ügyfelekkel való digitális kapcsolattartás az SAP megfelelő modulján és a honlapon keresztül is elérhetően; míg a Széphő Zrt.-nél a Hőközpont felügyelet távfelügyelten működtetett, az Erőművi SCADA rendszerekkel a Bakony utcai, Tóvárosi és a Szedreskert telephelyen található gázmotorok és kazánok vezérlése és felügyelete biztosított, harmadsorban a cég egy Egységes Műszaki Adatbázissal (EMA), térinformatikai rendszerrel is rendelkezik.

A hulladékgazdálkodást végző Depónia Kft. feladatszervezésének digitalizációja szintén fejlettnak mondható, honlapon keresztül biztosított a

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>digitális iratok fogadása, illetve részt vesz a cég a Székesfehérvár applikációban is.</p> <p>A beérkezett válaszok alapján az egyes szervezetek, intézmények digitalizációt tekintve eltérő szinten állnak. Míg az önkormányzati cégek (pl. Fejérvíz Zrt, Széphő Zrt) feladatszervezés (ERP rendszerek, fogyasztási adatbevitel és feldolgozás) tekintetében magas szinten állnak, addig számos intézmény kevésbé épít a digitalizációra, előfordul, hogy az ügyfelek irányába elérhető elektronikus megoldásként az elektronikus űrlapokon, azok honlapon való elérhetőségén kívül nincs egyéb lehetőség.</p>
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés</p> <p>Az önkormányzat egységes energiagazdálkodási rendszerrel, energetikai adatbázissal, átfogó smart grid alkalmazásokkal nem rendelkezik. Így sem az intézményrendszer épületállományának energiahatékonysági helyzetéről nem lehet átfogó értékelést adni, sem a vonatkozó adatokat egységes adatbázisban elérhetővé tenni, elektronikusan feldolgozva rendszerezve vállalásokat kitűzni, kapcsolódó hatékonysági előnyöket az üzemeltetés digitalizálásával kiaknázni.</p> <p>A közeljövő kiemelt feladata kell, hogy legyen – akár a Széphő Zrt. operatív bevonásával – az önkormányzat és az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok tulajdonában lévő épületeknél átfogó energetikai felmérések készítése, illetve egy menetrend azok digitális infrastruktúrájának felállítására és kapcsolódó épületüzemeltetés digitális átállítására, okos alkalmazások bevezetésére (pl. egységes épületfelügyeleti szoftver, központi adatbázis, távfelügyelet és automatizálási rendszer).</p>
<p>Környezetvédelem, városi klíma</p>	<p>D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment</p> <p>A környezeti szenzorok létesítése fontos eszköz alapvetően a város környezeti állapotának megfigyelésére, másrészt a városi fejlesztések, közlekedési beavatkozások környezeti hatásainak nyomon követésére.</p> <p>Székesfehérváron hosszú ideje az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat három manuális (m.) és egy automata (a.) immisziómérő állomásain történik a légszennyezettség vizsgálatát megalapozó adatgyűjtés. Ezek a Balatoni út 6. (m., PM10, 2,5 - ülepedő por), Várkörút 6. (m., NO2 - nitrogén-dioxid), Pozsonyi út 95. (m., NO2), Palotai út-Mészöly G. u. (a. SO2 - kén-dioxid, NO2, NOx - nitrogén-oxidok, CO - szén-monoxid, O3 - ózon, PM10, benzol) helyszínek.</p> <p>Székesfehérváron jelenleg nincs egy összefüggő, az önkormányzat tulajdonában lévő környezeti szenzoros megfigyelőrendszer és a jelenleg különféle szervek által mért adatok sem nyújtanak kellően részletes és átfogó képet a város környezeti állapotáról.</p>
<p>Városi és várostérségi közlekedés</p>	<p>D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.)</p> <p>A digitális megoldások egyik legjobban fejlődő területe Székesfehérváron a helyi a helyi közösségi és közúti közlekedés.</p> <p>A hivatkozott lakossági kérdőív keretében beérkezett válaszok tanúsága szerint népszerű megoldások mobiltelefonon parkolásfizetés (52,8%); közterületi ingyenes wifi után a közlekedési mobiljegy applikáció (28,1%), végül a Székesfehérvár app után a moovit mobilitási alkalmazás zárja a sort.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
Városi és várostérségi közlekedés	<p>2020. májusában került bevezetésre Székesfehérvár helyi tömegközlekedésében az elektronikus jegy- és bérletrendszer, mely Közlekedési Mobiljegy applikáción és az Simple by OTP alkalmazáson keresztül is megvásárolható, illetve Android vagy iOS operációs rendszerű okostelefon, valamint internet kapcsolat (WiFi vagy mobilnet) szükséges hozzá.</p> <p>A parkolási díjat Székesfehérvári NFC parkoló kártyával (kiváltásával naponta 60 perc ingyenes várakozási idő felhasználható), a helyszíni parkoló automaták segítségével és a Nemzeti Mobilfizetési Zrt. mobilos rendszere igénybevételel lehet kiegyenlíteni.</p> <p>A közlekedéshez kapcsolódó digitális megoldások továbbfejlesztése szükséges, a forgalomvezérlés és irányítás központi felügyelete és intelligens irányítása terén és – melyekre a lakossági kérdőív is rávilágított - pl. autóbuszok GPS alapú követési applikációjával, valós idejű buszmeghatározással a megállóknban, intelligens gyalogosátkelők kialakításával, a bankkártyás fizetés megteremtésével a helyi tömegközlekedésben, elektronikus útvonaltervezővel, egészen olyan kényelmi szolgáltatásokig, melyek inkább a közösségi közlekedés népszerűségét szolgáló digitális megoldások: mint a tömegközlekedési eszközökön az ingyenes internet elérhetőség megteremtéséig.</p>
Városi és várostérségi közművek	<p>D10: Közmű-működtetés szenzoros követése</p> <p>A helyi közszolgáltatóknál részlegesen már elkezdődött a közmű-működtetés szenzoros követése, kiépítése, de közszolgáltatás magas minőségét és működési hatékonyságát szolgáló digitális megoldásokon alapuló és központilag működtetett átfogó rendszer nem épült még ki, mely a szolgáltatás távfelügyeletét és irányítását lehetővé tenné.</p> <p>Ilyen az ivóvízszolgáltatónál a HydroLink vízóra távleolvasó rendszer; valamint a távhőszolgáltatónál a hőközpont felügyelet szakmai rendszere, mely a távhő rendszerhez kapcsolódó épületekben kiépített hőközpontok távfelügyeletére és távoli beavatkozására szolgáló rendszer.</p> <p>D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.)</p> <p>2020. márciusában, a covid időszak kezdetekor indította el a város a „Székesfehérvár” applikációját, amely Android és iOS platformokon is elérhető. Hírek és tájékoztatók (üzenetek külön váratlan események, közlekedési információk esetén) megjelenítése mellett, tartalmaz városi szolgáltatásokkal, közterületekkel kapcsolatos térképes hibabejelentőt, városi kedvezménykártya rendszert, lakcím beállításával személyre szabott közszolgáltatói hirdetmények elérhetőségét, eseménynaptárat, útinformat, okostérképet. 2022. áprilisában 5000 fölötti letöltést teljesített az applikáció.</p>

1.3.4 Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>M1: Demográfiai helyzet: Székesfehérvár Fejér megye legnépesebb települése, 2019-ben lakónépessége 96.529 fő volt. A megyeszékhely állandó-, és lakónépessége is az országos és megyei átlagot meghaladó szinten csökken. Magyarország lakónépessége 2010-ben 9.985.722 fő, míg 2019-ben 9.769.526 fő volt, így a csökkenés a vizsgált időszakban országos szinten 2,17%-os, Fejér megyében 1,76%-os, Székesfehérvár esetében 5,3%-os.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség társadalma</p>	<p>A népességsökkenésben egyrészt szerepet játszik a természetes fogyás, amely az utóbbi években erőteljesebb, mint az országos átlag, valamint a lakosság elvándorlása, amely főleg a környező, járási települések irányába realizálódik, de a Gárdonyi és Móri járás több települése is érintett lehet.</p> <p>M2: Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térégi közösség alakításában:</p> <p>A székesfehérvári lakosság számára a helyi identitás meghatározásakor fontos szerepe van a város sok évszázados történeti múltjának, az ehhez kapcsolódó történelmi emlékezetnek. Ugyancsak fontos szerep jut ugyanakkor az egyedi, alapvetően a 20. századi fejlődéshez kapcsolódó gazdasági tradícióknak, illetve az ezzel együtt erősödő sport és szabadidős tevékenységeknek. Székesfehérvár jelentős építészeti és kulturális örökséggel rendelkezik, mely a városban működő művészeti és civil szervezetekkel együtt szintén markáns részét képezi azoknak a tényezőknek, melyek meghatározóak a helyi közösség alakításában.</p> <p>A lakossági kérdőív kérdésére, mely szerint: „Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját?“, a legtöbb válaszadó (67,2%) az „itt alapított családot és otthont” választ jelölte meg, ezt az „itt született” válasz követte (57,9%), majd az „egzisztenciális és munkalehetőségek” (39,1%) és a „Székesfehérvár történelmi öröksége” (35,2%) következtek.</p> <p>M3: Térégi mobilitási trendek (várostérségi ingázás):</p> <p>A 2011-es népszámlálási adatok szerint Székesfehérváron a foglalkoztatottak száma 45.242 fő, a más településre ingázók aránya ekkor 15,4% (6.967 fő) volt, ami a 2001-es adathoz képest (10,6%) jelentős emelkedést mutat.</p> <p>Székesfehérváron a SUMP, amely támpontot adhatna a közlekedésen alapuló ingázási folyamatok meghatározásához, nem került elfogadásra, a benne foglalt adatkör megújításra szorul. Mindettől függetlenül ki kell emelni, hogy a munkavégzési célú ingázás egyenlege pozitív, a 25%-ban Székesfehérvárra bejáró foglalkoztatottal bíró települések száma megyén belül 47, ebből 4 városi jogállású (Aba, Bodajk, Polgárdi, Sárbogárd). 12%-os bejáró határértékkel már 73 települést kell megemlíteni, ezek között Veszprém és Tolna megyei települések is vannak.</p> <p>Székesfehérvár esetében ki kell emelni, hogy a város oktatási intézményeinek magas a vidéki tanulói aránya, ami utal egyrészt a megyeszékhely térségi szerepére, valamint a település saját lakosságának csökkenésére is.</p>
<p>A város, várostérség társadalma</p>	<p>M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok: A 2001-es és 2011-es népszámlálási adatokat alapján jelentősen javult a népesség iskolázottsága. A legalacsonyabb iskolai végzettségi kategóriába tartozók aránya javult, azaz csökkent a két népszámlálás között (20,8%-ról 19,4%-ra), a városi értékek jelentősen kedvezőbbek az országos értéknél (2011: 25%). Nőtt az érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya országosan és városi szinten (27,3%-ról 33,7%-ra) is. 19,9%-ról 15,8%-ra csökkent az érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A visszaesés országosan is tapasztalható (1,6 százalékpont), a városi adatok csökkenése (4,1 százalékpont) azonban erőteljesebb, mint az országos. Az egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkezők aránya Székesfehérváron erőteljesen megemelkedett a két népszámlálás között (15,4%-ról 22,3%-ra), ami jelentősen meghaladja az országos szintet (2011: 15,5%).</p> <p>Foglalkoztatási szempontból ki kell emelni, hogy a 2008-2009-ben kezdődött gazdasági válságot követően 2012 után indult meg erőteljesebb javulás a</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség társadalma</p>	<p>nyilvántartott álláskeresők számának tekintetében. A 2019-ben megjelenő COVID 19 járvány ismét növelte a munkanélküliséget, amely a 2019-es és 2020-as álláskeresői adatokban már látható emelkedést hozott. A nők aránya 2010 után mindig magasabb volt az álláskeresők között (2019: 57,5%), ami a nők sérülékenyebb munkaerő-piaci helyzetére hívja fel a figyelmet. Foglalkoztatási szempontból ugyancsak érzékeny társadalmi csoportként azonosíthatók az alacsonyabb végzettségű (legfeljebb 8 általános iskolát végzett) munkavállalók, valamint a pályakezdő és fiatal (25 év alatti) munkanélküliek és a 45 év feletti munkavállalók. A munkanélkülieken belül a 45 év felettek aránya a teljes időszakban emelkedő tendenciát mutat. 2011 és 2020 között összesen 9,4 százalékponttal nőtt a korcsoport jelenléte az álláskeresőkön belül.</p> <p>Székesfehérváron a 2011-es népszámlálás szerint alacsony a nem magyar nemzetiségek közé tartozók aránya. A nemzetiségi hovatartozásra választ adók között a magyarok aránya 85% volt, cigány kisebbséghez tartozott 0,82%, a német kisebbséghez pedig 1,26%-a a válaszadó népességnek.</p> <p>A KSH 2011-es adatai és az anti-szegregációs terv szerint Székesfehérváron nem található olyan terület, amely a szegregációs mutató alapján megfelelne a tényleges szegregátum feltételeinek. A városban jelentősebb társadalmi konfliktus nem ismert.</p>
<p>Város és térsége humán infrastruktúrája</p>	<p>M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában:</p> <p>A városban a civil szervezetek napjainkban is fontos szerepet játszanak. A civil szervezetek jelenléte és tevékenysége kiemelkedőnek mondható a sport, a kultúra, a szociális, az egészségügy és a környezetvédelem, ifjúságnevelés, történelmi és népi hagyományőrzés, örökségvédelem, civil utánpótlás nevelés területein, amelyet egyebek mellett a szervezetek magas száma is megerősít. Az Önkormányzat saját alapjai révén minden évben jelentős támogatást nyújt a civil szervezetek számára.</p> <p>M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén:</p> <p>Székesfehérvár MJV Az egyenlő bánásmód elvének betartása, a társadalmi egyenlőtlenség csökkentése a társadalom és az Európai Unió elvárásai alapján elsősorban a települések feladata. A települési önkormányzat a releváns jogszabály alapján ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el, melynek időarányos megvalósulását, illetve a helyzetelemzés esetleges megváltozását két évente áttekinti, és szükség esetén felülvizsgálja. A jogszabályokban meghatározott kötelező feladatok ellátásán túl az Önkormányzat a társszervekkel, civil szervezetekkel, egyházakkal, azok önszerveződéseivel, társulásaival, egyesületeivel és alapítványaival együttműködve - civil-ill. kulturális kerekasztalok, tematikus jelenléti és on-line fórumok segítségével - közösen törekszik érvényre juttatni az esélyegyenlőség szemléletét a társadalmi élet minden területén.</p> <p>M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek: A 2011-es népszámlálási adatokon alapuló anti-szegregációs terv szerint Székesfehérváron nincs szegregált terület. A városban jelentősebb társadalmi konfliktus nem ismert.</p>
	<p>M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség: A Székesfehérváron elérhető közszolgáltatások a helyzetelemzésben bemutatásra kerültek. A szolgáltatások a megyeszékhely város feladatköréhez és térségi szerepéhez illeszkedően széles körűek, a</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p> <p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>város lakosain túl – szolgáltatástól függően – a vonzástérben élő népesség számára is elérhetőek.</p> <p>A városi szolgáltatások digitális elérhetősége intézményi kérdőív keretei között is felmérésre került. A kérdőívet 56 db szervezet (önkormányzati cég, intézmény) töltötte ki 69 db helyszínre, székhely és telephely adataik szerint megbontva. A válaszok tanúsága szerint a válaszadók 4/5-e rendelkezik saját honlappal. A vizsgált kulturális intézmények mind a honlap, mind a közösségi média lehetőségeit kiaknázzák kommunikációs felületként. A 8-ból 3 válaszadó applikációt is alkalmaz. Ez utóbbit, az internetes kommunikációs felületen applikációt használó szervezetek körét, még 2 önkormányzati cég egészíti ki, ezzel a válaszadók csupán 7%-a (összesen 5 db) az, amely használ applikációt.</p> <p>A válaszadók 42%-a nem alkalmaz semmilyen digitális platformot az ügyfelekkel, érdekeltjeikkel való kapcsolattartásra (ezek az egészségügyi és a szociális területen működő intézmények (nem ide értve a bölcsődéket)).</p> <p>A lakossági kérdőívben szereplő kérdésre, mely szerint „A felsorolt tényezők közül melyek fejlesztését érzi szükségesnek az életminőségével kapcsolatos elégedettségének növeléséhez” a válaszadók közül legtöbben (75,1%) a közszolgáltatásokat (iskola, egészségügy, szociális) nevesítették, ami markánsan kiemeli a terület fejlesztésének fontosságát.</p> <p>A megtartó város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kérdőíves felmérés során a válaszadók 1-től 5-ig terjedő skálán értékelték a Székesfehérváron elérhető közszolgáltatások minőségét. A humán szolgáltatások közül az egészségügyi ellátás, szociális ellátás, míg a települési infrastruktúra állapota vonatkozásában szinte valamennyi szempont (a fenntartható közlekedési formák: gyalogos, kerékpáros, közösségi) minősége, kiépítettsége, illetve az utak minősége, a parkolási lehetőségek esetében kimagasló a közepesen elégedett vagy annál kedvezőtlenebb vélemények aránya.</p> <p>A „települési infrastruktúra” kategórián belül a zöldterületek, közvilágítás, közbiztonság, hulladékgyűjtés minőségével meghatározóan elégedettek a válaszadók.</p>
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>M9: Társadalmi vállalkozások helyzete: A társadalmi vállalkozások a nonprofit és a for-profit szektor között helyezkednek el, egyaránt rendelkeznek a for-profit szektorokra jellemző termékértékesítésből vagy szolgáltatásnyújtásból származó bevétellel és a nonprofit szektorokra jellemző társadalmi céllal.</p> <p>A társadalmi vállalkozások és a társadalmi vállalkozók szerepe rendkívül fontos, hiszen olyan problémára keresik a megoldást, ami tartósan jelen van a közösség életében, ezért a termékértékesítésből, szolgáltatásnyújtásból származó bevételek egy részét (vagy egészét) a cél elérésére fordítják. Dunaújváros esetében ugyanakkor – hasonlóan az országos helyzethez – a társadalmi vállalkozások működése kapcsán konkrét felmérés még nem készült, így konkrét információ nem áll rendelkezésre velük kapcsolatban.</p>

1.3.5 Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések</p>	<p>K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang a településhálózatban elfoglalt szerepe, város és várostérség fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján</p> <p>Székesfehérvár a közép-európai és a magyar településhálózatban kedvező pozícióban van, kiváló megközelíthetősége és gazdasági súlya okán. Földrajzi pozíciójából adódó helyzeti energiája jól kompenzálja a rendszerváltás után felértékelődő határmenti térségi helyzet hiányát. Előbbieknek köszönhetően Győr mellett az Észak-dunántúli nagytérség központi súlyú települése, melyet elsősorban gazdasági ereje, gazdaságának viszonylagos diverzifikáltsága és tőkevonzó képessége erősít. A pozíció megtartásához azonban világosan látszik, hogy az oktatási és innovációs területek és a magasabb hozzáadott értékteremtő beruházások erősítésére lesz szükség.</p> <p>A főváros árnyéka a városra számos szempontból rávetül, a demográfiai, munkaerőpiaci, kereskedelmi-szolgáltatási tényezők mellett megtapasztalható ez a kultúra, az idegenforgalom és a felsőoktatás terén is. Ahhoz, hogy Székesfehérvárt ne érje további hátrány, határozott elképzelések és irányok kidolgozása, valamint folyamatos érdekérvényesítő tevékenység szükséges, eredmények eléréséhez pedig elengedhetetlen a helyi érdekeken alapuló, hosszú távú és következetes tervezés, fejlesztés.</p> <p>Magyarország Nemzeti Atlasza szerint Székesfehérvár a városhierarchiában betöltött pozíciója alapján teljes funkciójú megyeközpont, településhálózatban betöltött súlya szerint komplett középtájközpontként lett meghatározva, dinamikája alapján a Fejlődő kategóriába, a kreatív gazdaság dinamikája szerint pedig az éllovas települések körébe tartozik. Az agglomerációk tekintetében Székesfehérvár rendelkezik az ország egyik legnagyobb kiterjedésű és lakosságszámú várostérségével. A vizsgálatok szerint a székesfehérvári agglomerációhoz húsz elsődlegesen vonzott település és tizenhárom másodlagosan vonzott település tartozik.</p>
<p>Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések</p>	<p>A Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió alapján Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs és Győr, illetve a belső gyűrűből gazdasági ereje és történelmi szerepe miatt Székesfehérvár tartozik a Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek közé. A belső gyűrű városai között kiemelt szereppel bír Székesfehérvár, amely földrajzilag a belső városhálózat szerves része, funkcióiban azonban kiemelkedik közülük. Térszervező jelentősége miatt a korábbi pólusvárosi funkciókat továbbra is szükséges fejleszteni, illetve fenntartani. Székesfehérvár így az ország középső térségéhez, a fővároshoz szoros kapcsolatrendszerrel kapcsolódó városként a külső és a belső gyűrű közötti közvetítő, összekapcsoló szerepet is magára vállalhatja. Eközben a belső gyűrű gazdaságfejlesztési lehetőségeit, a meglévő kiváló logisztikai és ipari háttérrel is képes kihasználni, miközben a kultúra, oktatás, K+F terén a nagyvárosi gyűrű magas szintű szolgáltatásaival fokozottabban képes önerejére épülő gazdasági fejlődést indukálni.</p> <p>Székesfehérvár várostérsége kiterjed a közvetlen városi vonzáskörzeten túl is, pl. Mór és Várpalota-Pétfürdő ipari, a Velencei-tó rekreációs térségére.</p> <p>Székesfehérvár 29 további Fejér megyei településsel együtt a Budapest környéki turisztikai térség része lett.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések</p>	<p>K2: A várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriák és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása</p> <p>A város területe a hatályos előírások értelmében beépítésre szánt (4692,36 ha, 27,46%), illetve beépítésre nem szánt (12396,42 ha, 72,54%) területekre tagolódik. A belterület nagysága 2018. I. negyedévben 4556,58 ha, mely cca. 2% növekedést jelent a 2013. évi állapothoz képest.</p> <p>Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési terve (2018) szerint Székesfehérvárt és térségét gyorsforgalmi út, főutak, országos törzshálózati vasúti pályák, országos kerékpárút törzshálózat elemei, nemzetközi és hazai szénhidrogén-szállító vezetékek érintik. Székesfehérvár megyei jogú város érintettsége az ökológiai hálózat magterületének övezete, az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete, a kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete, az erdők övezete, továbbá a honvédelmi és katonai célú terület övezete kapcsán állapítható meg. Fejér megye 2020-ban felülvizsgált Területrendezési Tervének II. fejezete rögzíti a megye településeinek megyei és egyedileg meghatározott megyei övezetekkel való érintettségét. A megyeszékhely területi mérlege szerint A város közigazgatási területe 17088,79 ha, ebből Erdőgazdálkodási térség: 2112,85 ha, Mezőgazdasági térség: 8049,25 ha, Sajátos terület-felhasználású térség: 300,44 ha, Települési térség: 6186,37 ha és Vízgazdálkodási térség: 442,42 ha.</p> <p>K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja a településhatáron érintkező beruházások terén kiemelten</p> <p>A térség státusza nagyvárosi településeggyüttes, azaz intenzív területi összefonódás és összeépülés nem jellemző a térségre, de a megyeszékhely közvetlen településgyűrűjére sem, távlatosan leginkább Pákozd, Szabadbattyán, Úrhida, Sárszentmihály esetében valószínűsíthető. Az összetartó erőt inkább jelenti a kiváló közúti elérhetőségi helyzet és a megyeszékhely gazdasági ereje, illetve szolgáltatáskínálata, valamint a megyeszékhelytől távolodva gyengülő szuburbanizációs (lakófunkcióra koncentrálna) hatások.</p> <p>A megyei jogú városok vonzáskörzete gazdaságfejlesztési övezetbe tartozó települések településfejlesztési koncepcióinak, integrált településfejlesztési stratégiáinak, valamint településszerkezeti terveinek készítése, módosítása során azokat a megyei önkormányzattal és az érintett megyei jogú város vonzáskörzetébe tartozó valamennyi településsel is egyeztetni kell. A tervdokumentumokban különösen az alábbi térségi jelentőségű tartalmi elemeket kell összehangolni, a térségi szinten rendelkezésre álló humán, gazdasági és természeti erőforrások együttes vizsgálata alapján: a) a közlekedési hálózat elemeit, b) a több település ellátását szolgáló közműhálózati elemek helyét, nyomvonalát, c) a kereskedelmi-gazdasági területek, ipari gazdasági területek, ipari parkok, innovációs, logisztikai területek helyét és méretét, d) az érintett térségben rendelkezésre álló munkaerőhelyzet igényeit, e) a rendelkezésre álló szabad „barnamezős” területeket, figyelemmel a kialakult hagyományos, értékes településszerkezetekre és a táj terhelhetőségére.</p>
<p>A város, várostérség társadalmi</p>	<p>K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettsége</p> <p>A KSH 2011-es adatai és az anti-szegregációs terv szerint Székesfehérváron nem található olyan terület, amely a szegregációs mutató alapján megfelelné a tényleges szegregátum feltételeinek. A városban jelentősebb társadalmi konfliktus nem ismert.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere</p> <p>A város vízellátását a Fejérvíz Zrt. által üzemeltetett Sóstói, Aszal-völgyi és a város közigazgatási területén kívül elhelyezkedő Csóri Vízmű, illetve a Dunántúli Regionális Vízmű (DRV- Siófok) által üzemeltetett Rákhegyi Vízmű (2017 óta átlag 30%-ban) biztosítja réteg- illetve karsztvíz forrásokból. A Rákhegyi vízbázis jelenleg állami tulajdonban van, tulajdonjogot az eltelt időszakban nem sikerült szerezni, a hosszú távú ellátásbiztonság érdekében továbbra is cél. Székesfehérvár sóstói és Aszal-völgyi védett vízbázisai a város közvetlen környezetében találhatóak és együttesen mintegy 7-8 000 m³/nap vízmennyiséget tudnak szolgáltatni. A csóri karsztos vízbázis vizének megosztása tervezett Velencei tavi vízpótlási lehetőségként érdeksérelmet jelenthet.</p> <p>A közüzemi ivóvízvezeték hálózat korösszetételéből adódóan a felújítások folyamatos jellegűek, az 50 éves élettartamot figyelembe véve pedig évente mintegy 15 km vezeték cseréje vagy felújítása lenne szükséges. A 2000-től épített hálózati elemek a teljes rendszer kb. 18%-át adják. 2014 és 2021 között a 366 km-nyi bekötések nélküli vízvezeték-hálózat hossz 399,5 km-re nőtt.</p> <p>A város szennyvíz-csatornahálózattal kiépítése 2012-ben befejeződött sikeres KEOP pályázatnak köszönhetően, így Székesfehérvár csatornázottsága 100%-ossá vált. Az 1968-ban épített és utólagos átfogó kapacitásbővítő fejlesztésen a 2000-es évek elején átépített szennyvíztisztító telepen a három fokozatos víztisztítási technológia működik. A székesfehérvári szennyvíztisztító telep 2020-ban a következő településekről fogadott közüzemi szennyvízgyűjtő rendszeren összegyűjtött szennyvizet: Jenő, Nádasdladány, Pákozdi, Pátka, Sárkeszi, Sárszentmihály, Seregélyes, Úrhida.</p>
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>A székesfehérvári csapadékvíz elvezető rendszer kapacitását végső soron a zártszelvényű szakaszai határozzák meg, ezek bővítése hatalmas költséget jelent, a városon belüli építkezés igen nehézkes, sok más közmű átépítését is szükségessé tenné. Székesfehérvár Felsővízi Vízelvezetése Tanulmányterve (2021) alapján azonosított hármas feladatcsoport: helyi elvezető hálózatok bővítése (lakossági, gazdasági területek); a helyben összegyűjtött vizek elvezetése gyűjtő- és főgyűjtő csatornák kiépítésével, bővítésével; a régi belvárosi rendszerek rekonstrukciója.</p> <p>Székesfehérváron alapvetően energiaellátási problémák nincsenek és az energiaellátás teljes, viszont túlnyomó részt az országos ellátórendszerektől függ. A település villamosenergia ellátását az E.ON Energiakereskedelmi Kft. biztosítja, a kiépített hálózati rendszerén keresztül, hálózatra betápláló klasszikus erőművi villamos energiatermelés a városban nem történik. A település földgázellátásának egyetlen gázszolgáltatója a NKM Földgázszolgáltató Zrt., a hálózat üzemeltetője az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. A város távhővel történő ellátását a Széphő Zrt. végzi, földgáz energiafordozóra alapozva, gázkazán és gázmotor technológiát alkalmazva. Székesfehérvár jelentős kiépített távhőszolgáltatással rendelkezik, de megújuló energiafordozóra alapozott hőtermelés nem folyik. Az összes megújuló energiafelhasználási távlati szerkezetében az uralkodó szerepet a biomassza kapja, mellette komoly lehetőségek még a napenergiában rejlenek elsősorban a helyi autonóm energiaellátásban. 2022-ig jelentős biomassza alapú beruházás nem történt, a napenergia kismértékű alkalmazása azonban terjedni kezdett lakossági és közintézményi szinten (HTE-k) valamint a vállalati szinten is megjelent. A biogáz-termelés helyi alapanyagok bázisán fejleszthető, viszont a földgázfüggőség érdemi mértékben való kiváltására nem</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>alkalmas. Az országos adottságokhoz képest jóval csekélyebb potenciált jelent a geotermikus energia a város térségében.</p> <p>Kiemelendő, hogy a lakossági kérdőíves felmérés szerint a válaszadók 90%-a tartotta nagyon jelentősnek vagy jelentősnek a megújuló energiaforrások használatát a városi energiatermelésben, energiafelhasználásban, közlekedésben, míg a megújuló energiaforrások háztartásban történő használatánál 80% ennek aránya.</p> <p>Székesfehérvár lefedettsége elektronikus hírközlés vonatkozásában hiánytalan, a lakosság mindennapi életvitele során használatos igény megtalálható. A városban mindegyik nagy mobil-, valamint több internetszolgáltató is megtalálható. 2020. évi KSH adatok alapján területi összehasonlításban kiemelten jól szerepel a megyeszékhely az 1000 lakosra számított internet előfizetések, illetve bekapcsolt fővonalak számában, mind megyei, régiós és országos szintekkel összehasonlítva, csak Budapesttel szemben tapasztalható 8,7-7,6%-nyi elmaradás.</p> <p>K6: városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások</p> <p>Székesfehérvárra átfogó városi klíma feltérképező kutatások, városi hősziget vizsgálatok még nem készültek. Azonban 2022-re elkészült Székesfehérvár első Klímastratégiája, melynek helyzetelemzése és mitigációs vizsgálati eredményei, valamint a korábbi ITS megállapításai összegzésével aktuális helyzetkép adható a helyi városi klímát befolyásoló hatásokról.</p> <p>A szűkös tér, az eltérő területhasználati alternatívák versengése sokszor klíma szempontból kedvezőtlen döntések meghozatalát eredményezi (pl. burkolt felületek, utak, parkolók, bevásárlóközpontok előnyben részesítése zöldterületekkel szemben). Kockázatként azonosítható, hogy a város egyre inkább beépíti zöld területeit és így a városi mikroklíma kedvezőtlenül alakul (burkolt felületek további növekedése, hőszigetek kialakulása).</p> <p>A lakossági kérdőíves felmérés alapján a történelmi belváros és közvetlen környezete területeit elsősorban a burkolt felületek arányának mérséklése közjóléti zöldfelület növeléssel (824 fő, 75,8%), a szigetszerűen elhelyezkedő zöldfelületek jobb összekapcsolása, zöld árnyékolás révén (620 fő, 57%), a városi klíma javítása, hősziget kialakulásának megelőzése, csökkentése, árnyékolás segítségével (569 fő, 52,3%), illetve a belváros meghosszabbítása a Zichy-liget, Szent István tér felé (563 fő, 51,8%) teheti vonzóbbá.</p>
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>K7: gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása (kereslet-kínálat vizsgálata)</p> <p>A megyeszékhely kiemelkedően kedvező földrajzi elhelyezkedése jó megközelíthetőséget biztosít a város gazdasági területei számára. A gazdaságfejlesztés szempontjából Székesfehérváron is kiemelt szerepet játszanak az Ipari Park címmel rendelkező objektumok. Az FVS készítésekor öt ipari parknak térségi szinten is jelentős szerepe van a foglalkoztatásban, komoly gazdaságteremtő erőt tudnak felmutatni. Ezek közül a Déli ipari Park és az IKARUS Székesfehérvári Ipari Park betelepíthetősége tekinthető alacsonyabbnak.</p> <p>Székesfehérváron mintegy 2,7 millió négyzetméter barnamezős terület található. Ezek közül a legnagyobb kiterjedésű a Börgöndi repülőtér és a börgöndi vasútállomás környezete, melynek felélesztése a repülőtér gazdasági funkcióinak megteremtéséhez kötött.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>Az ingatlanpiaci folyamatok kapcsán kiemelendő, hogy az elemzők a 2020-as évet már csökkenő ingatlan forgalommal jellemezték, mely tendencia országosan és megyei szinten is érvényesült. Ezzel párhuzamosan a lakóingatlanok árának emelkedése – csökkenő ütemben ugyan, de – folytatódott. A megyeszékhelyek ársorrendjének élbolya évről-évre kismértékben változik. Az OTP Lakóingatlan Értéktérkép felmérése szerint a 2020-as adatok alapján a legdrágább megyeszékhely immár második éve Debrecen (429 ezer Ft/m²), s ettől alig néhány ezer forinttal lemaradva Székesfehérvár és Veszprém még a dobogósok.</p>
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>K8: ingatlan gazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyonkataszter szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek</p> <p>Az Önkormányzat költségvetése és e vonatkozásban gazdasági- pénzügyi helyzete kiegyensúlyozott képet mutat. Az önkormányzat költségvetéséből finanszírozott kiadások közül jelentős – a feladatok csökkenése ellenére is – az önkormányzati fenntartású intézmények működtetésére fordított összeg, mely a jogszabályi kötelezettségből adódó feladatellátás kiadásai mellett rendre kiegészül az önként vállalat, egyéb működési célú kiadásokkal. A fejlesztési, felújítási kiadások képezik még jelentős részét az éves kiadásoknak a döntően EU-s és a hazai forrásból, valamint az önkormányzat önereje terhére (Saára Gyula Programból: útfelújításokkal; Kégl György Programból orvosi rendelők, Ybl Miklós-programból: Intézmény felújítások stb.) megvalósuló projektekkel. A Közgyűlés 204/2020 (VII.15) az. határozatával fogadta el a város közép és hosszú távú vagyongazdálkodási tervét. Az Önkormányzat vagyona a 2020. december 31-i vagyonmérleg alapján 150,35 Mrd Ft. A befektetett eszközök aránya az eszközökön belül 66,5%. A tárgyi eszközök pedig 90,6%-át tették ki a befektetett eszközöknek. A tárgyi eszközökön belül továbbra is a legmagasabb tételt az ingatlanok jelentik, összes értékük 85,39 Mrd Ft, mely a 2018-as értékhez képest 3,2 Mrd Ft emelkedést jelent. Részben az EU-s, illetve hazai források, részben a saját, önkormányzati forrásból finanszírozott beruházásoknak betudhatóan az önkormányzat vagyona számottevően gyarapodott 2021. év végén. A vagyon 56,8% részét kitevő ingatlanvagyon jelentős része (42,2%) forgalomképtelen; a kötelező önkormányzati feladatellátáshoz kapcsolódik (közutak, közterületek, zöldterületek, parkok stb.); 35,8% korlátozottan forgalomképes; 22% üzleti vagyon.</p> <p>Székesfehérvár MJV Önkormányzata által fenntartott intézmények működtetése közül egyes közszolgáltatások (pl. távhő, ivóvíz, városi televízió, közterületfenntartás) biztosítása külön önkormányzati tulajdonú cégek jogi és szervezeti keretein belül történik, ahol a tulajdonosi jogokat a Közgyűlés gyakorolja, míg az önkormányzati intézmények másik része közvetlenül az önkormányzat felügyelete és irányítása alá tartozik, pl. egészségügy, oktatás, szociális ellátás, kultúra. 2021-ben az intézményi kiadások – inflációval korrigáltan – minimálisan emelkedtek, ugyanakkor csökkenő városi lakosság szám mellett a kisgyermekellátás területén, az egészségügyi és szociális területen 15-35% között nőttek a ráfordítások.</p>
	<p>K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban (utak minősége, forgalomterhelése, parkolóhelyek; közösségi közlekedési hálózatok: területi lefedettség, járatsűrűség, járműpark állapota, E-járművek aránya, Sharing-rendszerek bemutatása (amennyiben vannak szolgáltatások, Kerékpárúthálózat hossza, minősége, kihasználtsága, lakossági igények gyalogos közlekedés feltételei)</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Városi és várostérségi közlekedés</p>	<p>Székesfehérvár legfontosabb helyzeti energiája elhelyezkedésében rejlik, kiváló térségi szárazföldi közlekedési kapcsolatai is ennek köszönhetőek. Jelentősége nemzetközi (V. sz. Helsink-i folyosó TEN-T kapcsolatok), hazai (gazdasági társaságai szállítási igényei, logisztika), regionális (félúton pl. Budapest és a Balaton Keleti medencéje között) és helyi szinten (napi szintű városba áramló hivatás-, egyéb bejáró forgalom) is kimutatható, az átmenő és helyben gerjesztett forgalma folyamatos kihívás elé állítja a városrendezési és településfejlesztési tevékenységeket. A városra jellemző, hogy területe viszonylag jól átjárható, de a 30-as (Bp.-Szfvár-Ljubljana transzeurópai fővonal), 20-as (Szfvár-Szombathely), 5-ös (Szfvár-Komárom) vasútvonalak részekre tagolják. A vasútállomástól délre eső területeken nem alakultak ki megfelelő hálózati kapcsolatok. A főbb hiányok részbeni oldására EU támogatás felhasználásával épül a Déli összekötő út (2023).</p> <p>Székesfehérvár városközpont irányú útjait több forgalmas harántoló útszakasz kapcsolja össze. Ezen utak és csomópontjaik ki is jelölik azokat a krónikus területeket, ahol a város jelentős mértékű és nagy napi ingadozást mutató gépjárműforgalma közlekedési, levegőtisztasági és forgalombiztonsági problémákat koncentrálnak.</p> <p>Közúthálózata egy gyűrűs-sugaras rendszer jegyeit hordozza. A hálózat jellegzetességei közé tartozik, hogy a város északi és keleti szektora sűrű úthálózatú, míg a nyugati és a déli részek erősen hiányos hálózatok. A teljes közúthálózat állami és önkormányzati utakból áll. Az utak burkolatának állapota a városban összességében megfelelő minőségűnek mondható, de a folyamatos forgalmi terhelés és egyes utak esetében az elmaradt felújítások sorozatos beavatkozásokat igényelnek.</p> <p>2010 és 2020 között az önkormányzat saját forrású beruházásként 10,5 milliárd forintot fordított út, járda, kerékpárút és parkoló építésre, felújításra, ezek szervezése 2011 óta programszerű (Saára Gyula Program) és területi kiegyenlítési elvet is követ, az önkormányzat ez irányú tevékenysége kiegészül az egyéb állami, uniós fejlesztési lehetőségek további kihasználásával.</p>
<p>Városi és várostérségi közlekedés</p>	<p>A városi közlekedésben az egyéni gépjármű közlekedés vesz részt a legnagyobb részaránnyal. Székesfehérváron a motorizációs ráta 465 volt 2020-ban a KSH TEIR vonatkozó adatai alapján. Ez a szám meghaladja valamennyi jelentős hazai területi szint és kategória ezirányú adatait: megyei jogú városok átlaga (407), megyeszékhelyek átlaga (405), Fejér megye (426), Közép-Dunántúli régió (430), Budapest (401), országos átlag (403).</p> <p>Székesfehérváron, iskolaváros-jellegének és gazdasági erejének köszönhetően, naponta több tízezres utasforgalom bonyolódik, ennek megfelelően az elővárosi és helyi közlekedés jól szervezett, ugyanakkor a változó igényekre (rugalmasság, éjszakai járatok, új járatok, környezetvédelem, stb.) történő reagálás szükségessége rendszeres felülvizsgálati tevékenységet generál a fejlesztők (önkormányzat, Volánbusz) részére. Az Önkormányzat a helyi autóbusz közlekedési szolgáltatást a Volánbusz Zrt-től rendeli meg. A városi autóbusz alapú közösségi közlekedési hálózat (kb. 140 km) az összes főbb útvonalat lefedi, kötőpályás hálózata nincs és a hosszabb távú tervek között sem szerepel. A szerkezeti terv leírása alapján a jelenlegi buszhálózat megfelelően ellátja a város területét. A hálózat viszonylatvezetésében jelentős változások (körjáratok megszüntetése, egész várost átszelő viszonylatok növekedése, új elsősorban hivatásforgalmi igények beépítése, esti üzemidő) várhatók az intermodális csomópont (IMCS) átadása után tervezetten. 2023 elejétől az előbbtől függetlenül jelentős hálózati átalakítás (bővítés) várható. Az</p>

Szakági területek

Értékelési szempontok

Városi és
várostérségi
közlekedés

Önkormányzat részt vesz a Zöld busz programban, 2022-ben bevezette a 280 Ft-os havi diákbérletet.

Nem önkormányzati szervezésben a mikromobilitás területéről 2021 nyarán indult el a „Lime” közösségi elektromos rollerhálózat helyi szolgáltatása, továbbá tervben van akár önkormányzati támogatással az első e-bike kölcsönzési hálózat elindulása 2022-ben.

A megyeszékhely legnagyobb hatású, előkészítési munkálataival már több mint másfél évtizedes múlttal rendelkező, közösségi közlekedési beruházása a Béke téri vasútállomás környezetében telepítendő intermodális csomópont (IMCS) megvalósítása, amely várhatóan 2022 őszétől indulhat el a NIF Zrt. megbízásával és koordinálásával, uniós és állami forrásból.

Székesfehérvár vasúti hálózati elhelyezkedése és szerepe kedvező, jelentős vasúti csomópontnak tekinthető, amelyben a főhálózathoz több mellékvonal is csatlakozik, tehát fontos közlekedésszervező elem. A vasúti közlekedés interregionális (nagyterületi és nemzetközi), regionális, valamint elővárosi szintje is jelen van. A 2010-es években a nagyinfrastruktúra teljes mértékben korszerűsítésre került az uniós támogatáson alapuló vasúti fejlesztések megvalósulásával. A fejlesztések további iránya az IMCS megvalósulásával a MÁV-Volánbusz menetrendi rendszerek összehangolása lesz. Székesfehérvár területét hat vasútvonal érinti. Az elővárosi vasúti közlekedés fejlesztésével – meglévő megállóhelyek bekapcsolásával vagy akár újak építésével – Székesfehérvár és térsége közötti közlekedési terhelése mérsékelhető lenne.

Az országos kerékpárút törzshálózat több meglévő vagy tervezett eleme is érinti a várost. A város topográfiája kedvező lehetőségeket teremt a kerékpározásra, kiépített kerékpárút azonban továbbra is kevés van, a kijelölt kerékpáros útvonalak hálózata növekszik elsősorban, más nyugat-európai országokhoz és az alföldi városokhoz képest lemaradás detektálható. A lakosság körében a kerékpározás népszerű, a városban a kerékpáros civil szervezetek rendezvényeikkel aktívan jelen vannak. az önkormányzati együttműködés keretei adottak. Szűkebben véve a városi kerékpáros hálózatot az aktuális statisztikák szerinti 33 km-es hosszúságot elérő kijelölt hálózat jelenti. 2018-tól elsősorban uniós források segítségével került sor a hálózat bővítésére jobbra kerékpársáv/kerékpáros nyom kijelöléssel. Törekvés volt és marad a megvalósuló belterületi útfejlesztéseknél kerékpársávok kialakítása. A kerékpáros úthálózat legfőbb problémái a teljes összefüggő hálózat hiánya, adott szakaszon belül az egyes létesítmény típusok közötti-, illetve oldalváltások megléte, a csatlakozó mellékutcai kapcsolatok hiánya, a balesetveszély.

A folyamatos önkormányzati és a megjelenő magán – 2020-ban megtörtént az első magánberuházású parkolóház fejlesztés is (134 férőhely) – parkolófejlesztések ellenére a magas számú személygépjármű állomány, az ennek fenntartását elősegítő magasabb helyi jövedelemszint és az átalakult lakossági szokások, a jelentős napi ingázás folyamatosan fennálló problémakört teremt a városban. Elsősorban a lakótelepek környékén, vasútállomás (IMCS fejlesztés erre pozitívan hat több száz P+R parkolóhely létesítésével), a megyei kórház közelében 90-100 %-os a kihasználtság. Ezen belül a lakótelepeken a munkaidőn kívüli, a többi területen pedig a napközbeni időszakban tapasztalható maximumhoz közeli terhelés. 2010 és 2020 között az önkormányzat több mint 1300 új parkolóhelyet hozott léte (szintbeni), tervezés-megvalósítás alatt áll első saját építésű parkolóháza a történelmi belváros szélén. A közeljövő jelentős parkolási magánberuházása is erre a területre koncentrálódik, az Alba Plaza felújítása-bővítése az ideiglenesen megnyitott Piac tér melletti

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>„murvás parkoló” új ingatlanfejlesztésével a jelenlegi összesen kb. 735 férőhelyet megduplázza, egyben forgalomvonzó célpontot is gerjeszt. A Belváros térségében tervezett a parkolási lehetőségek további szigorítása (díjemelés, bérletkiadás csak ott lakóknak, egyéb korlátozások).</p>
<p>Városi és várostérségi közműhálózat</p>	<p>K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzetét, bővítési lehetőségei</p> <p>Az egyes városrészek infrastrukturális ellátottságát vizsgálva megállapítható, hogy a hálózati gáz megfelelően kiépített Székesfehérvár valamennyi városrészében, a közcsatorna-hálózat az elmúlt évek beruházásaival szintén teljessé vált, viszont a távhőellátás elérhetősége fejlesztésre egyes városrészekben még műszaki-gazdaságossági szempontból látszik tér: pl. történelmi belváros, Ráchegy-Búrtelep és Vasútkörnyék, Felsőváros, Fecskepart ltp. A székesfehérvári távhőtermelés és -ellátás rendszerét egyedileg érintő problémaként jelentkezik a királysori fűtőerőmű városközpontozhoz közeli elhelyezkedése. A város belső területeinek ezirányú környezetterhelése a fűtőerőmű kiváltásával rendeződhet véglegesen, amely érdekében kidolgozott koncepció keretében számos fejlesztésre sor került a decentralizált fűtőmű létesítési beruházásoknak köszönhetően.</p> <p>A vízellátást tekintve város célkitűzése, hogy a saját víztermelés volumenét növelje a vásárolt vízhez (DRV-Ráchegy) viszonyított részarány csökkentése érdekében.</p> <p>A közüzemi ivóvízvezeték hálózat korszerűsítése forráshiány következtében nem tud a kellő ütemben haladni, mindenképpen külső források bevonása válik a jövőben szükségessé, mivel a Fejérvíz Zrt. a valós költségeket nem fedező bevételi környezet miatt a fenntartási feladatait is nehézkesen tudja ellátni, amelyet az ágazatot sújtó szakemberhiány és az utóbbi időszak drasztikus energiaár-emelkedése is befolyásol (mindez a szennyvízkezelő ágazatra is igaz).</p> <p>A szennyvíztisztító telepen keletkező szennyvíziszap teljes mértékben átadásra kerül hasznosításra, amely gyakorlatilag lerakást jelent a környék agyagbányáiba. A szennyvíztisztító telepen egy év alatt megtermelt biogáz mennyiségnek közel a felét a jelenlegi berendezések segítségével nem tudják hasznosítani. A 2010-es évek közepén született terv a biogázmotoros hasznosítás környezetvédelmi és energetikai célú beruházására, azonban tervezési problémák miatt nem indult el, ezért potenciálisan tovább gondolandó a megvalósítása.</p>
<p>Városi és várostérségi közműhálózat</p>	<p>K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe</p> <p>A jelenleg zöldterületként számon tartható területek nagysága 367,1 ha, ami 38,6 m²/fő zöldterületi ellátást biztosít. A belterület zöldfelületi rendszeréről elmondható, hogy a központi belterület közparkokkal, közkertekkel jól ellátott, illetve további mozgástér mutatkozik jelentős rekreációs zöldfelületek kialakítására a Palotavárosi tavak, illetve az Alsóvárosi rét környezetében. A város lakótelepeit értékes, közhasználatú zöldfelületek tarkítják. A kertvárosi lakóterületek zöldfelületi aránya általában kedvező, de az elmúlt évtizedekben kialakított, újabb lakóterületi városrészeket már magasabb beépítettség jellemzi. Nagyobb zöldfelületi elemként, különböző rendeltetésű területek gyűréjébe ágyazva van jelen a városban a Sóstó és környezete, valamint a Csónakázó-tó és a Palotavárosi tavak. Mindhárom terület zöldfelületi szerepe meghatározó a város számára, azon túl a Sós-tó védettséget is élvez, így ezen területek hosszútávra előremutató átgondolt kezelése, komplex fejlesztése valósult meg és kiemelt figyelmet kapott az elmúlt fejlesztési időszakban. Mennyiségi problémákkal leginkább a belvárosi, illetve belváros közeli részek érintettek. A belső városrészek mind tömörebbé váló szerkezetében</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Zöldfelületi rendszer vizsgálata</p>	<p>rendszert alkotó zöldterületek kialakítására nem igazán került sor, ami a városi „zöldháló”, a városi „zöldfolyosók” elégtelen kialakításában tovább érezteti súlyát.</p> <p>A zöldterületek elégtelensége nem csupán elméleti - elsősorban a múlt századi extenzív iparosítással összefüggő, történelmileg kialakult - városszerkezeti probléma, hanem a városi életkörülmények nagyon is gyakorlati hiányossága, mivel a lakosság pihenésének, szabadidő-eltöltésének területi, zöldfelületi létesítményi feltételei, azok zöldfolyosó rendszere nincsenek a városon belül kellő mértékben biztosítva. A fejlesztések tervezésénél figyelembe veendő, hogy a lakossági kérdőíves felmérés alapján a válaszadók 75,9%-a szabadidő eltöltés (825 fő), 55,8%-a rekreációs séta (607 fő), míg 49,8%-a (541 fő) kültéri és közösségi programokon való részvétel miatt látogatja a városi zöldterületeket, parkokat.</p> <p>Ugyanezen lakossági kérdőíves felmérés alapján a városi zöldfelületek tekintetében a válaszadók 64,2%-a (698 fő) a közeli szolgáltatások bővítését (pl. büfé, fagyizó, WC) preferálja, sétautak fejlesztését 57,4% (624 fő); gyalogos- és kerékpárosbarát megoldásokat 56,1% (610 fő), több hulladékgyűjtőt szorgalmaz 50% (544 fő); a közterületek fenntartásának minőségfejlesztését 49% (533 fő) tartja szükségesnek</p>
<p>Az épített környezet vizsgálata</p>	<p>K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionalitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter</p> <p>A város közigazgatási területe – az FVS tervezési területe - 17.089 ha, melynek mintegy 27,46%-a (4692,36 ha) kivett, azaz beépített vagy beépítésre szánt terület a város hatályos szerkezeti terve alapján (amiből tervezett 875,49 ha). Ebből különleges beépítésre szánt terület összesen 878,81 ha (5,14%).</p> <p>A településszerkezeti terv tervezett beépítésre szánt területeket újonnan nem jelöl ki. A tervezett beépítésre szánt területek kijelölése csökken a megelőző településrendezési tervekben jelöltekhez képest. Többnyire általános mezőgazdasági területek más célú hasznosításával járó jelentős fejlesztési területeket (tervezett beépítésre szánt területek) jelöl a településszerkezeti terv: Az ökológiai hálózat rendszerének fennmaradása/fejlesztése, a kedvező tájkarakter fenntartása/kialakítása érdekében számos javaslatot fogalmaz meg.</p> <p>A szerkezeti terv meghatároz védőterületeket, védősávokat. A korlátozások (táj- és természetvédelmi elemek, területek; kulturális örökségvédelmi elemek; egyéb korlátozó elemek a szerkezeti terven ábrázoltak.</p> <p>Székesfehérváron mintegy 2,7 millió négyzetméter barnamezős terület található. Az 1.1.7. fejezet hét jelentősebb területet sorol fel, melyek egy jelentős része alulhasznosított. Ezek közül a legnagyobb kiterjedésű a börgöndi repülőtér és a vasútállomás környezete, melynek felélesztése a repülőtér gazdasági funkcióinak megteremtéséhez kötött.</p> <p>K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek (beleértve a védettséget élvező elemeket is)</p> <p>A város épített öröksége kiemelkedő, a belvárosi barokk városkép önálló vonzerővel bír, az ország egyik legegységesebb barokk belvárosa. A város területén mindegy 180 országos műemléki védettség alatt álló épület, ill. építmény van. A helyi védelem alatt álló épületek, építmények száma 143 db. Ezek pár kivételtől eltekintve a történelmi belvárosban találhatóak, a</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>Az épített környezet vizsgálata</p>	<p>belváros területe műemléki jelentőségű területként is védett. Jelentősebb műemlék épületek a Városháza, a Püspöki palota, a Szt. Anna kápolna, a Szent István-székesegyház, a Ciszter templom és kolostor, az Árpád Fürdő, a Hiemer-ház, kiemelt történelmi helyszínek, emlékművek az Országalma és az Aranybulla (Csúcsos hegyen), a jelentősebb régészeti lelőhelyek a Romkert – Nemzeti Emlékhely, a Gorsium Régészeti Park, a várfalmaradványok, középkori város feltárások.</p> <p>Székesfehérvár önkormányzati helyi jogszabályokkal erősíti településképi védelmét. 2018-ban az Önkormányzat Közgyűlése elfogadta a Településképi Arculati Kézikönyvet (TAK). Másik eszköze a Közgyűlésnek 7/2018. (IV.23.) önkormányzati rendelete a településképi védelméről, egységes szerkezetben a 30/2020. (VII.17.) és a 32/2021. (X.29.) önkormányzati rendelettel. A rendelet a településképi szempontból meghatározó területek jegyzékét is tartalmazza, amelyek között védett műemléki, építészeti, zöldterületi-természeti értékek egyaránt megtalálhatóak, de olyan mesterséges városi-táji elemek is, mint pl. a Gaja patakra felfűzött városzéli Halas-tavak területe, különböző városrészek korábbi korok utcahálózatát őrző településmagjai vagy korábban önálló kistelepülések (pl. Kisfalud), intézményi területek (Kórház).</p> <p>A rendelet keretében az Önkormányzat településképi támogatási és ösztönző rendszere kereteiről is döntött. Székesfehérvár közigazgatási területén található egyedi országos műemléki védelem vagy egyedi helyi védelem alatt álló, illetve a Várkörút, Mátyás király krt., Piac tér és a Budai út által határolt területen belül álló, ezekkel a közterületekkel határos telkeken álló hagyományos- vagy vegyes szerkezetű technológiával épült épületek (kivéve panel) műszaki felújításához vissza nem térítendő és visszatérítendő kamatmentes támogatás nyújtható.</p> <p>Célzott fejlesztésekkel (országos jelentőségű történelmi örökség helyszínek fejlesztése – pl. Nemzeti Emlékhely), az Ipari kultúrához kapcsolódó értékes épített örökség új funkcióval való ellátásával - pl. Fűtőerőmű területének kulturális hasznosítási lehetőségei - tovább javítható a településképi és növelhető a város vonzereje.</p>
<p>A táji és természeti adottságok vizsgálata</p>	<p>K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése</p> <p>A város közigazgatási területe – az FVS tervezési területe - 17.089 ha, melynek mintegy 27,46%-a kivett, azaz beépített vagy beépítésre szánt terület a város hatályos szerkezeti terve alapján. Székesfehérvár térségének tájhasználatát a kiváló termőföldekre alapozott mezőgazdasági termelés határozza meg, mely a megyei átlagnál némileg alacsonyabb (közigazgatási terület kb. 50%-a). A város erdősültsége a teljes területre vetítve 7 % körül alakul, ami jóval alacsonyabb a megye 13,9 %-os erdősültségénél.</p> <p>A külterület meghatározó, táj rehabilitációt igénylő területei a felhagyott és üzemelő külszíni bányák és a regionális hulladéklerakó területe. Székesfehérvár belterületén a területfelhasználási módok aránya az elmúlt évek során lényegesen nem változott. A város épített környezetét legnagyobb részben kiváló termőhelyi adottságokkal rendelkező, mezőgazdasági használatban levő területek veszik körül, ahol a beépítés nagyfokú korlátozása jellemző, megakadályozva az értékes termőterületek csökkenését. Székesfehérvár igazgatási területén országos védelem alatt áll a 121 hektár kiterjedésű Székesfehérvári Homokbánya Természetvédelmi Területe, továbbá fokozottan védett az 539 hektár kiterjedésű Dinnyési-Fertő Természetvédelmi Területe.</p> <p>Továbbra is tájhasználati konfliktussal járhatnak a zöldmezős lakó és gazdasági beruházások és a külterületet érintő infrastruktúra fejlesztések: mindezek az értékes termőföldek csökkenését, hagyományos tájszerkezet</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
A táji és természeti adottságok vizsgálata	<p>átalakulását, izolációs hatások erősödését, ökológiai kapcsolatok romlását eredményezhetik.</p> <p>A város egyes területei jelenleg nem rendelkeznek kielégítő védelemmel bizonyos környezeti hatásokkal szemben, melyek főleg a klímaváltozásnak tudhatók be. Az É-i területeken a vízerózió kedvezőtlen hatásai érvényesülnek, az ÉK-i részeken pedig a belvíz okoz problémákat, melyek megfelelő vízrendezéssel mérsékelhetőek lennének, illetve további javulást nyújthat a megfelelő mértékű erdősítés, fásítás, mely a Ny-i területeken jellemző szélérozió kezelésére is megoldást adhat. Ebben a 2014-2020-as időszakban megkezdett Fehérvár Tüdeje projekt jelentős előrelépést hoz, az Alsóvárosi rét és Palotavárosi tavak komplex fejlesztése keretében 248 ha nagyságú zöldterület megújítását eredményezi ütemezetten 2023-ig. Az erdősültség Székesfehérvár területén meglehetősen alacsony, így ezen a területen további beavatkozásokra van szükség, ami mellett a város elkötelezett.</p>

1.4 A város irányítási és működési modellje

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának fejlesztési és nem beruházási jellegű tevékenységeit a Megalapozó munkarész 1.1.8. Önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere című fejezete tartalmazza. A fejezet többek között kitér az önkormányzat vagyongazdálkodására, település- és gazdaságfejlesztési, foglalkoztatáspolitikai, intézmény-fenntartási és energiagazdálkodási, valamint lakás- és helyiséggazdálkodási tevékenységeire.

Székesfehérváron a gazdaság és városfejlesztés fenntarthatóságának alapjai adottak: sikeres várospolitikai, egyfajta stratégiai gondolkodás, melynek lényege, hogy a gazdaság és így a helyben felhasznált jövedelmek növekedésével, annak elsőbbségével jut a városi funkciók bővülése újabb és újabb forrásokhoz.

Az FVS-ben megfogalmazott célok elérésében nélkülözhetetlen a város támogató szerepe, az ösztönző helyi várospolitikai és fejlesztéskoordináció.

1.4.1 Irányítási modell

A városfejlesztési irányok kijelölése és célok meghatározása, ennél fogva az FVS és a TVP elkészítésével kapcsolatos - peremfeltételeket rögzítő, és a tervdokumentumok egyes fejezeteinek, majd a kész dokumentumoknak az elfogadására irányuló - döntéseket az érintett szakmai Bizottság véleményének ismeretében, Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése hozza.

Az FVS legitimitását Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése, mint legitim döntéshozó szerv biztosítja bevonásának ütemezését a Partnerségi Terv és a kapcsolódó fejezete tartalmazza.

Székesfehérvár FVS-e tervezési folyamatának általános elve, hogy a stratégia legitimitása több szintű:

- beavatkozásainak megalapozottságát a szakági elemzés mellett a becsatornázható projektek, fejlesztési igények adják;
- valódi partnerségen (szakmai és társadalmi) alapulóan kerül kidolgozásra.

A partnerségre tehát, mint módszerre és eszközre tekint a város ahhoz, a helyi igényekhez leginkább igazodó program kerüljön kialakításra. A partnerség az egyik kulcseleme az FVS tervezési és megvalósítási folyamatának elfogadva, hogy azt a programot lehet helyi szinten sikeresen menedzselten megvalósítani, ami a közös gondolkodás során valamiféle konszenzussal jön létre, a város egésze sajátjaként tekint rá.

Székesfehérvár FVS-ének készítése és véleményezése az alábbi partnerségi szintereken keresztül történik:

- helyi és városrészi szereplőkkel folytatott egyeztetések (közösségi tervezés),
- FVS szakmai munkacsoport keretében folyó szakmai műhelymunka,
- Stratégiai Fejlesztési Bizottság szakmai véleményezési és értékelő tevékenységével,
- társadalmi vitákba és egyeztetésekbe bevont partnerek észrevételeivel,
- Fejér Megyei Önkormányzat Közgyűlése (továbbiakban: FMÖ Közgyűlés) megyei tervekhez való illeszkedési szempontú véleményével, kapcsolódó igazoló nyilatkozatával,
- módszertani felelős Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programok Irányító Hatósága (továbbiakban: RFP IH) által gondozott városfejlesztési módszertani kézikönyvnek való megfelelési véleményezésével,
- és végezetül Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének (továbbiakban SZMJV Közgyűlés) jóváhagyásával.

Az FVS tervezése során a részvételi tervezés módszertanát alkalmazza a város, mely részvételi tervezés a stratégia megvalósítása, a projektfejlesztés és végrehajtás során is támogatott és képviselt módszer.

Az FVS és TVP kidolgozásával, kapcsolódó egyeztetési eljárás lebonyolításával a város a Dévelmal Kft.-t bízta meg. A Kft. feladata a stratégiai tervezés szakszerű és módszertani előírások szerinti megvalósítása, a tervezés jóváhagyott cselekvési- és ütemterv menti előrehaladásának biztosítása és nyomon követése, szükség esetén módosítások kezdeményezése.

A tervezési folyamat hatékonyságának növelése érdekében egy új munkacsoportot: Fenntartható városfejlesztési és tervezési munkacsoportot (FVS MCs) hozott létre a város. Emellett egy másik munkacsoportot Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének Stratégiai és Fejlesztési Bizottsága működési rendjébe illesztve kívánja az FVS többszintű tervezési és működtetési modelljének biztosítása érdekében.

Az FVS munkacsoport tervezetten 2 alkalommal ülésezik (2022. június 8-án megvalósult, illetve 2022. augusztus első dekádjában) az FVS 1. változatának kidolgozásáig és támogatja szakmai véleményező, javaslattevési és döntéselőkészítési munkájával a stratégia és programterv elkészítését, majd azt követően évente a végrehajtás monitoringját, a célok elérésének nyomon követését, szükséges beavatkozások megalapozását jelen munkarész vonatkozó fejezetében bemutatott ütemterv szerint.

A stratégiai ciklus logikáját követve az FVS munkacsoport a stratégiai tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2022-2027(+2)). Az FVS munkacsoport minden FVS-sel kapcsolatos képviselőtestületi döntést megelőzően ülést tart, ahol a tervezési tartalmak megismerését követően a munkacsoportnak joga van fejlesztési és projektelőkészítési kérdésekben is állást foglalni, illetve előzetes javaslatokat is tehet, mely működési rend külön ügyrendben kerül leszabályozásra.

A munkacsoport az FVS elkészültével is folytatja munkáját, fókuszban a programvégrehajtás monitoringgal és a szükséges intézkedésekre való javaslattevéssel, másodsorban a digitális- és zöld átállást támogató szakmai munkával.

A munkacsoport tagjait, rendes tagsággal érintett szervezeteit a Partnerségi Terv 1. sz. melléklete, illetve jelen megalapozó munkarész vonatkozó fejezete tartalmazza, mely kör a tervezési és fejlesztési munka irányait tekintve a stratégiai ciklus időszakában és szakmai logikájához illesztve változhat.

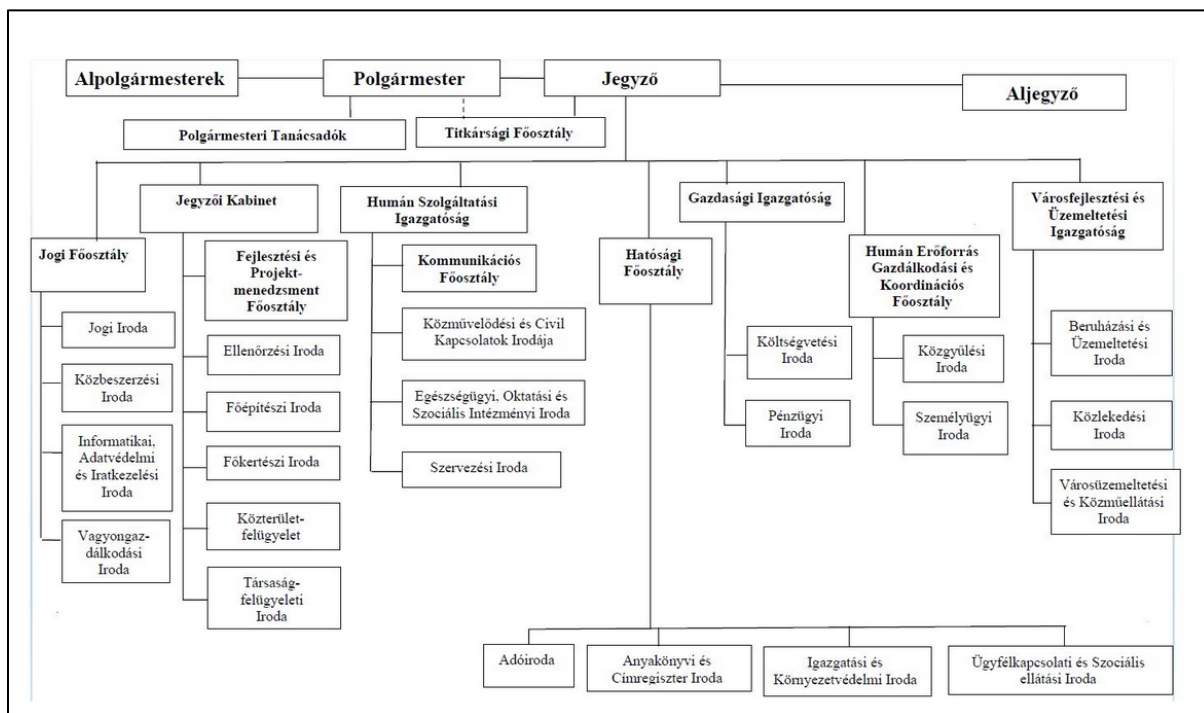
A munkacsoport feladata közvetlenül a Stratégiai és Fejlesztési Bizottság, közvetve SZMJV Közgyűlés stratégia kidolgozásával kapcsolatos döntéseinek szakmai – szakterületi kompetenciájukba utalt fejlesztési területekre vonatkozó - előkészítése, megalapozása.

A Stratégiai és Fejlesztési Bizottság (továbbiakban: Bizottság), mint az FVS tervezést támogató szakmai munkacsoport és Közgyűlési döntést előkészítő grémium vesz részt a tervezési és döntéselőkészítési folyamatban.

A tervezési munka effektív ezen a három szinten és szervezeti keretek között zajlik a fent részletezett feladatmegosztással és résztvevői feltételekkel.

1.4.2 Működési modell

Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzata településfejlesztési feladatai ellátását elsősorban saját hivatali szervezetén belül és több osztály feladatain keresztül oldja meg településfejlesztési szervezeti egység létrehozása nélkül. Településfejlesztési kérdésekben alapvetően a Jegyzői Kabinet (Főépítészeti Iroda, Fejlesztési és Projektmenedzsment Főosztály, Főkertészeti Iroda), a Gazdasági Igazgatóság (Költségvetési Iroda), a Városfejlesztési és Üzemeltetési Igazgatóság a Közlekedési, a Városüzemeltetési és Közműellátási, a Beruházási és Üzemeltetési Irodái révén; a Humán Szolgáltatási Igazgatóság, különösen a Közművelődési és Civil Kapcsolatok Irodája, az Egészségügyi, Oktatási és Szociális Intézményi Irodája révén, valamint a Jogi Főosztályhoz tartozó Vagyongazdálkodási Iroda illetve az Informatikai, Adatvédelmi és Iratkezelési Iroda illetékes.

85. ábra: SzMJV Polgármesteri Hivatal Szervezeti ábra

Az Önkormányzat működésére vonatkozó előírásokat és az Önkormányzat – és azon belül az igazgatóságok és szakterületi irodák – kötelező és önként vállalt feladatait a Székesfehérvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának Szervezeti és Működési Szabályzata tartalmazza.

Az FVS megvalósításának legfontosabb önkormányzati szereplői a Jegyzői Kabinet, ezen belül a Főépítészeti Iroda és Fejlesztési és Projektmenedzsment Főosztály, valamint a Gazdasági Igazgatóság.

A Főépítészeti Iroda előkészítő, tervező, terveztető szerepet tölt be a településrendezési kérdésekben, míg ügyviteli szereppel a településfejlesztési kérdésekben a Projektmenedzsment Főosztály rendelkezik amellyel, hogy mindkét szervezeti egység funkciója a kölcsönös és a Hivatal többi illetékes szakterületi irodával való együttműködéssel teljes.

1.4.3 Várostérségi koordináció

Településközi koordináció – a 1.1.8.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység és foglalkoztatáspolitikai c. fejezetben bemutatott Városkörnyéki Koordinációs Bizottság működésén és fejlesztési feladatai túl - alapvetően intézményesült formában működik.

Székesfehérvári Többcélú Kistérségi Társulás

A Társulás 2005. május 6. napján alakult meg 18 önkormányzat képviselőtestülete által elfogadott társulási megállapodással, melynek körébe tartoztak: Csór, Füle (kilépett), Iszkaszentgyörgy, Jenő, Kőszárhegy, Lovasberény, Moha, Nádasdladány, Pátka, Polgárdi, Sárkeresztes, Sárkeszi, Sárszentmihály, Szabadbattyán, Székesfehérvár, Úrhida, Vereb (kilépett), Zámoly települések. Bakonykúti később társult a kistérségi társuláshoz. A Társulás szakfeladat szerinti alaptevékenységei között már a kezdetektől szerepeltek a családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás és az egészségügyi ellátás feladatai:

- szociális alapszolgáltatási feladatok (családsegítés; házi segítségnyújtás; jelzőrendszeres házi segítségnyújtás - 2014-től már állami feladattá vált, EMMI Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság látja el),
- gyermekjóléti alapellátások (gyermekjóléti szolgáltatás; gyermekjóléti központ; családi napközi, helyettes szülői hálózat),
- egészségügyi feladatok (gyermek-és háziiorvosi ügyelet).

Fenti ellátások közül a Székesfehérvári Többcélú Kistérségi Társulás (továbbiakban: Társulás) Társulási Tanácsa a családi napközi feladat ellátását 2015. április 1. napjától, a házi segítségnyújtás szociális alapszolgáltatást 2015. július 1. napjától, a családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás, a gyermekjóléti szolgálat és gyermekjóléti központ, valamint a helyettes szülői feladat ellátását 2015. december 31. napjától megszüntette.

A gyermekvédelmi törvény 2016. január 1. napjával történt változásával a családsegítés alapszolgáltatás és a gyermekjóléti alapellátás szakmai és strukturális változásával létrejöttek a járási székhelyeken a család-és gyermekjóléti központok, járási lefedettséggel. A központok létrehozásának egyik fő célja a gyermekjóléti alapellátások megerősítése volt. A Székesfehérvári Család- és Gyermekjóléti Központ szakmai egység ellátási területe a Székesfehérvári járás teljes közigazgatási területe lett, amely a Társulás településeit tartalmazza.

A háziiorvosi és házi gyermekorvosi ügyelet a Társulás által fenntartott kistérségi háziiorvosi központi ügyelet keretén belül valósul meg, melyben közreműködő szervezetként az Alba Családorvosi Egyesület vesz részt, Székesfehérvár mellett 18? 15 társulási település és 3 egyéb (Csősz, Seregélyes, Tác) település számára szolgálat.

Székesfehérvár-Tác Önkormányzati Társulás

Az Önkormányzat 2013. május 1. napjától létrehozta a Székesfehérvár-Tác Önkormányzati Társulást, azzal a céllal, hogy a Gorsium Régészeti Park és Szabadtéri Kiállítás keretében biztosítsa a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényben meghatározottak szerint a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtését, nyilvántartását, megőrzését és restaurálását, tudományos feldolgozását és publikálását, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatását. Gorsium 2013. június 1. napjától a Szent István Király Múzeum telephelyeként működik.

1.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése

1.5.1 Prosperáló város

Kockázat
<p>Székesfehérvár a Közép-Dunántúl meghatározó gazdasági centruma. A helyzetelemzés is rávilágított, hogy a városban igen széles a képzési-oktatási paletta, ugyanakkor a felsőoktatás és a gazdasági szereplők közötti együttműködés még tovább mélyíthető. Ugyanez mondható el a kutatás-fejlesztési partnerségi programokról, projektekről is. Egyértelmű kockázatként azonosítható tehát, hogy a K+F együttműködések korlátozott volta gyengíti hosszabb távon a Székesfehérváron működő cégek versenyképességét, és így a város gazdasági vonzerejét is.</p> <p>Székesfehérvár komoly ipari infrastruktúrával rendelkezik, jelentős kiterjedésű barnamezős területek találhatók a városban, és több ipari parki címmel rendelkező szolgáltató is várja a betelepülő vállalkozásokat. Az ipari parkok jelenleg még rendelkeznek szabad, beépíthető területtel, ugyanakkor ezek telítődése komoly akadály lehet a további gazdasági bővülésnek. A barnamezős területek kapcsán gazdasági és környezeti kockázatként jelentkezik a hasznosítható területek rekultiválásának, üzleti célú fejlesztésének esetleges elmaradása. Az infrastruktúra kapcsán megfogalmazott kockázatok mellett ki kell emelni a munkaerő kínálatból fakadó nehézségeket is. A kvalifikált szakemberek hiánya már rövidtávon is termelési problémákat, és jelentős versenyhátrányt eredményezhet.</p> <p>A város gazdasági lehetőségeit a kedvező adottságok ellenére számos külső tényező kedvezőtlenül befolyásolja. A koronavírus járvány gazdasági hatásai és 2022-ben a nemzetközi politikai környezet kedvezőtlen alakulása – az energiaár emelkedése, a beszállítói problémák – új kihívások elé állítják a vállalkozásokat és az önkormányzatot is. A romló piaci környezet arra ösztönözheti mind a nagyobb helyi foglalkoztatókat, mind az esetlegesen betelepülni szándékozó vállalkozásokat, hogy beruházásaikat halasszák el, vagy esetleg más térségekbe irányítsák. A válságkezelő intézkedések az önkormányzat pénzügyi pozícióit is rontották, emellett az EU-s források esetleges elmaradása miatt a tervezett fejlesztések üteme is lassulhat. E kedvezőtlen folyamatok akár jelentősebb mértékben is csökkenthetik Székesfehérvár vonzerejét a potenciális befektetők szemében.</p> <p>Fentiekén túl a prosperáló várost, mint tervezési dimenziót érintő jelentős kockázatként azonosítható be a Magyarországot is érintő globális klímaváltozás. Ennek kedvezőtlen hosszú távú hatásai számos szektor működését akadályozhatják. Ilyen ágazat a város esetében a turizmus, ennek kitétségét mindenképpen csökkenteni szükséges. A Székesfehérváron működő vállalkozások energiaigénye a SECAP keretében elkészült elemzés szerint eléri a teljes városi energiaigény mintegy 60%-át. Az energiahatékonyság fejlesztésének elmaradása – az energiaárak emelkedése miatt – jelentős kockázatként azonosítható be. Ugyancsak a járványhelyzet kapcsán került reflektorfénybe a munkahelyek biztonságának kérdése, mely további – akár egész ágazatok sorsát meghatározó – kockázatként azonosítható be.</p>
Lehetőség
<p>Székesfehérvár fejlődési dinamikáját jelentős mértékben javíthatja az önkormányzat, a vállalkozások és a felsőoktatási szereplők közötti együttműködés erősödése. Székesfehérváron az egy lakosra jutó jegyzett tőke mértéke országos viszonylatban is kiugróan magas, ami a helyi gazdaság kimagasló teljesítőképességét mutatja. További cégek betelepülése, a munkahelyek bővülése és a kutatás-fejlesztési együttműködések továbbfejlesztése újabb lendületet adhat a városi gazdasági ökoszisztémának. Számos meghatározó ágazat, így a feldolgozóipar is jól teljesített az elmúlt években, ugyanakkor a 2020-as évek kedvezőtlen piaci folyamatai rávilágítottak a gazdasági expanzió sérülékenységére is.</p> <p>Az új helyzet ugyanakkor új lehetőségeket is rejt, amit technológiai innovációval, új pénzügyi eszközök mozgósításával ki is lehet aknázni. Egyes szektorok – például turizmus, ezen belül kiemelten térségi aktív- és kulturális turisztika – versenyképességének biztosítása összetett eszközrendszerrel alapvető célkitűzés. Ugyanígy komoly potenciált hordoz a már működő helyi vállalkozói, fejlesztési fókuszú együttműködések, lokális szektorális ökoszisztémák továbbfejlesztése, ami akár újabb ágazatok megjelenését is elősegítheti a városban. Erre városi</p>

szinten kiváló alapot nyújt az Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Karával, valamint a Corvinus Egyetem Székesfehérvári Campusával kialakított együttműködés. Egyes barnamezős területek komplex hasznosítása, új funkciókkal való felruházása – akár magánforrás bevonásával is hozzájárulhat Székesfehérvár vonzerejének növeléséhez, a város versenyképességének és népességvonzó erejének javításához.

A koronavírus járvány hatásainak kezelése során kiderült, hogy a lokális tudásbázisok hatékonyan képesek megfelelő válaszokat adni. Az ilyen struktúrák fejlesztése ugyancsak komoly potenciált rejt.

A klímavédelem és a megújuló energiahordozók térnyerése szintén lehetőségként azonosítható be. A környezeti szempontok előtérbe helyezése, a zöld és karbonsemleges technológiák alkalmazása egyszerre járulhat hozzá az élhető városi környezet kialakításához, támogathatja a vállalkozások működési hatékonyságának javítását és így összességében gyorsíthatja a zöld átállást. A technológiai fejlesztések kedvező hatásait tovább erősítheti az energiatudatos szemléletmód elterjedése, a kapcsolódó szemléletformáló programok kiterjesztése. Mindezek mellett a digitalizáció felgyorsulása, az új technológiák folyamatos térnyerése (mesterséges intelligencia, big data stb.) nem csupán a cégek versenyképességének javulásához, de a helyi munkaerő naprakész, piacképes tudással való felruházásához is jelentős mértékben járulhat hozzá.

Egyes szektorok – például turizmus, ezen belül kiemelten térségi aktív- és kulturális turisztika – versenyképességének biztosítása összetett eszközrendszerrel, térségi összehangolással - különös tekintettel a Budapest környéke turisztikai térségre és azon belül a Pannónia Szíve térségre - alapvető célkitűzés.

1.5.2 Zöldülő város

Kockázat

Zöld menetrendet támogató beavatkozásokat segítő információs infrastruktúra gyengesége, elégtelen adatgyűjtés, felmérések elmaradása, elemzési kapacitás elégtelensége a helyi döntéshozatal bizonytalanságát okozhatja. Mindezt fokozhatja a helyi társadalom érdekelt szereplői közötti együttműködés gyengesége, továbbá a zöld menetrend megvalósulását szolgáló beavatkozások finanszírozásának, forrásbevonásának nehézségei - pl. IMCS megvalósításának gazdasági válsághelyzet miatti elhúzódása.

Várostérségi biomassza potenciál elhanyagolása jelentős megújuló forrást vesz ki a lehetséges alkalmazható megújulóakra alapozott energia mixből. Ágazati trendek szükségtelenül szoríthatják vissza perspektivikus megújuló források (nap, szél) helyi hasznosíthatóságát, a villamosenergia hálózati felhasználásának műszaki és szabályozási környezete nehezíti az átvételt. Lakossági, gazdasági szereplők érdektelensége ismerethiány vagy megtérülési perspektíva hiányában.

Zöldfejlesztések társadalmassítási folyamatainak, a bevonás, közösségi tervezés, lakossági érzékenyítés és ismeretterjesztés gyengesége nem képes megalapozni a lakossági tudatosságon és értékválasztáson alapuló zöld imázs megteremtését.

Középtávon sem reális Székesfehérvár országos energiahálózati kapcsolatainak kiváltása (ipari-szolgáltató szektor magas energiaigénye), a várostérségben komoly energiatermelő kapacitás hiányában a külső szolgáltatóktól való függés nem enyhül.

Megfelelő mennyiségű energiatudatosságot erősítő jó gyakorlat híján a helyi gazdasági, lakossági, intézményi szereplők energiafelhasználási gyakorlata átfogó hatás nélkül érvényesül, eredményessége teljes egészében ad hoc jellegűvé válik.

A helyi környezeti, természeti, energetikai értelemben vett, fenntarthatóságra kedvező hatással bíró fejlesztési vagy üzemeltetési tevékenységeket szükségtelenül és aránytalan mértékben akadályozzák jogszabályalkotási hiányosságok, vagy a szabályozási környezet rugalmatlan gyakorlata, szakpolitikai alapidokumentumok hiányos tevékenység tartalma.

A közműszolgáltatások (távhő, víziközmű, szennyvíz, hulladék) hazai finanszírozási hátterének, elmaradó fejlesztések visszafordításának rendezése hiányában a szolgáltatási színvonal és a

kiszolgáló műszaki infrastruktúra állapota leromlik, a működési kényszerhelyzetek kezelése elveszi a lehetőséget a valódi előrelépést jelentő fenntarthatósági célú fejlesztések elől.

A globális klímaváltozás negatív hatásai közül felerősödhet az aszályos időszakok megnövekedéséhez köthető hőterhelés szerteágazó problémahalmaza (a várostérség élőhelyeire, lakosságára, közületi és gazdasági műszaki infrastruktúrára, mezőgazdaságra tett hatással) és a város számára elérhető vízkészletek mennyiségi csökkenése.

A Covid-19 pandémiás időszakban a lakosság oldaláról tapasztalt pontszerűen megnövekvő zöldterület (túl)használat rombolja a kapcsolódó városi környezeti elemek minőségét.

A helyi feldolgozóipar túlsúlyos gazdasági életben az iparági trendeket követő nagyvállalatok és KKV-k, kereskedelmi szolgáltatók fejlesztései közömbösek vagy változó mértékben károsak az éghajlatváltozás és a környezetkárosodás kihívásai (szennyezés-kibocsátáscsökkentés, erőforrás- és energiahatékonyság, klímasemlegesség, fenntarthatóság) hatékony leküzdését célba vevő, zöld átállást szolgáló helyi fejlesztések eredményességére.

Globális, a helyi gazdaságot negatívan érintő geopolitikai hatások visszavetik a várostérség gazdasági teljesítőképességét, közvetve visszaszorul a zöld átállásra fordítható helyi források elérhetősége.

A magyarországi szinten kiemelkedő vásárlóerővel rendelkező helyi lakosság fogyasztási és életvezetési szokásai a megvalósítandó fenntarthatósági törekvéseket gátolják. A város beépülésével, egyben szétterülésével újabb szuburbanizációs hullám indul, területhasználat változásával új terhelések jelennek meg a várostérségben (közlekedés, infrastruktúra hálózatok, ökológiai lábnyom, beépítések), az egyéni célú személygépkocsi használat tovább bővül.

A zöld átállást segítő kapcsolódó zöld- és kék fejlesztések EU-s vagy hazai forrásokból finanszírozó támogatási rendszerei elfordulnak a 100%-os támogatási intenzitás alkalmazásától, amely nem társul kidolgozott önerőpótló lehetőségekkel, így a pályázati szándékok visszanyesését okozza.

Az elektromobilitási, mikro- és egyéb alternatív mobilitási trendek, hálózati átszervezések, új elemek nem képesek érdemben befolyásolni a várost terhelő közúti közlekedés nagyságából adódó zaj-, szennyezőanyag kibocsátás szintjét, forgalmi szűk keresztmetszeit.

Lehetőség

Az önkormányzat által eddig elvégzett és tervezett zöld menetrendbe illeszthető fejlesztések, valamint a helyi klímastratégia és SECAP intézkedések sok szereplőt integráló következetes megvalósítása, azok folyamatos monitoringja mellett biztosíthatja a **hazai, EU-s, globális zöldülési folyamatokkal való együtt haladást**. Ehhez adottságként kihasználhatóak a helyi felsőoktatási és magánszférával ill. hazai tudásközpontokkal kialakítható együttműködések információs infrastruktúra kiépítése, finanszírozás tervezés, továbbképzések, tudatosságnövelő-/érzékenyítő akciók területein.

Alacsony bázisról indulva, a perspektivikus megújuló forrásokra (elsősorban napenergia, biomassza) alapozott mintaprojektek megvalósításával, ágazati trendfigyeléssel, helyi szereplők érzékenyítésével, szakmai platform kialakításával, finanszírozási és egyéb megvalósíthatósági vizsgálatok elvégzésével a **megújuló erőforrások helyi hasznosítása** aránya növelhető.

Székesfehérvár **zöld imázsát** erősítő kapcsolódó helyi fejlesztési programok koordinációja, az önkormányzati zöld (és kék) fejlesztési tevékenység prioritás lista felállítása, ennek következetes alkalmazása és az eredmények számos médiafelületet felhasználó közvetítése tovább erősítheti a megkezdett folyamatok széleskörű meg- és elismertetőségét.

A helyi megújuló energiatermelés költség-haszon elemzés alapú felméréssel lakossági, intézményi energiahatékonysági programok indíthatóak, amelyek kombinálva a szabad Európai uniós energiapiac lehetőségeinek kihasználásával, rugalmas energiavásárlási tervezéssel csökkenthető a város **országos energiaellátási rendszerektől való függősége**. Új elemként vehető számításba korszerű hulladékégetési technológiára alapozott kiegészítő jellegű energiatermelés.

A **helyi energiatudatosság** fejlesztéséhez jó alapot adhat a meglévő, egyelőre elszigetelten tevékenykedő szélesebb érintetti körnek (gazdaság, intézmények, önkormányzat, civilek) közös gondolkodási platform lehetőségét adó helyi energiaklub létrehozhatósága, helyi és

előminősített egyéb jó gyakorlatok terjesztéséhez, körforgásos gazdaság helyi alkalmazási szintjeinek felméréséhez.

Zöld átállás **szabályozási támogatására** fontos lehetőség a tématerülettel érintett jogszabályok, szakpolitikai alapidokumentumok társadalmatisítása során aktív helyi érdekérvényesítés lehetőségének kihasználása.

A város kiterjedt távhőhálózata, jó minőségű, elegendő mennyiségű elérhető vízkészleten alapuló víziközmű szolgáltatása, folyamatosan modernizálódó hulladékkezelő rendszere az ehhez társuló vállalati stratégiai célokkal jó alapot ad a **közszolgáltatások ezen körének fenntarthatósági célú** fejlesztések befogadásához.

Településrendezési szabályozás rendszeres felülvizsgálatával megteremthető a helyi rendezési eszközök befolyásolása a **klímaváltozás hatáscsökkentő** műszaki megoldásai terjedésének elősegítéséhez. Mellette lehetőség a még önkormányzati fenntartásban lévő alapegészségügyi rendszer városi hálózatának felkészítése targetált prevenciós programok megvalósítására. Városterység klimatikus változásainak adataalapú nyomon követésével, az energiahatékonysági, a zöld- és kék fejlesztések megalapozása, prioritizálása stabilabbá válik egyben a helyi lakossági érzékenyítése is új, megbízható információkkal bővíthet.

Az érintett önkormányzati és civil, egészségügyi szakmai szervezetek együttműködésével megalapozható a város rekreációs célú zöldterületeinek járványügyi vészhelyzetekben a lakosság számára történő közjóléti felkészítésének proaktív tervezése, alkalmazási szabályrendszer kialakítása.

A helyi feldolgozóipar túlsúlyos **gazdasági szereplők** saját gazdasági érdekeik által is vezérelt, elemeiben már most is megjelenő, **zöld átállás vonatkozású tevékenységeinek** megismerése fontos inputot adhatnak a helyi akciók tervezéséhez, tudásátadás megszervezéséhez.

Székesfehérvár kiemelkedően kedvező szárazföldi elérhetősége és nagymértékű közúti közlekedési terheltsége megfelelő terepet ad a **fenntartható közlekedési jó gyakorlatok** helyi vizsgálatához, és a közlekedéstervezésben való alkalmazásukhoz, elterjedésük megerősítéséhez. Tervezéshez kapcsolódó kérdőíves felmérés kapcsán a lakossági „jó” életminőséget meghatározó fejlesztési elemek között fő helyeken szerepelt a közösségi közlekedés és a gyalogos-/kerékpáros közlekedési módok fejlesztési igénye.

A **fenntarthatósági elvek alkalmazása** a kapcsolódó önkormányzati tevékenységekben (helyi jogszabályalkotás, szociális szolgáltatások, településrendezés, szolgáltató intézmények), a civil együttműködések, érzékenyítési akciók támogatása elősegítheti a helyi társadalom a fenntarthatóság különböző tématerületeiről alkotott tudatosságának előre mozdítását.

A proaktív és a vegyes módok felé forduló **finanszírozástervezés** meggyökeresedése az önkormányzatot érintő zöld- és kék fejlesztési elképzelések előkészítésben javíthatja a tényleges megvalósulás jövőbeni mutatóit.

Alternatív közlekedési módok terjedése, innovatív közlekedésszervezési akciók megvalósulása arányaiban csökkentik a város közúthálózatát igénybe veő személygépjármű terhelés nagyságát.

1.5.3 Digitális város

Kockázat

Az önkormányzat az oktatás, képzés városi szereplőivel (SZTKK, SZC) és a cégekkel együttműködve a helyi gazdaság igényének és demográfiai változások befogadására nyitott, arra hatékonyan reagáló helyi közoktatási rendszert tart fenn. A digitális kompetenciák jelentőségét felismerve az oktatásban, képzésben az Önkormányzat 2017-ben létrehozta Alba Innovár Digitális Élményközpontot. Ezen túl azonban fel kell készülni és meg kell erősíteni a vállalatokon belüli, illetve a kooperatív digitális képzéseket a képzési szerkezetben, illetve a felnőttképzésben, mely komoly versenyképességi tényező és jelenleg kockázati forrás a gazdaságban. Bár az, hogy az oktatási, képzési szerkezet nem a helyi igényekre reflektál, a saját útját járja, és nem, vagy nehezen befolyásolható a digitális átállás vonatkozásában mérsékelt valószínűségű.

A munkaerő digitális felkészültsége elmaradásának, annak kockázatának kezelésében is a fent említett háromoldalú együttműködés a megfelelő alap. A SzSZC, az Óbudai Egyetem ARMK Kara, az Alba Innovár részvételével a duális képzéstől kezdve, a célirányos alkalmazott digitális technológiák megismeréséig, a munkavállalók érzékenyítéséig kezelésre kerül, illetve a digitális kompetenciák növelésében való képzési kínálattal.

Székesfehérváron az Önkormányzat és az önkormányzati intézmények, cégek helyzete a digitális infrastruktúra ellátottság, digitális eszközök és kompetenciák területén vegyes képet mutat.

A város közszolgáltatóinak, közszolgáltatásainak (önkormányzat, cégei, intézményei) digitális lemaradását közvetlen és közvetett ösztönző rendszerek révén erősíteni szükséges; a digitális felkészültséget növelni mind eszköz, mind készség terén (források biztosítása, képzések szervezése, adatintegráló rendszerek létrehozása, partnerség).

A város digitális adatintegráló rendszereinek lemaradása, fennálló alapadat előállítási késedelem és adatfrissítési hiányok, elmaradások kockázata számottevő. Ennek hatása a városi a városi működés hatékonyságának növelésében jelenik meg, illetve abban, teljesül-e és milyen szinten az adatalapú döntéshozatal támogatása és digitális szolgáltatások biztosítása. Indokolt még a város által kezelt adatok és adatkezelési folyamatok digitalizálása. Erre vonatkozó előkészületi, koordinációs feladatokat az Önkormányzat egy új munkakör és státusz bevezetésével támogatja (okos város adatgazda).

Kockázatot jelent a digitális infrastruktúra, eszközök fejlesztésének lemaradása, lassú ütemű megvalósulása mind a vállalkozások, mind a közsféra szereplőinél, mely a külső tényezők, finanszírozást befolyásoló körülmények (támogatási források) korlátozottsága és bizonytalanságai miatt valószínű.

A digitális szolgáltatások lassú ütemben való megjelenésével is számolni kell, azonban a város IKT alpinfrastrukturális és lakosság eszközellátottságának relatív magas szintje, ezek alapjain és a város stratégiai terveiben rögzítésre kerülő ezirányú elkötelezettséggel (pl. közösségi közlekedés intelligens közlekedésszervezés, egészségügy, önkormányzati szolgáltatások, digitális épületfenntartás), másrészt fejlesztési források, eszközök felkutatásával és bevonásával (helyi és ágazati források) programozott és ütemes megvalósítással megelőzhető.

A helyi lakosok digitális felkészültségének elmaradására - különösen az alacsonyabb iskolai végzettségűek és az időskorúak körében - fel kell készülni, digitális felkészültségüket, annak fejlesztését szolgáló beavatkozásokkal (pl. Alba Innovár Digitális élményközpont keretein belül).

A város ágazati szerkezete (jelentős informatikai, mechatronikai gazdasági jelenlét, magas high-tech és médium-high tech vállalkozások aránya), kapcsolódó képzési kínálata (ÖE AREK) és harmadsorban a magas hozzáadott értékű iparágak megerősítését célzó stratégiai irányok kellő alapok és határozott törekvés a város részéről a digitális innovációk befogadására és folyamatos hasznosítására, ennél fogva az, hogy a digitális innovációk elkerüljék a térséget, csekély valószínűségű.

Lehetőség

A korszerű és magas minőségű digitális szolgáltatások nyújtásának alapfeltételei Székesfehérváron adottak: kedvező szélessávú internetszolgáltatási helyzet, hiánytalan lefedettség elektronikus hírközlés vonatkozásában. Székesfehérvár kiemelten jól szerepel az 1000 lakosra számított internet előfizetések, illetve bekapcsolt fővonalak számában is ... emellett az Önkormányzat proaktív és hatékony együttműködése a munkaerő mennyiségi és minőségi rendelkezésre állása érdekében az oktatás, képzés és a gazdasági szféra helyi szereplőivel (SzSZC, Óbudai Egyetem ARMK Kara, az Alba Innovár), annak kibővítése a célirányos alkalmazott digitális technológiák megismeréséig és a digitális kompetenciák növelésére a képzési kínálatban, a munkavállalók érzékenyítésében mind-mind megfelelő kiindulási alapot jelentenek a digitális átállás mentrendjének sikeres megvalósításához.

A város ágazati szerkezete (jelentős informatikai, mechatronikai gazdasági jelenlét, magas high-tech és médium-high tech vállalkozások aránya), kapcsolódó képzési kínálata (ÖE AREK) és harmadsorban a magas hozzáadott értékű iparágak megerősítését célzó stratégiai irányok és a törekvés a város részéről a digitális innovációk befogadására, folyamatos hasznosítására,

segítik, hogy a város ágazati szerkezete a digitális kor trendjei szerint alakuljon és továbbberősödjön.

Globálisan tapasztalható változás a klímaváltozás hatásaira egyre befogadóbb gazdasági, közsféra magatartás, mely operatív megjelenik a működésben és a digitális technológiák bevezetésében, bővülésében. A globális klímaváltozás begyűrűzése a jövőben is kedvező digitalizációs folyamatokat indít(hat) el helyben.

Az elmúlt 2 év tapasztalatai a világméretű egészségügyi válsághelyzetek, járványok vonatkozásában is igazolták, kedvezően hatnak a digitalizációs folyamatokra. A változás és reakció a válsághelyzetek hatásaira is egy egyre befogadóbb gazdasági, közsféra magatartást eredményez, mely operatív meg is jelenik, meg is jelent az önkormányzat és valamennyi helyi szereplő működésében és a digitális technológiák bevezetésében, bővülésében testesül(t) meg.

1.5.4 Megtartó város

Kockázat
<p>Székesfehérvár népessége az országos átlagot meghaladó mértékben fogy, részben a természetes fogyás, a szuburbanizációs folyamatok és a lakosság öregedésének együttes hatására. Az elvándorlás sokszor a legfiatalabb, magasan kvalifikált és egyben mobilisabb lakosságot érinti első sorban.</p> <p>A közszolgáltatások a városon belül nem mindenütt egységesen érhetőek el.</p> <p>A lakossági elégedettség a helyi humán szolgáltatások kapcsán jelentős eltéréseket mutat, egyes területek (pl. egészségügy) terén erőteljes elégedetlenség fogalmazódik meg. A szolgáltatások színvonala jelentősen függ a kapcsolódó infrastruktúra állapotától.</p> <p>A bölcsődei, óvodai, iskolai oktatási szolgáltatások kihasználtsága visszaeshet a népesség és a reprodukciós képesség csökkenésével.</p> <p>A 2019-ben megjelenő pandémia (COVID 19) kedvezőtlenül érintett a helyi közösségek működését, korlátozva a kulturális, sport és közösségi események lebonyolítását, a társas érintkezés különböző formáit, egyben e szektorok bevételeit és gazdasági fennmaradását is veszélybe sodorva.</p> <p>Székesfehérváron a szegregáció nem jelentett helyi társadalmi problémát a 2011-es népszámlálási adatok alapján, azonban a 2022-ben esedékes népszámlálást követően a szegregációs kérdés felülvizsgálata szükségessé válik.</p> <p>A foglalkoztatási helyzet jelentősen javult a 2010-es évek elejéhez képest, de a munkanélküliek között egyértelműen azonosíthatóak veszélyeztetett foglalkoztatási csoportok. Ezek egyike a nők, akik továbbra is jelentősebb arányban vannak az álláskeresők között, mint a férfiak, emellett pedig a 25 év alattiakra és a 45 év felettekre kell különös figyelmet fordítani a munkaerő-piaci integráció terén.</p> <p>A szabályozási környezet változása (pl. az önkormányzati bevételek csökkenésének előidézése) miatt az önkormányzatok kedvezőtlen gazdasági helyzetbe kerülhetnek, mely korlátozhatja a települési szinten fontos fejlesztéseiket (pl. belterületi utak, közterületek, stb.).</p> <p>Közterületek, középületek állapota? Kulturális és történeti, épített örökség állapota. A rendezett városi környezet, mint identitás erősítő és népességmegtartó tényező.</p>
Lehetőség
<p>A települési környezet, valamint a helyben elérhető szolgáltatások fejlesztése nagymértékben hozzájárulhat a lakossági elégedettség növekedéséhez, és lassíthatja az elvándorlást. Ezt erősíti a középfokú oktatásban és ezen belül a szakképzésben meglévő térségi centrum szerep.</p> <p>A környező, illetve közeli járási településekre költözők egy része továbbra is a megyeszékhelyre jár dolgozni és a különböző szolgáltatásokat is ott veszi igénybe (oktatási, egészségügyi, kulturális, stb.), emelve a szolgáltatások igénybe vételét, hozzájárulva a képzett munkaerő biztosításához.</p> <p>A foglalkoztatói, vállalkozói szféra heterogenitása stabil foglalkoztatói oldalt eredményez.</p>

A lakossági igényekre alapozott fejlesztések nagymértékben hozzájárulhatnak a helyi lakosság erősebb városi kötődéséhez. A felmérések rámutattak azokra a területekre, amelyek különösen fontosak a lakosok számára (pl. zöldterületek, közlekedés, parkolás, szolgáltatások, munkahelyek, stb.).

A városban az óvodai, illetve a házi orvosi ellátás területén nagyon jelentős fejlesztések zajlottak az elmúlt időszakban. A kialakított gyakorlat mentén a közeljövőben folytatódhat a szolgáltatások megújítása.

A helyi identitás megőrzéséhez erőteljesen hozzá tudnak járulni a városi kulturális intézmények, közösségi rendezvények, események, ünnepek.

A közösségi terek és létesítmények kihasználtságát és a kapcsolódó események számát növelve erősíteni lehet a helyi társadalom összetartását és hozzá lehet járulni a város megtartó erejének növekedéséhez.

Egyes szolgáltatások esetében lehetőség nyílik a digitális kapcsolatfelvételre, illetve a szolgáltatások igénybevételére, ez azonban nem teljes körű és nem minden esetben ügyfélbarát.

Javuló ipari szennyezés kibocsátás és levegőszennyezés, a további csökkenés erősítheti a város megtartó képességét.

A városban fontos szerepet játszó, erős jelenléttel bíró sport, szociális egészségügyi és kulturális civil szervezetek minél sokrétűbb bevonása a szolgáltató szektor területeibe.

1.5.5 Kiszolgáló város

Kockázat

A főváros közelségének negatív hatásai fokozódnak (munkaerő elszívása, kereskedelem, idegenforgalom, kultúra és a felsőoktatás terén).

Székesfehérvár és környezete közötti kapcsolatok nem fejlődnek tovább a várostérségi tervezés hiányában, többnyire közfeladat-ellátási problémák kezelésében merülnek ki, a nagyváros túlsúlya visszafogja a környező települések társadalmi-gazdasági élete fejlődését.

A csomóponti szerep miatt a forgalmi terhelés nagysága nem csökkenthető, a motorizációs ráta és a városba irányuló ingázás mértéke túlzottan megterheli a helyi közlekedési hálózatot, a közösségi közlekedésre való áttérés hiányában a városi zaj- és légszennyezettség tovább növekszik, a kapcsolódó társadalmi-gazdasági problémák súlyosbodnak.

A város beépíti zöld területeit, biodiverzitás csökkenése, a zöldterületek elhelyezkedése mozaikos és területileg egyenlőtlen marad, így a városi „zöldfolyosók” folytonossága továbbra sem biztosított.

A városi mikroklíma kedvezőtlenül alakul (burkolt felületek további növekedése, hőszigetek kialakulása).

Rendezetlen városi épített környezet, a városi épületállomány műszaki állapota jelentősen rontja az itt lakók életminőségét. A műemlékek funkcióhiányból eredő állagromlása a város imázsát is csökkenti, mely a turizmusra is negatív hatást gyakorol. A város alulhasznosított barnamezős területei kihasználatlanok maradnak.

A közműhálózatok korszerűsítése, fejlesztése forrás- és szakemberhiány miatt nem tud lépést tartani azok előregedésével és a növekvő igényekkel.

A város nem használja ki a megújuló energiatermelésben (biomassza, napenergia és biogáz-hasznosítás) rejlő lehetőségeket, így az energetikai rendszer földgázfüggősége továbbra is fennmarad.

Az emelkedő karsztvízszintek kihasználhatósága érdekében a csóri vízbázis és a várost elérő vezetékrendszer kapacitásfejlesztése fontos lehetőség, ugyanakkor időről-időre felmerül Velencei-tó részleges vízpótlásában történő szerepvállalása, amely a város és térsége ivóvízellátása, fenntartható vízhasználata szempontjából kockázatot jelent.

A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) gátolja a város kiszolgáló/ellátóképességét (pl. önkormányzati hatáskör alól kikerült építésszabályozás, hulladékgyűjtési koncessziós rendszer elindítása).

Lehetőség

Nemzetközi szinten is felértékelődő helyi adottságokra, erőforrásokra alapozott - tudás, innováció, üzleti célú - nagytérségi együttműködések kialakítása, fejlesztések megvalósítása, a regionális szervezőfunkciók határozottabb alakításával, különös tekintettel az Észak-Dunántúl nagytérségi folyamataiba való aktív bekapcsolódásra. Hazai és nemzetközi szinten megfelelően pozicionált városképhez társuló tudatos városmarketing, melyben meghatározó szerepet kap a város gazdasági (működő tőke, konferenciaturizmus) és életminőség-szemponturnál a városi miliő minőségi kritériumai kiemelt alakításával, mint pl. a városi terek megújítása, a területhasználat igényesebb szabályozása).

Integrált térségfejlesztési beavatkozások nyernek teret a megyeszékhely és környékének kapcsolatában (város és térsége kapcsolatának javítása, egy funkciók ellátásában észszerűsített település-együttes kapcsolatrendszer kialakítása hatékonyabb működéssel.). Fejér megye leszakadó térségeivel és településeivel a kölcsönösen előnyös együttműködések erősítése, szélesítése, a város és térsége együttes turisztikai fejlesztése.

A forgalmi terhelés csökkenthető, a levegőminőség javítható az Intermodális csomópont megvalósításával, a közösségi közlekedés elősegítésével, feltételeinek javításával (forgalmi rendszerek összehangolása menetrendi reformmal, igényalapú, városszerkezetnek megfelelő hálózatfejlesztéssel, kedvezményekkel), beleértve az elővárosi vasúti közlekedés fejlesztését is. További ösztönző lehet az elektromos buszok beszerzése, közösségi elektromos rollerhálózat továbbfejlesztése, e-bike kölcsönzési hálózat bevezetése, személyautók és egyéb elektromos járművek beszerzésének ösztönzése, töltőállomások kiépítése, a kerékpárút hálózat bővítése – összekapcsolva a térségi hálózatokkal – és minőségi fejlesztése (pl. hálózati jelleg erősítése, csomópontok kerékpárosbarát átalakítása, biztonságos kerékpártárolók kiépítése), az intelligens közlekedésszervezés. Az infrastrukturális beruházások mellett nagy hangsúlyt kell fektetni a lakossági szemléletformálásra.

A zöldfelületi rendszerek fejlesztése, terhelésének mérséklése, elosztása, városon belüli összefüggő zöld infrastruktúra kialakítása, a közterület-rekonstrukciók, épített környezetet érintő fejlesztések előkészítésénél és megvalósításánál a „zöld” (pl. élő, vagy vizeket helyben tartó) megoldások előnyben részesítése a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásnak fontos lépései lehetnek. Emellett a lakosság elégedettségét is növelik, ahogy azt a lakossági felmérés is alátámasztotta.

A fejlesztések és intézkedések klímahatékonyasági szempontú értékelésével és nyomon követésével az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázatmegelőzés és –kezelés szervezett módon történik. Átgondolt várostervezéssel a mikroklíma kedvezően befolyásolható (pl. fák ültetésével, zöldfalak és zöldtetők kialakításával, megfelelő anyag- és színhasználattal, helyi építési szabályzat módosításával).

A történelmi múlt örökségeiben rejlő potenciálok kiaknázása célzott intézkedésekkel (országos és helyi jelentőségű történelmi örökség helyszínek fejlesztése – pl. Nemzeti Emlékhely). A funkcionális településrészek arculatának újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő megtöltése. Ipari kultúrához kapcsolódó értékes épített örökség új funkcióval való ellátása - pl. Fűtőerőmű területének kulturális hasznosítási lehetőségei - fenntarthatósági szempontokra figyelemmel). Mindezek javítják a településképet is és növelik a város vonzerejét.

Közösségi tervezéssel, egy adatintegráló térinformatikai rendszer kiépítésével, működtetésével és önkormányzati rendszerben való hasznosításával, a fejlesztések megfelelő előkészítésével és ütemezésével a város közszolgáltatói le tudják követni a növekvő fogyasztói igényeket.

A város kiszolgáló (ellátó-) képességét az önkormányzat a szabályozási környezet monitoringjával, továbbá a változások folyamatos adaptálásával segítheti.